

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KALISZU

**INWENTARZ ZESPOŁU AKT
NACZELNIK POWIATU KALISKIEGO
[DEUTSCHER KREISCHEF IN KALISCH]
1914-1918 [1919]**

Opracowanie Edyta Pietrzak

KALISZ 2014

Redakcja
Grażyna Schlender

Konsultacja merytoryczna i korekta
Grzegorz Waliś

Redakcja techniczna, projekt okładki
Lidia Łyszczak

Obróbka plików graficznych (skanów) inwentarza,
przeprowadzenie interfejsu płyty DVD na potrzeby publikacji
Piotr Ciupek

Skany
Katarzyna Sztandera

Tłumaczenie
Caryl Swift (język angielski)
Marek Rajch (język niemiecki)
Firma SECO S.C. z Katowic (język niemiecki)

© Copyright by Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
© Copyright by Archiwum Państwowe w Kaliszu

Publikacja ukazała się dzięki finansowemu wsparciu Urzędu Miejskiego w Kaliszu

Archiwum Państwowe w Kaliszu
ul. Poznańska 207, 62-800 Kalisz
www.archiwum.kalisz.pl
tel. 62 767 10 22

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

ISBN 978-83-64806-22-3
ISBN 978-83-938559-2-6

Druk
Edytor Kalisz

Archiwum Państwowe w Kaliszu
Kalisz 2014

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	5
PREFACE	9
VORWORT	13
WPROWADZENIE	17
Kalisz 1914-1918 – rys historyczny	17
EINFÜHRUNG	25
Kalisz 1914-1918 – historischer Umriss	25
WSTĘP DO INWENTARZA	33
1. Dzieje ustrojowe twórcy zespołu	33
2. Dzieje zespołu	40
3. Charakterystyka archiwalna zespołu	41
4. Charakterystyka zawartości zespołu	43
5. Metody porządkowania i inwentaryzacji akt	54
EINFÜHRUNG INS INVENTAR	57
1. Systemgeschichte des Erstellers des Bestandes	57
2. Geschichte des Bestandes	64
3. Archivalische Charakteristik des Bestandes	65
4. Charakteristik des Bestandsinhalts	67
5. Methoden der Organisation und Inventur von Akten	80
BIBLIOGRAFIA	83
UKŁAD GRAFICZNY OPISU JEDNOSTKI ARCHIWALNEJ W INWENTARZU	84
INWENTARZ	85
INDEKS	165
ILUSTRACJE	185
SPIS ILUSTRACJI	251

PRZEDMOWA

Wydawnictwo pt. „Inwentarz zespołu akt Naczelnik Powiatu Kaliskiego [Deutscher Kreischeft in Kalisch] z lat 1914-1918 [1919]” ma na celu upowszechnienie wiedzy o zasobie Archiwum Państwowego w Kaliszu i historii regionu kaliskiego, a szczególnie Kalisza w okresie I wojny światowej.

W związku z przypadającą w 2014 r. setną rocznicą wybuchu I wojny światowej i zburzenia Kalisza, w 2013 r. podjęto decyzję o przygotowaniu publikacji inwentarza zespołu akt Naczelnik Powiatu Kaliskiego. Akta pochodzą z lat 1914-1918 [1919] i dotyczą terenu dwóch powiatów – kaliskiego i tureckiego – należących do utworzonej 1 stycznia 1867 r. guberni kaliskiej. Zespół liczy 347 jednostek archiwalnych.

Zespół Naczelnik Powiatu Kaliskiego [Deutscher Kreischeft in Kalisch] należy do najcenniejszych i najlepiej zachowanych źródeł do dziejów Kalisza z okresu I wojny światowej. Akta te mają szczególne znaczenie dla Kalisza ze względu na barbarzyńskie zniszczenie miasta przez wojska niemieckie w sierpniu 1914 r., w wyniku którego miasto przestało prawie istnieć. Z mapy Kalisza zniknęły, strawione pożarem, siedemnasto-, osiemnasto- i dziewiętnastowieczne kamienice, gmachy ratusza i teatru. Przeciętny stopień zniszczenia Kalisza oceniono na 45 %, a centrum miasta na 95 %. Kalisz obok belgijskiego Louvain (Leuven) był najbardziej zniszczonym miastem w I wojnie światowej.

Publikacja składa się z dwóch części. W skład pierwszej wchodzi: rys historyczny dotyczący Kalisza w latach 1914-1918, inwentarz zespołu poprzedzony wstępem, skany 43 wybranych dokumentów w języku niemieckim i polskim (kilka najciekawszych dokumentów niemieckojęzycznych zostało przełożonych na język polski). Ponadto wydawnictwo zawiera bibliografię i indeks rzeczowy uwzględniający nazwy miejscowości, nazwy osobowe oraz stowarzyszeń, organizacji, partii itp. ujętych w tytułach i zawartości teczek. W publikacji znajduje się *Układ graficzny opisu jednostki archiwalnej w inwentarzu*, który zamieszczony został dla usprawnienia poruszania się po inwentarzu. Drugą

część wydawnictwa stanowią dołączone do książki trzy płyty DVD z inwentarzem w formie elektronicznej oraz zeskanowanymi jednostkami archiwalnymi zespołu. Ogółem zeskanowano 33 513 stron, z których utworzono 347 plików w PDF odpowiadających 347 jednostkom archiwalnym.

Materiały archiwalne zawarte w zespole dotyczą organizacji i działalności urzędu i jego zwierzchnika – naczelnika powiatu, posiedzeń sejmiku powiatowego, odbudowy zniszczonego miasta (m.in. protokół z posiedzenia Rady Miejskiej z 22 listopada 1915 r. w sprawie zatwierdzenia projektu odbudowy miasta) i odszkodowań wojennych, naprawy i budowy dróg, budowy kolejek wąskotorowych, opieki medycznej i sanitarnej, wspierania i pomocy dla biednych. Znajdują się tam również dokumenty dotyczące działalności Powiatowej Kasy Komunalnej i kas oszczędnościowo-pożyczkowych. Najbogatszą treść posiadają akta policyjne, gdzie możemy odnaleźć m.in. informacje na temat straży ogniowych z terenu powiatu kaliskiego i tureckiego oraz korespondencję w sprawie utworzenia stowarzyszeń, związków, cechów i wykazy członków ich zarządów, a także statuty. Ciekawy materiał zawarty jest w aktach poświęconych oświacie i religii. W aktach można znaleźć również wiadomości na temat przemysłu i handlu, rolnictwa oraz leśnictwa. Osobną grupę stanowią obwieszczenia władz niemieckich m.in. komendanta miasta Kalisza majora Hermanna Preuskera wprowadzające drastyczne zarządzenia i restrykcje wobec ludności miasta i w sprawie przejęcia miasta przez pruski zarząd wojskowy w sierpniu 1914 r.

Najobszerniejszymi jednostkami archiwalnym są teczki dotyczące wydatków gmin powiatu kaliskiego i tureckiego na lata 1914-1918 (895 stron), jeńców wojennych i więźniów (694 strony), zarządzania środkami budżetowymi i kasowymi (452 strony), lekarzy, aptekarzy, felczerów i dezynfektorów (479 stron), wyborów do rad gmin żydowskich z terenu powiatów kaliskiego i tureckiego (stron 435), szkolnictwa w gminach: Stawiszyn, Tyniec, Zbiersk, Zborów, Żydów (stron 649) czy szkolnictwa w gminach: Goszczanów, Grzybki, Kościelnica, Malanów, Niemysłów, Ostrów Wartcki, Pęcherzew, Piętno, Skotniki, Skarżyn, Tokary, Turek, Uniejów, Wichertów, Zelgoszcz (stron 619).

W archiwach państwowych zachowało się kilka zespołów akt władz powiatowych z okresu I wojny światowej. Są to m.in. akta Naczelnika Powiatu w Ostrołęce, Naczelnika Powiatu w Łomży, Naczelnika Powiatu Częstochowskiego, Cesarsko-Niemieckiego Zarząd Cywilny w Płocku oraz Zarządu Cywilnego w Koninie.

Wprowadzenie, wstęp do inwentarza i opisy obiektów są w wersji dwujęzycznej (polskiej i niemieckiej). Tłumaczenia dokumentów zamieszczonych w publikacji podjął się dr Marek Rajch z Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wprowadzenie i wstęp do inwentarza przełożyła na język niemiecki firma SECO S.C. z Katowic. Przedmowa została przetłumaczona na język niemiecki (M. Rajch) i angielski (C. Swift).

Jest to pierwsza publikacja inwentarza archiwalnego Archiwum Państwowego w Kaliszu. Mamy nadzieję, że wydawnictwo to posłuży badaczom regionu do pogłębienia wiedzy na temat historii Kalisza i regionu w okresie I wojny światowej. Druga część wydawnictwa – płyty DVD – może zostać wykorzystana przez nauczycieli jako pomoc na lekcji historii przy omawianiu tego okresu lub interpretowaniu źródeł historycznych. Publikacja ta przyczyni się do upamiętnienia 100. rocznicy wybuchu I wojny światowej i zburzenia Kalisza. Może przyczynić się też do naświetlenia dramatycznych i złożonych okoliczności, w jakich powstawała II RP.

Pragnę złożyć podziękowania instytucjom i osobom, które przyczyniły się do powstania i wydania tej publikacji. Przede wszystkim Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w Warszawie i Urzędowi Miejskiemu w Kaliszu za wsparcie finansowe, bez którego wydawnictwo to nie mogłoby powstać. Pragnę też podziękować pracownikom archiwum kaliskiego za trud włożony w przygotowanie niniejszej publikacji, a szczególnie Pani Edycie Pietrzak, kierownikowi Oddziału II Opracowania i Udostępniania Materiałów Archiwalnych.

dr Grażyna Schlender
Dyrektor Archiwum Państwowego w Kaliszu

PREFACE

An Inventory of the 'Records of the Governor of the District of Kalisz [Deutscher Kreischef in Kalisch], 1914 to 1918 [1919]' Fonds has been compiled with a view to promoting both a wider awareness of the holdings of the State Archive in Kalisz and knowledge of the history of the Kalisz region in general and of the city during World War I in particular.

In 2013, given the approaching centenary of the outbreak of the First World War and the destruction of Kalisz, it was decided that work would begin on a publication centred on the inventory of the fonds holding the records of the Governor of the District of Kalisz. The records date from 1914 to 1918 [1919] and encompass two districts, Kalisz and Turek, both of them part of the governorate of Kalisz established on 1st January 1867. The fonds contains three hundred and forty-seven inventory items.

The *Records of the Governor of the District of Kalisz [Deutscher Kreischef in Kalisch]* fonds numbers amongst the most valuable and best-preserved collections of source material relating to the history of Kalisz during World War I. The records are of singular importance to Kalisz on account of the German army's barbaric near annihilation of the city in the August of 1914. Reduced to rubble, it almost ceased to exist. Fires raged, consuming mansions, townhouses and tenement houses dating from the seventeenth, eighteenth and nineteenth centuries, along with the ancient town hall and the theatre, wiping them from the map. The degree of destruction was evaluated at forty-five per cent and, in terms of the heart of the city, at ninety-five per cent. Together with Louvain (Leuven) in Belgium, it suffered the worst damage wrought on any city in Europe by the ravages of that war.

The publication consists of two parts. The first part contains an historical outline of Kalisz from 1914 to 1918 and the inventory of the fonds, which is preceded by a detailed introduction. The scanned images of forty-three documents, a selection of

the most interesting items, are included in both the original German and translated into Polish. A bibliography is provided, as is a subject-based index including the names of the places, people, associations, organisations, political parties and so forth which appear in the titles and contents of the files. There is also a graphic guide to the fonds and inventory listings. The second part takes the form of three DVDs containing the inventory in electronic form and scanned images of every archival item held in the fonds. A total of thirty-three thousand, five hundred and thirteen scanned pages have been grouped into three hundred and forty-seven PDF files, which correspond to the three hundred and forty-seven items listed on the inventory.

The subject matter of the archival materials held in the fonds covers a range of topics; the organisation and operations of the district office and the governor at its head; regional council meetings; the rebuilding of the ravaged city, including the minutes of the Municipal Council meeting of 22nd November 1915 regarding the ratification of the plan for that undertaking; war reparations; road construction and repair; the construction of the dedicated narrow-gauge railway which would serve the reconstruction work; health care, medical care and support and aid for the poor. They also include documents relating to the activities of the District Municipal Bank and savings and loans banks. The greatest wealth of content is held in the police records. The information which can be found there encompasses such topics as the fire brigades in the districts of Kalisz and Turek and correspondence relating to the founding of associations, trades unions and guilds, along with listings of their committee members and their statutes. The records concerning education and religion hold some fascinating materials. There are also records concerning industry, trade, agriculture and forestry. The proclamations issued by the German authorities, including the military commander of the city of Kalisz, Major Hermann Preusker, figure as an inventory item in their own right. They announce the assumption of power by the Prussian military government and the implementation of harsh directives and drastic restrictions imposed upon the city's residents.

The most extensive records are held in the files relating to the following topics: the expenditure of the communes within the Kalisz and Turek districts between 1914 and 1918 (895 pages); prisoners-of-war and prisoners (694 pages); the administration of state and municipal funds (452 pages); doctors, pharmacists, hospital attendants and disinfectors (479 pages); elections to the councils of the Jewish communes within the Kalisz and Turek communes (435 pages); and education in the communes of Stawiszyn, Tyniec, Zbiersk, Zborów and Żydów (649 pages) and in the communes of Goszczanów, Grzybki, Kościelnica, Malanów, Niemysłów, Ostrów Wartcki, Pęcherzew, Piętno, Skotniki, Skarżyn, Tokary, Turek, Uniejów, Wichertów and Zelgoszcz (619 pages).

In general, few of the records of district authorities during World War I have survived the tumults visited upon Poland during the twentieth century. However,

apart from those held in Kalisz, her state archives also contain several other fonds devoted to documents of that nature. They include the records of the District Governor in Ostrołęka, the District Governor in Łomża, the Governor of the District of Częstochowa, the German Empire's Civil Government in Płock and the Civil Government in Konin.

The preface, the historical background and the detailed introduction to both the fonds and the inventory are provided in Polish and German, as is the description of the items. The translation of the preface and the documents included in the book was undertaken by Marek Rajch, Ph.D., of the Institute of German Philology at the Adam Mickiewicz University in Poznań, while the English translation of the preface is the work of Caryl Swift. The historical background and the detailed introduction to the fonds and the inventory were translated by SECO S.C. of Katowice.

This is the State Archive in Kalisz's first publication of an archival inventory. We hope that it will prove useful to researchers seeking to further their knowledge on the history of the city and region of Kalisz during World War I. The DVDs constituting the second part can be used by teachers as an aid during history lessons devoted to the period or to the interpretation of historical sources. The publication contributes to the commemoration of the centenary of the outbreak of the First World War and the razing of Kalisz and might also be deemed a contribution to illuminating the complex and dramatic circumstances under which the Second Republic of Poland was born.

I would like to express my gratitude to the institutions and people whose financial support has been vital to accomplishing this venture, primarily the Director General of the State Archives in Warsaw and the Kalisz City Office. I would also like to thank the staff of the State Archive in Kalisz for all the effort they have invested in preparing the publication and, in particular, Ms Edyta Pietrzak, the head of Department 2, Archival Material Documentation and Access.

Grażyna Schlender, Ph.D.
Director of the State Archive in Kalisz
November 2014

VORWORT

Mit der Veröffentlichung des Inventarbuches „Deutscher Kreischef in Kalisch [Naczelnik Powiatu Kaliskiego]“ setzt sich das Staatsarchiv in Kalisz zum Ziel, das Wissen über hauseigene Bestände mit dem Schwerpunkt Geschichte von Kalisz während des Ersten Weltkrieges zu popularisieren.

Anlässlich des 100-jährigen Ausbruchs des Ersten Weltkrieges und der Zerstörung der Stadt Kalisch in den ersten Kriegstagen, hat man im Jahre 2013 beschlossen, das Inventarbuch für die Bestände des Deutschen Kreischefs in Kalisch zu veröffentlichen. Die Akten stammen aus der Zeit zwischen 1914-1918 und betreffen das Gebiet von zwei 1867 gegründeten russischen Landkreisen – Landkreis Kalisch und Landkreis Turek. Der Bestand umfasst 347 Archiveinheiten.

Der Bestand „Deutscher Kreischef in Kalisch“ gehört zu den wertvollsten und im besten Zustand erhaltenen Akten zur Geschichte der Stadt während des Ersten Weltkrieges. Eine herausragende Bedeutung für die Erforschung der Geschichte von Kalisch hat der Bestand vor allem aus dem Grunde, dass die Stadt infolge der barbarischen Bombardierung durch das Deutsche Heer im August 1914 fast von der Oberfläche verschwunden worden war. Kalisch war neben Louvain (Leuven) in Belgien die am meisten von dem Ersten Weltkrieg betroffene Stadt. Die Zerstörung der städtischen Bausubstanz wurde auf 95 % geschätzt. Infolge der durch die Bombardierung entfachten Brände sind die aus dem 17. und 18. Jahrhundert stammenden Bürgerhäuser, das Rathaus- und das Theatergebäude vollkommen zerstört worden.

Der veröffentlichte Band besteht aus zwei Teilen. Der erste Teil besteht aus einer kurzen Skizze zur Geschichte der Stadt Kalisch in den Jahren 1914-1918 (Einführung), dem Inventarbuch mit dem ihm vorausgehenden Kommentar, eingescannten 43 Dokumenten in deutscher und polnischer Sprache (die polnischen Übersetzungen stehen jeweils neben den betreffenden Dokumenten), einer Bibliographie und einem

Verzeichnis der Ortsnamen, Eigennamen, Vereine, Organisationen, Parteien u.ä., die in den Aktenüberschriften und in den Akten selbst vorkommen. Dem ersten Teil des Bandes wurde *Graphische Beschreibung der Archiveinheiten im Bestand* beigelegt, die die Benutzer bei der Ermittlung der in Frage kommenden Akten unterstützen sollte. Der zweite Teil des Bandes enthält DVDs mit Inventarbuch und den eingescannten Dokumenten. Eine beträchtliche Anzahl von 33513 eingescannten Dokumentenseiten wurde in 347 PDF-Dateien gespeichert, die den einzelnen Archiveinheiten entsprechen.

Das in dem Bestand enthaltene Archivgut gibt Auskunft über die organisatorische Struktur des Kreisamtes und des Kreischefs, die Sitzungen des Kreisausschusses, den Wiederaufbau der zerstörten Stadt (u.a. das Protokoll der Sitzung des Stadtrates vom 22. November 1915, in der das Projekt für den Wiederaufbau der Stadt beschlossen wurde), die Kriegsentschädigungen, die Reparatur und den Bau von Straßen, den Bau von Schmalspurbahnen, medizinische und sanitäre Fürsorge, die Unterstützung und Hilfeleistung für arme Kreisbewohner. Die Akten informieren auch über die Tätigkeit der Kommunalen Kreiskasse, Spar- und Kreditkassen. Von besonderer Bedeutung sind die Polizeiakten, unter denen man u.a. Informationen über die Feuerwehreinheiten aus den Kreisen Kalisch und Turek findet, wie auch den amtliche Briefwechsel über die Gründung der Vereine, Verbände, Handwerkszirkel, die Listen der Vorstandsmitglieder und Statuten. Interessant sind auch die Akten aus den Bereichen Bildung, Konfessionen, Industrie, Handel, Landwirtschaft und Waldwirtschaft. Eine gesonderte Aktengruppe bilden Bekanntmachungen der deutschen Verwaltung, u.a. Anordnungen des Stadtkommandanten Major Hermann Preusker, die die drastischen Repressalien gegenüber den Stadtbewohnern und die Übernahme der Stadtverwaltung durch das deutsche Heer im August 1914 dokumentieren.

Die umfangreichsten Archiveinheiten betreffen die Ausgaben der Kreise Kalisch und Turek in den Jahren 1914-1918 (895 Seiten), das Schicksal der Kriegsgefangenen und Häftlinge (694 Seiten), das Verwalten von Haushaltsmitteln und Kassengeldern (452 Seiten), die Tätigkeit von Ärzten, Feldschern und Desinfektoren (479 Seiten), die Wahlen zu den jüdischen Gemeinderäten in den Kreisen Kalisch und Turek (435 Seiten), das Schulwesen in den Gemeinden Stawiszyn, Tyniec, Zbiersk, Zborów, Żydów (649 Seiten) und in den Gemeinden Goszczanów, Grzybki, Kościelnica, Małanów, Niemysłów, Ostrów Wartcki, Pęcherzew, Piętno, Skotniki, Skarżyn, Tokary, Turek, Uniejów, Wichertów, Zelgoszcz (619 Seiten).

In den polnischen Staatsarchiven werden Bestände einiger Kreisverwaltungen aus der Zeit des Ersten Weltkrieges aufbewahrt. Es sind u.a. um Bestände der Kreischefs in Ostrołęka, Łomża, Częstochowa, der Kaiserlich-Deutschen Zivilverwaltung in Płock und der Zivilverwaltung in Konin.

Die historische Skizze der Stadt Kalisch, die Einführung in das Inventarbuch und die Beschreibung der Archivalien werden in zwei Sprachen vorgelegt – in polnischer und in deutscher. Die in diesem Band veröffentlichten Dokumente wurden von dr Marek Rajch aus dem Institut für Germanische Philologie an der Adam-Mickiewicz-Universität in Posen übersetzt. Die historische Skizze der Stadt Kalisch und die Einführung in das Inventarbuch übersetzte Firma SECO S.C. aus Kattowitz. Das Vorwort zu diesem Band wurde von Marek Rajch ins Deutsche und von Caryl Swift ins Englische übersetzt.

Mit dem vorliegenden Band wird ein Inventarbuch aus den Beständen des Staatsarchivs in Kalisz zum ersten Mal veröffentlicht. Der Band möge den Regionalforschern dabei helfen, ihr Wissen über die Geschichte von Kalisch und die Region im Ersten Weltkrieg zu vertiefen. Es ist auch zu hoffen, dass der Band die veröffentlichten Dokumente vor dem Vergessen bewahren wird und eine ganze Fülle an Wissen ans Licht bringt. Der zweite Teil des Bandes ist als eine Art Unterstützung für die Geschichtslehrer gedacht, die die Geschichte dieser Zeit im Schulunterricht besprechen möchten und den Schülern den Umgang mit historischen Quellen ermöglichen. Durch die Veröffentlichung dieses Bandes sollte des Ausbruchs des Ersten Weltkrieges sowie der Opfer der Zerstörung der Stadt Kalisch vor 100 Jahren gedacht werden.

Einen Dank möchte ich Institutionen und Personen aussprechen, die zur Entstehung und Veröffentlichung dieses Bandes beigetragen haben. An erster Stellen danke ich der Hauptverwaltung der Staatsarchive in Warschau und der Stadtverwaltung Kalisch für die finanzielle Unterstützung, ohne die diese Veröffentlichung nicht möglich gewesen wäre. Ich danke auch den Mitarbeitern unseres Archivs für ihre Mühe bei der Vorbereitung dieses Bandes – allen voran gilt dieser Dank insbesondere Frau Edyta Pietrzak, der Leiterin der Abteilung II (Abteilung Erfassung und Benutzung).

Dr. Grażyna Schlender
Leiterin des Staatsarchiv in Kalisz

WPROWADZENIE

Kalisz 1914-1918 – rys historyczny

Kalisz jest jednym z najstarszych miast Polski. Odegrał znaczącą rolę w dziejach ziem polskich poczynając od starożytności poprzez średniowiecze i okres nowożytny. Był jednym z głównych ośrodków Królestwa Polskiego i stolicą udzielnego księstwa kaliskiego. W XIV w. kaliski gród został stolicą ziemi kaliskiej i gnieźnieńskiej, zwanej od XV w. województwem kaliskim. Był ośrodkiem departamentu podczas rządów pruskich i w okresie Księstwa Warszawskiego. Od 1815 r. Kalisz stał się siedzibą początkowo władz wojewódzkich, a później gubernialnych¹. W ciągu długich lat swego istnienia miasto było świadkiem zarówno świetności i rozkwitu, jak i zupełnego upadku. Przed I wojną Kalisz zajmował powierzchnię 605 ha i liczył 65 400 mieszkańców (35 279 ludności stałej i 30 121 ludności niestałej)². Miasto zamieszkiwali Polacy, Żydzi, Rosjanie, Niemcy oraz przedstawiciele innych narodowości. W chwili wybuchu wojny funkcjonowało około 100 różnych zakładów przemysłowych. Jedną z głównych gałęzi przemysłu był przemysł hafciarski, pokrywający zapotrzebowanie rynku rosyjskiego, eksportujący hafty do państw bałkańskich i na Daleki Wschód. Ważną rolę odgrywał przemysł młynarski i garbarstwo. Działały fabryki fortepianów i lalek. Do ożywienia gospodarczego i dalszej rozbudowy miasta przyczyniło się otwarcie w 1896 r. kolei skalmierzyckiej, a w 1902 r. – warszawskiej. Wpływ na rozwój miasta miało również istnienie w pobliskim Szczypiornie największej lądowej komory celnej byłego Cesarstwa Rosyjskiego.

¹ W latach 1837-1844 i 1867-1914 Kalisz był miastem gubernialnym. W 1844 r. zlikwidowano gubernię kaliską i połączono ją z gubernią mazowiecką tworząc gubernię warszawską, a Kalisz stał się miastem powiatowym.

² J. Janczak, *Stosunki ludnościowe*, [w:] *Dzieje Kalisza*, praca zbiorowa pod red. W. Rusińskiego, Poznań 1977, s. 332.

Dla mieszkańców Kalisza I wojna światowa zaczęła się 2 sierpnia 1914 r. Już na przełomie lipca i sierpnia trwała mobilizacja, a rosyjskie władze wojskowe i administracyjne na czele z gubernatorem Tryfilinem Łukaszewiczem Rafalskim opuszczały miasto. Ostatnie oddziały rosyjskie wyszły z Kalisza o świcie 2 sierpnia, niszcząc m.in. linie telefoniczne w okolicy Skarszewa i podpalając dworzec kolejowy oraz pobliskie magazyny wojskowe. Dołgowo-Saburow – pełniący obowiązki szefa władz gubernialnych przekazał władzę w mieście prezydentowi Kalisza Bronisławowi Bukowińskiemu. Powołany został do życia Komitet Obywatelski, którego zadaniem było wspieranie prezydenta w działaniach dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w mieście. W skład Komitetu weszli: Wincenty Młynarski, Alfons Parczewski, Stanisław Bulewski, Zygmunt Mrowiński, Jan Michalski, Kazimierz Scholtz, Leon Kryński, Józef Szymański, Lucjan Rago, Zygmunt Gross, Adolf Handke, L. Maisner vel Majzner, Leon Dziewulski, Jan Motylewski i Aleksander Schaub³. Utworzona została także Straż Obywatelska, która zgromadziła w swoich szeregach członków kaliskiej straży pożarnej i dawnych, rosyjskich policjantów. Naczelnikiem Straży mianował B. Bukowiński byłego komisarza II rewiru carskiej policji Michaiła Szczepanowicza Kostienko⁴.

2 sierpnia, po południu, w mieście pojawiły się pierwsze patrole niemieckie, a później wkroczyła 7. kompania II. batalionu 155. pułku piechoty na czele z kapitanem Keihlem. W nocy z 2 na 3 sierpnia, do Kalisza wkroczyły: 5. kompania 155. pułku piechoty pod dowództwem kapitana Rothe oraz 6. i 8. kompania pod komendą kapitana Delvendahla i kapitana Kreinera⁵. Do miasta przybył dowodzący II. batalionem major Hermann Preusker, który objął stanowisko komendanta miasta. Wydał odezwę do mieszkańców Kalisza wprowadzającą w mieście pruski zarząd wojskowy i niemieckie prawo wojenne⁶. Miasto zostało oddane bez walki. Początkowo stosunki między ludnością cywilną, a okupantem układały się poprawnie. Miejscowa ludność zachowała zupełny spokój. Następnej nocy doszło do nieoczekiwanej i do dzisiaj niewyjaśnionej strzelaniny, w której zginęło 21 osób cywilnych i 6 żołnierzy niemieckich, a rannych zostało 32 żołnierzy⁷. Oskarżeni o te wypadki zostali kaliszanie. W związku z tym wydarzeniem dowództwo niemieckie wprowadziło drakońskie zarządzenia i represje, m.in. aresztowano 6 obywateli jako zakładników, zażądano 50 tys. rubli kontrybucji oraz wprowadzono godzinę policyjną⁸. Mimo spełnienia żądań nadal trwały aresztowania i rozstrzeliwania kaliszan, m.in. wzięto 21 zakładników, wśród których był prezydent miasta B. Bukowiński.

³ J. A. Splitt, *Gdy dymy opadły... Kalisz w latach wielkiej wojny (1914-1918)*, Kalisz 2014, s. 12-13.

⁴ Tamże, s. 13.

⁵ Tamże, s. 16.

⁶ Archiwum Państwowe w Kaliszu (cyt. dalej APK), Naczelnik Powiatu Kaliskiego (cyt. dalej NKP), sygn. 337.

⁷ M. A. Woźniak, *Kalisz 1914. Pogrom miasta*, Kalisz 1995, s. 20.

⁸ APK, NKP, sygn. 337.

ski, członkowie Komitetu Obywatelskiego, dawni urzędnicy rosyjscy, duchowni m.in. ks. prałat Ignacy Płoszaj. Po trzech dniach przetrzymywania przewieziono zakładników do Poznania, gdzie osadzeni zostali w więzieniu. Na skutek aresztowania prezydenta miasta major Hermann Preusker powierzył funkcję wiceprezydenta Gustawowi Michaelowi⁹. Od 4 sierpnia rozpoczęło się ostrzeliwanie miasta przez żołnierzy 56. pułku artylerii polowej z Leszna. 7 sierpnia wycofano żołnierzy z II batalionu 155. pułku, a ich miejsce zajęły: II batalion 7. Regimentu Piechoty Obrony Kraju dowodzony przez majora D. Reicherta i I batalion tegoż pułku pod komendą pułkownika von Armina¹⁰. 7 sierpnia doszło do nowego incydentu na Rynku Głównym, który doprowadził do pożaru w mieście i masakry ludności. Pod gradem kul zginęło około 100 osób. Tego też dnia podpalono kaliski ratusz, a urzędnicy, którzy ratowali się ucieczką zostali zamordowani. Po wycofaniu się wojska, przez całą noc trwało ostrzeliwanie miasta ogniem artyleryjskim. Od tego momentu rozpoczęto systematyczne i zorganizowane burzenie miasta. 8 sierpnia po wkroczeniu wojska przeprowadzone zostały rewizje i aresztowania. Zatrzymano około 800 mężczyzn, z których po całodziennym dręczeniu rozstrzelano co dziesiątego¹¹. Podpalenia domów oraz całych kwartałów ulic, rozstrzeliwania, morderstwa, rabunki sklepów i mieszkań prywatnych trwały prawie do końca sierpnia.

W wyniku wydarzeń sierpniowych Kalisz przestał prawie istnieć. Praktycznie całe centrum miasta i Przedmieście Wrocławskie (dzielnice najbardziej zabudowane i zaludnione) zostały spalone. Zniknęły z mapy Kalisza, strawione pożarem, siedemnasto- i osiemnastowieczne kamienice, odbudowane w XIX w. gmachy ratusza i teatru. Z pożogi ocalały jedynie kościoły (z wyjątkiem kościoła reformatów oraz wieży kościoła św. Józefa, która została zniszczona podczas bombardowania), budynki szkolne i parafialne, znaczna część zabudowanej dzielnicy żydowskiej, zabudowa robotnicza w pobliżu ocalałych fabryk. Ogółem leżało w gruzach 426 budynków mieszkalnych, 9 zakładów przemysłowych i 5 gmachów publicznych¹². Przeciętny stopień zniszczenia zabudowy mieszkalnej oceniono na 95%. Zniszczenia wojenne Kalisza stanowiły blisko 30% strat całego Królestwa Polskiego, był on najbardziej zniszczonym w I wojnie światowej miastem w Europie, obok belgijskiego Louvain (Leuven). Prawie całkowicie przestał funkcjonować przemysł kaliski, zawiesiły działalność także małe warsztaty rzemieślnicze oraz sklepy. Masowe ucieczki ludności trwały nieprzerwanie, rozpoczęły się już w dniach

⁹ W latach 1916-1918 burmistrzem Kalisza był Teodor Prądyński.

¹⁰ 7. Pułk Piechoty Landwehry 15 sierpnia miasto opuścił, a jego miejsce zajął Królewsko-Saski Regiment Piechoty Landwehry Nr 133 dowodzony przez pułkownika Wirtha. Regiment ten 25 sierpnia został wycofany z miasta, a jego miejsce zajęły niemieckie oddziały landszturmu (pospolitego ruszenia), J. A. Splitt, dz. cyt., s. 30.

¹¹ M. A. Woźniak, dz. cyt., s. 23.

¹² A. Kurzyński, *Odbudowa Kalisza ze zniszczeń wojennych w latach 1914-1929*, „Rocznik Kaliski”, t. 31, 2005, s. 61.

bombardowania i podpalania miasta. Bogatsza część kaliszan wyjeżdżała w kierunku Warszawy lub w głąb Rosji, a mniej zamożni chronili się w pobliskich wsiach, gdzie szukali zatrudnienia. Jesienią 1914 r. na zgłiszczach miasta pozostało ok. 5 tys. osób¹³.

Próby oszacowania strat poniesionych w wyniku działań wojennych przez ludność Kalisza podjęte zostały na początku 1915 r. przez działające w Warszawie: Komitet Kaliski i Centralny Komitet Obywatelski. Ostatecznie spisywaniem szkód zajęły się powołane w 1916 r. 4 Komisje Szacunkowe Miejskie. Straty materialne, jakie zostały zarejestrowane w czasie wojny, wyniosły 33 682 708,57 rubli w złocie, z czego Główna Komisja Szacunkowa w Warszawie zatwierdziła kwotę 22 431 008,62 rubli W rzeczywistości straty były znacznie większe, gdyż rejestracja nie objęła szeregu osób ze względu na ich nieobecność oraz niektórych szkód tj. bibliotek prywatnych i dzieł sztuki, które nie były traktowane jako straty wojenne¹⁴.

W Kaliszu ustanowiono niemieckiego naczelnika powiatu w osobie Konrada Hahna, który jako organ administracji lokalnej podlegał władzom wojskowym, a od sierpnia 1915 r., Zarządowi Cywilnemu przy Generalnym Gubernatorstwie w Warszawie¹⁵. Zarząd ten od maja 1915 r. przez kilka miesięcy miał swoją siedzibę w Kaliszu. Władze okupacyjne prowadziły politykę represji i eksploatacji okupowanych terenów. Wiele osób zostało aresztowanych lub zesłanych na przymusowe roboty. Wymierzane były surowe kary za ukrywanie żołnierzy rosyjskich lub życzliwy stosunek do Rosjan.

Po zajęciu Warszawy w sierpniu 1915 r. przez wojska niemieckie kaliszanie zaczęli stopniowo powracać do zburzonego miasta. W 1916 r. liczba mieszkańców Kalisza wynosiła 29 927, a w 1917 r. wzrosła do 34 476¹⁶. W celu polepszenia pogarszającej się sytuacji żywnościowej w mieście zorganizowana została przez Komitet Obywatelski i Radę Opiekuńczą pomoc dla najbiedniejszych. Prowadzone były tanie kuchnie, które wydawały dziennie ponad 7 tys. obiadów. Działały ochronki, w których umieszczono ok. tysiąca dzieci. Zaopatrywano również mieszkańców w odzież i lekarstwa¹⁷.

Rok 1916 przyniósł nowy kurs polityki niemieckiej wobec Polaków, polegający na liberalizacji metod rządzenia. Związane to było m.in. z wyeliminowaniem ewentualnego porozumienia austro-polskiego (połączenia Królestwa z Galicją w ramach monarchii habsburskiej) i pozyskaniem Polaków do realizacji własnych celów. Wznowiono działalność Polskiej Macierzy Szkolnej i wydawanie „Gazety Kaliskiej”, rozszerzono dzia-

¹³ H. Wrotkowski, *Zburzenie miasta*, [w:] *Dzieje Kalisza*, pod red. W. Rusińskiego, Poznań 1977, s. 527.

¹⁴ J. Zakrzewska, *Odbudowa Kalisza po Wielkiej Wojnie*, Kalisz 1936, s. 20-22.

¹⁵ G. Łowczowski, *Organizacja etapów wojska niemieckiego i administracji terenami okupowanymi na froncie wschodnim podczas wojny 1914-1918*, „Bellona”, t. 41, 1933, s. 314-315.

¹⁶ W. Bonusiak, *Odbudowa, rozwój przestrzenny i ludnościowy miasta w latach 1918-1939*, [w:] *Dzieje Kalisza*, pod red. W. Rusińskiego, Poznań 1977, s. 555.

¹⁷ Archiwum Akt Nowych, Rada Główna Opiekuńcza, sygn. 350.

talność Rady Opiekuńczej. W oparciu o działalność lokalnych grup konspiracyjnych oraz dzięki wsparciu Komendy Naczelnej Polskiej Organizacji Wojskowej powstała w mieście POW Kaliskiego Obwodu. Pierwszym komendantem został Leon Dobrowolski (Nencki). W pierwszej połowie 1916 r. rozpoczęto pracę wojskowo-szkoleniową. W 1917 r. Kalisz stał się siedzibą VIII Okręgu POW, który obejmował powiaty: kaliski, turecki, koniński, słupecki, kolski i sieradzki¹⁸. Zadaniem POW było przygotowanie społeczeństwa polskiego do walki o niepodległą Polskę.

Ważnym momentem, także dla mieszkańców Kalisza, miał być ogłoszony 5 listopada 1916 r. manifest generał-gubernatora Hansa von Beselera obwieszczający wolę dwóch cesarzy niemieckiego i austro-węgierskiego dotyczącą powołania do życia Królestwa Polskiego. Uroczyste obwieszczenie manifestu odbyło się przed siedzibą władz niemieckich, (dawnym pałacem gubernatora rosyjskiego) w obecności zgromadzonych przedstawicieli niemieckiej administracji i władz wojskowych, duchowieństwa kaliskiego, ziemian i mieszkańców Kalisza. Na mocy aktu z 5 listopada utworzona została Polska Siła Zbrojna (Polnische Wehrmacht). W listopadzie 1916 r. do Kalisza przybył oddział legionistów, którego zadaniem było przeprowadzenie werbunku do wojska i przyszłej armii polskiej. W 1917 r. w Warszawie powołana została do życia Tymczasowa Rada Stanu, jako organ doradczy, przygotowawczy i współdziałający na rzecz przyszłych instytucji państwowych. Na jej czele stanął Wincenty Niemojowski, właściciel pobliskiego majątku Marchwacz. We wrześniu doszło do złożenia przez Radę mandatu. Jej miejsce zajęła powołana przez władze niemieckie i austro-węgierskie Rada Regencyjna jako najwyższa władza państwowa, do czasu powołania króla. Przejęła również władzę nad polskimi oddziałami wchodzącymi w skład niemieckiej siły zbrojnej.

W połowie 1918 r. mieszczaństwo kaliskie, wykorzystując oznaki słabości militarnej okupantów, zaczęło konspiracyjnie tworzyć Straż Obywatelską, której zadaniem było opanowanie miasta i okolicy w przypadku załamania się władzy niemieckiej. We wrześniu powołano Komitet Straży Obywatelskiej na czele z porucznikiem Januszem Dzierżawskim. W mieście powstał Kaliski Okręg Wojskowy, obejmujący swym zasięgiem miasto Kalisz, powiaty: kaliski, turecki, słupecki, koniński i sieradzki. Jego dowódcą został pułkownik Józef Lewszewski¹⁹.

Na przełomie października i listopada 1918 r. zaczęła załamywać się władza okupacyjna w Królestwie Polskim. W nocy z 6 na 7 listopada powstał Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie. W Kaliszu, 10 listopada 1918 r., powołano Sztab Wojskowy Ziemi Kaliskiej z porucznikiem Juliuszem Ulrychem, który miał za zadanie przejście władzy z rąk niemieckich. 11 listopada przedstawiciele sztabu zażądali

¹⁸ H. Wrotkowski, *Spółeczeństwo Kalisza w latach pierwszej wojny światowej i dniach wyzwolenia*, „Rocznik Kaliski”, t. 3, 1970, s. 175.

¹⁹ „Kurier Powszechny” nr 8 z 9 października 1918 r.

od kaliskiego gubernatora wojskowego generała von Sontaga przekazania władzy i zajęli gmach gubernialny. Równocześnie rozpoczęto akcję rozbijania niemieckich landszturmistów. 12 listopada większość urzędów i instytucji znalazła się w polskich rękach. Naczelnik powiatu Konrad Hahn i niemieccy urzędnicy opuścili miasto. Komendantem miasta został mianowany podporucznik Józef Lasoń. Kierownictwo urzędu powiatowego powierzone zostało Otmianowskiemu i inż. Witoldowi Wardęskiemu. 13 listopada stacjonujące oddziały niemieckie opuściły Kalisz. 14 listopada na czele urzędu powiatowego stanął porucznik Józef Zych jako komisarz rządu polskiego²⁰.

Myśl odbudowy Kalisza powstała już pod koniec 2. połowy 1914 r. w Warszawie. W listopadzie powołano, z inicjatywy mecenasa Kazimierza Rymarkiewicza, Komitet Odbudowy Kalisza. Początkowo działania Komitetu związane z przygotowaniem konkursu na projekt odbudowy prowadzone były w Warszawie, później przeniesione zostały do Kalisza. Odbudowę miasta zainteresowały się również władze okupacyjne, które postanowiły powierzyć projekt odbudowy Georgowi Caro z Berlina²¹. Ostatecznie Rada Miejska Kalisza poparła działania Komitetu i 3 grudnia 1915 r. Towarzystwo Kredytowe miasta Kalisza ogłosiło, za pośrednictwem Koła Architektów w Warszawie, konkurs na sporządzenie planu regulacyjnego miasta Kalisza. Był to pierwszy na ziemiach polskich przykład szukania optymalnych rozwiązań urbanistycznych w drodze konkursu. Zgłoszono w sumie 15 projektów. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło w 1916 r. Pierwszą nagrodę przyznano projektowi autorstwa: Tadeusza Zielińskiego, Zygmunta Woycickiego i Maksymiliana Bystydzieńskiego, natomiast drugą nagrodę zdobył projekt Zdzisława Kalinowskiego²². Żaden z nich nie został realizowany. Pewne ustalenia i rozwiązania urbanistyczne i architektoniczne zostały wykorzystane w projekcie przygotowanym przez biuro budowlane kaliskiego magistratu, który ostatecznie został zatwierdzony w 1917 r. przez dr. inż. Griesbacha²³.

Od 1916 r. rozpoczęto odbudowę budynków, które nie uległy całkowitemu zniszczeniu. Wykorzystano pozostałe części murów i dzięki temu doprowadzono domy do stanu używalności stosunkowo mniejszym kosztem. Domy te odbudowano częściowo, wykańczając przede wszystkim sklepy. Część obywateli miasta, rozpoczęła odbudowę domów z własnych funduszy. 1 października 1916 r. władze okupacyjne wydały rozporządzenie o komasacji gruntów w Kaliszu dla dobra publicznego. Powstała Komisja Komasacyjna, która wyznaczała grunty pod nową zabudowę i kasowała za odszkodowaniem określone posesje. Większe ożywienie nastąpiło w drugiej połowie 1917 r. dzięki poparciu władz okupacyjnych. Przeprowadzona została komasacja, zatwierdzony został

²⁰ H. Wrotkowski, *Spółeczeństwo Kalisza w latach...*, s. 200-201.

²¹ Tamże, s. 173-174.

²² „Tygodnik Ilustrowany” nr 16 z 15 kwietnia 1916 r.

²³ J. A. Splitt, dz. cyt., s. 59.

plan regulacyjny śródmieścia, udzielane były kredyty oraz wydane zostały przepisy budowlane dla Kalisza, które umożliwiały jednolitą odbudowę śródmieścia. Odbudowa miasta byłaby niemożliwa bez zapewnienia środków finansowych. Niemcy udzielali na preferencyjnych warunkach pożyczek na odbudowę spalonych domów. Wyasygnowano na ten cel 4,3 mln marek, głównie dla osób prywatnych. W latach 1917-1918 odbudowano zupełnie 2 domy należące do Stanisława Herbicha i Rafała Stiltera, 6 doprowadzono do stanu używalności²⁴.

Zagłada Kalisza w sierpniu 1914 r. jest nadal zagadką. Mimo upływu czasu nie udało się ustalić jednoznacznie przyczyn tamtych wydarzeń. Rząd niemiecki w komunikacie urzędowym z 1915 r. twierdził, że mieszkańcy strzelali do wojska, grabili oraz podpalali domy co zmusiło władze do zastosowania represji²⁵. W innym świetle wydarzenia zostały przedstawione w piśmie dotyczącym m.in. wyniku dochodzeń władz niemieckich w sprawie przyczyn zniszczenia Kalisza naczelnika powiatu Konrada Hahna z 18 listopada 1916 r. Raport ten poddawał w wątpliwość strzelanie kaliszan do wojska niemieckiego. Według dochodzeń ustalono, że winnymi strzelaniny byli rosyjscy urzędnicy policyjni. Inny obraz wydarzeń wyłonił się podczas dochodzeń śledczych przeprowadzonych przez specjalną komisję powołaną przez Ministerstwo Sprawiedliwości w styczniu 1919 r. Na podstawie zebranych zeznań około 100 świadków i dokumentów ustalono, że za zniszczenie Kalisza odpowiedzialne jest dowództwo niemieckie, a nie miejscowa ludność, która ze spokojem przyjęła wkraczających żołnierzy²⁶.

²⁴ J. Zakrzewska, dz. cyt., s. 48-50.

²⁵ „Dziennik Poznański” nr 147 z 27 maja 1915 r.

²⁶ J. Zakrzewska, dz. cyt., s. 23-24.

EINFÜHRUNG

Kalisz 1914-1918 – historischer Umriss

Kalisz ist eine der ältesten Städte Polens. Er spielte eine bedeutende Rolle in der Geschichte der polnischen Gebiete von der Antike anfangend über das Mittelalter und die Neuzeit. Er war eins der wichtigsten Zentren des polnischen Königreichs und die Hauptstadt des Herzogtums Kalisz. Im vierzehnten Jahrhundert wurde die Stadt Kalisz die Hauptstadt des Landes von Kalisz und Gnesen, ab dem fünfzehnten Jahrhundert als die Kalisz Woiwodschaft bekannt. Er war das Zentrum des Departments während der Preußischen Herrschaft und des Herzogtums Warschau. Von 1815 Kalisz wurde zunächst zum Sitz der Landesregierung, später der Regierung des Gouvernements¹. In den langen Jahren seines Bestehens erlebte die Stadt sowohl den Ruhm und Wohlstand sowie einen kompletten Zusammenbruch. Vor dem Ersten Krieg Kalisz besetzte eine Fläche von 605 Hektar und hatte eine Bevölkerungszahl von 65 400 Einwohnern (35 279 permanente Einwohner und 30 121 wechselhafte Bevölkerung)². Die Stadt wurde von Polen, Juden, Russen, Deutschen und anderen Nationalitäten bewohnt. Bei Ausbruch des Krieges gab es etwa 100 verschiedene Industrieanlagen. Einer der wichtigsten Industriezweige war die Stickerei-Industrie, für die Bedürfnisse des russischen Marktes, Export der Stickerei zu den Balkanländern und dem Fernen Osten. Eine wichtige Rolle wurde durch Mahlen- und Gerbereiindustrie gespielt. Es wurden Klavier- und Puppenfabriken betrieben. Zur der wirtschaftlichen Erholung und der

¹ In den Jahren 1837-1844 und 1867-1914 war Kalisz eine Provinzstadt. Im 1844 wurde das Gouvernement Kalisz abgeschafft und fusionierte mit dem Gouvernement von Masowien, es gründete das Gouvernement Warschau und Kalisz wurde eine Kreisstadt.

² J. Janczak, *Stosunki ludnościowe*, [in:] *Dzieje Kalisza*, Gemeinschaftsarbeit unter der Redaktion von W. Rusiński, Poznań 1977, S. 332.

weiteren Entwicklung der Stadt hat die Öffnung im Jahre 1896 Skalmierzycka-Bahn beigetragen, wiederum im Jahre 1902 – der Warschauer-Bahn. Eine Auswirkung auf die Entwicklung der Stadt hatte auch die Existenz der größten Landzollkammer des ehemaligen russischen Reiches in Szczypiorno.

Für die Bewohner von Kalisz begann der Erste Weltkrieg am 2. August 1914. Aber an der Wende vom Juli und August wurde die Mobilmachung durchgeführt, und die russischen Militär- und Verwaltungsbehörden mit dem Gouverneur Tryfilin Łukaszewicz Rafalski an der Spitze haben die Stadt verlassen. Die letzten russischen Truppen gingen aus Kalisz raus, in der Morgendämmerung am 2. August, diese zerstörten unter anderem Telegraphenlinien in der Nähe von Skarszew, setzten in Brand den Bahnhof und die nah gelegenen Militärlagern. Dołgowo-Saburow - der amtierende Chef der Landesregierung übergab die Macht in der Stadt an den Kalisz Präsidenten Bronisław Bukowiński. Es wurde der Bürgerbeirat zum Leben erweckt, dessen Aufgabe war, den Präsidenten bei den Aktivitäten zur Gewährleistung der Sicherheit und Ordnung in der Stadt zu unterstützen. Die Mitglieder des Beirats sind: Wincenty Młynarski, Alfons Parczewski, Stanisław Bulewski, Zygmunt Mrowiński, Jan Michalski, Kazimierz Scholtz, Leon Kryński, Józef Szymański, Lucjan Rago, Zygmunt Gross, Adolf Handke, L. Maisner vel Majzner, Leon Dziewulski, Jan Motylewski und Aleksander Schaub.³ Es wurde auch die Bürgerwehr gegründet, die in ihren Reihen die Mitglieder der Kalisz Feuerwehr und die alten, russischen Polizisten hatte. B. Bukowiński ernannte zu dem Brandmeister den ehemaligen Kommissar des II Reviers der zaristischen Polizei Michaił Szczepanowicz Kostienko⁴.

Am 2. August, Nachmittags, erschienen in der Stadt, die ersten deutschen Patrouillen und später kam die 7. Kompanie des II Bataillons, des 155. Regiments von Kapitän Keihl geführt. In der Nacht vom 2. auf 3. August, kamen nach Kalisz: 5 Kompanie des 155. Regiments unter dem Kommando von Kapitän Roth und die 6. und 8. Kompanie unter dem Kommando von Kapitän Delvendahl und Kapitän Kreiner⁵. In die Stadt kam der Kommandeur des II Bataillons Major Hermann Preusker, der zum Kommandant der Stadt ernannt wurde. Er erließ einen Aufruf an die Bewohner von Kalisz und führte eine preußische Militärverwaltung und das deutsche Kriegsrecht ein⁶. Die Stadt wurde kampflos abgegeben. Zuerst waren die Beziehung zwischen der Zivilbevölkerung und der Besatzungstruppen richtig. Die Menschen vor Ort haben absolute Ruhe bewahrt. Am nächsten Abend gab es eine unerwartete und eine bis heute unerklärte Schießerei, in der 21 Zivilisten und 6 deutsche Soldaten getötet wurden und

³ A. Splitt, *Gdy dymy opadły...Kalisz w latach wielkiej wojny (1914-1918)*, Kalisz 2014, S. 12-13.

⁴ Ebenda, S. 13.

⁵ Ebenda, S. 16.

⁶ Archiwum Państwowe w Kaliszu (a.a.O. APK), Deutscher Kreischeff in Kalisch (a.a.O. NKP), Zeichen 337.

32 Soldaten verwundet⁷. Die Schuld wurde den Bürgern von Kalisz gegeben. Im Zusammenhang mit diesem Ereignis, hat das deutsche Kommando drakonische Verordnungen eingeführt und Unterdrückungsmethoden, es wurden u.a. 6 Personen als Geiseln festgenommen, man forderte 50.000. Rubel Erpressungsgeld und man führte eine Sperrstunde ein⁸. Trotz der Erfüllung der Forderungen wurden weitere Verhaftungen durchgeführt und weitere Einwohner von Kalisz erschossen, u.a. wurden 21 Geiseln genommen, darunter war der Bürgermeister B. Bukowiński, die Mitglieder des Bürgerbeirats, ehemalige russische Beamten, Geistliche, unter anderem Pf. Ignacy Płoszaj. Nach drei Tagen Haft wurden die Geiseln nach Posen gebracht, wo man sie im Gefängnis unterbracht hat. Als Folge der Verhaftung des Bürgermeisters, hat der Major Hermann Preusker zum Vizepräsidenten Gustav Michael betraut⁹. Ab dem 4. August begann der Beschuss der Stadt durch Soldaten des 56 Feldartillerie-Regiments von Leszno. Am 7. August wurden die Soldaten aus dem II Bataillon des 155. Regiments zurückgezogen, und an ihrer Stelle kamen: die II Bataillon des 7. Infanterie-Regiments von Major D. Reichert geführt und die I Bataillon dieses Regiments unter dem Kommando von Oberst von Armin¹⁰. Am 7. August gab es einen neuen Vorfall auf dem Hauptmarkt, der zu einem Feuer in der Stadt und Massaker der Bevölkerung geführt hat. Unter einem Kugelhagel wurden bis zu 100 Personen getötet. Am selben Tag wurde das Rathaus von Kalisz in Brand gesteckt, und die Beamten die sich durch Flucht retten wollten, getötet. Nach dem Abzug der Truppen, dauerte der Beschuss der Stadt mit Artilleriefeuer die ganze Nacht. Von diesem Moment an begann ein systematischer und organisierter Abriss der Stadt. Am 8. August, nachdem die Invasionstruppen angekommen sind, wurden Durchsuchungen und Festnahmen durchgeführt. Man verhaftete etwa 800 Männer, von denen nach einem Tag der Belästigungen, jeder zehnten erschossen wurde.¹¹ Brandsetzungen der Häuser und ganzer Straßen, Schießereien, Morde, Plünderungen der Geschäfte und Privathäuser dauerten fast bis zum Ende August.

Als Folge der Augustereignisse Kalisz hat fast aufgehört zu existieren. Nahezu die gesamte Innenstadt und Breslauer Vorort (die meist bebauten und besiedelten Gebiete) wurden verbrannt. Sie verschwanden aus der Karte von Kalisz, verdaut durch das Feuer, Mietshäuser aus dem siebzehnten und achtzehnten Jahrhundert, im neunzehnten Jahrhundert Gebäude des Rathauses und des Theaters wieder aufgebaut. Von dem Brand

⁷ M.A. Woźniak, *Kalisz 1914. Pogrom miasta*, Kalisz 1995, s. 20.

⁸ APK, NKP, Zeichen 337.

⁹ In den Jahren 1916-1918 der Bürgermeister von Kalisz war Teodor Prądyński.

¹⁰ An dem 15. August hat der 7. Regiment des Landwehrs die Stadt verlassen und an seine Stelle kam die Königlich-Sächsische Regiment der Landwehre Nr. 133 geführt von dem Oberst Wirth. Dieser Regiment wurde am 25. August aus der Stadt entfernt und seine Stelle haben die deutschen Landessturmtuppen eingenommen, J.A. Splitt, a.a.O., S.30.

¹¹ M.A. Woźniak, a.a.O., S. 23.

wurden nur die Kirchen gerettet mit Ausnahme der reformierten Kirche und dem Turm der St.-Josef-Kirche, die während der Bombardierung zerstört wurde), Schulgebäude und Pfarreien, ein groß Teil des jüdischen Viertels, Bauarbeitergebäude in der Nähe der Fabriken. Insgesamt 426 Wohngebäuden, 9 Industrieanlagen und 5 öffentliche Gebäude wurden zerstört¹². Der durchschnittliche Grad der Zerstörung von Wohngebäuden wurde auf 95% geschätzt. Die Kriegszerstörungen von Kalisz haben 30% des Verlustes des gesamten Königreichs von Polen betragen, und neben dem belgischen Louvain (Leuven) war dies die im Ersten Weltkrieg meist verwüstete Stadt Europas. Die Kalisz Industrie hat fast vollständig aufgehört zu funktionieren, auch kleine Werkstätte und Geschäfte haben ihre Tätigkeit aufgehoben. Massenflucht der Bevölkerung war ununterbrochen, diese begonnen bereits in den Tagen der Bombardierung und der Brandstiftung der Stadt. Reicherer Teil von Kalisz verließ die Stadt in Richtung Warschau oder in den Tiefen Russland und die weniger wohlhabenden schützten sich in den umliegenden Dörfern, wo sie nach Arbeit gesucht haben. Im Herbst 1914 auf den Ruinen der Stadt blieben ca. 5.000 Menschen¹³.

Versuche, die Verluste die als Folge der Kriegstätigkeiten entstanden, zu schätzen, wurden durch die Bevölkerung von Kalisz Anfang 1915 aufgenommen, durch die in Warschau existierende: Kalisz Komitee und Zentralkomitee der Bürger. Schließlich wurden die Schäden im Jahre 1916 von vier städtischen Schätzungskommissionen aufgenommen. Materialverluste, die während des Krieges aufgenommen wurden, betrugen 33 682 708,57 Rubel in Gold, wovon die Hauptschätzungskommission in Warschau den Betrag von 22 431 008.62 Rubel genehmigt hat. In der Tat waren die Verluste viel größer, weil die Registrierung eine Reihe von Menschen nicht berücksichtigt hat, wegen ihrer Abwesenheit und einige Schäden, d.h. Privatbibliotheken und Kunstwerke, die nicht als Kriegsverluste behandelt wurden¹⁴.

In Kalisz wurde ein deutscher Kreischef ernannt, in der Person von Konrad Hahn, der als lokale Behörde der Militärbehörden unterliegt, und seit August 1915 dem Bürger Vorstands am Generalgouvernement in Warschau¹⁵. Dieser Vorstand hatte ab Mai 1915 für ein paar Monate seinen Sitz in Kalisz. Die Besatzungsbehörden verfolgten eine Unterdrückungs- und Ausbeutungspolitik der besetzten Gebiete. Viele Menschen wurden festgenommen und zur Zwangsarbeit deportiert. Es wurden schwere Strafe für das Verstärken der russischen Soldaten oder wohlwollende Haltung gegenüber den Russen verhängt.

¹² A. Kurzyński, *Odbudowa Kalisza ze zniszczeń wojennych w latach 1914-1929*, „Rocznik Kaliski”, T. 31, 2005, S. 61.

¹³ H. Wrotkowski, *Zburzenie miasta*, [in:] *Dzieje Kalisza*, unter der Redaktion von W. Rusiński, Poznań 1977, S. 527.

¹⁴ J. Zakrzewska, *Odbudowa Kalisza po Wielkiej Wojnie*, Kalisz 1936, S. 20-22.

¹⁵ G. Łowczowski, *Organizacja etapów wojska niemieckiego i administracji terenami okupowanymi na froncie wschodnim podczas wojny 1914-1918*, „Bellona”, T. 41, 1933, S. 314-315.

Nach der Besetzung von Warschau im August 1915 durch die deutsche Armee, begonnen die Einwohner von Kalisz allmählich zu der Ruinenstadt zurückzukehren. In 1916 betrug die Bevölkerungszahl im Kalisz 29.927 und im Jahr 1917 stieg sie auf 34.476¹⁶. Um die sich verschlechterte Ernährungssituation in der Stadt zu verbessern wurde von dem Bürgerkomitee und Beihilferat eine Sozialhilfe für die Ärmste organisiert. Es wurden günstige Küchen geführt, die täglich mehr als 7000 Mittagessen ausgegeben haben. Es wurden auch die Waisenhäuser geführt, in denen man ca. eintausend Kinder untergebracht hat. Die Einwohner wurden auch mit Kleidung und Medikamenten versorgt¹⁷.

Das Jahr 1916 brachte einen neuen Kurs der deutschen Politik gegenüber den Polen, der die liberalisierten Verwaltungsmethoden vorgesehen hat. Dies wurde u.a. mit der Eliminierung der jeglicher österreichisch-polnischen Vereinbarungen verbunden und dem gewinnen der Polen für eigene Zwecke. Die Aktivität der polnischen Schulverwaltung als auch der Verlag der „Gazeta Kaliska“ („Zeitung von Kalisz“) wurde wieder aufgenommen und die Aktivität des Versorgungsrates wurde erweitert. Basierend auf der Arbeit der lokalen Partisanengruppen und mit der Unterstützung des Obersten Hauptquart der polnischen Militärorganisation wurde in Kalisz die POW des Bezirks Kalisz gegründet. Der erste Kommandant war Leon Dobrowolski (Nencki). Im ersten Halbjahr 1916 wurde die militärisch-ausbildende Arbeit aufgenommen. In 1917 wurde Kalisz zum Sitz des VIII Bezirks von POW, der folgende Bezirke umfasst hat: Kalisz, türkischer Bezirk, Konin, Ślupcecko, Kolsko und Sieradz¹⁸. Die Aufgabe der POW war, die Vorbereitung der polnischen Gesellschaft für einen Kampf um das unabhängige Polen.

Ein wichtiger Moment auch für die Bewohner von Kalisz, sollte der am 5. November 1916 angekündigter Manifest des Generalgouverneur Hans von Beseler sein, der den Willen von zwei Kaisern des deutschen und des österreichisch-ungarischen über die Erschaffung des polnischen Königreichs bekannt gegeben hat. Formelle Ankündigung des Manifestes wurde vor dem Sitz der deutschen Behörden (der ehemalige Palast des Gouverneurs von Russland) in der Gegenwart der versammelten Vertreter der deutschen Regierung und der Militärbehörden, der Geistlichen, Grundbesitzer und Bewohner von Kalisz. Nach dem Gesetz vom 5. November wurde die Polnische Wehrmacht gegründet. Im November 1916 nach Kalisz ist eine Legionärs Truppe angekommen, deren Aufgabe war es eine Rekrutierung für die Armee und die zukünftige polnischen Armee durchzuführen. Im Jahr 1917, in Warschau, entstand ein provisorischer Staatsrat, als

¹⁶ W. Bonusiak, *Odbudowa, rozwój przestrzenny i ludnościowy miasta w latach 1918-1939*, [in:] *Dzieje Kalisza*, a.a.O., S. 555.

¹⁷ Archiwum Akt Nowych, Hauptversorgungsrat, Zeichen 350.

¹⁸ H. Wrotkowski, *Spółeczeństwo Kalisza w latach pierwszej wojny światowej i dniach wyzwolenia*, „Rocznik Kaliski”, T. 3, 1970, S. 175.

Beratungsgremium, das vorbereitet hat und zusammengearbeitet hat zu Gunsten der künftigen Regierungen. An der Spitze war Wincent Niemojowski aus dem nahe gelegenen Marchwacz. Im September hat der Rat dem Mandat abgegeben. Sein Platz wurde von dem deutschen und österreichisch-ungarischen Regentenrat als höchste staatliche Behörde ersetzt, bis zur Ernennung eines Königs. Dieser Rat übernahm auch die Kontrolle über den polnischen Truppen die zu den deutschen Streitkräften gehörten.

In der Mitte des 1918 hat die Bourgeoisie von Kalisz die militärische Schwäche des Besatzers ausgenutzt und begann heimlich eine Bürgerwehr zu bilden, derer Aufgabe war es die Stadt und die Umgebung im Falle des Zusammenbruchs der deutschen Behörden zu übernehmen. Im September wurde ein Komitee der Bürgerwehr ernannt mit dem Lieutenant Janusz Dzierzawski auf der Spitze. In der Stadt wurde ein Kalisz Militärbezirk gegründet, der folgende Bezirke umfasst hat: Kalisz, türkischer Bezirk, Słupcecko, Konin und Sieradz und sein Kommandeur war der Oberst Józef Lewszewski¹⁹.

An der Wende vom Oktober und November 1918 begann die Besatzungsmacht in dem Polnischen Königreich zu brechen. In der Nacht von 6. auf 7. November wurde eine Provisorische Volksregierung der Republik Polen in Lublin gegründet. In Kalisz am 10. November 1918 wurde ein Militärstab des Landes von Kalisz mit dem Lieutenant Juliusz Ulrych ernannt, der die Aufgabe hatte die Macht aus den Händen der Deutschen zu übernehmen. Am 11. November forderten die Vertreter des Stabs von dem Kalisz Militärgouverneur General von Sonntag der Übertragung der Macht und besetzten das Hauptgebäude. Zugleich begann die Aktion der Entwaffnung der deutschen Landsturmen. Am 12. November waren die meisten Ämter und Institutionen in den polnischen Händen. Der Kreischef Konrad Hahn und die deutschen Beamten sind aus der Stadt geflohen. Der Kommandant der Stadt wurde der Leutnant Józef Lasoń. Das Management des Bezirksamtes wurde an Otmianowski und Ing. Witold Wardęski übertragen. Am 13. November haben die stationierenden deutschen Truppen Kalisz verlassen. Dem 14. November wurde der Lieutenant Józef Zych zum Verwalter des Bezirksamtes als Kommissar der polnischen Regierung²⁰.

Der Gedanken Kalisz wieder aufzubauen entstand am Ende der zweiten Jahreshälfte 1914 in Warschau. Im November, auf die Initiative des Rechtsanwaltes Kazimierz Rymarkiewicz, wurde ein Komitee der Wiederaufbau von Kalisz gegründet. Zunächst wurden die Tätigkeit des Komitees zur Vorbereitung des Wettbewerbs für den Wiederaufbauprojekt in Warschau durchgeführt, später in Kalisz. An dem Wiederaufbau der Stadt haben sich auch die Besatzungsbehörden interessiert die das Projekt an G. Caro aus Berlin anvertraut haben²¹. Letztendlich unterstützte der Stadtrat von Kalisz die Ak-

¹⁹ „Kurier Powszechny” Nr. 8 vom 9 Oktober 1918.

²⁰ H. Wrotkowski, *Spółczesność Kalisza w latach...*, S. 200-201.

²¹ Ebenda, S. 173-174.

tivitäten des Komitees und am 3. Dezember 1915 hat die Darlehensgesellschaft der Stadt Kalisz angekündigt, über den Kreis der Architekten in Warschau, den Wettbewerb für die Planung und Regulierung von Kalisz. Es war die in Polen erste Suche nach optimalen Lösungen für den Stadtbau in einem Wettbewerb. Es wurden insgesamt über 15 Projekte angemeldet. Der Wettbewerb wurde im Jahre 1916 beendet. Der erste Preis ging an das Projekt von Tadeusz Zieliński, Zygmunt Woycicki und Maksymilian Bystydzieński, während der zweite Preis an das Projekt von Zdzisław Kalinowski ging²². Keiner dieser Projekte wurde realisiert, jedoch einige Erkenntnisse und städtebauliche und architektonische Lösungen wurden in dem Projekt verwendet, der durch das Baubüro des Magistrats von Kalisz vorbereitet wurde, dieser Projekt wurde schließlich im Jahre 1917 von dem Dr. Ing. Griesbach genehmigt²³.

Von 1916 begann man mit dem Wiederaufbau von Gebäuden, die nicht vollständig zerstört wurden. Man verwendete andere Teile der Wände und dank diesem wurden die Häuser mit relativ geringen Kosten in einem wohngemäßen Zustand zurückgebracht. Diese Häuser wurden teilhaft wiederaufgebaut, hauptsächlich wurden die Geschäfte angefertigt. Einige Bürger der Stadt, begannen den Wiederaufbau der Häuser mit eigenen Mitteln. Am 1. Oktober 1916 erlassen die Besatzungsbehörden eine Verordnung über die Kommassation der Grünte in Kalisz für das öffentliche Wohl. Es wurde eine Kommassationskommission gegründet, die neue Grünte für neue Gebäude markiert hat und gegenüber einer Entschädigung hat sie die festgelegten Besitzungen gelöscht. Größere Wiederbelebung fand in der zweiten Hälfte von 1917 statt, dank der Unterstützung der Besatzungsbehörden. Es wurde eine Umgruppierung durchgeführt, ein Regulierungsplan der Innenstadt wurde genehmigt, man hat Darlehen erlaubt und es wurden Bauvorschriften für Kalisz ausgegeben, die eine einheitliche Rekonstruktion der Innenstadt erlaubt haben. Der Wiederaufbau der Stadt wäre ohne die Bereitstellung finanzieller Mitteln nicht möglich. Deutschland gab vergünstigte Kredite für den Wiederaufbau der verbrannten Häuser. Für diesen Zweck wurden 4,3 Millionen Mark gespendet, in erster Linie für die Privatpersonen. In den Jahren 1917-1918 wurden zwei Häuser komplett aufgebaut die zu Stanisław Herbich und Rafał Stilter gehörten, 6 wurden in einem betriebsbereiten Zustand gebracht.

Die Zerstörung von Kalisz im August 1914 ist immer noch ein Rätsel. Trotz Laufe der Zeit, wurden die Ursachen dieser Ereignisse nicht festgestellt. Die Bundesregierung in einer Amtsbenachrichtigung von 1915 behauptete, dass die Bürger zu den Truppen geschossen haben, sie haben auch Häuser geplündert und in Brand gesetzt, was die Regierung gezwungen hat Repressionen zu benutzen. In einem anderen Blick wurden diese Ereignisse in einem Bericht des Kreischefs Hahn von 18. November 1916 über die

²² „Tygodnik Ilustrowany” Nr. 16 vom 15 April 1916.

²³ J. A. Splitt, a.a.O., s. 59.

Untersuchungsergebnisse der deutschen Behörden über die Ursachen der Zerstörung von Kalisz dargestellt. Der Bericht hat die Schießerei der Bürger von Kalisz entgegen der deutschen Armee in Frage gestellt, nach den Untersuchungen wurde festgestellt, dass die Schuldigen für diese Schießerei die russischen Polizisten waren. Ein anderes Bild der Ereignisse entpuppte sich bei den Ermittlungen einer speziellen Kommission die vom Justizministerium im Januar 1919 gegründet wurde. Auf der Grundlage der gesammelten Befragungen von etwa 100 Zeugen und Dokumenten hat man festgestellt, dass für die Zerstörung von Kalisz das deutsche Oberkommando verantwortlich ist und nicht die lokale Bevölkerung, die in aller Ruhe die Soldaten aufgenommen hat.

WSTĘP DO INWENTARZA

1. Dzieje ustrojowe twórcy zespołu

Organizacja niemieckiej administracji na terenie Królestwa Polskiego

Po wybuchu I wojny światowej, w sierpniu 1914 r. Rosjanie wycofali swoje wojska z zachodniej części Królestwa Polskiego i wraz z nimi wszystkie władze administracyjne. Niemcy zajmując opuszczone tereny starali się w jak najkrótszym czasie zorganizować własną administrację. Tworzenie polskiej administracji nie leżało w interesach Niemców. 23 sierpnia minister spraw wewnętrznych Rzeszy powołał Zarząd Cywilny dla Polski zaboru rosyjskiego (Zivilverwaltung für Russische Polen) z siedzibą we Wrocławiu i wyznaczył hr. Merveldta na szefa administracji w Polsce. Do jego dyspozycji oddano szereg urzędników. Jednocześnie ustalono, że zarząd nad zajętym terytorium sprawuje właściwe dowództwo w porozumieniu z szefem zarządu cywilnego, który podlegał dowództwu 9. armii operującej za pośrednictwem Dowództwa Korpusu we Wrocławiu.

Przy niemieckich formacjach wojskowych funkcjonowały komendy etapów, które zajmowały się organizacją zaopatrzenia armii czynnej i zapewnianiem spokoju na tyłach walczących wojsk, a także ustanawianiem struktur administracyjnych. Po ustabilizowaniu się frontu komendanci etapów na terenach, gdzie nie sięgała jeszcze władza zarządu cywilnego, spełniali w pewnym zakresie rolę starosty, sędziego, czy urzędnika podatkowego. W miarę zdobywania kolejnych terenów, na bieżąco tworzone tymczasowe władze okupacyjne podporządkowane dowództwu armii, w szczególności ich komendom etapów¹. W obrębie działań 6. armii mianowano naczelników powiatów

¹ K. Grzybowski, *Historia państwa i prawa Polski*, t. IV *Od uwłaszczenia do odrodzenia państwa*, Warszawa 1982, s. 635.

(Kreischef) w Radomsku, Wieluniu, Olkuszu, Włoszczowej i Jędrzejowie, w obrębie działań 5. armii w Słupcy, Koninie, Kole, Kaliszu, Sieradzu i Turku, a na obszarze 2. armii we Włocławku. Naczelnicy powiatów porozumiewali się z Merveldtem za pośrednictwem dowództw okręgów korpusów. Stan ten był przejściowy i uwarunkowany wynikami działań wojennych. Odwrót wojsk niemieckich spowodował, że zlikwidowane zostały w październiku wszystkie szefostwa powiatowe na wschód od Wisły, w listopadzie 1914 r. działał tylko jeden naczelnik powiatu w Będzinie².

W styczniu 1915 r. administrację cywilną poddano Naczelnemu Dowództwu „Wschód” (Oberbefehlshaber Ost) zmieniając jej nazwę na Zarząd Cywilny przy Naczelnym Dowództwie Wschodu (Zivilverwaltung beim Oberbefehlshaber Ost) z siedzibą w Poznaniu³. Na jej czele stanął von Brandenstein, który do pomocy otrzymał cały aparat urzędniczy: administracyjny, finansowy i sądowiczy. Głównodowodzący „Wschód” gen. Paul von Hindenburg ustanowił przy Szeffie Zarządu swego pełnomocnika gen. Tülffa von Tschope oraz płk. von der Escha, który miał załatwiać wszystkie sprawy wojskowe. Zarząd w styczniu 1915 r. objął administrację powiatów: Nieszawa, Włocławek, Gostynin, Kutno, Słupca, Konin, Koło, Kalisz, Sieradz, Turek, Łęczyca, Łódź (część północna), Łask (część północna), Częstochowa i Będzin⁴. Cały ten teren pozostawał nadal obszarem etapowym, a znajdujące się na nim organa i wojska podlegały komendantom etapów. Pod koniec stycznia 1915 r. m.in. obwód Kalisz wyjęty został z obszaru etapowego 9. armii, a znajdujące się na nim oddziały i komenda etapów oddane zostały pod rozkazy gen. Tülffa von Tschope, który przejął na nich władzę wojskową. Obwód Kalisz wraz z obwodami Będzin i Wieluń utworzył swego rodzaju obszar etapowy dowódcy frontu⁵.

W maju 1915 r. siedzibę administracji cywilnej przeniesiono do Kalisza, a w czerwcu ponownie zmieniono jej nazwę na Cesarsko-Niemiecki Zarząd Cywilny po lewej stronie Wisły (Kaiserlich Deutsche Zivilverwaltung links der Weichsel), a na czele jej stanął Wolfgang von Kries⁶. Taki stan przetrwał do sierpnia 1915 r., kiedy to rozporządzeniem cesarza niemieckiego Wilhelma II utworzono Generał-Gubernatorstwo w Warszawie jako centralną władzę dla zarządu okupowanego przez wojska niemieckie obszaru Królestwa

² G. Łowczowski, *Organizacja etapów wojska niemieckiego i administracji terenami okupowanymi na froncie wschodnim podczas wojny 1914-1918*, „Bellona”, t. 41, 1933, s. 314-315.

³ H. Rappaport, *Źródła do dziejów okupacji niemieckiej w Królestwie Polskim w czasie pierwszej wojny światowej w pozostałościach akt Generał-Gubernatorstwa Warszawskiego*, „Archeion”, t. 52, 1969, s. 40.

⁴ Zarząd Cywilny objął ostatnie cztery powiaty po rozgraniczeniu obszarów między wojskami austriackimi i niemieckimi, G. Łowczowski, dz. cyt., s. 315.

⁵ Tamże.

⁶ Od marca 1915 r. administracja cywilna nosiła nazwę Zivilverwaltung für Russische Polen. Zob. J. Stojanowski, *Regestratury b. władz okupacyjnych*, „Przegląd Historyczny”, 1928, t. 28, s. 285.

Polskiego⁷. Generalnym gubernatorem został mianowany gen. piechoty Hans von Beseler. Zgodnie z rozporządzeniem podlegał on bezpośrednio cesarzowi i był na podległym mu terenie „najwyższą władzą wojskową i rządzącą”.

Na podstawie umów z 1915 r. zawartych w Poznaniu, Katowicach i Cieszynie pomiędzy Austro-Węgrami i Niemcami obszar okupowanych ziem Królestwa Polskiego podzielono na część północną – niemiecką i południową – austriacką. Niemcom przypadło 3/5 terytorium Królestwa wraz z Warszawą. Okupacja niemiecka objęła: większość guberni kaliskiej (bez powiatu wieluńskiego), połowę piotrkowskiej, gubernię warszawską, płocką, łomżyńską, siedlecką i suwalską. W późniejszym czasie wyłączono gubernię suwalską i 4 powiaty guberni siedleckiej⁸.

Od chwili utworzenia Generał-Gubernatorstwa w Warszawie administracja cywilna, która do tej pory podlegała Naczelnemu Dowództwu „Wschód” podporządkowana została gubernatorstwu warszawskiemu i obejmowała cały jego obszar. Urząd otrzymał nową nazwę – Zarząd Cywilny przy Generalnym Gubernatorstwie⁹. Oprócz szefa administracji nowej władzy bezpośrednio podlegał gubernator Warszawy, 11 gubernatorów wojskowych¹⁰ oraz szereg inspektoratów i urzędów. Gubernatorzy wojskowi byli dowódcami wojskowymi, a ich zadaniem było utrzymanie spokoju, porządku i bezpieczeństwa. Mieli prawo wydawać w sprawach bezpieczeństwa zarządzenia obowiązujące również władze administracyjne tj. naczelników powiatów i gminy. W gubernatorstwach wojskowych istniały sądy cesarsko-niemieckiego gubernatorstwa wojskowego, które rozpatrywały sprawy karne wojskowych niemieckich i osób cywilnych oskarżonych o działanie na szkodę władz niemieckich. Każdemu z gubernatorów podlegało kilka powiatów.

W zakres Zarządu Cywilnego wchodziły: ogólna administracja kraju, zarząd komunalny, sprawy polityczne, sanitarne, weterynaryjne, wyznaniowe, policja, oświata i kultura, finanse, sądownictwo cywilne, komunikacja. Zadaniem administracji na terenie Królestwa Polskiego było stworzenie i utrzymanie spokojnych i uporządkowanych stosunków oraz zorganizowanie planowanej eksploatacji gospodarczej kraju na rzecz walczącej armii i Niemiec. Organami powołanymi do tych zadań byli naczelnicy powiatów (Kreischef) z podległym im aparatem urzędniczym. Na terenie Generał-Gubernatorstwa było

⁷ „Verordnungsblatt für das General-Gouvernement Warschau“, nr 1 z 11 września 1915 r.

⁸ K. Grzybowski, dz. cyt., s. 635.

⁹ G. Łowczowski, dz. cyt., s. 322.

¹⁰ Początkowo gen. von Beseler proponował utworzenie 10 gubernatorstw wojskowych w Częstochowie, Kaliszu, Włocławku, Łodzi, Łomży, Ciechanowie, Sierpcu, Warszawie, Grodzisku i Mińsku Mazowieckim. Gubernatorstwo w Mińsku Mazowieckim nie zostało utworzone, powstały dwa nowe w Siedlcach i Łukowie. W Warszawie, jako twierdzy, rezydował gubernator bez dodatku „wojskowy”; zob. tamże, s. 325.

27 urzędów powiatowych – naczelników powiatowych¹¹. Obwody (Kreis) utworzone zostały, bądź w granicach byłych powiatów rosyjskich, bądź poprzez łączenie dwóch lub trzech powiatów, w zależności od ich wielkości i miejscowych warunków. Przedstawicielem władzy administracji ogólnej w powiecie był naczelnik powiatu, który ustanawiał w siedzibach dawnych powiatów swoich zastępców (Vertreter). Był on również zwierzchnikiem urzędu powiatowego. Szefami powiatów i ich zastępcami byli wyłącznie urzędnicy niemieccy. Każdy naczelnik miał do dyspozycji 2 żandarmów i 4 kawalerzystów pospolitego ruszenia oraz do pomocy lekarza powiatowego, weterynarza, doradcę do spraw rolnictwa. Podlegał mu także urząd budowlany. Do zadań samorządu powiatowego należały m.in. administracja danego obszaru, sprawy finansowe powiatu, budowa i naprawa dróg, zaopatrzenie ludności, opieka nad ubogimi, zwalczanie chorób zakaźnych, cenzura poczty i prasy, wydawanie pozwoleń na noszenie broni, urządzenie zgromadzeń, zakładanie związków. Władze administracyjne miały zająć się również sprawami natury gospodarczej tj. opracować statystykę zapasów zboża i bydła oraz pilnować szybkiego ukończenia młocki zbiorów z 1914 r. i obsiania największej powierzchni pól. Zakłady przemysłowe mogły być uruchamiane tylko wtedy, gdy wymagał tego interes wojska lub ich zamknięcie spowodowałoby rozruchy wśród ludności i nędzę. Szefowi powiatu podlegała miejscowa policja, przez jego kancelarię przechodziły wszystkie zarządzenia Zarządu Cywilnego. Na terenach objętych administracją Zarządu Cywilnego komendy etapów zostały zwolnione z obowiązków normowania warunków życia ludności, ale zobowiązane zostały do udzielania pomocy wojskowej na każde żądanie administracji.

W 1916 r. wydana została tzw. ordynacja powiatowa, na podstawie której powołano sejmiki powiatowe jako ciała doradcze składające się z 12-24 wybieranych deputowanych. Pierwszy skład miał pochodzić z nominacji naczelnika administracji cywilnej. Do samorządu powiatowego należała: opieka społeczna, sprawy zdrowia, dróg, sprawy gospodarcze w zakresie rolnictwa, przemysłu i handlu. Sejmikowi przewodniczył naczelnik powiatu, który był organem wykonawczym sejmiku i reprezentował go na zewnątrz. Miał on bardzo szerokie uprawnienia m.in. mógł przedkładać do zatwierdzenia władzom wyższym swoje projekty nawet gdy były odrzucone przez sejmik. Kompetencje sejmików ograniczały się do zatwierdzania propozycji naczelników powiatowych w zakresie realizacji zadań nałożonych na samorząd powiatowy, uchwalaniu budżetu powiatu. Pod koniec 1916 r. opublikowano ordynację wyborczą do sejmików, która ustalała liczbę deputowanych powiatowych na 24, jeśli powiat liczył do 100 tys. mieszkańców. W większych powiatach na każde rozpoczęte 10 tys. miało przypadać

¹¹ J. Stojanowski i G. Łowczowski podają w swoich publikacjach, że na terenie Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego było 27 urzędów powiatowych, natomiast K. Grzybowski podaje, że utworzono 29 urzędów (dz. cyt., s. 637).

dodatkowo po 1 deputowanym. Mieszkańcy powiatu, celem wyboru, zostali podzieleni na 3 kurie: I – najwyżej opodatkowanych (właściciele ziemscy, przemysłowcy, bogaci kupcy), II – miast i III – gmin wiejskich¹².

Władze okupacyjne zachowały dotychczasowy ustrój szkolnictwa w podziale na szkoły podstawowe (ludowe) i średnie. Szkolnictwo podlegało naczelnikowi administracji cywilnej, a w powiatach naczelnikom, którzy do pomocy mieli powiatowych inspektorów szkolnych i wydziały szkolne. Samorządy ponosiły koszty utrzymania szkół przy pomocy dotacji z funduszy państwowych. W szkołach wprowadzono nauczanie po polsku, w szkołach żydowskich uczono w języku jidisz. Rozbudowano szkolnictwo niemieckie wszędzie tam, gdzie była miejscowa ludność niemiecka¹³.

Naczelnicy powiatów sprawowali władzę nadzorczą nad gminami wiejskimi i przysługiwało im prawo zatwierdzania wyborów wójtów. Sądownictwo na okupowanym terenie podlegało administracji niemieckiej. Na terenie powiatów restytuowano sądy gminne i okręgowe. Naczelnicy powiatów wyznaczali sędziów gminnych. Władze powiatowe były uprawnione do wydawania rozporządzeń policyjnych z zagrożeniem sankcjami karnymi (do 5000 rubli grzywny i 1 roku pozbawienia wolności)¹⁴. Naczelnicy powiatów wydawali „Kreisblatt”, który zawierał rozporządzenia obowiązujące na terenie danego powiatu.

5 listopada 1916 r. generałowie-gubernatorzy warszawski i lubelski wydali proklamację zawierającą obietnicę cesarzy Niemiec i Austro-Węgier utworzenia niezależnego Królestwa Polskiego związanego ze sprzymierzonymi mocarstwami¹⁵. We wrześniu 1917 r. niemieckie i austro-węgierskie władze wspólnie powołały władze polskie na okupowanym terenie. Najwyższą władzą państwową, do czasu powołania króla, miała być Rada Regencyjna. Na przełomie października i listopada 1918 r. zaczęła załamywać się władza okupacyjna w Królestwie Polskim. Przekazanie władzy przez stronę niemiecką miało nastąpić 1 stycznia 1919 r. Jednak już 1 listopada rozpoczęła się likwidacja rządów niemieckich i austriackich. Kierownictwo wyzwolonego obszaru znalazło się w rękach organów zależnych od Rady Regencyjnej. Władze w powiatach przejęli polscy komisarze powiatowi. W połowie listopada oddziały niemieckie opuściły Królestwo¹⁶.

¹² K. Grzybowski, dz. cyt., s. 650.

¹³ K. Grzybowski, dz. cyt., s. 652.

¹⁴ Tamże, s. 638.

¹⁵ Po akcie 5 listopada w grudniu 1916 r., powołana została Tymczasowa Rada Stanu, która miała być organem doradczym w sprawach prawodawstwa i opiniodawczym w stosunku do władz okupacyjnych. W sierpniu 1917 r. złożyła ona mandat, powierzając prowadzenie dalszych prac powołanej przez siebie Komisji Przejściowej; zob. tamże, s. 642-643.

¹⁶ A. Ajnenkiel, *Administracja w Polsce. Zarys historyczny*, Warszawa 1977, s. 40-41.

Organizacja niemieckiej administracji powiatowej w Kaliszu

Na przełomie lipca i sierpnia 1914 r. w Kaliszu trwała mobilizacja, a rosyjskie władze wojskowe i administracyjne opuszczały miasto. 1 sierpnia wyjechał gubernator kaliski Tryfilin Łukaszewicz Rafalskij, a 2 sierpnia ostatnie oddziały rosyjskie wyszły z miasta. Tego też dnia wkroczyli do Kalisza żołnierze niemieccy II. batalionu Królewsko-Pruskiego 155. Pułku Piechoty pod dowództwem majora Hermanna Preuskera, który objął stanowisko komendanta miasta i wprowadził pruski zarząd wojskowy oraz niemieckie prawo wojenne. Po wybuchu wojny utworzony został Komitet Obywatelski na czele z prezydentem Bronisławem Bukowińskim¹⁷ oraz powołano Straż Obywatelską. 7 sierpnia wycofano żołnierzy z II. batalionu 155. pułku wraz z ich dowódcą, a ich miejsce zajęły: II. batalion 7. Regimentu Piechoty Obrony Kraju dowodzony przez majora D. Reicherta i I. batalion tegoż pułku pod komendą pułkownika von Armina. Do Kalisza przyjechał dowódca pułku pułkownik Freiherr von Hoffmann. W związku z przegrupowaniami wojsk niemieckich udających się na front wschodni miasto opuścił 15 sierpnia 7. Pułk Piechoty Landwehry, a jego miejsce zajął Królewsko-Saski Regiment Piechoty Landwehry Nr 133 dowodzony przez pułkownika Wirtha. Regiment ten 25 sierpnia został wycofany z miasta, a do Kalisza przybyły niemieckie oddziały landsturmu (pospolitego ruszenia)¹⁸.

Kalisz stał się jedną z siedzib gubernatorstw wojskowych, któremu bezpośrednio podlegały m.in.: IX. batalion piechoty pospolitego ruszenia „Posen” z oddziałem ciężkich karabinów maszynowych i X. batalion piechoty pospolitego ruszenia „Posen” (dowództwo 1. i 2. kompanii), kolumna taborowa nr 319, szpital gubernatorstwa wojskowego¹⁹. Funkcję gubernatora wojskowego pełnił generał piechoty von Wegerer, którego w lutym 1918 r. zastąpił generał porucznik von Sontag²⁰.

Po zajęciu Kalisza przez wojsko niemieckie powołany został urząd powiatowy jako organ administracji lokalnej podległy władzom wojskowym. Od utworzenia w sierpniu 1915 r. Generał-Gubernatorstwa w Warszawie administracja cywilna, w tym kaliski urząd, podporządkowana została gubernatorstwu warszawskiemu. Kaliski obwód swoim zasięgiem obejmował teren dwóch powiatów: kaliskiego i tureckiego. Naczelnikiem powiatowym (Kreischef) został Konrad Hahn. Na jego zastępców wybrani zostali: baron Jerzy von Zedlitz und Neukirchen zajmujący się sprawami po-

¹⁷ Szerzej zobacz rozdział *Kalisz w latach 1914-1918 – rys historyczny*.

¹⁸ Tamże, s. 30, 38-39, 46.

¹⁹ Wykaz władz i oddziałów wojskowych, znajdujących się na obszarze Generalnego Gubernatorstwa Warszawa według stanu z dnia 8 października 1918 r., załącznik nr 6 do artykułu G. Łowczowskiego, dz. cyt.

²⁰ A. J. Splitt, dz. cyt., s. 54.

licyjnymi, major Otto von Borcke – doradca ds. rolnictwa, radca rejencyjny dr Meimberg²¹ – naczelnik wydziału ds. budowlano-policyjnych i komisji komasacyjnej dla miasta Kalisza. Sekretarzem urzędu został Wilhelm Hey. W ramach urzędu powiatowego funkcjonowały wydziały: gospodarczy, paszportowy, spraw komunalnych, podatkowy, karny, spraw kościelnych, spraw stemplowych, wojskowo-aprowizacyjny, budowlano-policyjny i budowlany²². Naczelnikowi powiatu podlegał lekarz powiatowy dr Rehberg i weterynarz Killisch²³. Powiatowymi inspektorami szkolnymi byli Alfred Rufin – radca szkolny i Karnuth – naczelnik zakładu przygotowawczego do stanu nauczycielskiego²⁴. W Turku utworzono ekspozyturę urzędu powiatowego kaliskiego. Miejscowym przedstawicielem naczelnika powiatu był Beyer, a od kwietnia 1917 r. Varain²⁵, doradcą ds. rolnictwa dr von Czarnecki – właściciel ziemski, lekarzem powiatowym dr Siebert, weterynarzem dr Brücklmayer²⁶. W Turku utworzony został inspektorat leśnictwa na powiaty Kalisz, Turek, Konin i Słupca z nadleśniczym von Wangelin na czele²⁷. W 1916 r. powołano jako organ uchwałodawczy sejmik powiatowy, na czele którego stanął naczelnik powiatu tajny radca rejencyjny Konrad Hahn. Członkami sejmiku zostali: właściciele majątków: Julian Milke z Chojna, Wacław Niemojowski z Marchwacza²⁸, Feliks Karśnicki – radca Towarzystwa Ziemskiego z Majkowa, Wojciech Wyganowski ze Złotnik, dr Henryk Chrzanowski – dyrektor Towarzystwa Ziemskiego z Jastrzębnik, Teodor Schnerr ze Słodkowa, Lech Zaborowski z Głuchowa, Michał Kołodziejski z Krakowa, Adam Orzechowski ze Zbylczyc, Artur Dzierzbicki – radca ziemski z Bronowa; włościanie: Stefan Śmiechowski z Zawidowic, Walenty Pawlaczyk z Koźminka, Józef Łyszczak z Kamienia, Ernest Klenke z Plewni, Marcin Pasik z Piątku Wielkiego, Michał Drzewiecki z Szadowa, Józef Kowalski z Tokar, Józef Jabłoński z Dobrej, Antoni Stasiak z Zelgoszcza oraz miejscy przedstawiciele: Teodor Prądyński – burmistrz miasta Kalisza, Stanisław Bzowski – notariusz z Kalisza, Moryc Heymann – bankier z Noskowa, Fabian Kaczorowski – burmistrz Turku, ks. proboszcz Aleksy Kruczkowski z Błaszek²⁹.

²¹ W wykazie urzędów i urzędników Zarządu przy General-Gubernatorstwie Warszawskim za okres od 1 października 1916 r. do 31 marca 1917 r. figuruje nazwisko Meinberg (APK, NPK, sygn. 4, s. 20), natomiast w wykazie za okres 1 kwietnia do 30 września 1917 r. Meimberg (tamże, s. 82).

²² Tamże, s. 54.

²³ Tamże, s. 20-21.

²⁴ Tamże, s. 83.

²⁵ Tamże, s. 82.

²⁶ Tamże, s. 20-21.

²⁷ Tamże, s. 21.

²⁸ Wacław Niemojowski został marszałkiem koronnym (przewodniczącym) Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego.

²⁹ APK, NPK, sygn. 21, s. 4 i sygn. 22.

Okupacja niemiecka w Kaliszu zakończyła się 11 listopada, kiedy to Sztab Wojskowy Ziemi Kaliskiej na czele z porucznikiem Juliuszem Ulrychem przejął władzę od komendanta garnizonu generała von Sontaga. 12 listopada większość urzędów i instytucji znalazła się w polskich rękach, a 13 listopada Kalisz opuściły niemieckie oddziały³⁰.

2. Dzieje zespołu

W związku z przekazywaniem przez władze niemieckie władzom polskim administracji na terytorium Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego pojawiła się kwestia przekazania niemieckich registratur. Już w styczniu 1918 r. władze okupacyjne postanowiły, że przeważająca część akt wytworzonych przez niemieckie władze zostanie wywieziona do Niemiec, a tylko w bardzo ograniczonym zakresie akta władz niemieckich zostaną wydane władzom polskim. Ten punkt widzenia poparł generalny dyrektor archiwów państwowych w Berlinie Kehr. Jego zdaniem wszystkie akta powstałe podczas okupacji w Polsce, po wyodrębnieniu akt nieodzownych dla władz polskich, nie uległy rozproszeniu, powinny jako jednolita całość zostać przewiezione do Niemiec i zostać zachowane jako „pomnik historii niemieckiej”. Ministerstwo Spraw Zagranicznych w Berlinie postanowiło, że cały materiał urzędowy, w szczególności akta Zarządu Centralnego należy wywieźć do Niemiec, a akta poszczególnych władz podległych Zarządowi Centralnemu mogą być pozostawione władzom polskim, po usunięciu z nich pism zawierających zarządzenia centralne i kopii sprawozdań wysyłanych do centrali. Na polecenie Szefa Zarządu Cywilnego przeprowadzona została kwalifikacja akt w urzędach, a ich spisy przesłane do centrali. Na podstawie przesłanego formularza dokumentacja podzielona została na 4 kategorie: nadające się do trwałego przechowywania w archiwach Rzeszy, przeznaczone do przechowywania na 5-10 lat, zakwalifikowane na makulaturę i nadające się do oddania władzom polskim. 24 października 1918 r., na konferencji zwołanej przez Szefa Zarządu, postanowiono m.in., aby spisy akt urzędów powiatowych zostały przesłane do Zarządu archiwalnego, który przeprowadzi kontrolę w poszczególnych powiatach dotyczącą kwalifikacji akt przez urząd. W listopadzie 1918 r. podjęto decyzję, że akta zakwalifikowane do wywiezienia miały być w pierwszych dniach stycznia przewiezione do Berlina, a pozostałe przekazane władzom polskim. W związku z załamywaniem się w listopadzie 1918 r. władzy okupacyjnej, termin przekazania władzy stronie

³⁰ H. Wrotkowski, *Zburzenie miasta*, [w:] *Dzieje Kalisza*, pod red. W. Rusińskiego, Poznań 1977, s. 540.

polskiej wyznaczony został na 1 grudnia 1918 r.³¹. 12 listopada Kalisz opuścił niemiecki naczelnik powiatu Konrad Hahn wraz z urzędnikami, a kierownictwo urzędu przejęli Polacy. Najprawdopodobniej akta niemieckich władz powiatowych zostały zabezpieczone przez Komisarza Rządu Polskiego Kalisz-Turek, a później przejęte przez kaliskie władze powiatowe m.in. Starostwo Powiatowe w Kaliszu.

Akta Naczelnika Powiatu Kaliskiego zostały przejęte do kaliskiego Archiwum: 5 marca 1951 r. z Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Kaliszu (księga nabytków nr 2) w ilości 339 jednostek archiwalnych, 25 stycznia 1961 r. z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie w ilości 7 jednostek archiwalnych i 22 czerwca 1979 r. 1 jednostka archiwalna.

3. Charakterystyka archiwalna zespołu

Numer zespołu – PL 11/2/0

Tytuł zespołu

Naczelnik Powiatu Kaliskiego (Deutscher Kreischef in Kalisch)

Należy zaznaczyć, że w archiwach państwowych funkcjonują różne nazwy na organ administracji niemieckiej szczebla powiatowego w okresie I wojny światowej. W Archiwum Państwowym w Poznaniu Oddział w Koninie zespół nosi nazwę Zarząd Cywilny w Koninie, w Archiwum Państwowym w Płocku znajdują się dwa zespoły: Cesarsko-Niemiecki Zarząd Cywilny w Płocku i Cesarsko Niemiecki Urząd Powiatowy w Płocku, a w Archiwum Państwowym w Toruniu Oddział we Włocławku znajduje się Cesarsko-Niemiecki Szef Powiatu Włocławskiego. Po analizie dokumentacji aktowej można stwierdzić, że w Kaliszu funkcjonowała nazwa Naczelnik Powiatu Kaliskiego (Deutscher Kreischef Kalisch). Analogiczną nomenklaturę stosują Archiwum Państwowe w Białymstoku Oddział w Łomży, Archiwum Państwowe w Częstochowie, Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Pułtusku.

Granice chronologiczne

Akta pochodzą z lat 1914-1918 [1919]. Posteriora są wytworem Komisarza Rządu Polskiego Kalisz-Turek. Część jednostek archiwalnych zawiera dokumenty wytworzone przed sierpniem 1914 r., są to załączniki do akt spraw m.in. pisma Kaliskiej

³¹ I. Mickiewicz, *Plany niemieckich władz okupacyjnych w sprawie registratur Zarządu Cywilnego w Polsce*, „Przegląd Historyczny”, 1928, t. 28, s. 309-316.

Naukowej Dyrekcji dotyczące wynagrodzenia nauczycieli, kopie rozporządzeń Naczelnika Powiatu Kaliskiego, świadectwa szkolne, odpisy budżetów szkół ludowych z lat 1904-1914, pozwolenie na polowanie, broszury dr. Bronisława Koszutskiego pt. „Stan sanitarny mieszkań piwnicznych w m. Kaliszu” z 1912 r. oraz „Statystyka gruźlicy wśród dzieci szkół początkowych w Kaliszu” z 1913 r. Zespół zawiera także dokumenty wytworzone po 1918 r., tj. okólniki Ministerstwa Zdrowia Publicznego z lat 1919-1920, pismo dotyczące złożenia mandatu przez wójta gminy Zborów z dnia 2 grudnia 1918 r.

Granice terytorialne

Naczelnik Powiatu Kaliskiego działał na terenie dwóch powiatów rosyjskich powstałych w 1867 r.: kaliskiego i tureckiego. Powiat kaliski obejmował swoim zasięgiem gminy: Błaszki, Brudzew, Chocz, Ceków, Godziesze, Iwanowice, Kalisz, Kościelec, Marchwacz, Opatówek, Ostrów Kaliski, Pamięcin, Staw, Stawiszyn, Tyniec, Zbiersk, Zborów, Żydów. Powiat turecki składał się z gmin: Biernacie, Dobra, Goszczanów, Grzybki, Kościelnica, Kowale Pańskie, Luboła, Malanów, Niemysław, Niewiesz, Ostrów Wartski, Pęcherzew, Piekary, Piętno, Skarżyn, Strzałków, Skotniki, Tokary, Turek, Uniejów, Wichertów, Wola Świniecka, Zelgoszcz.

Rozmiar zespołu

Zespół liczy 347 jednostek archiwalnych i zajmuje 2,6 metrów bieżących.

Charakterystyka techniczna materiału aktowego

Większość dokumentacji zespołu stanowią akta luźne – 86%. Pozostałe akta są klejone (6%) i szyte (8%). Dokumenty pisane były ręcznie lub maszynowo, z wykorzystaniem drukowanych formularzy. Akta napisane są w języku niemieckim (neogotyck) i w języku polskim, choć wśród nich pojawiają się materiały sporządzone w języku rosyjskim, łacinie i jidisz. Część teczek ma podwójne tytuły – oryginalne w języku niemieckim i w języku polskim nadane w urzędzie, który przejął dokumentację. W trakcie przeprowadzania scontrum zespołu w 1996 r., naniesiono na teczki, które nie posiadały oryginalnych tytułów, ich tytuły z inwentarza akt. Tę sytuację można tłumaczyć w dwojaki sposób. W trakcie konserwacji akt, oryginalne teczki zostały zastąpione nowymi, na których nie naniesiono tytułów lub akta od początku nie miały oryginalnych okładek, a tytuły zostały nadane przez opracowującego akta Władysława Michałka, ale tylko w inwentarzu.

Fizyczny stan zachowania akt

Stan fizyczny archiwaliów jest dobry. Nie wszystkie jednostki mają oryginalne obwoluty. Po przyjęciu akta zostały oprawione przez pracowników Archiwum. W ramach przygotowań do digitalizacji, akta w 2013 r. i 2014 r. zostały spaginowane oraz poddane

zabiegom konserwatorskim. Ponieważ zszycie i sklejenie teczek powodowało, że część tekstu była nieczytelna, jednostki zostały rozklejone i rozszyte. Zniszczenia mechaniczne typu: przedarcia, ubytki, zagięcia, pofałdowania, ślady po przedziurkowaniu i szyciu zostały naprawione. Jedna jednostka z uwagi na duże zniszczenia i kruchość papieru, została poddana ręcznemu zabiegowi odkwaszania.

Zabezpieczenie

Akta zostały oznakowane pieczęcią własnościową archiwum i zabezpieczone przez włożenie ich do bezkwasowych teczek i kartonowych pudeł. W 2014 r. zespół został zdigitalizowany w pracowni digitalizacji Archiwum Państwowego w Kaliszu.

Brakowanie akt zespołu

W trakcie porządkowania akt w 1953 r. wybrakowano dokumentację rachunkowo-manipulacyjną.

4. Charakterystyka zawartości zespołu

Akta w urzędzie były podzielone na trzy grupy: registratura A – akta personalne (Personal Akten), registratura B – akta generalne (General Akten) i registratura C – akta specjalne (Spezial Akten). Akta personalne znajdowały się w biurze centralnym. Akta generalne w wykazie akt oznaczone były numerami od 1 do 79, a akta specjalne od nr 81 do 271³². W urzędzie stosowany był system kancelaryjny dziennikowy. Z pomocy kancelaryjnych zachował się wykaz akt.

Obecnie akta w zespole podzielono na 19 serii rzeczowych, w których znajdują się akta generalne, jak i specjalne. W serii Sprawy policyjne wyodrębniono dwie podserie: Stowarzyszenia, komitety, kooperatywy i Straże ogniowe.

Poniżej podany został układ serii akt z sygnaturami. Opisana został również zawartość archiwaliów poszczególnych serii.

Administracja ogólna sygn. 1-17

- zarządzenia, okólniki dotyczące urzędników i organizacji Urzędu Powiatowego w Kaliszu, podania o pracę, zaświadczenia, odpisy świadectw, udzielanie urlopów, wynagrodzenia pracowników, informacje o kursach, szkoleniach; wykaz urzędów powiatowych z nazwiskami naczelników w Generalnym Gubernatorstwie Warszawskim,

³² APK, NPK, sygn. 1.

- wykazy urzędów i urzędników władz centralnych i organów podległych,
- ogólniki dotyczące m.in. nazw ulic i miasta, napisów, pieczęci władz lokalnych, Ministerstwa Zdrowia Publicznego z 1919 r.,
- wytyczne dotyczące organizacji służby zdrowia, pracy lekarzy powiatowych, wykaz personelu powiatowego urzędu lekarskiego,
- okólnik dotyczący przymusowego zarządu dla niemieckich osadników i rosyjskich posiadłości ziemskich,
- korespondencja dotycząca kasyna urzędników wyższego i średniego stopnia w Kaliszu i Turku,
- informacje dotyczące wójtów, wydatków gmin powiatu kaliskiego i tureckiego, wykaz urzędników gminnych,
- budżety komunalnych związków powiatowych z innych powiatów.

Sejmik Powiatowy sygn. 18-26

- zaproszenia na posiedzenie sejmiku powiatowego i porządek obrad, protokoły z posiedzeń, wykaz osobowy członków, kandydatury do sejmiku powiatowego, wybory do sejmiku powiatowego,
- wnioski na sejmik m.in. Rady Szkolnej Okręgu Kaliskiego w sprawie wprowadzenia powszechnego nauczania i przyznania zapomóg i dotacji na utrzymanie szkół,
- sprawozdanie kasowe sekcji opieki nad dziećmi i młodzieżą przy Radzie Opiekuńczej Powiatu Kaliskiego,
- preliminarz wpływów i wydatków Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek, ustawa Kasy Oszczędności Powiatu Kaliskiego z 1918 r.
- zbiór przepisów i rozporządzeń o wyborach do Rady Stanu, wybory do rad miejskich w Kaliszu i Stawiszynie.

Sprawy finansowe sygn. 27-42

- okólniki, wskazówki, instrukcje dotyczące m.in. kursu rubla, działalności kasy powiatowej,
- ogólne zasady sporządzania dokumentów księgowych, bezgotówkowych płatności, przepływów pieniędzy i procedur rozliczeń przez naczelnika powiatu,
- rewizje kasy powiatowej,
- protokoły kontroli rozliczeń Powiatowej Kasy Komunalnej, plany etatu gospodarczego dla kaliskiej gminy powiatowej, preliminarz dochodów i rozchodów Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek,
- wnioski o przyznanie środków na wydatki z budżetu powiatu,

- sprawozdania kasowe Rady Opiekuńczej Powiatu Kaliskiego,
- protokoły posiedzeń Komisji Finansowej,
- korespondencja dotycząca legatu fabrykanta Repphana dla miasta Kalisza na budowę szkoły powszechnej i założenie szpitala,
- nadzór nad administracją gmin miejskich m.in. w Turku i Dobrej,
- korespondencja pomiędzy Zarządem Gazowni Kaliskiej, a Komisarzem Rządu Polskiego.

Opieka medyczna i sanitarna sygn. 43-92, 325

- okólniki, rozporządzenia w sprawach m.in. doradztwa leczniczego, kontroli opieki zdrowotnej, używania wody ze studni, personelu medycznego, obrotu poza aptekami silnie działającymi lekami i truciznami,
- odpis „Instrukcji dla akuserek praktykujących w Królestwie Polskim” z 1857 r.,
- wykazy aptekarzy i właścicieli drogerii, lekarzy, felczerów, położnych powiatów kaliskiego i sieradzkiego,
- dane z poszczególnych gmin o praktykujących akuszerkach, informacje nt. zachorowań na dyfteryt, szkarlatynę na terenie gminy, rachunki za porady lekarskie, informacje z udzielonych konsultacjach,
- ulotki reklamowe sprzętu medycznego,
- przepisy dotyczące przyznawania emerytur lekarzom, którzy nie mogą już pełnić swoich funkcji oraz przyznawania rent rodzinnych po zmarłych lekarzach,
- wnioski o przyznanie pracownikom sanitarnym i szpitalnym zapomóg na wypadek śmierci i choroby, prośby gmin o przysłanie lekarzy,
- korespondencja dotycząca dezynfekcji mieszkań, wykazy: budynków przeznaczonych na szpitale zakaźne, sanatoriów i pensjonatów, informacje nt. szpitali psychiatrycznych, kosztów kuracyjnych poniesionych w związku z przebywaniem mieszkańców gminy w szpitalu, korespondencja dotycząca budowy szpitala w Turku, informacje nt. chorób zakaźnych, płciowych, prostytucji na terenie powiatu,
- informacje dotyczące chorób zakaźnych w obozach jenieckich w Skalmierzycach i Strzałkowie (powiat Września),
- kontroli żywności, obrotu zwierzętami gospodarskimi, przewozu towarów, dostaw żywności statystyka m.in. urodzin i śmierci w poszczególnych gminach w latach 1910-1914,
- okólniki, pisma dotyczące przyznania środków pieniężnych na zasiłki dla mieszkańców powiatów kaliskiego i tureckiego,
- informacje nt. gminnych i miejskich komitetów niesienia pomocy biednej ludności, składy osobowe komitetów oraz rad miejscowych opiekuńczych, protokoły, sprawozdania i informacje nt. działalności gminnych komitetów żywnościowych.

Wspieranie i pomoc dla biednych sygn. 93-108, 222

- okólniki władz gubernialnych i powiatowych dotyczące wsparcia finansowego rodzin legionistów, wykaz legionistów, którzy odmówili przysięgi i zdezerterowali z wojska,
- przyznawanie zapomóg rodzinom żołnierzy służących w wojsku austro-węgierskim, informacje o wypłacanych w gminach zasiłkach rodzinom rezerwistów,
- informacje o znajdujących się na terenie gmin majątkach nieruchomości należących do Rosyjskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża,
- okólniki i ulotki dotyczące ubezpieczeń pracowników, wyciąg z kodeksu ubezpieczeń,
- informacje z parafii nt. zamieszkałych na ich terenie niemieckich posiadaczy wysiedlonych przez Rosjan,
- przepisy dotyczące zameldowania i zmiany miejsca zameldowania obywateli wrogich państw,
- obwieszczenie dotyczące zagranicznych robotników przebywających w obwodzie 10. korpusu armii,
- prośby o zwolnienie osób wysłanych do pracy do Modlina,
- informacje o instytucjach charytatywnych, wezwania do zapłaty do kas magistratów kosztów opieki nad mieszkańcami gminy, prośby o umieszczenie biednych w przytułku miejskim w Kaliszu.

Handel i przemysł sygn. 109-115

- okólniki, rozporządzenia dotyczące m.in. sprzedaży wódki osobom cywilnym, zakazu spekulacji złotymi monetami, wywozu złota, zakazu handlu poza miejscem zamieszkania,
- informacje nt. przedsiębiorstw powiatu kaliskiego: cukrowni, browarów, fabryk krochmalu, meldunki z gmin w sprawie likwidacji szynków, karczm, prośby o pozwolenie na otwarcie m.in. restauracji, kawiarni, herbaciarni,
- zamówienia m.in. artykułów i sprzętu biurowego, prasy, dzienników urzędowych,
- rachunki, oferty handlowe, druki reklamowe,
- informacje nt. torfowisk i wydobycia torfu w poszczególnych gminach.

Odszkodowania wojenne sygn. 116-118, 347

- korespondencja w sprawach zatwierdzenia instrukcji o szacowaniu strat poniesionych wskutek działań wojennych,

- powołania komisji szacunkowych, wykaz członków Komisji Powiatowej Szacunkowo-Rolnej, składy osobowe Komisji Szacunkowej w Kaliszu, komisji tak-
sacyjnych, Komisji Rejestracji Strat Wojennych,
- informacje gminnych Komisji Szacunkowo-Rolnych rejestrujących straty wo-
jenne,
- przepisy dotyczące odbudowy Kalisza, warunki i program XLVIII konkursu
ogłoszonego przez Koło Architektów w Warszawie,
- wykaz posesji w Kaliszu spalonych w sierpniu 1914 r.,
- objaśnienia planu regulacji śródmieścia Kalisza,
- raport naczelnika powiatu Konrada Hahna w sprawie przyczyn zniszczenia
Kalisza,
- wykaz udzielonych pożyczek na odbudowę domów w Kaliszu,
- korespondencja w sprawie przyznania funduszy, bezprocentowych pożyczek
na odbudowę budynków w Kaliszu oraz wypłat za szkody wojenne.

Sprawy budowy dróg sygn. 119-129

- ogólne dotyczące m.in. nawierzchni, odśnieżania dróg publicznych i szos, bu-
dowy, remontów i utrzymania dróg powiatowych,
- protokoły Komisji Budowy Dróg,
- korespondencja w sprawach zaorywania dróg i rowów granicznych,
- dokumentacja budowy dróg: Lis-Chełmce, Zbiersk-Piętno, Dominikowice-Krę-
pa-Niemysłów, Dobra-Mikulice-Kowale Pańskie, Morawin-Koźminek-Błaszki,
Janków-Brudzew, Uniejów-Poddębice, opisy i mapki sytuacyjne dróg: Janków-
-Morawin, Krzyżówki-Miłkowice, Marchwacz-Błaszki oraz gminy Piętno,
- informacje nt. śluz i tam na rzece Prośnie,
- korespondencja dotycząca rosyjskiego zarządzenia w sprawie niedozwolonego
wyrębu drzew.

Kolej, poczta i sprawy wodne sygn. 130-150

- wykaz linii kolejowych,
- ogłoszenie w sprawie zatrudnienia pracowników kolejowych, podania o pracę,
odpisy świadectw, listy polecające,
- protokoły z posiedzeń Komisji Kolejowej,
- projekty budowy kolejek wąskotorowych Kalisz-Żelazków-Borków oraz Turek-
-Dobra-Kociołki,
- budowy dworca w Majkowie,
- informacje dotyczące kolejki Opatówek-Turek i Kalisz-Borków,
- korespondencja w sprawie dostawy lokomotyw,

- instrukcje i przepisy z lat 1910-1915 dla maszynistów, palaczy, pracowników, nadzorców i strażników kolejowych, obsługi stacji, hamulcowych oraz dotyczące konserwacji i zapobiegania wypadkom,
- okólniki w sprawie czyszczenia rowów i cieków wodnych,
- instrukcja w sprawie spółek wodnych,
- korespondencja w sprawie szkód powodziowych, informacje nt. zniszczonych i uszkodzonych mostów,
- korespondencja w sprawie budowy elektrowni w Turku,
- okólniki dotyczące paczek żywnościowych, zwalczania nielegalnego przewozu paczek,
- zarządzenie w sprawie służbowych stempli na prywatnej korespondencji urzędników,
- wskazówki dotyczące przygotowania paczek do wysyłki,
- korespondencja dotycząca utworzenia i urzędu pocztowego w Błaszach,
- okólniki dotyczące nabywania wozów i koni,
- wykaz koni i wozów używanych przez władze powiatowe.

Sprawy sądowe sygn. 151-158

- zarządzenia i okólniki dotyczące procedur pomocy prawnej m.in. w sprawach karnych, spraw notarialnych, ekstradycji, przydziałów spraw sądowych,
- informacje o znalezieniu zwłok,
- wezwania do sądu dla biegłych i świadków, powiadomienia o terminach spraw sądowych,
- skład osobowy sądów gminnych w Koźminku, Morawinie, Ostrowie Kaliskim, Stawiszynie, Tyńcu, Kaliszu, Błaszach, Brzezinach,
- korespondencja w sprawie obsadzania stanowisk, powoływania i rezygnacji z funkcji ławnika, podania o pracę, nominacje na sędziego, wykaz konsultantów sądowych w powiecie kaliskim, informacje o sądowych obrońcach prywatnych w powiatach,
- korespondencja dotycząca deportowanych niemieckich osadników i uchodźców.

Sprawy policyjne sygn. 159-208, 273-280

- okólniki, instrukcje dla milicji i policji w powiatach Kalisz i Turek,
- informacje nt. policji w Kaliszu, milicji w poszczególnych gminach m.in. spisy milicjantów, wykaz urzędników policyjnych skierowanych do Kalisza,
- regulamin komendy policji w Kaliszu,
- kosztorysy przebudowy budynku poczty na komisariat policji w Kaliszu,

- mapka sytuacyjna policyjnego okręgu Kalisz, wykaz miejscowości należących do tego okręgu, wykaz okręgów policyjnych,
- wykaz obsady komendy w Błaszczach,
- zestawienia wydatków na policję,
- wykazy okręgów żandarmerii w powiatach Kalisz i Turek, komisariatów żandarmerii w powiatach Konin, Słupca, Sieradz, Wieluń, Łęczyca, Kalisz, Turek, Pleszew, Ostrzeszów,
- alfabetyczny wykaz powiatów Generalnej Guberni w Warszawie z nazwiskami naczelników,
- prośby o pozwolenie na zmianę miejsca zamieszkania, na przewóz rzeczy,
- wykazy: osób, które wyemigrowały do Niemiec, obywateli niemieckich, którzy przyjechali lub wyjechali z terenu powiatów Kalisz i Turek, miasta Kalisza, informacje z gmin o pobycie niemieckich poddanych,
- informacja w sprawie warunków sanitarnych w więzieniach w Kaliszu i Sieradzu, nt. stanu aresztów w gminach,
- wykaz więźniów śledczych i policyjnych,
- projekt przepisów więziennych,
- wnioski m.in. o zwolnienie odsiadujących z więzienia na czas wiosenny i letni do domu do prac rolnych,
- sprawy nadzoru i bezpiecznego zakwaterowania więźniów, dostarczania ich na rozprawy do sądu i prokuratury, nakazy dotyczące m.in. zapewnienia odpowiednich warunków bezpieczeństwa,
- zarządzenia i okólniki m.in. w sprawie opłat i kosztów sądowych na terenie guberni,
- przepisy dotyczące zakresu działania prokuratury i policji kryminalnej,
- wykaz urzędników administracji leśnej, którzy sprawują funkcje sądowe,
- meldunki dotyczące m.in. odnalezienia zwłok, kradzieży, zabójstw, napadów, rosyjskich jeńców wojennych, którzy uciekli z obozu w Skalmierzycach, listy gończe i obwieszczenia,
- okólniki m.in. dotyczące przemytu papierosów i tabaki, transportu wozami pocztowymi,
- przewodnik dla służb celnych oraz inspektoratów podatkowych,
- obwieszczenia dotyczące m.in. znajdujących się w obiegu fałszywych asygnat kasy pożyczkowej, wykaz banków i instytucji bankowych w Kaliszu i powiecie kaliskim,
- prośby o udzielenie urlopu, wykaz urzędników starających się o urlop, przepustki urlopowe,
- korespondencja w sprawie umieszczenia nieletnich w zakładach wychowawczo-edukacyjnych,

- rozporządzenia general-gubernatora Hansa von Beselera z 5 listopada 1916 r. i 27 października 1917 r.,
- utworzenie Urzędu Cechowania Miar i Wąg w Zduńskiej Woli, obwieszczenia w sprawie działalności urzędu na terenie powiatu kaliskiego,
- informacje nt. „Gazety Kaliskiej” i drukarni Józefa Radwana w Kaliszu,
- meldunki dotyczące zagubionych i odnalezionych paszportów, zgłoszenia utraty paszportów,
- zarządzenie dotyczące ruchu rowerowego,
- okólniki w sprawie działania poczty między rosyjskimi jeńcami wojennymi w Niemczech, a ich rodzinami w Austro-Węgrzech, przesyłania paczek żywnościowych,
- okólniki dotyczące ruchu granicznego,
- korespondencja dotycząca jeńców wojennych i więźniów, repatriantów z Rosji, szpiegostwa, linii zaporowej, propagandy bolszewickiej,
- sprawy policji sanitarnej dotyczące m.in. walki z alkoholizmem, uporządkowania studni i ustępów, odwszawiania, zachorowań, kontroli zakładów fryzjerskich,
- regulamin działań Komisji Sanitarnej miasta Kalisza,
- korespondencja dotycząca hotelu „Miasto Wiedeń” przy ul. Garbarskiej należącego do Marii Hindemith,
- broszury dr. Bronisława Koszutskiego pt. „Stan sanitarny mieszkań piwnicznych w m. Kaliszu” z 1912 r. oraz „Statystyka gruźlicy wśród dzieci szkół początkowych w Kaliszu” z 1913 r.

Sprawy policyjne

Stowarzyszenia, komitety, kooperatywy sygn. 209-221, 223-229, 231-241

- korespondencja w sprawie polskich ruchów agitatorskich w pruskich przygranicznych prowincjach,
- informacje o działających w powiatach partiach politycznych, Towarzystwie Pomocy dla polskich legionistów, żydowskich towarzystwach,
- informacja nt. zebrania członków założycieli Szkoły Handlowej w Kaliszu, powołania Straży Ogniowej w Spycimierzu,
- korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszeń, wykazy członków zarządów, statuty, prośby o wyrażenie zgody na organizację zebrań, prelekcji, procesji, wykazy członków stowarzyszeń,
- prośby o wyrażenie zgody na otwarcie ochronek.

Sprawy policyjne

Straże ogniowe sygn. 242-272

- informacje dotyczące straży ogniowych z terenu powiatu kaliskiego i tureckiego m.in. wnioski o utworzenie straży, otrzymanie zapomóg na sprzęt strażacki, prośby o wydanie zezwoleń na zorganizowanie ćwiczeń, loterii, przedstawień, informacje o zmianie członków zarządu, o stratach jakie poniosła straż w 1914 r.,
- wydawanie dowodów przejściowych.

Ubezpieczenia od ognia sygn. 281-282

- korespondencja w sprawie możliwości ubezpieczenia budynków właścicieli majątków ziemskich,
- informacje w sprawie dowodów asekuracyjnych budynków i rozkład premii w poszczególnych gminach,
- wykazy pożarów w Kaliszu, w gminie Kościelec w latach 1914-1916, składek ogniowych ściągniętych i nieopłaconych,
- informacja nt. funkcjonowania straży ogniowych w poszczególnych gminach i posiadanego przez nie sprzętu strażackiego,
- wykaz straży ogniowych w powiecie kaliskim i tureckim,
- oferty na zakup sprzętu strażackiego,
- wskazówki dotyczące walki z pożarem,
- prośby o udzielenie zapomóg na działalność straży.

Sprawy wojskowe sygn. 283-290

- okólniki m.in. dotyczące własności rzeczy i amunicji znajdujących się na polu bitwy, wyposażenia w broń żandarmerii, landszturmistów,
- zarządzenia w sprawie posiadania broni, amunicji, materiałów wybuchowych, wydawania pozwoleń na broń palną,
- prośby o zwrot zarekwirowanej broni,
- przepisy i okólniki dotyczące warunków przyjęcia pracowników w administracji w Generalnej Guberni Warszawskiej, świadczeń dla pracowników w dowództwie administracji cywilnej i wojskowych zatrudnionych w administracji,
- wykaz osób poszkodowanych przez wojnę zarejestrowanych przez stowarzyszenie „Vaterlands-Spende”,
- informacja nt. stowarzyszeń „Ludendorff-Spende” i „Invalidendank”,
- wiadomości dotyczące rekwirowania koni i wozów na potrzeby wojska, dostarczania podwodów, rekwizycji m.in. drewna opałowego, węgla, leków, sprzedaży

- drzew, przepisy dotyczące wypłaty należności rekwizycyjnych w obrębie Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego,
- dane dotyczące niemieckich wsi i parafii.

Oświata, religia, kultura sygn. 291-301, 340-346

- informacje nt. szkół na terenie powiatu kaliskiego i tureckiego m.in. budżetów, składek szkolnych, dopłat rządowych, prywatnego nauczania, urzędzenia i budowy nowych szkół i ochronek, ilości uczniów, wykazy członków zarządów szkół,
- informacje nt. nauczycieli, ich wynagrodzenia, wykaz nauczycieli szkół początkowych miejskich w Kaliszu,
- protokoły Komisji Szkolnej,
- kopie pism Kaliskiej Dyrekcji Naukowej sprzed 1914 r.,
- informacje nt. parafii ewangelicko-augsburskich w Kaliszu, Prażuchach, Stawiszynie, Sobiesękach, w tym wykaz miejscowości i kościołów, kaplic należących do parafii, pastorów, całkowitych dochodów duchownych, liczby parafian, wykazy zaległych składek kościelnych,
- okólniki dotyczące pensji rabinów, ich pomocników, wynagrodzenia urzędników religijnych w żydowskich gminach w powiatach kaliskim i sieradzkim,
- wykaz członków zarządu gmin żydowskich,
- informacje nt. dekanatu tureckiego, wypłacania przez rząd niemiecki zasiłków pieniężnych duchownym,
- wykazy zabronionych sztuk teatralnych i filmów,
- przepisy dotyczące kinematografów,
- informacje dotyczące bibliotek i zbiorów archeologicznych.

Sprawy rolne sygn. 302-305, 230

- korespondencja w sprawie zapasów ziarna, zakazu koszenia niedojrzałego żyta, pielęgnacji drzew owocowych,
- informacja dotycząca zbiorów słomy, produkcji cukru, zasiewów w powiecie kaliskim,
- przejęcie przez Związek Ziemiaków spraw majątków w powiecie błaszkowskim,
- sprawa konfiskaty koni przez wojsko,
- zarządzenie dotyczące zaopatrzenia ludności w chleb i mąkę, monopolu mącznego w powiatach Kalisz i Turek, zakazu handlu koźmi, wypiekania chleba, upraw roślin strączkowych,
- korespondencja w sprawie obowiązku dostarczania, zakupu pługów parowych,
- wykaz członków Komisji Rolnej i protokoły posiedzeń.

Leśnictwo sygn. 307-312

- okólniki dotyczące dostawy drzew na budowę kolei, mostów, ustalenia nowych zasad użytkowania i pielęgnacji lasów prywatnych oraz donacyjnych,
- zarządzenie dotyczące zapobiegania pożarom lasów,
- korespondencja dotycząca opracowania mapy powiatu z zaznaczonymi terenami leśnymi,
- informacje nt. tartaków w gminach, pozwoleń zbierania drzewa wydanych rezerwistom i sprzedanym osobom trzecim,
- prośby w sprawie zakupu drzewa z lasów państwowych,
- meldunki dotyczące nielegalnych polowań,
- okólniki, zarządzenia w sprawie wydawania pozwoleń na polowania i połów ryb, pozwoleń dla wojskowych i urzędników niemieckich,
- oddawanie praw do polowań w dzierżawę.

Kasy oszczędnościowo-pożyczkowe, banki sygn. 306, 313-324, 326-327, 331-332

- okólniki dotyczące rejestracji stowarzyszeń,
- informacje o spółdzielczych kasach pożyczkowych i oszczędnościowych,
- statut gminnych kas oszczędnościowych,
- wykaz stowarzyszeń kredytowych i związków spółdzielczych, kas pożyczkowych i oszczędnościowych miasta Kalisza, powiatów Kalisz i Turek,
- informacje nt. kas działających na terenie powiatów kaliskiego i tureckiego m.in. uruchomienia kas, sprawozdania, protokoły z rewizji kasy, bilanse, statuty, wykazy właścicieli wkładów, pożyczek, dłużników, wynagrodzenia członków zarządu,
- korespondencja w sprawie posiadania przez gminy i probostwa kapitałów w bankach rosyjskich i ich zwrotu gminom,
- wykazy kapitałów znajdujących się w bankach rosyjskich,
- informacja dotycząca założenia Oddziału Banku Wschodniego w Kaliszu,
- fragment książki Mariana Grzegorzewskiego „Reforma kas pożyczkowo-oszczędnościowych Królestwa Polskiego”.

Nabywanie gruntów sygn. 328-330, 333, 334

- wykazy rozparcelowanych przez Bank Włościański majątków w poszczególnych gminach,
- dokumenty dotyczące wydawania pozwoleń na kupno parceli włościańskich,
- zatwierdzenia uchwał gminnych w sprawie zaliczenia wskazanych osób do stanu włościańskiego,
- obwieszczenie dla właścicieli parceli Banku Włościańskiego,
- nabywanie gruntów przez Żydów.

Obwieszczenia władz niemieckich sygn. 335-339

- obwieszczenia komendanta miasta Kalisza majora Hermanna Preuskera wprowadzające drastyczne zarządzenia i restrykcje wobec ludności miasta i w sprawie przejścia miasta pod pruski zarząd wojskowy z sierpnia 1914 r.,
- ogłoszenia dotyczące m.in. rozmyślnego podpalania domów, kradzieży, wykupowania patentów do wykonywania przemysłu, obniżenia racji żywnościowych, paszportów, poboru podatku od zapalek, przekraczania linii zaporowej, zabezpieczenia zdrowia publicznego w Turku, zakazu wchodzenia do spalonych domów, pieniędzy papierowych niemieckich i rosyjskich, prywatnej korespondencji, urządzania publicznych zebrań, wyszynku i handlu alkoholem, obowiązku meldowania się osób prywatnych przybywających do Warszawy, posiadania broni, amunicji, materiałów wybuchowych, obowiązku szkolnego, zabijania bydła, handlu,
- korespondencja w sprawie umieszczenia w dzienniku rozporządzeń ogłoszeń, rozwieszania ich w miejscach publicznych,
- plan dystrybucji dzienników, zamówienia, rachunki, wykazy urzędów i prywatnych abonentów dzienników urzędowych.

5. Metody porządkowania i inwentaryzacji akt

W 1953 r. zespół został uporządkowany przez młodszego archiwistę Władysława Michałka, który sporządził inwentarz kartkowy. Podczas inwentaryzacji wybrakowano akta rachunkowo-manipulacyjne. W 1959 r. sporządzono inwentarz książkowy dla 339 j.a., który został zatwierdzony 27 sierpnia 1960 r. przez kierownika kaliskiego Oddziału Terenowego Archiwum Państwowego Miasta Poznania i Województwa Poznańskiego w Poznaniu Romana Szczepaniaka. W 1961 r. opracowano 7 j.a. dotyczących spraw szkolnych stanowiących dopływ do zespołu, a w 1979 r. 1 j.a.

Autor inwentarza postanowił zmienić układ akt, nie wziął pod uwagę wykażu akt tylko posegregował materiały archiwalne na 20 grup rzeczowych, nadając im niemieckie nazwy, poza jedną: Allgemeine Verwaltung, Kreistag, Finanzsachen, Medizinalsachen, Unterstützungen und Armenpflege, Handel und Gewerbe, Kriegsschädensachen, Wegebausachen, Eisenbahn, Post und Stromsachen, Gerichtssachen, Polizeisachen, Feuerversicherung, Waffensachen, Kirchen und Schulssachen, Kultursachen, Landwirtschaftliche Verwaltung, Staatsforsten, Sparkassen, Nabytki ziemi, Verordnungen.

W 2013 r. podjęto decyzję o przygotowaniu publikacji inwentarza w związku z przypadającą w 2014 r. setną rocznicą wybuchu I wojny światowej. W trakcie przygotowywania inwentarza do druku poprawiono tytuły i datację jednostek archiwalnych. Tytuły jednostek i nazwy serii w języku niemieckim zostały przetłumaczone na język polski. Dodatkowo scharakteryzowano zawartość każdej jednostki archiwalnej. Opis inwentarzowy jednostek zawiera następujące elementy: sygnaturę, tytuł, daty, opis zewnętrzny, język, ilość stron, sygnatury dawne, znaki spraw z wykazu akt, uwagi, zawartość jednostki.

Uzupełniono wstęp i poprawiono błędy w dotychczasowym inwentarzu³³. Zmniejszono ilość serii do 19. Połączono dwie serie Kirchen und Schulssachen, Kultursachen i stworzono serię pt. Oświata, religia, kultura. Spowodowane było to tym, iż w obu seriach były akta dotyczące spraw kościelnych. W serii Sprawy policyjne wydzielono obok ogólnych spraw policyjnych dwie podserie: Stowarzyszenia, komitety, kooperatywy oraz Straże ogniowe. Spowodowane było to tym, iż są to akta jednorodne. W inwentarzu dodano elementy opisu zewnętrznego jednostki: rodzaj pisma, wymiary, ilość stron.

W inwentarzu zachowano dotychczasowy układ akt, sygnatury i większość tytułów. W trakcie opracowywania część teczek została wewnątrz uporządkowana rzeczowo-chronologicznie oraz spaginowana. Zawartość niektórych teczek nie odpowiadała oryginalnym lub nadanym tytułom teczek. Zostało to uwzględnione w polu zawartośćeczki. W trzech przypadkach tytuł nadany teczce nie zgadzał się z jej zawartością. Zmieniono tytuły jednostek o sygn. 222, 230, 325 i przypisano je do innych serii. Również sygn. 306, 331, 332 zgodnie z ich zawartością przyporządkowano do właściwych serii. Jednostka o sygn. 118a w czasie przygotowywania zespołu akt do digitalizacji otrzymała sygn. 347.

Inwentarz z powyższymi uzupełnieniami stał się podstawą do niniejszej publikacji.

³³ Korektę inwentarza sporządzono w oparciu o Pismo okólne nr 2 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 28 maja 1984 r. w sprawie wprowadzenia wskazówek metodycznych do sporządzania inwentarzy zespołów (zbiorów) akt wytworzonych w okresie kancelarii akt spraw (XIX-XX w.), [w:] *Zbiór przepisów archiwalnych wydanych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w latach 1952-2000*, Warszawa 2001, s. 502-514.

EINFÜHRUNG INS INVENTAR

1. Systemgeschichte des Erstellers des Bestandes

Nach dem Ausbruch des Ersten Weltkrieges im August 1914 zogen die Russen ihre Truppen aus dem westlichen Teil des polnischen Königreichs und alle Verwaltungsbehörden mit ihnen zurück. Bei der Besetzung der verlassenen Gebiete versuchten die Deutschen ihre eigene Verwaltung so schnell wie möglich zu organisieren. Die Gründung der polnischen Verwaltung lag nicht im Interesse der Deutschen. Am 23. August berief der Innenminister des Reiches die Zivilverwaltung für Russische Polen mit Sitz in Breslau und wählte den Graf von Merveldt zum Verwaltungsleiter in Polen. Zu seiner Verfügung wurde eine Reihe von Beamten gestellt. Gleichzeitig wurde festgestellt, dass das besetzte Gebiet von einem zuständigen Kommando im Einvernehmen mit dem Leiter der Zivilverwaltung verwaltet wird, der dem Kommando der 9. Armee unterstand, die durch Vermittlung des Korpskommandos in Breslau operierte.

Bei den deutschen Militärformationen fungierten Etappenkommandos, die sich mit der Organisation der Versorgung der aktiven Armee und Sicherstellung der Ruhe im Rücken der kämpfenden Truppen sowie mit der Einrichtung von Verwaltungsstrukturen befassten. Nach der Stabilisierung der Front erfüllten die Etappenkommandanten auf den Gebieten, wo die Macht der Zivilverwaltung noch nicht reichte, zu einem gewissen Grad eine Rolle des Kreisrates, Richters oder Steuerbeamten. Im Laufe der Eroberung weiterer Gebiete wurden fortlaufend vorübergehende Besatzungsbehörden eingerichtet, die den Befehlshabern der Armee, insbesondere den Etappenkommandanten¹ unterstellt waren. Innerhalb der Handlungen der 6. Armee wurden die Kreischefs

¹ K. Grzybowski, *Historia państwa i prawa Polski*, Bd. IV *Od uwłaszczenia do odrodzenia państwa*, Warszawa 1982, S. 635.

in Radomsk, Wieluń, Olkusz, Włoszczowa und Jędrzejowo, innerhalb der Handlungen der 5. Armee in Słupca, Konin, Koło, Kalisz, Sieradz und Turek, und auf dem Gebiet der 2. Armee in Włocławek ernannt. Die Kreischefs verständigten sich mit Mervedt durch die Korps Bereichskommandos. Dieser Zustand war vorübergehend und durch die Ergebnisse der Kriegshandlungen bedingt. Der Rückzug der deutschen Armee hatte zur Folge, dass alle Kreischefs östlich der Weichsel im Oktober aufgelöst wurden, im November handelte nur ein Kreischef in Będzin².

Im Januar 1915 wurde die Zivilverwaltung dem Oberbefehlshaber Ost übergeben, indem man sie in die Zivilverwaltung beim Oberbefehlshaber Ost mit Sitz in Posen umbenannte³. An ihre Spitze stellte sich von Brandenstein, der den ganzen bürokratischen Apparat: Verwaltungs-, Finanz- und Justizbehörde als Unterstützung erhielt. Der Oberbefehlshaber „Ost“ Gen. Paul von Hindenburg bestellte den General Tülff von Tschepe und den Oberst von der Esch zu seinem Beauftragten, der alle militärischen Angelegenheiten zu erledigen hatte. Die Behörde übernahm im Januar 1915 die Verwaltung folgender Landkreise: Nieszawa, Włocławek, Gostynin, Kutno, Słupca, Konin, Koło, Kalisz, Sieradz, Turek, Łęczyca, Łódź (nördlicher Teil), Łask (nördlicher Teil) Częstochowa i Będzin⁴. Dieses ganze Gebiet war noch ein Etappenbereich, und die hier befindlichen Behörden und Armeen unterlagen den Etappenbefehlshabern. Ende Januar 1915 wurde u.a. der Kreis Kalisz aus dem Etappenbereich der 9. Armee herausgenommen und die hier befindlichen Truppen und Etappenkommandos wurden den Befehlen von General Tülff von Tschepe unterstellt, der hier die Militärmacht übernahm. Der Landkreis Kalisz mit den Landkreisen Będzin und Wieluń schuf eine Art des Etappenbereiches des Frontenbefehlshabers⁵.

Im Mai 1915 wurde der Sitz der Zivilverwaltung nach Kalisz verlegt, und im Juni wurde sie wieder in die Kaiserlich Deutsche Zivilverwaltung links der Weichsel umbenannt, und an ihre Spitze stellte sich Wolfgang von Kries⁶. Dieser Zustand hielt bis August 1915 an, als gemäß der Verordnung des deutschen Kaisers Wilhelm II. das Generalgouvernement in Warschau als zentrale Behörde für die Verwaltung des von der deutschen Armee besetzten Gebietes des Königreichs Polen eingerichtet wurde⁷. Der

² G. Łowczowski, *Organizacja etapów wojska niemieckiego i administracji terenami okupowanymi na froncie wschodnim podczas wojny 1914-1918*, „Bellona”, Bd. 41, 1933, S. 314-315.

³ H. Rappaport, *Źródła do dziejów okupacji niemieckiej w Królestwie Polskim w czasie pierwszej wojny światowej w pozostałościach akt General-Gubernatorstwa Warszawskiego*, „Archeion”, Bd. 52, 1969, S. 40.

⁴ Die Zivilverwaltung übernahm letzte vier Landkreise nach der Abgrenzung von Gebieten zwischen den österreichischen und deutschen Truppen G. Łowczowski, a.a.O., S. 315.

⁵ Ebenda.

⁶ Seit März 1915 trug die Zivilverwaltung den Namen „Zivilverwaltung für Russiche Polen“. Siehe J. Stojanowski, *Regestratury b. władz okupacyjnych*, „Przegląd Historyczny”, 1928, Bd. 28, S. 285.

⁷ „Verordnungsblatt für das General-Gouvernement Warschau“, Nr. 1 vom 11. September 1915.

Generalgouverneur wurde zum General der Infanterie Hans von Beseler ernannt. Gemäß der Verordnung unterlag er unmittelbar dem Kaiser und war auf dem ihm unterstellten Gebiet „der höchste regierende Militärmachthaber“.

Aufgrund von Abkommen aus dem Jahr 1915, die in Posen, Kattowitz und Tschuschen zwischen Österreich-Ungarn und Deutschland geschlossen wurden, wurde der Bereich der besetzten Gebiete des Königreichs Polens in einen nördlichen – deutschen und südlichen – österreichischen Teil unterteilt. Auf die Deutschen entfielen 3/5 des Territoriums des Königreichs zusammen mit Warschau. Die deutsche Besetzung umfasste: den größten Teil des Gouvernements Kalisz (ohne Landkreis Wieluń), die Hälfte des Gouvernements Piotrków, das Gouvernement Warschau, Płock, Łomża, Siedlce und Suwałki. Später wurde das Gouvernement Suwałki und 4 Landkreise des Gouvernements Siedlce ausgeschlossen⁸.

Seit der Einrichtung des Generalgouvernements in Warschau wurde die Zivilverwaltung, die bisher dem Oberkommando „Ost“ unterlag, dem Warschauer Gouvernement untergeordnet und umfasste sein ganzes Gebiet. Die Behörde erhielt einen neuen Namen – Zivilverwaltung beim Generalgouvernement⁹. Neben dem Verwaltungsleiter unterlag der Gouverneur von Warschau, 11 Militärgouverneuren¹⁰ und eine Reihe von Inspektoren und Beamten unmittelbar der neuen Gewalt. Die Militärgouverneuren waren Militärkommandanten, und ihre Aufgabe war es, die Ruhe, Ordnung und Sicherheit aufrechtzuerhalten. Sie hatten das Recht, die Anweisungen in den Sicherheitsangelegenheiten zu geben, die auch für die Verwaltungsbehörden d.h. Kreis- und Gemeindevorsteher gelten. In den Militärgouvernements existierten die Gerichte des kaiserlich-deutschen Militärgouvernements, die die Strafsachen der deutschen Militärs und Zivilisten prüften, die der Handlung zum Nachteil der deutschen Behörden gezogen wurden. Jedem Gouverneur unterlagen ein paar Landkreise.

Zu den Pflichten der Zivilverwaltung gehörten: allgemeine Verwaltung des Landes, die kommunale Verwaltung, politische, Sanitäts-, Veterinär-, religiöse Angelegenheiten, Polizei, Bildung und Kultur, Finanzen, Ziviljustiz, Verkehr. Die Aufgabe der Verwaltung im Königreich Polen war es, friedliche und geordnete Beziehungen aufzunehmen und aufrechtzuerhalten und die geplante wirtschaftliche Ausbeutung des Landes zugunsten der kämpfenden Armee und Deutschlands zu organisieren. Mit dieser Aufgabe wurden folgende Behörden betraut: die Kreischefs mit einem ihnen unterge-

⁸ K. Grzybowski, a.a.O., S. 635.

⁹ G. Łowczowski, a.a.O., S. 322.

¹⁰ Anfangs schlug Gen. von Beseler die Einrichtung von 10 Militärgouvernements in Tschenschau, Kalisz, Włocławek, Łódź, Łomża, Ciechanów, Sierpc, Warschau, Grodzisk und Mińsk Mazowiecki vor. Das Gouvernement in Mińsk Mazowiecki wurde nicht eingerichtet, es entstanden zwei neue in Siedlce und Łuków. In Warschau, als Festung, residierte der Gouverneur ohne Zusatz „Militär“; siehe ebenda S. 325.

ordneten bürokratischen Apparat. Im Generalgouvernement gab es 27 Kreisämter – Kreischefs¹¹. Die Landkreise wurden innerhalb der ehemaligen russischen Landkreise oder durch einen Zusammenschluss zwei oder drei Landkreise, je nach Größe und örtlichen Gegebenheiten eingerichtet. Der Vertreter der allgemeinen Verwaltungsbehörde im Landkreis war der Kreischef, der in den Sitzen der Landkreise seine Stellvertreter ernannte. Er war auch Oberhaupt des Kreisamtes. Die Kreischefs und ihre Stellvertreter waren ausschließlich deutsche Beamten. Jeder Chef hatte zur Verfügung zwei Militärpolizisten und vier Kavalleristen des Landsturms und zur Aushilfe Kreisarzt, Tierarzt und Berater für die Landwirtschaft. Ihm unterlag auch das Bauamt. In den Aufgabenbereich des Kreischefs fielen u.a. die Verwaltung des jeweiligen Gebietes, die Finanzsachen des Landkreises, Bau und Reparatur von Straßen, Versorgung der Bevölkerung, Betreuung der Armen, Bekämpfung der Infektionskrankheiten, Zensur der Post und Presse, Erteilung der Waffenerlaubnisse, Einberufung von Versammlungen, Gründung von Verbänden. Die Verwaltungsbehörden mussten sich auch mit den wirtschaftlichen Angelegenheiten d.h. mit der Bearbeitung der Statistik von Getreide- und Viehvorräten befassen und sich darum kümmern, dass das Dreschen der Ernte aus dem Jahr 1914 rasch fertiggestellt und die größte Fläche der Felder gesät wird. Die Industriebetriebe konnten erst dann in Betrieb genommen werden, wenn das Interesse des Militärs es erforderte und deren Schließung hätte Unruhe der Bevölkerung und Armut zur Folge. Dem Kreischef war auch die örtliche Polizei unterstellt, alle Anordnungen der Zivilverwaltung wurden zuerst durch seine Kanzlei akzeptiert. Auf den von der Zivilverwaltung verwalteten Gebieten wurden die Etappenkommandos von den Pflichten der Normalisierung der Lebensbedingungen der Bevölkerung befreit, aber sie wurden verpflichtet, Militärhilfe auf jede Aufforderung der Verwaltung zu leisten.

Im Jahr 1916 wurde die s.g. Kreisordnung erlassen, aufgrund derer die Kreissejmiks als Beratungsgremien, bestehend aus 12 bis 24 gewählten Abgeordneten, ernannt wurden. Die erste Besetzung stammte aus der Nominierung des Chefs der Zivilverwaltung. Zu der Kreisselbstverwaltung gehörte: Fürsorge, Gesundheits-, Straßen-, Wirtschaftssachen im Bereich der Landwirtschaft, Industrie und des Handels. Den Vorsitz beim Sejmik führte der Kreischef, der das Exekutivorgan des Sejmik war und ihn nach außen vertrat. Er hatte sehr weitreichende Befugnisse, unter anderem konnte er seine Projekte den höheren Behörden für die Genehmigung einreichen, auch wenn sie vom Sejmik abgelehnt wurden. Die Kompetenzen der Kreissejmiks wurden auf die Genehmigung der Vorschläge der Kreischefs im Bereich der Umsetzung der der Kreisselbstverwaltung übertragenen Aufgaben, Verabschiedung des Kreisbudgets

¹¹ J. Stojanowski und G. Łowczowski (a.a.O., S. 637). geben in seinen Veröffentlichungen an, dass es auf dem Gebiet des Generalgouvernements von Warschau 27 Kreisämter gab, dagegen K. Grzybowski gibt an, dass 39 Ämter eingerichtet wurden.

beschränkt. Ende 1916 wurde Wahlordnung zu Sejmiks veröffentlicht, die die Zahl der Kreisabgeordneten von 24, wenn der Kreis bis 100 Tsd. Einwohner zählte, festlegte. In den größeren Landkreisen fiel auf jede angefangene 10 Tsd. je 1 Abgeordneter. Die Kreiseinwohner wurden zwecks Wahlen in 3 Kurien eingeteilt: I – die am höchsten Besteuernten (Grundbesitzer, Industrielle, wohlhabende Kaufleute), II – Städte und III – Landgemeinden¹².

Die Besatzungsbehörden haben das bisherige Bildungssystem, aufgeteilt in die (volkstümliche) Grundschulen und Oberschulen, beibehalten. Die Bildung war dem Leiter der Zivilverwaltung, und in den Kreisen den Kreischefs unterstellt, die die Kreisschulinspektoren und Schulabteilungen zur Aushilfe hatten. Die Selbstverwaltungen trugen die Kosten für die Unterhaltung der Schulen mit Hilfe von Zuschüssen aus staatlichen Mitteln. In den Schulen wurde auf Polnisch, und in den jüdischen Schulen auf Jiddisch unterrichtet. Die deutsche Bildung wurde überall dort erweitert, wo sich die örtliche deutsche Bevölkerung befand¹³.

Die Kreischefs übten die Aufsichtsmacht über die ländlichen Gemeinden aus und ihnen stand das Recht zu, die Wahl der Gemeindevorstehender zu genehmigen. Die Gerichtsbarkeit auf den besetzten Gebieten unterlag der deutschen Verwaltung. Auf dem Gebiet der Landkreise wurden die Gemeinde- und Bezirksgerichte wiederhergestellt. Die Kreischefs ernannten die Gemeinderichter. Die Kreisbehörden waren befugt, die Polizeiverfügungen mit der Bedrohung strafrechtlicher Sanktionen (bis zu 5000 Rubel Geldstrafe und einem Jahr Freiheitsstrafe) zu erlassen¹⁴. Die Kreischefs veröffentlichten das „Kreisblatt“, die die auf dem Gebiet des jeweiligen Kreises geltenden Verordnungen enthielte.

Am 5. November 1916 erließen die General-Gouverneure von Warschau und Lublin eine Proklamation, die ein Versprechen der Kaiser Deutschlands und Österreich-Ungarns über die Schaffung eines unabhängigen polnischen Königreichs, das mit den verbündeten Mächten verbunden wäre, enthielt¹⁵. Im September 1917 beriefen die deutschen und österreichisch-ungarischen Behörden gemeinsam die polnischen Behörden auf dem besetzten Gebiet. Die höchste Staatsmacht, bis zur Ernennung des Königs, sollte der Regentschaftsrat sein. Um die Wende Oktober / November 1918 begann die Besatzungsmacht im Königreich Polen zusammenzubrechen. Die Übergabe der Macht durch die deutsche Partei sollte am 1. Januar 1919 erfolgen. Jedoch schon

¹² K. Grzybowski, a.a.O., S. 650.

¹³ K. Grzybowski, a.a.O., S. 652.

¹⁴ Ebenda, S. 638.

¹⁵ Nach dem Erlass des Aktes vom 5. November 1916 wurde der „Provisorischer Staatsrat“ einberufen, der ein Beratungsorgan in den Sachen der Gesetzgebung und Begutachtung gegenüber den Besatzungsbehörden sein sollte. Im August 1917 hat er ein Mandat niedergelegt und die Durchführung weiterer Arbeiten dem von ihm selbst berufenen Interimsausschuss anvertraut; siehe ebenda, S. 642-643.

am 1. November begann die Liquidation der deutschen und österreichischen Regierungen. Die Leitung des befreiten Gebietes war in den Händen der vom Regentschaftsrat abhängigen Organe. Die Macht in den Landkreisen wurde von den polnischen Kreiskommissaren übernommen. Mitte November verließen die deutschen Truppen das Königreich¹⁶.

Um die Wende Juli / August 1914 dauerte in Kalisz die Mobilisierung, und die russischen Militär- und Verwaltungsbehörden verließen die Stadt. Am 1. August fuhr der Gouverneur von Kalisz Tryfilin Łukaszewicz Rafalskij weg, und am 2. August letzte russische Truppen kamen raus aus der Stadt. Am selben Tag marschierten die deutschen Soldaten des Königlich-Preußischen II. Bataillons des 155. Infanterie-Regiments unter dem Kommando von Major Hermann Preusker in Kalisz ein, der eine Stelle des Stadtkommandanten antrat und die preußische Militärverwaltung und das deutsche Kriegsrecht einführte. Nach dem Ausbruch des Krieges wurde das Bürgerkomitee unter der Führung des Präsidenten Bronisław Bukowiński¹⁷ und die Bürgerwehr eingerichtet. Am 7. August wurden die Soldaten aus dem II. Bataillon des 155. Regiments mit dem Befehlshaber zurückgezogen und an ihre Stelle trat: das II. Bataillon des Infanterie-Regiments der Verteidigung des Landes unter der Führung von Major D. Reichert und das I. Bataillon des 7. Infanterie-Regiments der Verteidigung des Landes unter der Führung von Major D. Reichert und das I. Bataillon dieses Regiments unter dem Kommando von Oberst Freiherr von Hoffmann. Im Zusammenhang mit den Umgruppierungen deutscher Truppen, die an die Ostfront gingen, verließ das 7. Infanterie-Regiment am 15. August die Stadt, und an seine Stelle trat das Königlich-Sächsische Landwehr-Infanterie-Regiment Nr. 133 unter der Führung von Oberst Wirth. Dieses Regiment wurde am 25. August aus der Stadt zurückgezogen, und an seine Stelle traten die deutschen Landsturmtruppen¹⁸.

Kalisz wurde einer der Sitze der Militärgouvernements, dem unmittelbar u.a. das IX. Landsturm-Infanterie-Bataillon „Posen“ mit einem Trupp der schweren Maschinengewehre und das X. Landsturm-Infanterie-Bataillon „Posen“ (Kommando der 1. und 2. Kompanie), Trosskolonne Nr. 319, Lazarett des Militärgouvernements¹⁹ unterstellt waren. Die Funktion des Militärgouverneurs erfüllte General der Infanterie von Wegerer, der im Februar 1918 von General Oberleutnant von Sonntag vertreten wurde²⁰.

¹⁶ A. Ajnenkiel, a.a.O., S. 40-41.

¹⁷ Siehe mehr Kapitel Kalisz in Jahren 1914-1918.

¹⁸ Ebenda, S. 30, 38-39, 46.

¹⁹ Verzeichnis von Behörden und Truppen, die sich auf dem Gebiet des Generalgouvernements Warschau nach dem Stand vom 8. Oktober 1918 befanden, Anlage Nr. 6 zum Artikel von G. Łowczowski, a.a.O.

²⁰ A. J. Splitt, a.a.O., S. 54.

Nachdem Kalisch durch deutsche Truppen besetzt worden war, wurde das Kreisamt als das Organ der regionalen Verwaltung ins Leben gerufen und der Militärverwaltung unterstellt. Seit der Gründung des Generalgouvernements in Warschau im August 1915 unterstellte man die ganze Zivilverwaltung, darunter auch die Verwaltung in Kalisch, dem Generalgouvernement in Warschau. Das Kreisamt umfasste das Gebiet von zwei Landkreisen: Kalisz und Turek. Der Kreischef wurde Konrad Hahn. Zu seinen Stellvertretern wurden Freiherr Jerzy von Zedlitz und Neukirchen, der sich mit den Polizeiangelegenheiten befasste, Major Otto von Borcke – Berater für Landwirtschaft, Notarberater Dr. Meimberg²¹ – Leiter der Abteilung für Bau- und Polizeiangelegenheiten und des Flurbereinigungsausschusses für die Stadt Kalisz. Der Sekretär des Amtes wurde Wilhelm Hey. Im Rahmen des Kreisamtes fungierten die Abteilung für Wirtschaft, kommunale Angelegenheiten, Steuern, Straf-, Kirchen-, Stempelsachen, Militär und Verpflegung, Bauwesen und Polizei, Bauwesen²². Dem Kreischef war auch Kreisarzt Dr. Herberg, Tierarzt Killisch²³. Die Kreisschulinspektoren war Rufin – Schulberater und Karnuth – Leiter der Einrichtung für Vorbereitung für den Beruf des Lehrers²⁴. In Turk wurde das Dispositionszentrum des Kreisamtes Kalisz gegründet. Der örtliche Vertreter des Kreischefs war Beyer, und seit April 1917 Varain²⁵, Berater für Landwirtschaft war Dr. von Czarnecki – Grundbesitzer, Kreisarzt Dr. Siebert, Tierarzt Dr. Brücklmayer²⁶. In Turk wurde das Inspektorat der Forstwirtschaft für folgende Landkreise: Kalisz, Turek, Konin und Stupiec mit dem Forstamtsleiter von Wangelin an der Spitze. 1916 wurde der Kreissejmik als Gesetzgebungsorgan berufen, an dessen Stelle sich der Kreischef, geheimer Notarberater Konrad Hahn, stellte. Die Mitglieder des Sejmijs waren: die Gutsbesitzer Julian Milke aus Chojno, Waclaw Niemojowski aus Marchwacz²⁷, Feliks Karśnicki – Rat der Landgesellschaft aus Majkowo, Wojciech Wyganowski aus Złotniki, Dr. Henryk Chrzanowski – Direktor der Landgesellschaft aus Jastrzębniki, Teodor Schnerr aus Słodków, Lech Zaborowski aus Głuchów, Michał Kołodziejewski aus Krakau, Adam Orzechowski aus Zbylczyce, Artur Dzierzbicki – Landrat aus Bronów; Landleute: Stefan Śmiechowski aus Zawidowice, Walenty Pawlaczyk aus Koźminek, Józef Łyszczak aus Kamień, Ernest Klenke aus Plewnia, Marcin Pa-

²¹ Im Verzeichnis der Ämter und Beamten der Verwaltung beim Generalgouvernement Warschau für den Zeitraum vom 1. Oktober 1916 bis zum 31. März 1917 ist der Name Meinberg (APK, NPK, Az. 4, S. 20), dagegen im Verzeichnis für den Zeitraum vom 1. April bis zum 30. September 1917 Meimberg (ebenda, S. 82) verzeichnet.

²² Ebenda, S. 54.

²³ Ebenda, S. 20-21.

²⁴ Ebenda, S. 83.

²⁵ Ebenda, S. 82.

²⁶ Ebenda, S. 20-21.

²⁷ Waclaw Niemojowski wurde zum Marschall der Krone (Vorsitzender) des Provisorischen Staatsrats im Königreich Polen.

sik aus Piątek Wielki, Michał Drzewiecki aus Szadowo, Józef Kowalski aus Tokarów, Józef Jabłoński aus Dobra, Antoni Stasiak aus Zelgoszcz und Stadtvertreter: Teodor Prądyński – Bürgermeister der Stadt Kalisz, Stanisław Bzowski – Notar aus Kalisz, Moryc Heymann – Bankier aus Nosków, Fabian Kaczorowski – Bürgermeister der Stadt Turek, Pfarrer Aleksy Kruczkowski aus Błaszki²⁸

Die deutsche Besatzung in Kalisz endete am 11. November, als der Militärstab des Kalischer Landes unter der Führung des Oberleutnants Juliusz Ulrych die Macht vom Garnisonkommandant – General von Sonntag übernahm. Am 12. November waren die meisten Ämter und Institutionen in polnischen Händen, und am 13. November wurden Kalisz von den deutschen Truppen verlassen²⁹.

2. Geschichte des Bestandes

Im Zusammenhang mit der Übertragung der Verwaltung von den deutschen Behörden an die polnischen Behörden auf dem Gebiet des Generalgouvernements Warschau stellte sich die Frage der Übertragung der deutschen Registraturen. Bereits im Januar 1918 beschlossen die Besatzungsbehörden, dass der überwiegende Teil der von den deutschen Behörden erstellten Akten nach Deutschland gebracht wird, und die Akten der deutschen Behörden nur in einem sehr begrenzten Bereich den polnischen Behörden herausgegeben werden. Diese Stellungnahme wurde vom Generaldirektor der Staatsarchiven in Berlin Kehr befürwortet. Nach seiner Ansicht sollen alle bei der Besetzung Polens erstellten Akten nach der Ausgliederung der für die polnischen Behörden unentbehrlichen Akten, die nicht auseinander gingen, als einheitliches Ganzes nach Deutschland befördert und als „Denkmal der deutschen Geschichte“ erhalten werden. Das Außenministerium in Berlin beschloss, dass das gesamte behördliche Material, insbesondere die Akten der Zentralverwaltung nach Deutschland auszuführen sind, und die Akten der einzelnen der Zentralverwaltung untergeordneten Behörden können den polnischen Behörden nach der Entfernung der Schriften mit den zentralen Verfügungen und Kopien der an die Zentrale gesandten Berichte daraus überlassen werden. Auf Anordnung des Chefs der Zivilverwaltung wurde eine Einstufung von Akten in den Ämtern durchgeführt, und ihre Verzeichnisse an die Zentrale gesandt. Aufgrund des übersandten Formulars wurde die Dokumentation in 4 Kategorien unterteilt: geeignet für die dauerhafte Speicherung im Archiv des Reiches, für die Aufbewahrung über 5-10 Jahre bestimmt, als Altpapier eingestuft und geeignet für die Übergabe an die polnischen Behörden.

²⁸ APK, NPK, Az. 21, S. 4 und Az. 22.

²⁹ W. Wrotkowski, a.a.O., S. 540.

24. Oktober 1918, in der vom Verwaltungschef einberufenen Konferenz wurde u.a. beschlossen, dass die Aktenverzeichnisse der Kreisämter an die Archivdirektion, die eine Kontrolle bezüglich der Einstufung von Akten durch das Amt in einzelnen Landkreisen durchgeführt hat, übersandt werden. Im November 1918 wurde entschieden, dass die zur Ausfuhr bestimmten Akten an ersten Tagen des Monates Januar nach Berlin befördert, und die sonstigen Akten den polnischen Behörden übermittelt werden sollten. Im Zusammenhang mit dem Zusammenbruch der Besatzungsmacht im November 1918 wurde der Termin der Übergabe der Macht an die polnische Partei am 1. Dezember 1918 festgelegt³⁰. Am 12. November wurde Kalisz vom Kreischef Konrad Hahn mit den Beamten verlassen und die Leitung des Amtes von den Polen übernommen. Wahrscheinlich wurden die Akten der deutschen Kreisbehörden vom Kommissar der Polnischen Regierung Kalisz-Turek gesichert, und dann durch die Kreisbehörden von Kalisz u.a. das Kreisratsamt in Kalisz übernommen.

Die Akten des Chefs des Landkreises Kalisz wurden in das Kalischer Archiv: am 5. März 1951 aus dem Präsidium des Staatlichen Kreirates in Kalisz (Anschaffungsbuch Nr. 2) in einer Menge von 339 Archiveinheiten, 25. Januar 1961 aus dem Hauptarchiv für alte Akten in Warschau in einer Menge von 7 Archiveinheiten und am 22. Juni 1979 eine Archiveinheit aufgenommen.

3. Archivalische Charakteristik des Bestandes

Bestandsnummer – PL 11/2/0

Titel des Bestandes

Deutscher Kreischef in Kalisch.

Es ist an dieser Stelle zu bemerken, dass in den Dokumenten, die in Staatsarchiven aufbewahrt werden, verschiedene Bezeichnungen für die Verwaltungsämter auf der Kreisebene in der Zeit des Ersten Weltkrieges verwendet werden. Der in dem Staatsarchiv in Posen Abteilung in Konin befindliche Bestand der dortigen Verwaltung trägt den Titel Die Zivilverwaltung in Konin [Zarząd Cywilny w Koninie]. Im Staatsarchiv in Plock befinden sich zwei Bestände: Kaiserlich-Deutsche Zivilverwaltung in Plock [Cesarsko-Niemiecki Zarząd Cywilny w Płocku] und Kaiserlich-Deutsches Kreisamt in Plock [Cesarsko Niemiecki Urząd Powiatowy w Płocku], während der betreffende Bestand im Staatsarchiv in Thorn Abteilung Włocławek den Titel Kaiserlich Deut-

³⁰ I. Mickiewiczowa, *Plany niemieckich władz okupacyjnych w sprawie registratur Zarządu Cywilnego w Polsce*, „Przegląd Historyczny”, 1928, Bd. 28, S. 309-316.

scher Kreischef in Włocławek [Cesarsko-Niemiecki Szef Powiatu Włocławskiego] trägt. Die Analyse der vorhandenen Dokumente hat ergeben, dass in Kalisz die Bezeichnung Deutscher Kreischef Kalisch [Naczelnik Powiatu Kaliskiego] verwendet wurde. Ähnliche Bezeichnungen verwenden das Staatsarchiv in Białystok Abteilung Łomża, das Staatsarchiv in Częstochowa und das Staatsarchiv in Warschau Abteilung Pułtusk.

Chronologischer Rahmen

Die Akten stammen aus den Jahren 1914-1918 [1919]. Posteriora sind ein Gebilde des Kommissars der Polnischen Regierung Kalisz-Turek. Ein Teil der Archiveinheiten enthält die Unterlagen, die vor dem August 1914 erstellt wurden, das sind die Anlagen zu Sachakten u.a. die Schriften der Kalischer Wissenschaftsdirektion bezüglich der Vergütung für die Lehrer, Kopien der Verordnungen des Kreischefs Kalisz, Schulzeugnisse, Abschriften, Haushalte von Volksschulen aus den Jahren 1904-1914, Jagdgenehmigungen, Broschüren von Dr. Bronisław Koszutski unter dem Titel „Der Sanitätszustand von Kellerwohnungen in der Stadt Kalisz“ aus dem Jahr 1912 und „Statistik der Tuberkulose unter den Kinder der Anfangsschulen in Kalisz“ aus dem Jahr 1913.

Das Bestand enthält auch die Unterlagen, die nach 1918 erstellt wurden d.h. die Rundschreiben des Ministeriums für öffentliche Gesundheit aus den Jahren 1919-1920, Schreiben über die Niederlegung des Mandats durch den Gemeindevorsteher Zborów vom 2. Dezember 1918.

Territoriale Grenzen

Der Kreisschef Kalisz handelte auf dem Gebiet zwei russischer Landkreise, die im Jahr 1867 eingerichtet wurden: in Kalisz und Turek. Der Landkreis Kalisz umfasste folgende Gemeinden: Błaszki, Brudzew, Chocz, Ceków, Godziesze, Iwanowice, Kalisz, Kościelec, Marchwacz, Opatówek, Ostrów Kaliski, Pamięcin, Staw, Stawiszyn, Tyniec, Zbiersk, Zborów, Żydów. Der Landkreis Turek bestand aus folgenden Gemeinden: Biernacice, Dobra, Goszczanów, Grzybki, Kościelnica, Kowale Pańskie, Lubola, Malanów, Niemysław, Niewiesz, Ostrów Warty, Pęczerszew, Piekary, Piętno, Skarżyn, Strzałków, Skotniki, Tokary, Turek, Uniejów, Wichertów, Wola Świniecka, Zelgoszcz.

Größe des Bestandes

Der Bestand zählt 347 Archiveinheiten und nimmt eine Fläche von 2,6 Laufmetern ein.

Technische Charakteristik des Aktenmaterials

Die meisten Unterlagen des Bestandes bilden lose Akten – 86%. Sonstige Akten sind geleimt (6%) und geheftet (8%). Die Dokumente wurden mit der Hand oder

Maschine geschrieben, unter Verwendung von gedruckten Formularen. Die Akten wurden in deutscher (Neugotik) und in polnischer Sprache abgefasst, aber darunter gibt es auch Materialien, die in Russisch, Latein und Jiddisch niedergeschrieben wurden. Einige Mappen haben die Doppeltitel – das Original in deutscher und polnischer Sprache, die im Amt verliehen wurden, das die Dokumentation übernahm. Im Zuge der Durchführung der Revision des Bestandes wurden 1996 auf den Mappen ohne Originaltitel ihre Titel aus dem Akteninventar eingetragen. Diese Situation kann auf zweierlei Weise erklärt werden. Während der Konservierung der Akten wurden die originale Mappen durch neue ersetzt, auf denen man keine Titel eintrug oder von Anfang an hatten die Akten keine originalen Umschläge, und die Titel wurden von dem Aktenbearbeiter Władysław Michałek verliehen, aber nur im Inventar.

Tatsächlicher Zustand der Akten

Physischer Zustand der Archivalien ist gut. Nicht alle Einheiten besitzen ursprüngliche Schutzumschläge. Nach der Annahme wurden die Akten von den Mitarbeitern des Archives eingebunden. Im Rahmen der Vorbereitungen für die Digitalisierung wurden die Akten aus 2013 und 2014 paginiert und konserviert. Da das Heften und Leimen der Mappen zur Folge hatte, dass ein Teil des Textes unleserlich war, wurden die Einheiten gelöst und entheftet. Mechanische Schäden wie: Risse, Löcher, Falten, Spuren nach dem Lochen und Heften wurden repariert. Eine Einheit wurde aufgrund umfangreicher Schäden und Fragilität des Papiers einer manuellen Entsäuerungsbehandlung unterzogen.

Schutz

Die Akten wurden mit einem Stempel, der das Eigentum des Archives darstellt, gekennzeichnet und durch das Einlegen in säurefreie Mappen und Pappschachtel gesichert. 2014 wurde der Bestand in einem Digitalisierungslabor des Staatsarchives in Kalisz digitalisiert.

Aussonderung von Akten des Bestandes

Bei der Zuordnung von Akten im Jahr 1953 wurde die Rechnungs- und Bearbeitungsdokumentation ausgesondert.

4. Charakteristik des Bestandsinhalts

Die Akten im Amt wurden in drei Gruppen unterteilt: Registratur A – Personalakten, Registratur B – Generalakten und Registratur C – Spezialakten. Die Personalakten befanden sich im Zentralbüro. Die Generalakten wurden im Aktenverzeichnis mit

den Nummern von 1 bis 79 gekennzeichnet, und die Spezialakten von Nr. 81 bis 271³¹. Im Amt wurde das Kanzlei-Tagebuchsystem eingesetzt. Aus den Kanzlei-Hilfsmitteln wurde ein Aktenverzeichnis erhalten.

Derzeit wurden die Akten in einem Bestand in 19 Sachserien unterteilt, in denen sich die General- und Spezialakten befinden. In der Serie „Polizeiangelegenheiten“ wurden zwei Subserien: Vereine, Ausschüsse, Genossenschaften und Feuerwachen unterteilt.

Darunter wurde der Aufbau der Aktenserie mit Aktenzeichen angegeben. Beschrieben wurde auch der Inhalt von Archivalien einzelner Serien.

Allgemeine Verwaltung – Az. 1-17

- Anordnungen, Rundschreiben bzgl. der Beamten und Organisation des Kreisamtes in Kalisz, Bewerbungsschreiben, Bescheinigungen, Abschriften der Zeugnisse, Gewährung von Urlaub, Vergütungen für die Mitarbeiter, Informationen über Kurse und Schulungen; Verzeichnis der Kreisämter mit Namen der Kreischefs im Generalgouvernement Warschau;
- Verzeichnisse der Ämter und Beamten der zentralen Behörden und unterstellten Organe,
- Rundschreiben betreffend u.a. die Namen der Straßen und Stadt, Inschriften, Siegel der lokalen Behörden, das Ministerium für öffentliche Gesundheit, 1919,
- Richtlinien für die Organisation der Gesundheitsversorgung, Arbeit der Kreisärzte, Verzeichnis des Personals des Kreisarztamtes,
- Rundschreiben betreffend die Zwangsverwaltung für deutsche Siedler und russische Landgüter,
- Korrespondenz bezüglich des Kasinos der Beamten des höheren und mittleren Grades in Kalisz und Turk,
- Informationen über die Gemeindevorsteher, Ausgaben der Gemeinden des Landkreises Kalisz und Turek, Verzeichnis der Gemeindebeamten,
- Haushalte der kommunalen Kreisverbände aus anderen Landkreisen.

Kreissejmik Az. 18-26

- Einladungen zur Sitzung des Kreissejmiks und Tagesordnung, Sitzungsprotokolle, Liste der Mitglieder, Kandidaturen zum Kreissejmik, Wahlen um Kreissejmik,
- Anträge für das Sejmik u.a. des Schulrates des Landkreises Kalisz auf die Einführung der allgemeinen Bildung und Gewährung finanzieller Unterstützungen und Zuwendungen für die Unterhaltung der Schulen,
- Kassenbericht der Abteilung für die Kinderbetreuung und Jugend am Kreisfürsorgerat,

³¹ APK, NPK, Az. 1.

- Voranschlag von Einnahmen und Ausgaben der kommunalen Verwaltung des Landkreises Kalisz-Turek, Gesetz der Sparkasse des Landkreises Kalisz aus dem Jahr 1918,
- Sammlung von Vorschriften und Verordnungen über die Wahlen zum Staatsrats, Wahlen zum Stadtrat in Kalisz und Stawiszyn.

Finanzsachen Az. 27-42

- Rundschreiben, Hinweisen, Anweisungen bezüglich u.a. des Rubelkurses, der Tätigkeit der Kreiskasse,
- allgemeine Regeln zur Erstellung der Buchhaltungsunterlagen, bargeldlose Zahlungen, Geldflüsse und Verfahren zu Verrechnungen durch den Kreischef,
- Revisionen der Kreiskasse,
- Kontrollprotokolle der Verrechnungen der kommunalen Kreiskasse, Pläne des Wirtschaftsbudgets für die Kalischer Kreiskasse, Voranschlag von Einnahmen und Ausgaben der kommunalen Verwaltung der Landkreise Kalisz-Turek,
- Anträge auf die Gewährung der Mittel für die Ausgaben aus dem Kreishaushalt,
- Kassenbericht des Fürsorgerates des Landkreises Kalisz,
- Sitzungsprotokolle der Finanzkommission,
- Korrespondenz bezüglich des Legats des Fabrikanten Repphan für die Stadt Kalisz für den Bau der allgemeinen Schule und Gründung des Krankenhauses,
- Überwachung der Verwaltung der Stadtgemeinden u.a. in Turek und Dobra,
- Korrespondenz zwischen der Geschäftsführung des Kalischer Gaswerks und Kommissars der Polnischen Regierung.

Medizinische und sanitäre Betreuung Az. 43-92, 325

- Rundschreiben, Verordnungen in den Sachen u.a. der Gesundheitsberatung, Kontrolle der Gesundheitsbetreuung, Verwendung von Wasser aus Brunnen, medizinischen Personals, Verkauf stark wirkender Arzneimittel und Gifte außerhalb der Apotheken,
- Abschrift der „Anleitung für die Hebammen, die im Königreich Polen praktizieren“, aus dem Jahr 1857,
- Verzeichnisse der Apotheker und Drogeriebesitzer, Ärzte, Arzthelfer, Hebammen der Landkreise Kalisz, Sieradz,
- Daten aus den verschiedenen Gemeinden über praktizierende Hebammen, Erkrankungen an Diphtherie, Scharlach auf dem Gebiet der Gemeinde, Rechnungen für medizinische Beratung, Informationen über die erteilten Konsultationen,
- Werbeschriften des medizinischen Gerätes,

- Vorschriften über Gewährung der Renten an die Ärzte, die ihre Funktionen schon nicht erfüllen können und Gewährung der Hinterbliebenenrente nach verstorbenen Ärzten,
- Anträge auf die Gewährung an die Sanitär- und Krankenhauspersonal der finanziellen Unterstützung im Falle des Todes und der Krankheit, Ersuchen um die Zuziehung von Ärzten,
- Korrespondenz bezüglich der Desinfektion der Wohnungen, Verzeichnisse: von Gebäuden, die für Infektionskrankenhäuser bestimmt sind, Sanatorien und Gästehäuser, Informationen über psychiatrische Kliniken, Kosten für eine Behandlung, die im Zusammenhang mit dem Aufenthalt der Einwohner der Gemeinde im Krankenhaus entstanden sind, Korrespondenz bezüglich des Baues des Krankenhauses in Turek, Informationen über die Infektionskrankheiten, Geschlechtskrankheiten, Prostitution auf dem Gebiet des Landkreises,
- Informationen über Infektionskrankheiten in Gefangenenlagern in Skalmierzyce und Strzalków (Landkreis Września),
- Kontrolle von Lebensmitteln, Nutztieren, Warentransport, Lebensmittelversorgung, Statistik von u.a. Geburt und Tod in den einzelnen Gemeinden in den Jahren 1910-1914,
- Rundschreiben, Schreiben betreffend die Gewährung von Geldleistungen für die Einwohner der Landkreise Kalisz und Turek,
- Informationen über kommunale und städtische Ausschüsse der Hilfeleistung der armen Bevölkerung, Zusammensetzung der Ausschüsse und lokalen Fürsorgeräte, Protokolle, Berichte und Informationen über die Tätigkeit der kommunalen Lebensmittelausschüsse.

Unterstützung und Hilfe für die Armen Az. 93-108, 222

- Rundschreiben der Gouvernements- und Kreisbehörden bezüglich der finanziellen Unterstützung für Familien von Legionären, Liste der Legionäre, die den Eid verweigert haben und aus der Armee desertierten,
- Gewährung finanzieller Unterstützung an die Familien der Soldaten, die in der österreichisch-ungarischen Armee dienen, Informationen über die in den Gemeinden ausgezahlten Beihilfen für die Familien von Reservisten,
- Informationen über in den Gemeinden befindlichen Immobilien, die zur Gesellschaft der Roten Kreuz gehören,
- Rundschreiben und Flugblätter bezüglich der Versicherung der Mitarbeiter, Auszug aus dem Versicherungskodex,
- Informationen aus der Pfarrei bezüglich der auf ihrem Gebiet ansässigen deutschen Grundbesitzer, die von den Russen ausgesiedelt wurden,

- Vorschriften bezüglich der Meldung und Änderung des Wohnsitzes der Bürger der feindlichen Staaten,
- Bekanntmachung bezüglich der ausländischen Arbeitnehmer, die sich im Kreis des 10. Armeekorps aufhalten.
- Ersuchen um die Freilassung der nach Modlin entsandten Personen,
- Informationen über Wohltätigkeitsorganisationen, Zahlungsaufforderungen bei den Magistratkassen bezüglich der Kassen der Betreuung der Gemeindevohner, Ersuchen um die Unterbringung der Armen im städtischen Asyl in Kalisz

Handel und Industrie Az. 109-115

- Rundschreiben, Verordnungen zum u.a. Verkauf von Wodka an Zivilisten, Verbot der Spekulation mit Goldmünzen, Geldexport, Handelsverbot außerhalb des Wohnortes,
- Informationen über Unternehmen im Landkreis Kalisz: Zuckerfabriken, Brauereien, Stärkefabriken, über Schließung von Betrieben, Restaurants, Schenken, Apotheken, Berichte aus den Gemeinden über die Liquidation von Schenken, Kneipen, Ersuchen um die Genehmigung für die Eröffnung von u.a. Restaurants, Cafés, Teestuben,
- Bestellungen von u.a. Büroartikeln, -gerät, Pressen, Amtsblättern,
- Rechnungen, Handelsangebote, Werbedrucke,
- Informationen über Moor- und Torfgewinnung in den einzelnen Gemeinden.

Kriegsentschädigung Az. 116-118, 347

- Korrespondenz in Sachen der Anweisungen zur Abschätzung der infolge des Krieges erlittenen Verluste,
- Einberufung des Schätzungsausschusses; Verzeichnis der Mitglieder des Kreis-Agrar- Schätzungsausschusses, Zusammensetzung des Schätzungsausschusses in Kalisz, Transaktionsausschusses, Ausschuss für Erfassung der Kriegsverluste,
- Informationen kommunaler Schätzungs-Agrarausschlüsse zur Erfassung der Kriegsverluste,
- Vorschriften über den Wiederaufbau von Kalisz und Bedingungen sowie Programm des XLVIII. durch den Architekten-Kreis in Warschau bekannt gegebenen Wettbewerbs,
- Verzeichnis der im August 1914 niedergebrannten Grundstücke,
- Erläuterungen zum Regulierungsplan der Innenstadt von Kalisz,
- Bericht des Kreischefs Konrad Hahn über die Ursachen der Zerstörung von Kalisz,

- Verzeichnis der gewährten Darlehen für den Wiederaufbau von Häusern in Kalisz,
- Korrespondenz bezüglich der Zuweisung von Mitteln, zinslosen Darlehen für den Wiederaufbau von Gebäuden in Kalisz und Auszahlungen für Kriegsschäden.

Sachen des Straßenbaues Az. 119-129

- Rundschreiben betreffend u.a. Straßenbeläge, Schneeräumung öffentlicher Straßen und Landstraßen, Bau und Renovierung, Instandhaltung von Kreisstraßen,
- Protokolle der Straßenbaukommission,
- Korrespondenz bezüglich des Beackerns von Straßen und Grenzgräben,
- Dokumentation bezüglich des Straßenbaues: Lis-Chełmce, Zbiersk-Piętno, Dominikowice-Krempa-Niemysłów, Dobra-Mikulice-Kowale Pańskie, Morawin-Koźminek-Błaszki, Janków-Brudzew, Uniejów-Poddębice, Beschreibungen und Grundrisskarten von Straßen: Janków-Morawin, Krzyżówki-Miłkowice, Marchwacz-Błaszki und der Gemeinde Piętno,
- Informationen über die Schleusen und Dämme auf dem Fluss Prośna
- Korrespondenz bezüglich der russischen Anordnung über illegale Abholzung der Bäume.

Eisenbahn, Post- und Wassersachen Az. 130-150

- Liste der Eisenbahnlisten,
- Anzeige über die Beschäftigung von Bahnangestellten, Bewerbungsschreiben, Zeugnisabschriften, Empfehlungsschreiben,
- Protokolle der Sitzungen des Ausschusses für Eisenbahn
- Projekte des Baues von Schmalspurbahnen Kalisz-Żelazków-Borków, Turek-Dobra-Kociołki,
- Bau des Bahnhofes in Majków,
- Informationen über Kleinbahn Opatówek-Turek, Kalisz-Borków,
- Korrespondenz bezüglich der Lieferung der Lokomotiven,
- Anweisungen und Verordnungen aus den Jahren 1910-1915 für die Maschinisten, Heizer, Mitarbeiter, Bahnaufseher und -wächter, Arbeiter der Bahnstations-, Bremsbedienung und bezüglich der Wartung und Unfallverhütung,
- Rundschreiben bezüglich der Reinigung von Gräben und Wasserläufen,
- Anleitung zur Verordnung über die Wasserversorgungsunternehmen,
- Korrespondenz bezüglich der Hochwasserschäden Informationen über zerstörte und beschädigte Brücken,

- Korrespondenz bezüglich des Baues des Kraftwerkes in Turek,
- Rundschreiben über die Lebensmittelpakete, Bekämpfung des unerlaubten Transports von Paketen,
- Anordnung über die Dienststempel auf der privaten Korrespondenz der Beamten,
- Hinweise zur Vorbereitung Pakete für den Versand,
- Korrespondenz bezüglich der Gründung und Einrichtung des Postamtes in Błaszki,
- Rundschreiben bezüglich der Beschaffung von Fuhrwerken und Pferden,
- Liste von Pferden und Fuhrwerken, die von den Kreisbehörden verwendet werden.

Gerichtssachen Az. 151-158

- Anordnungen und Rundschreiben über die Verfahren zur Rechtshilfe u.a. in Straf-, Notariatssachen, Auslieferung, Zuweisung von Gerichtssachen,
- Informationen über den Leichenfund,
- Gerichtsladungen für Sachverständige und Zeugen, Bekanntmachungen über die Termine von Gerichtsverfahren,
- Zusammensetzung von Gemeindegerichten in Kozminek, Morawin, Ostrów Kaliski, Stawiszyn, Tyniec, Kalisz, Błaszki, Brzeziny,
- Korrespondenz bezüglich der Stellenbesetzung, Ernennung und Rücktritt von der Funktion des Schöffen, Bewerbungen, Nominierung für den Richter, Liste der Gerichtsberater im Landkreis Kalisz, Informationen über private Gerichtsverteidiger in Landkreisen,
- Korrespondenz bezüglich der deportierten deutschen Siedler und Flüchtlinge.

Polzeiangelegenheiten Az. 159-208, 273-280

- Rundschreiben, Anweisungen für die Miliz und die Polizei in den Landkreisen Kalisz und Turek,
- Informationen über die Polizei in Kalisz, Miliz in einzelnen Gemeinden u.a. Listen von Milizionären, Verzeichnis von Polizeibeamten, die nach Kalisz beordert wurden,
- Ordnung des Polizeipräsidiums in Kalisz,
- Kostenvoranschläge des Umbaus des Postgebäudes zur Polizeidienststelle in Kalisz,
- Grundrisskarte des Polizeikreises Kalisz, Verzeichnis der zu diesem Kreis gehörten Städte, Verzeichnis von Polizeikreisen,
- Verzeichnis der Zusammensetzung des Polizeipräsidiums in Błaszki,

- Ausstellung von Ausgaben für die Polizei,
- Verzeichnisse der Kreise der Militärpolizei in Landkreisen Kalisz und Turek, Militärpolizeidienststellen,
- Alphabetische Liste von Landkreisen des Generalgouvernement in Warschau mit Namen von Chefs,
- Ersuchen um die Genehmigung für die Änderung des Wohnortes, Güterverkehr,
- Verzeichnis von Personen, die nach Deutschland ausgewandert sind, deutsche Staatsbürger, die in das Gebiet der Landkreise Kalisz und Turk, in die Stadt Kalisz kamen oder es verließen, Informationen aus den Gemeinden über den Aufenthalt der deutschen Untertanen,
- Informationen über die Sanitätsbedingungen in den Gefängnissen in Kalisz und Sieradz, über den Zustand von Arrestzellen in den Gemeinden,
- Verzeichnis von Gefangenen, Ermittlungs- und Polizeibeamten,
- Projekt von Gefängnisregeln,
- Anträge u.a. auf die Befreiung der Gefangenen aus dem Gefängnis für den Frühling und Sommer zwecks Leistung der landwirtschaftlichen Arbeiten,
- Sachen der Überwachung und sichere Unterbringung von Gefangenen, Zuführung derer zu den Verhandlungen ins Gericht und in die Staatsanwaltschaft, Befehle bezüglich der Sicherstellung angemessenen Sicherheitsbedingungen,
- Anordnungen und Rundschreiben, unter anderem, bezüglich der Gerichtsgelühren und -kosten auf dem Gebiet des Gouvernements,
- Vorschriften bezüglich des Umfangs der Tätigkeit der Staatsanwaltschaft und Kriminalpolizei,
- Verzeichnis von Beamten der Forstverwaltung, die die Funktionen im Gericht ausüben,
- Berichte über u.a. den Leichenfund, Diebstahl, Mord, Raub, russische Kriegsgefangene, die aus dem Lager in Skalmierzyce entkommen sind, Steckbriefe und Bekanntmachungen,
- Rundschreiben über den Schmuggel von Zigaretten und Tabak, Transport mit Postwagen,
- Führer für den Zolldienst und die Steueraufsichtsbehörde,
- Bekanntmachungen betreffend u.a. die im Umlauf befindlichen falschen Zahlungsanweisungen der Darlehenskasse, Verzeichnis von Banken und Kreditinstituten in Kalisz und im Landkreis Kalisz,
- Ersuchen um die Gewährung des Urlaubs, Liste der sich um den Urlaub bewerbenden Beamten, Urlaubspassierscheine,
- Korrespondenz bezüglich der Unterbringung der von Minderjährigen in Erziehungs- und Bildungsanstalten,

- Verordnungen des Generalgouverneur Hans von Beseler vom 5. November 1916 und 17. Oktober 1917,
- Einrichtung des Amtes für das Kalibrierung von Maßen und Gewichten in Zduńska Wola, Bekanntmachungen über die Tätigkeit des Amtes,
- Informationen über die „Kalischer Zeitung“ und Druckerei von Józef Radwan in Kalisz,
- Berichte über verlorene oder aufgefundene Reisepässe, Meldung des Verlustes von Reisepässe,
- Anordnung bezüglich des Radverkehrs,
- Rundschreiben über den Postdienst zwischen den russischen Kriegsgefangenen in Deutschland, und ihren Familien im Österreich-Ungarn, Senden von Lebensmittelpaketen,
- Rundschreiben über den Grenzverkehr,
- Korrespondenz betreffend der Kriegsgefangenen und Häftlinge, Repatriierten aus Russland, Spionage, Sperrlinie, die bolschewistische Propaganda,
- Sachen der Sanitätspolizei bezüglich des Kampfes gegen den Alkoholismus, Ordnen der Brunnen und Aborte, Entlausung, Erkrankungen, Kontrolle der Friseursalons,
- Ordnung der Tätigkeiten des Sanitätsausschusses der Stadt Kalisz,
- Korrespondenz bezüglich des Hotels „Stadt Wien“ in der ul. Garbarska, das zu Maria Hindemith gehört,
- Broschüren von Dr. Bronisław Koszutski unter dem Titel „der Sanitätszustand der Kellerwohnungen in der Stadt Kalisz“ aus dem Jahr 1912 und „die Statistik der Tuberkulose unter den Schulanfängern“ in Kalisz aus dem Jahr 1913.

Polizeianlegenheiten

Verbände, Ausschüsse, Genossenschaften Az. 209-221, 223-229, 231-241

- Korrespondenz bezüglich der polnischen agitatorischen Bewegungen in preußischen Grenzprovinzen,
- Informationen über die in den Landkreisen tätigen politischen Parteien, Gesellschaft für Hilfe polnischer Legionäre, jüdischen Gesellschaften,
- Informationen über Versammlung der Gründungsmitglieder der Handelsschule in Kalisz, Berufung der Feuerwehr in Sycimierz,
- Korrespondenz bezüglich der Gründung von Verbänden, Listen der Vorstandsmitglieder, Satzungen, Ersuchen um die Zustimmung zur Organisation von Versammlungen, Vorträgen, Prozessionen, Listen der Mitglieder der Verbände,
- Ersuchen um die Zustimmung zur Eröffnung von Kinderheimen.

Polizeiangelegenheiten

Feuerwachen Az. 242-272

- Informationen bezüglich der Feuerwachen aus dem Landkreis Kalisz und Turek u.a. Anträge auf Einrichtung der Feuerwache, Erhalt finanzieller Unterstützungen für das Feuerlöschgerät, Ersuchen um die Erteilung von Genehmigungen für die Organisation der Übungen, Lotterien, Aufführungen, Informationen über den Wechsel der Vorstandsmitglieder, die durch die Feuerwache im Jahr 1914 erlittenen Verluste.
- Ausstellung von Übergangspersonalausweisen.

Feuerversicherungen Az. 281-282

- Korrespondenz bezüglich der Möglich der Versicherung von Gebäuden der Landgutbesitzer,
- Informationen bezüglich der Versicherungsnachweise von Gebäuden und Verteilung der Prämien in den einzelnen Gemeinden,
- Verzeichnisse von Bränden, die seit dem Beginn des Krieges in Kalisz entfachet wurden, Bränden aus den gewöhnlichen Unfällen in den Gemeinden Kościelec in den Jahren 1914-1916 entstanden sind, eingezogen und bezahlten Brandbeiträgen,
- Informationen bezüglich des Funktionierens der Feuerwachen in einzelnen Gemeinden und ihrer Feuerlöschgeräte,
- Verzeichnis der Feuerwachen im Landkreis Kalisz und Turek,
- Angebote für den Kauf der Feuerlöschgeräte,
- Hinweise bezüglich der Brandbekämpfungen,
- Ersuchen um die Gewährung finanzieller Unterstützungen der Tätigkeit der Feuerwehr.

Militärische Angelegenheiten Az. 283-290

- Rundschreiben bezüglich des Eigentums an Sachen und Munition, die sich auf dem Schlachtfeld befinden, Ausrüstung der Gendarmerie, Landsturmsoldaten mit Waffen,
- Anordnungen über den Besitz von Waffen, Munition, Sprengstoff, Ausstellung von Genehmigungen für Schusswaffen,
- Ersuchen um die Rückgabe von beschlagnahmten Waffen,
- Vorschriften und Rundschreiben über die Bedingungen für die Einstellung der Mitarbeiter in der Verwaltung des Generalgouvernements Warschau, Leistungen für die Mitarbeiter des Kommandos der Zivilverwaltung und die Militärs in der Verwaltung,

- Vorteile für die Mitarbeiter in der Zentrale der Zivilverwaltung und militärischen Mitarbeiter in der Verwaltung,
- Verzeichnis von Kriegsgeschädigten, die durch den Verein „Vaterlands-Spende“ registriert wurden,
- Information über die Vereine „Ludendorff-Spende“ und „Invalidedank“,
- Angaben zur Beschlagnahme von Pferden und Fuhrwerken für die Zwecke der Armee, Gespannstellung, Beschlagnahme von u.a. Brennholz, Kohlen, Medikamenten, Verkauf von Bäumen, Vorschriften über die Auszahlung beschlagnahmter Forderungen im Generalgouvernement Warschau,
- Angaben zu den deutschen Dörfern und Pfarrbezirken.

Bildung, Religion, Kultur Az. 291-301, 340-346

- Informationen über die Schulen im Landkreis Kalisz und Turek u.a. Budgets, Schulgebühren, staatliche Subventionen, Privatunterricht, Ausrüstung und den Bau neuer Schulen und Waisenhäuser, die Zahl der Schüler, Listen der Mitglieder der Schulbehörden,
- Informationen über die Lehrer, deren Vergütung, Liste der Lehrer in den städtischen Grundschulen in Kalisz,
- Protokolle der Schulkommission, Kopien von Schriften der Kalischer Wissenschaftsdirektion vor 1914,
- Informationen über evangelisch-augsburgische Pfarreien in Kalisz, Prażuchy, Stawiszyn, Sobieski, einschließlich einer Liste der Städte und Kirchen, Kapellen, die zur Pfarrei gehören, Pfarrer, Gesamteinkommen des Klerus, Zahl der Gemeindemitglieder, Listen ausstehender kirchlicher Beiträge,
- Rundschreiben über die Gehälter der Rabbiner und ihrer Helfer, Vergütungen der religiösen Beamten in jüdischen Gemeinden in den Landkreisen Kalisz und Sieradz,
- Verzeichnis der Vorstandsmitglieder der jüdischen Gemeinden,
- Informationen über das türkische Dekanat, Auszahlung durch die Bundesregierung der Geldleistungen an die Geistlichen,
- Verzeichnisse der verbotenen Theaterstücke und Filme,
- Vorschriften über die Kinematographen,
- Informationen über die Bibliotheken und archäologische Sammlungen.

Agrarsachen Az. 302-305, 230

- Korrespondenz über Getreidevorräte, ein Verbot des Mähens unreifen Roggens, Obstbaumpflege,

- Informationen über die Ernte von Stroh, die Zuckerproduktion, Saaten im Landkreis Kalisz,
- Übernahme durch den Gutsbesitzerverband von Sachen bzgl. Landgüter im Landkreis Błaskowski,
- Sache der Beschlagnahme von Pferden durch die Armee,
- Anordnung über die Versorgung der Bevölkerung mit Brot und Mehl, Mehlmonopol in den Landkreisen Kalisz und Turek, ein Verbot des Handels mit Pferden, Brotbacken, Anbau von Hülsenfrüchten,
- Korrespondenz über Verpflichtung zur Lieferung, Kauf von Dampfpflügen,
- Liste der Mitglieder des Landwirtschaftsausschusses und Sitzungsprotokolle.

Forstwirtschaft Az. 307-312

- Rundschreiben über die Lieferung von Bäumen für den Bau von Eisenbahnen, Brücken, Feststellung neuer Regeln für die Verwendung und Pflege von privaten und Schenkungswäldern,
- Anordnung über die Verhütung von Waldbränden,
- Korrespondenz über die Bearbeitung der Landkarte des Kreises mit dem markierten Waldland,
- Informationen über Sägemühlen in den Gemeinden, Genehmigungen für Sammlung von Holz, die den Reservisten erteilt und an Ditte verkauft wurden,
- Ersuchen um den Kauf von Holz aus staatlichen Wäldern,
- Medlungen über illegale Jagd,
- Rundschreiben, Anordnungen über die Erteilung von Genehmigungen für Jagd und Fischerei, Genehmigungen für Militärs und deutsche Beamten,
- Verpachtung der Rechten an Jagd.

Spar- und Darlehenskassen, Banken Az. 306, 313-324, 326-327, 331-332

- Rundschreiben über die Registrierung von Vereinen,
- Informationen über genossenschaftliche Darlehens- und Sparkassen,
- Satzung der kommunalen Sparkassen,
- Verzeichnis der Kreditverbände und Genossenschaftsbünden, Darlehens- und Sparkassen der Stadt Kalisz, Landkreise Kalisz und Turek,
- Informationen über die Kassen, die in den Landkreisen Kalisz und Turek u.a. Inbetriebnahme von Kassen, Berichte, Protokolle aus der Revision der Kasse, Bilanzen, Satzungen, Verzeichnisse der Besitzer von Einlagen, Darlehen, Schuldner, Vergütungen für die Vorstandsmitglieder,
- Korrespondenz über den Besitz durch die Gemeinden und Pfarreien von Kapitalen in den russischen Banken und derer Rückgabe an die Gemeinden,

- Verzeichnisse von in den russischen Banken befindlichen Kapitalen,
- Information über die Gründung der Filiale der Ostbank in Kalisz,
- Fragment des Buches von Marian Grzegorzewski „Reform der Darlehens- und Sparkassen des Königreiches Polen“.

Erwerb von Grundstücken Az. 328-330, 333, 334

- Verzeichnisse der durch die Bauernbank parzellierten Landgüter in einzelnen Gemeinden,
- Unterlagen bzgl. Erteilung der Genehmigungen für den Kauf von bäuerlichen Parzellen,
- Genehmigung von Gemeindebeschlüssen über die Zählung der genannten Personen zum Bauernstand,
- Bekanntmachung für die Besitzer der Parzelle der Bauernbank,
- Erwerb von Grundstücken durch die Juden.

Bekanntmachungen von deutschen Behörden Az. 335-339

- Bekanntmachungen des Kommandanten der Stadt Kalisz, Major Hermann Preusker, die drastische Anordnungen und Einschränkungen für die Bevölkerung der Stadt und über die Übernahme der Stadt durch die preußische Militärverwaltung vom August 1914,
- Bekanntmachungen über die vorsätzliche Brandstiftung von Häusern, Diebstahl, Ankauf von Patenten zur Durchführung der Industrie, Senkung der Lebensmittelrationen, Reisepässe, Erhebung von Streichholzsteuer, Überquerung der Sperrlinie, Sicherung der öffentlichen Gesundheit in Turek, Verbot der Betretung der verbrannten Häuser, deutsches und russisches Papiergeld, private Korrespondenz, Einberufung öffentlicher Sitzungen, Alkoholausschank und Alkoholhandel, Pflicht zur Meldung der sich in Warschau aufhaltenden Privatpersonen, Besitz von Waffen, Munition, Sprengstoff, Schulpflicht, Viehschlacht, Handel,
- Korrespondenz über die Eintragung ins Verordnungstagebuch von Anzeigen, deren Aufhängen an öffentlichen Orten.
- Plan des Vertriebes von Tageblättern, Bestellungen, Rechnungen, Verzeichnisse von Ämtern und privaten Abonnenten der Amtsblätter.

5. Methoden der Organisation und Inventur von Akten

Im Jahr 1953 wurde der Bestand von einem jüngeren Archivar Władysław Michałek geordnet, der ein Karteninventar erstellt hat. Während der Akteninventur wurden die Rechnungs- und Bearbeitungsdokumentation ausgesondert. Im Jahr 1959 fertigte er ein Buchinventar für 339 Archiveinheiten an, das am 27. August 1960 vom Kalischer Leiter der Zweigstelle des Staatsarchivs der Stadt Posen und der Woiwodschaft Posen in Posen, Roman Szczepaniak genehmigt. 1961 wurden 7 Archiveinheiten bezüglich der Schulangelegenheiten, die einen Zufluss zum Bestand, und 1979 1 Archiveinheit bearbeitet.

Der Autor des Inventars beschloss die Anordnung von Akten zu ändern, aber er hat das Verzeichnis von Akten in Betracht nicht genommen, sondern hat die Archivmaterialien in 20 Sachgruppen unterteilt und ihnen deutsche Namen, außer einer Sachgruppe, gegeben:

Allgemeine Verwaltung, Kreistag, Finanzsachen, Medizinalsachen, Unterstützungen und Armenpflege, Handel und Gewerbe, Kriegsschädensachen, Wegebauwesen, Eisenbahn, Post und Stromsachen, Gerichtssachen, polizeiliche Angelegenheiten, Feuerversicherung, Waffensachen, Kirchen und Schulsachen, Kultursachen, Landwirtschaftliche Verwaltung, Staatsforsten, Sparkassen, Nabytki ziemi (dt. Landerwerb), Verordnungen.

Im Jahr 2013 wurde beschlossen, die Veröffentlichung des Inventars im Zusammenhang mit dem hundertsten Jahrestag des Ausbruches des Ersten Weltkrieges, das auf das Jahr 2014 fällt, vorzubereiten. Während der Druckvorbereitung des Inventars wurden die Titel und die Datierung der Archiveinheiten berichtigt. Die Einheitstitel und Seriennamen in deutscher Sprache wurden ins Polnische übersetzt. Zusätzlich wurde der Inhalt jeder Archiveinheit gekennzeichnet. Die Inventarbeschreibung der Einheiten enthält folgende Elemente: Aktenzeichen, Titel, Datum, externe Beschreibung, Sprache, Anzahl der Seiten, Altsignaturen, Sachzeichen aus dem Aktenverzeichnis, Einheitsinhalt.

Die Einleitung wurde ergänzt und die Fehler im bisherigen Inventar wurden berichtigt³². Die Anzahl der Serie wurde auf 19 reduziert. Es wurden zwei Serien Kirchen- und Schulsachen, Kultursachen verbunden und die Serie unter dem Titel: Bildung, Religion, Kultur erstellt. Dies ist darauf zurückzuführen, dass die Akten bezüglich der

³² Die Korrektur des Inventars wurde gemäß dem allgemeinen Schreiben des Direktors der Staatsarchiven vom 28. Mai 1984 in Sachen der Einführung methodischer Hinweise zur Erstellung der Inventare der Bestände (Sammlungen) der in der Zeit der Kanzlei der Akten der Sachen (19.-20. Jhds.) erstellten Akten vorgenommen, [in:] *Sammlung der Archivvorschriften, die vom Hauptdirektor der Staatsarchiven in den Jahren 1952-2000*, Warschau 2001, S. 502-514 herausgegeben wurde.

Kirchensachen in beiden Serien waren. In der Serie „polizeiliche Angelegenheiten“ wurden neben den allgemeinen polizeilichen Angelegenheiten zwei Subserien abgesondert: Gesellschaften, Komitees, Genossenschaften und Feuerwachen. Der Grund dafür lag darin, dass es sich hierbei um die einheitlichen Akten handelt. Im Inventar wurden die Elemente der externen Beschreibung der Einheit: Typ der Buchstaben, Abmessungen, Anzahl der Seiten hinzugefügt.

Im Inventar wurden der bisherige Aktenaufbau, Aktenzeichen und die meisten Titel erhalten. Während der Bearbeitung wurde ein Teil der Mappen sachlich und chronologisch innen geordnet und paginiert. Der Inhalt einiger Mappen entspricht nicht den originalen oder gegebenen Titeln der Mappen. Dies wurde im Inhalt der Mappe berücksichtigt. In drei Fällen stimmte der dem Mappen gegebene Titel mit ihrem Inhalt nicht überein. Die Titel der Einheiten mit Az. 222, 230, 325 wurden geändert und den anderen Serien zugeschrieben. Auch wurden Az. 306, 331, 332 entsprechend dem Inhalt den richtigen Serien zugeordnet. Die Einheit mit Az. 118a erhielt bei der Vorbereitung des Aktenbestandes zur Digitalisierung das Az. 347.

Das Inventar mit obigen Ergänzungen wurde die Grundlage dieser Veröffentlichung.

BIBLIOGRAFIA

- Ajnenkiel A., *Administracja w Polsce. Zarys historyczny*, Warszawa 1977.
- Bonusiak W., *Odbudowa, rozwój przestrzenny i ludnościowy miasta w latach 1918-1939*, [w:] *Dzieje Kalisza*, pod red. W. Rusińskiego, Poznań 1977.
- Grzybowski K., *Historia państwa i prawa Polski*, t. IV *Od uwłaszczenia do odrodzenia państwa*, Warszawa 1982.
- J. Stojanowski J., *Regestratury b. władz okupacyjnych*, „Przegląd Historyczny”, 1928, t. 28.
- Janczak J., *Stosunki ludnościowe*, [w:] *Dzieje Kalisza*, praca zbiorowa pod red. W. Rusińskiego, Poznań 1977.
- Kurzyński A., *Odbudowa Kalisza ze zniszczeń wojennych w latach 1914-1929*, „Rocznik Kaliski”, t. 31, 2005.
- Łowczowski G., *Organizacja etapów wojska niemieckiego i administracji terenami okupowanymi na froncie wschodnim podczas wojny 1914-1918*, „Bellona”, t. 41, 1933.
- Mickiewicz I., *Plany niemieckich władz okupacyjnych w sprawie registratur Zarządu Cywilnego w Polsce*, „Przegląd Historyczny”, 1928, t. 28.
- Rappaport H., *Źródła do dziejów okupacji niemieckiej w Królestwie Polskim w czasie pierwszej wojny światowej w pozostałościach akt General-Gubernatorstwa Warszawskiego*, „Archeion”, t. 52, 1969.
- Splitt J. A., *Gdy dymy opadły... Kalisz w latach wielkiej wojny (1914-1918)*, Kalisz 2014.
- Woźniak M. A., *Kalisz 1914. Pogrom miasta*, Kalisz 1995.
- Wrotkowski H., *Społeczeństwo Kalisza w latach pierwszej wojny światowej i dniach wyzwolenia*, „Rocznik Kaliski”, t. 3, 1970.
- Wrotkowski H., *Zburzenie miasta*, [w:] *Dzieje Kalisza*, pod red. W. Rusińskiego, Poznań 1977.
- Zakrzewska J., *Odbudowa Kalisza po Wielkiej Wojnie*, Kalisz 1936.

UKŁAD GRAFICZNY OPISU JEDNOSTKI ARCHIWALNEJ W INWENTARZU

Administracja ogólna		← nazwa serii	
Sygnatura	Tytułteczki		Daty skrajne
↓	↓		↓
2	Prowadzenie biura	← tytuł tłumaczony na język polski	1915-1918
	Geschäftsführung	← tytuł oryginalny	
	<i>m.in. wytyczne dotyczące organizacji służby zdrowia, pracy lekarzy powiatowych, wykaz personelu powiatowego urzędu lekarskiego</i>	← treść, uwagi	
	poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki. i polski; s. 77; 24,5x39 cm; znak teczek: Fol. 1 Fach Nr. 1	← opis fizyczny	

INWENTARZ

Administracja ogólna

1	[Spis spraw registratury A i C]
Aktenverzeichnis
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; jęz. niemiecki;
s. 48; 24,5x32,5 cm	b.d.
2	Prowadzenie biura
Geschäftsführung
<i>m.in. wytyczne dotyczące organizacji służby zdrowia, pracy lekarzy powiatowych, wykaz personelu powiatowego urzędu lekarskiego, okólniki Ministerstwa Zdrowia Publicznego z 1919 r.</i>
poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski;
s. 77; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. 1 Fach Nr. 1	1915-1918
3	[Organizacja pracy urzędu]
Geschäftsführung
<i>m.in. zarządzenia, okólniki dotyczące urzędników i organizacji kaliskiego urzędu powiatowego, wykaz urzędów powiatowych z nazwiskami naczelników w Generalnym Gubernatorstwie Warszawskim, wykazy oduszwawień i dezynfekcji mieszkań</i>
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; jęz. niemiecki i polski;
s. 68; 25,5x40 cm; znak teczki: Fol. 1 Fach Nr. 4	1916-1918

- 4 [Organizacja pracy urzędu] 1917-1918
Geschäftsführung
m.in. wykazy urzędów i urzędników władz centralnych i organów podległych; ogólniki władz zwierzchnich dotyczące m.in. nazw ulic i miasta, napisów, pieczęci władz lokalnych; informacje o konferencjach dla naczelników powiatowych
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; jęz. niemiecki; s. 174; 24,5x37,5 cm
- 5 [Ogólny zarząd] 1917
Allgemeine Verwaltung
m.in. ogólniki dotyczący przymusowego zarządu dla niemieckich osadników i rosyjskich posiadłości ziemskich
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 7; 25x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 2c
- 6 [Stosunki pomiędzy urzędnikami i pracownikami] 1915-1918
Beamten und Personal Verhältnisse
m.in. ogólniki władz zwierzchnich dotyczące m.in. kontroli lecznictwa na wschodnich terenach niemieckiej administracji cywilnej tj. w Rosji i Polsce, szpitali wojskowych, obowiązkowej rejestracji personelu medycznego, szkoleń polskiego personelu medycznego, zobowiązań podatkowych urzędników
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 100; 24x36 cm; znak teczki: Fol. Fach Nr. 2
- 7 [Podanie o pracę i dane osobowe] 1916-1917
Bewerbung und Personalien
m.in. podania w sprawie przyjęcia do pracy, referencje, zaświadczenia, udzielanie urlopów, przyznawanie odzieży służbowej
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 96; 24,5x35 cm
- 8 [Podanie o pracę i dane osobowe] 1917-1918
Bewerbung und Personalien
m.in. wykazy kontrolerów młynów, informacje o zwolnieniach chorobowych, urlopach, wynagrodzeniach pracowników, skargi, lista urzędników i pracowników Komisji Gospodarczej, podania o pracę, zaświadczenia, odpisy świadectw
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 86; 24,5x34,5 cm

- 9 [Podanie o pracę i dane osobowe] 1918
 Bewerbung und Personalien
m.in. ogłoszenia w sprawie pracy, przesunięcia pracowników pomiędzy biurami w Kaliszu i Turku, skargi, podania, udzielanie urlopów, wykazy: pracowników Komisji Gospodarczej, urzędników i pracowników młyna powiatowego, robotników stacji kolejowej w Kaliszu, urzędników i robotników monopolu
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 76; 25x34,5 cm
- 10 [Przyznawanie nagród za szczególne osiągnięcia] 1916-1918
 Gewährung von Belohnungen für besondere Leistungen
m.in. okólniki, regulaminy przyznawania nagród za wykrycie kontrabandy towarów, nielegalnych browarów, młynów
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 38; 24,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 1b
- 11 [Kursy szkoleniowe dla urzędników administracyjnych] 1916-1918
 Unterrichtskurse für Verwaltungsbeamte
m.in. informacje o kursach, szkoleniach w tym dla polskich urzędników, zgłoszenia na kursy dla średnich urzędników administracyjnych i wyższych urzędników komunalnych, wytyczne w sprawie przyjmowania kandydatów na kursy, życiorysy kandydatów, listy polecające
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 56; 25x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 201
- 12 [Kasyno urzędników] 1916-1918
 Beamtenkasino
m.in. korespondencja w sprawie prowadzenia kasyna, sprawozdania z kontroli kasy, zamówienia towarów i posiłków, starania o dotacje, umowa najmu, wykaz towarów, bilans, korespondencja z firmami dostarczającymi towary
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 213; 24,5x35,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 84b
- 13 [Budżety gmin powiatu kaliskiego i tureckiego] 1915-1917
 Gemeindeetats
m.in. wykazy wydatków na pensje dla wójtów, pisarzy, na opał, na budowę mostów gmin powiatu kaliskiego: Błaszki, Brudzew, Chocz, Ceków, Godziesze, Iwanowice, Kalisz, Kościelec, Marchwacz, Opatówek, Ostrów

Kaliski, Pamięcin, Staw, Stawiszyn, Tyniec, Zbiersk, Zborów, Żydów i powiatu tureckiego: Biernacice, Dobra, Goszczanów, Grzybki, Kościelnica, Kowale Pańskie, Lubola, Malanów, Niemysłów, Niewiesz, Ostrów Warcki, Pęcherzew, Piekary, Piętno, Skarżyn, Strzałków, Skotniki, Tokary, Uniejów, Wichertów, Wola Świniecka, Zelgoszcz, protokoły z zebrani gminnych dotycząca ustalenia wydatków, informacje nt. szkół w gminie
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 895; 27x37,5 cm

14	<p>[Wójt gminy Strzałków]
Wojt der Gemeinde Strzałkow
<i>m.in. dane osobowe wójta Andrzeja Walisia, wykaz urzędników gminnych</i>
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 6; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 151d</p>	1916-1917
15	<p>[Pisarz gminy Strzałków]
Gemeindeschreiber der Gemeinde Strzałkow
<i>m.in. dane osobowe i życiorys pisarza gminy Strzałków Wincentego Musiałowskiego, podanie i życiorys pisarza gminy Niemysłów Franciszka Dybka, informacja o śmierci pisarza gminy Kościelec Andrzeja Ligockiego, okólniki dotyczące wypłacania zaliczek przez sekwestratora dóbr prywatnych</i>
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 23; 25x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 151c</p>	1915-1918
16	<p>[Sołtysi gminy Strzałków]
Schulzen der Gemeinde Strzałkow
<i>m.in. wykaz sołtysów gminy, informacja ks. Wacława Blizińskiego o sołtysie wsi Lisków Wojciechu Pawelcu, uchwały zebrani wiejskich w sprawie wyboru sołtysów wsi: Lisków, Wygoda, Annopol, Madalin, Budy Liskowskie, kolonia Zakrzyn, Młyniska i Tomaszew, Żychów, Swoboda, Józefów i Dębniatki, prośby sołtysów o zwolnienie ze służby lub ograniczenia jej do jednej wsi</i>
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 57; 25x38 cm, znak teczki: Fol. I Fach Nr. 151b</p>	1917

- 17 [Budżety komunalnych związków powiatowych z innych powiatów] 1916-1918
Haushaltetats fremder Kreise
m.in. preliminarze budżetowe i budżety na lata 1916-1918 oraz protokoły z posiedzeń sejmików powiatowych komunalnych związków powiatów: będzińskiego, garwolińskiego, grójeckiego, kaliskiego, konińskiego, kolskiego, kutnowsko-gostynińskiego, lipnowskiego, łomżyńskiego, łódzkiego, łukowskiego, mińsko-mazowieckiego, mławskiego, ostrołęckiego, ostrowskiego, pułtusk-makowieckiego, sieradzkiego, siedleckiego, skierniewicko-rauskiego, sokołowskiego, szczuczyńskiego, warszawskiego, włocławskiego, wieluńskiego, budżety specjalne: szpitala dla kobiet w Aleksandrowie, szpitala powiatowego św. Antoniego we Włocławku
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, druk; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 961; 25x36,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 187a

Sejmik Powiatowy

- 18 [Zwołanie Sejmiku Powiatu Kaliskiego i wnioski na sejmik] 1916-1918
Einberufung des Kreistages und Kreistagsvorlagen
m.in. zaproszenia na posiedzenie sejmiku, porządek obrad, pokwitowania odbioru zaproszeń, plan etatu gospodarczego dla kaliskiej gminy powiatowej, protokoły z posiedzeń Komisji Budowy Dróg, sejmiku powiatowego, wnioski o przyznanie zapomóg: dla miasta Kalisza, Komitetu Obywatelskiego Wspierania Ubogich Żydów i Zarządu Gminy Żydowskiej, Zarządu Towarzystwa Szkolnego w Turku i Rady Opiekuńczej Kaliskiej Szkoły Handlowej, wykaz strat wyrządzonych Kaliskiej Szkole Handlowej w 1914 r., budżet szkoły, wyciągi ze sprawozdań kasowych Rady Opiekuńczej miasta Kalisza, zestawienia wpływów i wydatków Ochronki im. E. Orzeszkowej w Kaliszu, informacje nt. kolejki wąskotorowej Opatówek-Zbiersk-Turek
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, druk; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 325; 24x37 cm; znak teczki: Fach Nr. 181
- 19 [Zwołanie Sejmiku Powiatu Kaliskiego i wnioski na sejmik] 1917-1918
Einberufung des Kreistages und Kreistagsvorlagen
m.in. zaproszenia na posiedzenie sejmiku powiatowego i porządek obrad, pokwitowania odbioru zaproszeń, preliminarz wpływów i wydatków Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek, wnioski: Rady

Szkolnej Okręgu Kaliskiego w sprawie wprowadzenia powszechnego nauczania i przyznania zapomogi na ten cel, o przyznanie zapomóg i dotacji na utrzymanie szkół rolniczych, towarzystw i związków, wykaz zasiłków przyznanych przez sejmik, sprawozdanie kasowe sekcji opieki nad dziećmi i młodzieżą przy Radzie Opiekuńczej Powiatu Kaliskiego
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 99; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fol I Fach Nr. 181

20	<p>[Koszty podróży członków Sejmiku Powiatu Kaliskiego]
Reisekosten für Kreistagmitglieder
<i>m.in. wnioski o wypłacenie kosztów podróży, rachunki</i>
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 59; 25x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 181a</p>	1916-1918
21	<p>[Protokoły posiedzeń Sejmiku Powiatu Kaliskiego]
Protokolle des Kreistages
<i>m.in. preliminarz dochodów i rozchodów Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek na rok obrachunkowy 1917 i 1918 r., ustawa Kasy Oszczędności Powiatu Kaliskiego z 1918 r., wnioski na sejmik</i>
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, druk; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 311; 25x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 181b</p>	1916-1918
22	<p>[Członkowie Sejmiku Powiatu Kaliskiego]
Kreistagmitglieder
<i>m.in. wykaz osobowy członków, kandydatury do sejmiku powiatowego, pokwitowania odbioru rozporządzeń dotyczących powołania na członka sejmiku, prośby o zwolnienie ze sprawowania obowiązków deputowanego na sejmik, zbiór przepisów i rozporządzeń o wyborach do Rady Stanu, zaproszenia na zebranie przedwyborcze</i>
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 159; 24,5x37,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 182</p>	1916-1918
23	<p>[Wybory do Sejmiku Powiatu Kaliskiego]
Wahlen zum Kreistag
<i>m.in. informacje dotyczące osób uprawnionych do ordynacji wyborczej dla sejmiku w poszczególnych gminach, w tym obywateli ziemskich posiadających powyżej 150 mórg polskich ziemi, osób posiadających dom mieszkalny oszacowany na 30 000 rubli oraz przemysłowców posiadających patent przemysłowy I-IV klasy lub patent handlowy I i II klasy albo zatrudniających 100 robotników</i>
poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 94; 25x37 cm</p>	1916-1917

- 24 [Wybory do Rady Miasta Kalisza] 1916-1917
 Wahlen der Stadt Kalisch
m.in. protest w sprawie wyborów do rady miejskiej, notatki z zebrani przedwyborczych
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 8; 24,5x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 202a
- 25 [Wybory w gminie Stawiszyn] 1916-1917
 Wahlen in der Gemeinde Stawischin
m.in. korespondencja dotycząca przestania list wyborców oraz dodatkowych list wyborców na radnych miasta Stawiszyna, wykaz członków wydziału wyborczego i komisji wyborczej, informacje dotyczące wyborów, w tym protokół z przeprowadzonych wyborów, lista wyborcza, za-przyśiężenie radnych, wybór ławników
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 77; 24,5x35 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 202b
- 26 [Wystąpienia na posiedzeniach Rady Miasta Kalisza] 1917-1918
 Referate über Stadtverordneten Sitzungen Kalisch
m.in. zamieszczanie protokołów z posiedzeń rady w „Gazecie Kaliskiej”, ogłoszenie w sprawie ruchu granicznego polskich robotników zamieszkałych w powiatach przygranicznych, korespondencja w sprawie wysłania zasiłków kuracyjnych
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, druk; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 50; 25x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 251b

Sprawy finansowe

- 27 [Zarządzanie środkami budżetowymi i kasowymi] 1915-1918
 Etat- und Kassenwesen
m.in. okólniki, wskazówki dotyczące kursu rubla, działalności kasy powiatowej, dziennik przychodów z 1917 r., wykaz wypłaconych za-liczek, kontrola rozliczeń powiatowej kasy komunalnej za lata 1917-1918
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 452; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 3

- 28 [Zarządzanie środkami budżetowymi i kasowymi] 1917-1918
 Etat- und Kassenwesen
m.in. okólniki, wytyczne w sprawie uznania rubla za prawny środek płatniczy, ogólnych zasad sporządzania dokumentów księgowych, plan etatu gospodarczego dla kaliskiej gminy powiatowej na rok rachunkowy 1916, preliminarz dochodów i rozchodów Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek na rok obrachunkowy 1917, salda środków pieniężnych
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 88; 22,5x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 3
- 29 [Zarządzanie środkami pieniężnymi – ogólne zasady] 1915-1917
 Kassenwesen im Allgemeinen
m.in. okólniki, wskazówki, instrukcje dotyczące bezgotówkowych płatności, przepływów pieniędzy i procedur rozliczeń, zatwierdzenie obiegu listów i paczek z zadeklarowaną wartością
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 187; 25,5x36,5 cm
- 30 [Powiat i kontrola Powiatowej Kasy Komunalnej] 1916-1918
 [Kreis und Kreiskommunalkassenrevision]
m.in. protokoły kontroli rozliczeń Powiatowej Kasy Komunalnej za lata 1915-1917
 akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 152; 25x37 cm
- 31 [Budżet komunalny powiatu] 1916-1918
 Kreiskommunal-Etat
m.in. plan etatu gospodarczego dla kaliskiej gminy powiatowej na rok rachunkowy 1916/1917, wnioski o przyznanie środków na wydatki z budżetu powiatu, sprawozdania kasowe Rady Opiekuńczej Powiatu Kaliskiego za 1916 r., Rady Opiekuńczej miasta Kalisza za 1916 r., preliminarz dochodów i rozchodów Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek na rok obrachunkowy 1917/1918, budżety Gimnazjum Męskiego w Kaliszu, wyciąg z ksiąg kasowych Powiatowej Kasy Komunalnej, plan budżetu Komunalnego Związku Powiatowego Ostrów (Łomża) na 1918 r.
 akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 345; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 186a

- 32 [Powiatowa Kasa Komunalna] 1916-1918
 Kreiskommunalkasse
m.in. wskazówki, wycieczne, wyciągi z ksiąg kasowych Powiatowej Kasy Komunalnej, z niezabezpieczonych pożyczek gotówkowych
 akta luźne; stan dobry; formularz, maszynopis, rękopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 33; 23,5x36 cm
- 33 [Powiatowa Kasa Komunalna] 1916-1918
 Kreiskommunal-Kasse
m.in. przegląd środków pieniężnych, wyciągi z ksiąg kasowych, wykazy zaliczek, plan etatu gospodarczego kaliskiej gminy powiatowej na rok rachunkowy 1916/1917, wykaz majątku Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek (stan na 31 marca 1917 r.), wypisy z protokołów posiedzeń Komisji Finansowej
 akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 198; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 186
- 34 [Kasa powiatowa] 1916-1917
 Kreiskasse
m.in. okólniki dotyczące podatku, pomocy na szkolenia nauczycieli, opłat i kosztów na terenie Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego, informacje nt. kasy powiatowej, zakresu zaliczek, zapotrzebowania miasta Kalisza w środki żywnościowe
 akta luźne; stan dobry; maszynopis, rękopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 17; 25,5x35,5 cm
- 35 [Protokoły z posiedzeń Komisji Finansowej] 1916-1918
 Protokolle der Finanzkommission
protokoły od 28 kwietnia 1916 r. do 5 kwietnia 1918 r. i z 5 grudnia 1918 r. dotyczące m.in. budżetu powiatowego, zaprowadzenia monopolu sprzedaży nafty, wsparcia finansowego dla Szkoły Handlowej w Kaliszu i szpitali, budowy dróg i elektrowni w Turku, przyznawania subwencji Radzie Opiekuńczej Powiatu Kaliskiego, wypłaty zapomóg i pożyczek, spraw pracowników kolejki powiatowej
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 57; 25x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 184a
- 36 [Protokoły z posiedzeń Komisji Finansowej] 1918
 Protokolle der Finanzkommission Kreisauausschuss
protokoły od 4 czerwca do 5 listopada 1918 r. dotyczące m.in. kursów nauczycieli, budowy pomieszczeń wąskotorowej kolejki w Kaliszu,

budowy drogi Koźminek-Opatówek, zapomóg, pensji urzędników i ustalenia etatu kolejki

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 43; 25x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 184d

- 37 [Zaproszenia i posiedzenia Komisji Finansowej] 1916-1918
[Ein]ladunden u[nd] Sitzungen [de]r Finanzkommission
m.in. protokół posiedzenia sejmiku powiatowego z 14 kwietnia 1916 r., zaproszenia na posiedzenie komisji i pokwitowania odbioru, wykaz członków komisji, projekt rozporządzenia dotyczącego zaprowadzenia w powiecie monopolu soli, zestawienie dochodów z monopolu zbożem
poszyt; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 158; 24x35 cm; znak teczki: Fach Nr. 184e
- 38 [Fundacja Repphana] 1915-1918
Repphansche Stiftung
m.in. korespondencja dotycząca legatu fabrykanta Emila Repphana dla miasta Kalisza na budowę szkoły powszechnej i założenie szpitala, raport z wypadku robotnika Michała Owczarka z 1918 r.
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 54; 24,5x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 166a
- 39 [Inwentarz] 1915-1918
Inventar
m.in. korespondencja w sprawie kupna martwego i żywego inwentarza, inwentaryzacji przedmiotów
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 11; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 4
- 40 [Badania z kontroli rozliczeń kasowych] 1915-1918
Prüfungsbemerkungen zu Kassenabrechnungen
m.in. weryfikacja dowodów księgowych, przychodów w poszczególnych miesiącach, rewizje kasy powiatowej, kontrola księgowości kasy Urzędu Pracy w Kaliszu
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 173; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 87b

- 41 [Nadzór nad zarządem gmin miejskich powiatów Kalisz-Turek] 1917-1918
Aufsicht über die Verwaltung der Städtgemeinden des Kreises
Kalisch-Turek
m.in. regulamin Rady Miejskiej w Turku, korespondencja w sprawach powołania burmistrzów miast Turek i Dobra, rezygnacji ławników magistratu miasta Uniejowa, protokoły z posiedzeń Rady Miejskiej w Turku, statut Elektrowni Miejskiej w Turku, herb miasta Turku
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 95; 25x40 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 84c
- 42 [Nadzór nad zarządem miasta Kalisza] 1918 [1919]
Aufsicht über die Verwaltung der Stadt Kalisch
m.in. korespondencja pomiędzy Zarządem Gazowni Kaliskiej, a Komisarzem Rządu Polskiego w sprawie usunięcia części aparatów telefonicznych znajdujących się w Gazowni Miejskiej, w sprawach nadania nowych nazw ulicom Kalisza, podwyższenia pensji radcy Edwardowi Schmidtowi
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 15; 25,5x35,5 cm; znak teczki: Fol. II Fach Nr. 88

Opieka medyczna i sanitarna

- 43 [Ogólne sprawy medyczne] 1915-1917
[M]edizinalsachen Allgemein
m.in. okólniki w sprawach doradztwa leczniczego, ograniczenia wydawania produktów z ropy naftowej w cywilnych aptekach, używania wody ze studni, propozycje kontroli opieki zdrowotnej w powiecie Sieradz, wykaz przeprowadzanych badań w powiatach: Kalisz, Sieradz, Turek, Słupca, Konin
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 56; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 3
- 44 [Sprawy medyczne] 1916-1918
Medizinalsachen
m.in. okólniki dotyczące personelu medycznego, kontroli studni i sklepów, rozporządzenie policyjne w sprawie obrotu poza aptekami silnie działającymi lekami i truciznami, wykaz aptekarzy i właścicieli drogerii w Kaliszu, „Dziennik Rozporządzeń Cesarsko-Niemieckiego Naczelnika Powiatów Kaliskiego i Tureckiego” nr 126 z 8 listopada 1916 r., przepisy dotyczące transportu ciał

akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 150; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach 6

- 45 [Sprawy medyczne] 1915-1918
Medizinalsachen
m.in. okólniki dotyczące personelu medycznego, kontroli opieki zdrowotnej, odprowadzania ścieków, grzebania zmarłych żołnierzy, informacje nt. zachorowań na dyfteryt, szkarlatynę na terenie gminy Godziesze i w Liskowie, o sytuacji zdrowotnej w Dobrej, Turku i Uniejowie
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 83; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 95
- 46 [Sprawy osobowe pracowników medycznych i szpitalnych] 1915-1918
Persönliche-Angelegenheiten
m.in. korespondencja w sprawach udzielenia konsultacji, wysyłania paczek żywnościowych, rachunki za porady lekarskie, informacje z udzielonych konsultacji, ulotki reklamowe sprzętu medycznego, przepisy dotyczące przyznawania emerytur lekarzom, którzy nie mogą już pełnić swoich funkcji oraz przyznawania rent rodzinnych po zmarłych lekarzach, wniosek o przyznanie pracownikom sanitarnym i szpitalnym zapomóg na wypadek śmierci i choroby
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 119; 24,5x35,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 32
- 47 [Lekarze, aptekarze, felczerzy i dezynfektorzy] 1915-1918
Aerzte-Apotheker-Feldscheere u[nd] Desinfektoren
m.in. raporty wójtów o zamieszkaniu lekarzy i felczerów na terenie gmin, wykaz lekarzy i felczerów miasta Kalisza, informacja o otwarciu laboratorium do badań chemiczno-fizjologicznych asesora farmacji Feliksa Prusinowskiego w Kaliszu, informacje o miejscowościach, w których ma się osiedlić lekarz, prośby gmin o przystanie lekarzy, skargi na osoby niewykwalifikowane, które wykonują zawód felczera i akuszerki, odpis świadectwa złożenia egzaminu na pomocnika aptekarskiego, prośby o zgodę na otwarcie apteki w Chocz, drogerii i składu aptecznego w Kaliszu, informacje o zużyciu cukru w aptekach
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 479; 26,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 31

- 48 [Lekarze, aptekarze, felczerzy i dezynfektorzy] 1916
 Arzte-Apotheker-Feldscheerer und Desinfektoren
m.in. przepisy dla lekarzy powiatowych dotyczące wykrywania i kontroli tyfusu, korespondencja dotycząca rosyjskich wojskowych felczerów i oficerów sanitarnych, przydziału lekarzy
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 10; 23,5x36 cm
- 49 [Akuszerki i sprawy położnicze] 1915-1918
 Hebammen u[nd] Hebammwesen
m.in. „Odpis Instrukcji dla akuserek praktykujących w Królestwie Polskim” z 1857 r., informacje o gorączkach połogowych, o kursach dla położnych, o działaniach wojennych z 2 listopada 1918 r., okólniki Ministerstwa Zdrowia Publicznego z lat 1918-1919
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 33; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. 9 Fach Nr. 9
- 50 [Akuszerki i pielęgniarzy] 1915-1918
 Hebammen u[nd] Krankenpflegerinnen
m.in. wykaz położnych z powiatów kaliskiego, sieradzkiego, informacje z poszczególnych gmin o praktykujących akuszerkach, raport z inspekcji Szpitala Zakaźnego w Kaliszu przeprowadzonej przez pracowników Szpitala św. Trójcy w Kaliszu, wykazy osób, które bez upoważnienia państwowego udzielają pomocy przy porodach
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 252; 24x38 cm; znak teczki: Fach Nr. 31a
- 51 [Felczerzy] 1916-1918
 Feldscheren
m.in. przepisy dotyczące odbywania służby lekarskiej przez Polaków, którzy skierowani zostali do pracy w ojczyźnie, rachunki felczerów za przeprowadzenie dezynfekcji mieszkań, korespondencja dotycząca zatrudnienia felczera w Chocz, podwyższenia poborów dla felczerów
 poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 84; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 98b
- 52 [Dezynfektorzy] 1915-1918
 Desinfektoren
m.in. zamówienia na środki dezynfekujące dla miasta Kalisza, korespondencja dotycząca dezynfekcji mieszkań z powodu zachorowań na tyfus, rachunki dezynfektorów, wykaz zdezynfekowanych mieszkań
 poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 48; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 98c

- 53 Szpitale i zakłady uzdrowiskowe 1915-1918
 Krankenhäuser und Sanierungsanstalten
m.in. pismo Urzędu Gminy w Opatówku dotyczące młynów w gminie, przepisy dotyczące odizolowania zakaźnie chorych, badań bakteriologicznych, szczepień, okólniki dotyczące wojskowych zakładów uzdrowiskowych dla ludności cywilnej, duru plamistego, wprowadzenia jednolitego wzoru ksiąg i blankietów szpitalnych
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 45; 24,536 cm; znak teczki: Fach Nr. 10
- 54 Szpitale [i zakłady uzdrowiskowe] 1915-1918
 Krankenhäuser und Sanierungsanstalten
m.in. przepisy dotyczące szpitala dla zakaźnie chorych w Błaszczach, zapotrzebowania szpitali, wykaz budynków przeznaczonych na szpitale zakaźne, spis białizny w Szpitalu Starożytnych w Kaliszu, wykazy wydatków szpitalnych, chorych w szpitalach, sanatoriów i pensjonatów m.in. w Otwocku i Ciechocinku, wycinki prasowe, prospekt Zdrojowiska Ciechocinek
 akta luźne; maszynopis, druk; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, druk neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 316; 24x36 cm; znak teczki: Fach Nr. 51
- 55 [Szpitale] 1915-1918
 Krankenhäuser
m.in. informacje nt. szpitali psychiatrycznych, rachunki za kuracje w szpitalach, wykaz kosztów kuracyjnych należnych kasie miejskiej w Kaliszu za leczenie w Szpitalu św. Trójcy w Kaliszu od 1 kwietnia do 31 grudnia 1914 r., informacje z gmin dotyczące kosztów kuracyjnych poniesionych w związku z przebywaniem mieszkańców gminy w szpitalu i przytułku, wykaz zaległych składek gminnych niewypłaconych do kasy gminy Marchwacz, zamówienia na karty statystyczne
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; druk; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 236; 22,5x35,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 97
- 56 [Budowa szpitala w Turku] 1917
 Bau eines Krankenhauses in Turek
m.in. korespondencja dotycząca rozbudowy i budowy szpitala, w tym zakupu gruntu pod jego budowę, z Kołem Architektów w Warszawie w sprawie konkursu na projekt budowy szpitala
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 84; 25,537 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 192b

- 57 [Wsparcie dla szpitali] 1917-1918
 Unterstützung von Krankenhäusern
m.in. informacje nt. przyznawania przez sejmik powiatowy władzom miejskim subwencji na utrzymanie szpitali, pokrycia kosztów oduszwania, pokwitowania odbioru zaproszeń na posiedzenie sejmiku
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 46; 24x34 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 192a
- 58 [Choroby zakaźne] 1915-1918
 Infektionskrankheiten
m.in. okólniki, przepisy dotyczące odizolowania zakaźnie chorych, badań bakteriologicznych i szczepień
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 56; 24,5x34,5 cm
- 59 Dezynfekcja 1915-1918
 Desinfektionswesen
m.in. okólniki, korespondencja dotycząca personelu, oferty urządzeń do dezynfekcji, wykaz dostępnych aparatów do dezynfekcji
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 63; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 13
- 60 Sprawy zdrowotne i zwalczanie chorób zakaźnych 1916-1918
 Gesundheitswesen
m.in. wykaz mieszkań, które mają być zamknięte z powodów sanitarnych, badanie składników cukierków i herbaty, informacje z gmin w sprawie urządzenia i naprawy urządzeń sanitarnych, kontroli szpitala w Kaliszu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 66; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 43
- 61 [Informacje dotyczące chorób zakaźnych w obozie jenieckim w Skalmierzycach] 1915-1917
 Nachweisungen über ansteckende Krankheiten vom Gefang[enen] Lager Skalmerschütz Wykaz chorób zakaźnych ze Skalmierzyc
m.in. tygodniowe raporty ze szpitala w obozie jenieckim nt. przypadków chorób zakaźnych, informacje nt. występowania chorób zakaźnych na terenie powiatu Konin (Ślupca), Sieradz, Turek
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 96; 23,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 55

- 62 [Informacje dotyczące chorób zakaźnych w obozie jenieckim 1915-1916
w Strzałkowie, powiat Września]
Nachweisungen über ansteckende Krankheiten im Gefangen[en] La-
g[er] Stralkow Wykaz chorób zakaźnych ze Strzałkowa
raporty ze szpitala w obozie jenieckim nt. przypadków chorób zakaźnych
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
s. 27; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 55a
- 63 [Choroby zakaźne] 1916-1918
*m.in. zawiadomienia o wypadkach zachorowań osób na tyfus plami-
sty, szkarlatynę, wykaz zasiewów w majątkach powiatu kaliskiego, ko-
respondencja w sprawie przyznania kredytu przez Gubernię Kaliską
i talony z maja i czerwca 1914 r.*
akta klejone; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; jęz. niemiecki,
rosyjski i polski; s. 15; 23,5x37 cm
- 64 Dur plamisty 1915-1918
Fleckfieber
*m.in. okólniki, przepisy dotyczące ustalenia i kontroli zachorowań na
tyfus, obowiązku zgłaszania zachorowań, informacje władz gubernial-
nych nt. zachorowań, raport dr. B. Kaczorowskiego nt. zwalczania cho-
rób zakaźnych w powiecie makowskim*
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki
i polski; s. 53; 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 20
- 65 Dur plamisty 1915-1918
Fleckfieber
*m.in. informacje nt. wypadków zachorowań; zawiadomienia w spra-
wie wypisów ze szpitala osób, które miały chorobę zakaźną, przenosin
chorych do innego szpitala*
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz.
niemiecki i polski; s. 182; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 62
- 66 Dyżenteria 1915-1918
Ruhr
*m.in. informacje władz nt. zachorowań, przepisy dezynfekcyjne stoso-
wane przy biegunce krwawej (dyżenterii)*
akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki
i polski; s. 22; 23x36,5 cm

- 67 Dyżenteria 1915-1918
 Ruhr
m.in. zawiadomienia o wypadkach zachorowań osób na krwawą biegunkę, ulotki i wskazówki dotyczące postępowania podczas biegunki, informacje nt. zachorowań, wykazy osób z Liskowa, które zachorowały na tyfus i biegunkę
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 129; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 73
- 68 Nosaczica 1917-1917
 Rolz-Krankheiten
m.in. tygodniowy raport nt. zachorowań na gorączkę, informacje nt. miejscowości Nowolipsk (gm. Chocz), w tym wykaz źródeł wody
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 12; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 71
- 69 Włośnica 1915-1916
 Trichinose
m.in. zawiadomienia o wypadkach zachorowań na zatrucie trychinną, informacja o zachorowaniach niemieckich urzędników cywilnych i pracowników zatrudnionych w Urzędzie Powiatowym w Turku
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 19; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 75b
- 70 [Szpitale dla umysłowo chorych i osoby chore umysłowo] 1915-1918
 Irrenanstalten und Geistesranke
 Choroby umysłowe
m.in. informacje nt. umysłowo chorych i ich hospitalizacji, prospekt szpitala dla obłąkanych w Warcie k. Sieradza, okólniki Ministerstwa Zdrowia Publicznego z lat 1919-1920
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 41; 24,5x39 cm
- 71 Choroby płciowe i prostytutka 1915-1918
 Geschlechtskrankheiten und Prostitution
m.in. informacje nt. zachorowań, przeprowadzonych badań, korespondencja dotycząca stosowania środków przeciwko chorobom przenoszonym drogą płciową, zwalczania chorób wenerycznych, leczenia prostytutek, donosy na kobiety trudniące się nierządem, informacje nt. prostytutki w Kaliszu, w tym funkcjonowania domu publicznego przy ul. Babina, 5 fotografii kobiet (prostitution?)

- akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis, fotografie; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 98; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 77
- 72 Różne choroby 1915-1918
 Verschiedene Krankheiten
m.in. informacje nt. zachorowań dzieci na odrę, utonięć, przyjęć do szpitala
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 55; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 78
- 73 Komisje sanitarne 1915-1918
 Kommission für Gesundheitswesen
m.in. rozporządzenie w sprawie tworzenia i działalności Komisji Sanitarnej miasta Kalisza, skład osobowy komisji, spis członków zarządu i członków Żydowskiego Związku Sanitarnego w Kaliszu, spis szkół publicznych i prywatnych, ochronek w powiecie kaliskim, informacje o ilości zarejestrowanych prostytutek w Kaliszu, nt. Komisji Zdrowotności miasta Błaszki, Komisji Sanitarnej miasta Stawiszyna
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 79 br. s. 53; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 34
- 74 Higiena 1918
 Higiene
m.in. informacja nt. godzin wizyt urzędników i pracowników powiatowych u lekarza powiatowego
 akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 5; 23x35 cm
- 75 [Obdukcja] 1918
 Leichenschau
odpis zarządzenia policyjnego dla miasta Krotoszyna dotyczącego obdukcji z 1903 r.
 akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 3; 22x35 cm
- 76 [Obdukcja] 1915-1916
 Leichenschau
m.in. meldunki i protokoły dotyczące odnalezienia zwłok, dokumenty znalezione przy zwłokach M. Grodzińskiego z Łodzi
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 25; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 99

- 77 Doniesienia i sprawozdania 1915-1918
Meldenwesen und Berichterstattung
m.in. okólniki dotyczące wystawiania przez urzędników stanu cywilnego aktów zgonu na podstawie świadectw śmierci wypełnianych przez lekarzy, instrukcje dla lekarzy powiatowych dotyczące rejestracji zmarłych, statystyki warunków zdrowotnych w gminach
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 60; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. 5 Fach Nr. 5
- 78 Statystyka 1915-1918
Statistisches
m.in. statystyka urodzin i śmierci w poszczególnych gminach w latach 1910-1914, wykazy ilościowe dzieci jednorocznych i dwunastoletnich, informacja nt. ilości chorych i chorób, wykaz chorych leczonych w szpitalach dla zakaźnie chorych w Stawiszynie i Kaliszu
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 109; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 44
- 79 [Kontrola artykułów żywnościowych i używek] 1916-1917
Nahrungs und Genussmittelkontrolle
m.in. policyjne zarządzenia dotyczące punktów sprzedaży artykułów spożywczych, podrabiania mleka i masła
akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 29; 25x36 cm
- 80 [Kontrola artykułów żywnościowych] 1916-1918
Nahrungsmittelkontrolle
m.in. okólniki, pisma dotyczące spekulacji artykułami codziennej potrzeby, pobieranie próbek żywnościowych, statystyka mieszkańców Kalisza, gmin powiatu kaliskiego i tureckiego, osób wyjeżdżających do Niemiec
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 112; 25x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 92b
- 81 [Wywóz zwierząt gospodarskich] 1915-1916
Viehausfuhr
m.in. okólniki dotyczące hodowli źrebiąt, poboru i konfiskaty koni na cele wojenne, kupna koni, dostaw zwierząt gospodarskich, przepisy dotyczące ruchu granicznego między Rosją na zachód od Wisły i Niemcami, środków przeciwko zarazie nosacizny
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 30; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 8

- 82 [Zakaz wywozu i wywóz zwierząt gospodarskich] 1915-1917
 Viehausfuhrverbote und Viehausfuhr
m.in. korespondencja w sprawie zakupu i wywozu koni, bydła, psów, konfiskaty przez wojsko bydła, zezwolenia na wywóz zwierząt
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 61; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 103a
- 83 [Targi zwierząt gospodarskich] 1917
 Viehmarkte
m.in. okólnik w sprawie szmuglowania i kradzieży koni i bydła, formularz dla sprzedających zwierzęta gospodarskie
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 5; 25x40 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 8a
- 84 [Targi i jarmarki zwierząt gospodarskich] 1915-1917
 Viehmärkte u[nd] Jahrmärkte
m.in. informacje dotyczące organizowania na terenie gmin targów i jarmarków koni i bydła, wykaz targów odbywających się na terenie powiatów kaliskiego i tureckiego, afisz dotyczący jarmarku przedświątecznego w Koninie
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, afisz; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 109; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 104
- 85 [Wwóz towarów] 1915-1918
 Wareneinfuhr
m.in. okólniki dotyczące przewozu towarów, lista przydatnych produktów dla ludności Rosji i Polski, zarządzenie w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa dostaw żywności dla ludności Rosji i Polski znajdujących w niemieckiej strefie
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 70; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 13
- 86 [Zaopatrzenie w żywność] 1915-1917
 Lebensmittelversorgung
m.in. ogłoszenie w sprawie zakupu zwierząt gospodarskich przez wojsko, korespondencja w sprawie zakupu artykułów żywnościowych przez żołnierzy, zarządzenie dotyczące zakazu zakupu i sprzedaży produktów rolnych poza jarmarkami
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 15; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 13a

- 87 [Zaopatrzenie w żywność] 1915-1918
 Lebensmittelversorgung
m.in. ulotki nakłaniające do zwiększenia upraw w ogrodach, informacje dotyczące sprowadzania towarów, aprowizacji, zarządzenia dotyczące wywozu i wykupu żywności
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 104; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr 93 b
- 88 [Skonfiskowane towary] 1916-1918
 Beschlagnahmte Waren
m.in. okólniki w sprawie stosowania przepisów dotyczących papierosów, alkoholu, rozporządzenie dotyczące dostarczania skonfiskowanych towarów i przyznawania nagród za wykrywanie przemytu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 18; 23,5x35 cm
- 89 [Dostawa mąki] 1915-1916
 Mehlversorgung
m.in. informacje nt. ilości zmagazynowanej mąki w kaliskich młynach, wniosek zakładu młynarskiego S. Reich z Kalisza w sprawie zarekwizowanej mąki i dopuszczenia jej do sprzedaży na wolnym rynku
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 16; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 92
- 90 [Komitety niesienia pomocy] 1915-1918
 [Hi]lfskomitee
m.in. okólniki, pisma dotyczące przyznania środków pieniężnych na zasiłki dla mieszkańców powiatów kaliskiego i tureckiego, informacje nt. gminnych i miejskich komitetów niesienia pomocy biednej ludności, składy osobowe i działalność komitetów w Koźminku i Kaliszu, Komitetu Obywatelskiego Wspierania Ubogich Żydów m. Kalisza, Komitetu Obywatelskiego dla niesienia pomocy biednym Królestwa Polskiego w Poznaniu Oddział w Kaliszu, Polskiego Towarzystwa Pomocy dla ofiar wojny z powiatu tureckiego, oddziałów gminnych Rady Opiekuńczej Powiatu Kaliskiego
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 228; 24,5x37 cm; znak teczki: Fach Nr. 93

- 91 [Komitety żywnościowe] 1916-1917
 Verpflegungskomitee
m.in. protokoły, sprawozdania i informacje nt. działalności gminnych komitetów żywnościowych w Cekowie, Błaszczach, Godzieszach, Tyńcu, Marchwaczu, Koźminku, Iwanowicach i Zbiersku, prośby mieszkańców, korespondencja w sprawie zaopatrywania żołnierzy stacjonujących w gminach
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 218; 24x37,5 cm
- 92 [Komitety żywnościowe] 1917-1918
 Komiteeüberschüsse
m.in. informacje komitetów żywnościowych o uzyskanych nadwyżkach, wykaz gminnych komitetów powiatu kaliskiego ze wskazaniem uzyskanych nadwyżek i wpłat dokonanych do kasy powiatu, wykaz zysku netto poszczególnych gmin powiatu tureckiego
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 51; 25,5x37 cm
- 325 [Statystyka] 1915-1917
m.in. dane statystyczne o ludności, drogach, fabrykach, studniach, zachorowaniach w gminach Koźminek, Marchwacz, Brudzew, Kamień, mapki z zaznaczonymi studniami, pompami i drogami, korespondencja w sprawie kupna i sprzedaży wyrobów skórzanych, okólnik dotyczący eksploatacji kraju
 Tytuł nadany teczce „Spar u. Darlehnskasse Zbiersk” nie odpowiada zawartości teczeki.
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, mapki; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 151; 25,5x35 cm; znak teczeki: Fol. I, Fach Nr. 219b

Wspieranie i pomoc dla biednych

- 93 [Legioniści] 1917
 Legionere
m.in. okólniki władz gubernialnych i powiatowych dotyczące wsparcia finansowego rodzin legionistów, wykaz legionistów, którzy odmówili złożenia przysięgi i zdezerterowali z wojska
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 22; 24,5x37,5 cm

- 94 [Wsparcie Austro-Węgier] 1916-1917
 Unterstützungen Öster[reich]-Ung[arn]
m.in. przyznawanie zapomóg rodzinom żołnierzy służących w wojsku austro-węgierskim, prośby tych rodzin o wsparcie finansowe
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 31; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 108d
- 95 [Zwrot wypłaconych zasiłków żonom rosyjskim rezerwistów] 1915-1916
 Rückvergütung bezahlter Beiträge an Russ[ischen] Res[erwisten] Frauen
m.in. informacje o wypłacanych w gminach zasiłkach rodzinom rezerwistów, spisy imienne, wykaz sum z poszczególnych gmin, które muszą być zwrócone miastu Kalisz, informacje wójtów gmin o zwrocie wsparcia finansowego
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 48; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 108c
- 96 [Zarząd przymusowy dla Rosyjskiego Towarzystwa 1917
 Czerwonego Krzyża]
 Zwangsverwaltung für die Russische Gesellschaft vom Roten Kreuz
m.in. informacje z poszczególnych gmin o znajdujących się na ich terenie nieruchomościach należących do Towarzystwa Czerwonego Krzyża, informacje proboszczów nt. własności majątkowej towarzystwa znajdującej się na terenie parafii
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 107; 25,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 178a
- 97 [Ubezpieczenia dla inwalidów na skutek choroby, wypadku, 1917-1918
 rodzin zmarłego i pracowników]
 Kraken-Unfall-Invaliden u[nd] Hinterbliebenen- u[nd] Angestellten Versicherungen
m.in. okólniki, ulotki dotyczące ubezpieczeń pracowników, wyciąg z kodeksu ubezpieczeń, wykaz pracowników, którzy ulegli wypadkowi
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, druk; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 98; 25x40 cm; znak teczki: Fach Nr. 9d
- 98 [Ubezpieczenia dla inwalidów na skutek choroby, wypadku 1917-1917
 oraz pracowników]
 Versicherung im Allgemeinen Kraken-Unfall-Invaliden und Angestellten Versicherungen

m.in. okólniki, przepisy dotyczące ubezpieczeń chorobowych, usług medycznych, wyciąg z kodeksu ubezpieczeń

akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 113; 25x39 cm znak teczki: Fach Nr. 96a

- 99 [Zarządzanie własnością deportowanych Niemców] 1916-1917
Verwaltung des Eigentums verschleppter Deutscher
m.in. okólniki, pisma, informacje z parafii nt. zamieszkałych na ich terenie niemieckich posiadaczy wysiedlonych przez Rosjan
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 40; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 109a
- 100 [Rozkazy wojskowe dotyczące zagranicznych pracowników] 1914-1916
Korpsbefehle betr[effende] ausländische Arbeiter
m.in. odpisy wydania specjalnego poznańskiego dziennika urzędowego z 1915 r., przepisy dotyczące zameldowania i zmiany miejsca zameldowania obywateli wrogich państw, obwieszczenie dotyczące zagranicznych robotników przebywających w obwodzie 10. korpusu armii
poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 28; 24,5x36 cm; znak teczki: Fach Nr. 14
- 101 [Dom pracy przymusowej Modlin] 1917-1918
Arbeitshaus Modlin
m.in. prośby o zwolnienie osób wysłanych do pracy do Modlina, wykaz błędów i opuszczeń w księgach ludności gminy Kościelec, wykaz miejscowości gminy Kościelec z wyszczególnieniem liczby rodzin, sprawozdanie z Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej gminy Brudzew, statut Towarzystwa Technicznego w Kaliszu, prośba Zarządu Koła Miłośników Sceny w Stawiszynie o udzielenie pozwolenia na zorganizowanie zebrania, prośby straży ogniowych w Stawie i Chlewie o dofinansowanie, skład zarządu straży ogniowej w Chlewie, pismo w sprawie dostawy koni do urządzeń gaśniczych straży ogniowej w Rychnowie
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 124; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 111a
- 102 [Państwowa opieka społeczna] 1916-1918
Landarmenpflege
m.in. okólniki, informacje o instytucjach charytatywnych w Turku, komitetach wspierania biednych, komitetach żywnościowych, Towarzystwie Dobroczynności w Kaliszu

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 44; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 11b

- 103 [Państwowa opieka społeczna w gminie Chocz] 1917-1918
Landarmenpflege der Gemeinde Chocz
m.in. wezwania do zapłaty do kas magistratów miasta stołecznego Warszawy i miasta Łodzi kosztów opieki nad mieszkańcami gminy
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 21; 25x35,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 222
- 104 [Państwowa opieka społeczna w gminie Iwanowice] 1917
Landarmenpflege der Gemeinde Iwanowice
korespondencja w sprawie zwrotu kasie magistratu miasta Pabianice kosztów za dostarczenie trumny dla Jadwigi Szaleniec
pozysk; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 7; 25,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 222b
- 105 [Państwowa opieka społeczna w gminie Kalisz] 1917-1918
Landarmenpflege der Gemeinde Kalisch
m.in. prośby o umieszczenie biednych w przytułku miejskim w Kaliszu, wezwania do zapłaty do kasy magistratu miasta stołecznego Warszawy kosztów opieki nad biednymi
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 13; 25x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 223
- 106 [Państwowa opieka społeczna w gminie Kamień] 1917-1918
Landarmenpflege der Gemeinde Kamien
korespondencja w sprawie zwrotu kasie magistratu miasta Łodzi zapomogi wydanej Antoninie Kunińskiej
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 8; 25,5x33,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 223a
- 107 [Państwowa opieka społeczna w gminie Koźminek] 1917-1918
[Landarmenpflege der Gemeinde Koźminek]
m.in. korespondencja w sprawie zwrotu kosztów za leczenie w Zakładzie dla obłąkanych w Warcie, utrzymania w domu starców, prośby o zwiększenie zapomóg
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 36; 24,5x36 cm

- 108 [Koszty opieki nad osobami ze wścieklizną] 1916-1918
 Wutschutzkosten
korespondencja w sprawie zwrotu kosztów za leczenie w instytucie w Warszawie.
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 136; 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 96
- 222 [Opieka nad biednymi] 1915-1918
m.in. okólniki, zarządzenie dotyczące powstania i urzędzenia rad gmin wiejskich w Królestwie Polskim, pisma w sprawie zwrotu kosztów za kuraację biednych Żydów, statystyka urodzonych i zmarłych w parafiach za lata 1915-1917, wykaz błędów i opuszczeń w księgach ludności miasta Błaszki, korespondencja w sprawie kradzieży w Komitecie Żywnościowym gminy Iwanowice, zaopatrywanie armii i ludności w mięso, poświadczenia dla handlarzy bydłem, lista rodzimych fabrykantów spirytusu, protokół sejmiku powiatowego z 14 kwietnia 1916 r., wykaz członków sejmiku powiatowego, protokoły i wypisy z protokołów posiedzeń Komisji Opieki nad Biednymi i Zdrowia, korespondencja w sprawie pokrycia kosztów pobytu w domu poprawczym w Rawiczu
 Tytuł nadany teczcze „Konsum-Verein in Liskow” nie odpowiada zawartości teczki.
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 310; 25x38,5 cm; znak teczki Fol. I Fach Nr. 315

Handel i przemysł

- 109 [Handel i przemysł] 1915-1917
 Handel und Gewerbe
m.in. okólniki; rozporządzenia dotyczące sprzedaży wódki osobom cywilnym, zakazu spekulacji złotymi monetami, wywozu złota, zakazu handlu poza miejscem zamieszkania, wykazy punktów sprzedaży map i widokówek oraz zakładów ważnych dla wojska
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 52; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 12
- 110 [Handel i przemysł] 1915-1917
 Handel und Gewerbe
m.in. informacja nt. przedsiębiorstw powiatu kaliskiego: cukrowni, browarów, fabryk krochmalu, prośby w sprawie dystrybucji ryb wędzo-

- nach, przesłania dokumentów listów przewozowych, kwitów celnych firmy N. Jezierski & Co., podania adresów większych firm z powiatu kaliskiego i tureckiego do książki adresowej dla Polski*
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 27; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 109
- 111 [Zamykanie przedsiębiorstw] 1915-1918
Geschäftsschliessungen
m.in. informacje o zamknięciu zakładów, restauracji, szynków, aptek, prośby o pozwolenie na otwarcie restauracji, kawiarni, herbaciarni, kabaretu, drukarni, zezwolenia na prowadzenie handlu i świadectwa handlowe, afisz filmu pt. „Cień Nocy” wyświetlany w kinie „Luna” w Kaliszu, cennik potraw
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, afisz; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 221; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 113a
- 112 [Zapotrzebowanie] 1916-1918
Geschäftsbedürfnisse
m.in. informacje nt. sejfów w urzędach, świadectwa dostaw towarów, zamówienia artykułów i sprzętu biurowego, prasy, dzienników urzędowych, rachunki, oferty handlowe, druki reklamowe, informacje nt. płatności na rzecz drukarni w Poznaniu i „Gazety Kaliskiej”
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, druk; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 390; 25x36 cm; znak teczki: Fol. II Fach Nr. 86
- 113 [Przepisy dotyczące przynależności państwowej firm handlowych z 1915 r.] 1916
Bestimmungen über die Staatsangehörigkeit von Handelsgesellschaften
zarządzenie, okólnik.
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 13; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 12c
- 114 [Torfowiska] 1917-1918
Verwaltungschef „Torf”
m.in. informacje nt. torfowisk i wydobycia torfu w poszczególnych gminach, dane ogólne dotyczące powiatu, okólniki
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 66; 25,5x37 cm

- 115 [Gromadzenie informacji geologicznych] 1916-1918
Sammlung geologischer Nachrichten
okólniki, wskazówki
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
s. 14; 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 46a

Odszkodowania wojenne

- 116 [Komisje szacunkowe rejestracji strat wojennych] 1915-1918
Kommission zur Abschätzung der Kriegsschäden
m.in. korespondencja w sprawach zatwierdzenia instrukcji o szacowaniu strat poniesionych wskutek działań wojennych, powołania komisji szacunkowych, wykaz członków Komisji Powiatowej Szacunkowo-Rolnej z ramienia Towarzystwa Rolniczego Powiatu Kaliskiego, składy osobowe Komisji Szacunkowej w Kaliszu, komisji taksacyjnych, Komisji Rejestracji Strat Wojennych, informacje gminnych komisji szacunkowo-rolnych rejestrujących straty wojenne
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 161; 24,5x38 cm; znak teczki: Fach Nr. 139b
- 117 [Odbudowa miasta Kalisza] 1915-1918
Wiederaufbau der Stadt Kalisch
m.in. przepisy dotyczące odbudowy Kalisza, oferty firm, korespondencja w sprawie sporządzenia planu zabudowy miasta przez architekta Georga Caro, wytyczne do sporządzenia planu zabudowy, protokół z posiedzenia Rady Miejskiej w sprawie zatwierdzenia projektu odbudowy miasta, warunki i program XLVIII konkursu ogłoszonego przez Koło Architektów w Warszawie, przepisy dotyczące kontroli bezpieczeństwa budynków, działalność Towarzystwa Kredytowego m. Kalisza na rzecz odbudowy spalonych nieruchomości, wykaz spalonych posesji w sierpniu 1914 r., objaśnienia planu regulacji śródmieścia Kalisza, raport naczelnika powiatu Konrada Hahna w sprawie przyczyn zniszczenia Kalisza, sprawy funduszu na odbudowę zburzonych nieruchomości, wykaz udzielonych pożyczek
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, plan; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 470; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fol. I
Fach Nr. 114b

- 118 [Odbudowa zniszczonych miejscowości] 1915-1918 [1919]
[Wied]eraufbau der zerstörten [Ortsc]haften
korespondencja
akta klejone; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck;
jęz. niemiecki i polski; s. 4; 23,5x35 cm; znak teczki: Fach Nr. 115a
- 347 [Pożyczki budowlane] 1917-1918
Baudarlehen
*m.in. korespondencja w sprawie przyznania funduszu, bezprocento-
wych pożyczek na odbudowę budynków w Kaliszu, wypłat za szkody
wojenne, rozporządzenie w sprawie przywilejów przyznawana poży-
czek rządowych na odbudowę miasta Kalisza*
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki
i polski; s. 33; 25,5x36,5 cm; dawna sygnatura 118a

Sprawy budowy dróg

- 119 [Budowa dróg] 1915-1917
Wegebau
*m.in. ogólniki dotyczące nawierzchni, odsnieżania dróg publicznych
i szos, ich budowy i renowacji, utrzymania dróg powiatowych Lis-
-Chełmce, Pawłówek-Janków*
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
s. 47; 24,5x36,5 cm
- 120 [Protokoły Komisji Budowy Dróg] 1916-1918
Protokolle der Wegebau-Kommission
*m.in. protokoły od 10 maja 1916 r. do 25 maja 1917 r., składki na
szosę Lis-Chełmce, Zbiersk-Piętno, pożyczki*
akta klejone; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz.
niemiecki i polski; s. 49; 23x33,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 183b
- 121 [Punkty graniczne] 1916-1918
Grenzstellungen
*m.in. korespondencja w sprawach zaorywania dróg, rowów granicznych
przez właścicieli gruntów, uporządkowania i poszerzenia dróg wzdłuż
granicy w gminach Żydów i Kalisz, kupna mostów na drodze do Wie-
lowski i prowadzących nad Prosną między Kakawą i Choczem, obwiesz-*

czenie naczelnika powiatu Konrada Hahna w sprawie zaorywania dróg granicznych

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, afisz; neogotyck;
jęz. niemiecki i polski; s. 108; 25,5x36,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 172

- 122 [Droga Dominikowice-Krępa-Niemysłów] 1916-1918

Chassee Dominikowice-Krempa-Niemyslow

m.in. korespondencja dotycząca budowy drogi, objaśnienia do planu budowy, kosztorys drogi powiatowej Krępa-Niemysłów, budżet powiatowy Szczuczynskiego Związku Powiatowo-Komunalnego na rok obrotowy 1917, informacja wójta gminy Wola Świniecka o składce szosowej, korespondencja w sprawie upraw

akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyck;
jęz. niemiecki i polski; s. 69; 25x40 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 196

- 123 [Droga Dobra-Kowale Pańskie] 1916-1918

Chassee Dobra-Kowale Panski

m.in. protokół z zebrania gminnego w sprawie budowy drogi Dobra-Mikulice-Kowale Pańskie, kosztorys budowy, korespondencja w sprawie pokrycia kosztów budowy

akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 66; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 196a

- 124 [Droga Morawin-Koźminek-Błaszk] 1918

Chaussee Morawin-Kozminek-Blaschki

m.in. korespondencja w sprawie zlikwidowania drogi od Opatówka w stronę Koźminka i przeniesienia jej dalej na wschód, próśby mieszkańców gminy Opatówek i Karola Schlössera o pozostawienie obecnej drogi

akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 19; 25,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 196b

- 125 [Droga Janków-Brudzew] 1917

Chaussee Janków-Brudzew

korespondencja dotycząca budowy drogi

akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 21; 22x37 cm

- 126 [Składki na budowę drogi Lis-Chelme] 1917-1918

Beiträge der Interessenten zum Wegebau Lis-Chelme

m.in. korespondencja dotycząca budowy drogi, wyceny ziemi, kosztów budowy dróg: Lis-Chelme, Uniejów-Poddębice, składki gminy Niewiesz

na budowę drogi, mandaty egzekucyjne dla poszczególnych wsi, które nie uiściły zapłaty zaległych składek na budowę drogi

akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 38; 25,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 188c

- 127 [Śluza na rzece Prośnie w okolicy Żydowa] 1917

Prosna-Schleuse in Zydow

m.in. prośby mieszkańców wsi Józefów i Żydów o zniesienie śluzy na rzece Prośnie, korespondencja w sprawie tamy należącej do młyna wodnego majątku Żydów, mapa majątku Żydów z zaznaczoną rzeką Prośną i znajdującym się tam młynem

akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis, mapa; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 35; 26x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 234

- 128 [Sieć drogowa w Królestwie Polskim] 1917-1918

Wegenetz in russisch Polen

opisy i mapki sytuacyjne dróg: Janków-Morawin, Krzyżówki-Mitkowiec, Marchwacz-Błaszk i gminy Piętno

akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis, mapki; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 54; 25,5x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 115c

- 129 [Sadzenie drzew przy ulicach i drogach publicznych] 1918

Baumpflanzungen an öffentlichen Strassen und Wegen

korespondencja dotycząca rosyjskiego zarządzenia w sprawie niedozwolonego wyrębu drzew

akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 13; 24,5x34,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 59

Kolej, poczta i sprawy wodne

- 130 [Budowa kolejki wąskotorowej] 1915

Eisenbahnbau

korespondencja w sprawie materiałów na budowę kolejki

akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 3; 24,5x34,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 17

- 131 [Budowa kolejki wąskotorowej] 1916

Eisenbahnbau

korespondencja mieszkańców kolonii Zduny (gmina Opatówek) z Wojskowym Urzędem Kolejowym w sprawie odbudowy mostu

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 15; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 117

- 132 [Transport kolejowy i sprawy związane z koleją] 1915-1918
Eisenbahnverkehr u[nd] Eisenbahnangelegenheiten
m.in. opis wydarzeń, które miały miejsce z 2. na 3. sierpnia 1914 r. w komorze celnej w Szczypiornie, dotyczących przejęcia budynku i towarów przez urzędnika kolei w Skalmierzycach, korespondencja w sprawie bocznicy przy cegielni Piwonice, pisma dotyczące czasu przejazdu pociągów na linii Łódź-Ostrów, informacja o przyjęciu do szpitala, wykaz linii kolejowych, oferty torów kolejowych, korespondencja dotycząca budowy normalnych torów kolejowych na linii Podzamcze-Sieradz, korespondencja w sprawie zagubienia bagażu Franciszka Wypycha na linii Wiedeń-Szczakowa
akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis, mapka; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 116; 24,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 118a
- 133 [Podania o zatrudnienie na kolei wąskotorowej Opatówek-Turek] 1916-1918
Bewerbungsgesuche um Anstellung bei der Kleinbahn Opatowek-Turek
m.in. ogłoszenie w sprawie zatrudnienia pracowników kolejowych, podania o pracę, odpisy świadectw, listy polecające
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 166; 23x39 cm; znak teczki: Fol I XXV Fach Nr. 118d
- 134 [Posiedzenia Komisji Kolejowej] 1917-1918
[S]itzungen der [Eis]enbahn – Kommission
m.in. zaproszenia i potwierdzenia ich odbioru, zawiadomienia o nieprzybyciu na posiedzenie
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 18; 25,5x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 184b
- 135 [Protokoły z posiedzeń Komisji Kolejowej] 1917-1918
Protokolle der Eisenbahn-Kommission
protokoły od dnia 4 września 1917 r. do 5 kwietnia 1918 r. dotyczące m.in. budowy kolejki Opatówek-Turek, kupna lokomotyw i wagonów
poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 28; 25,5x40 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 184c

- 136 [Projekt budowy kolejki wąskotorowej Kalisz-Żelazków-Borków] 1916-1918
 Projekt einer Kleinnahn Kalisch-Zelaszkow-Borkow
m.in. oferty na budowę linii, materiały budowlane, lokomotywy i wagony; protokół z posiedzenia sejmiku powiatowego z 1916 r. dotyczący budowy kolejki, kosztorysy robót ziemnych, budowy drwalników przy stacji kolejki Majków, rachunki, lista płac dziennych robotników od 1-31 lipca 1918 r., wyciągi z protokołów Komisji Finansowej, zaproszenia na uroczystość otwarcia kolejki i odpowiedzi na nie, prośba magistratu miasta Stawiszyna o dobudowanie boczniczy wąskotorowej kolejki powiatowej od Petryk lub Zbierska do Stawiszyna
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 572; 25x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 191
- 137 [Projekty kolejki wąskotorowej Turek-Dobra-Kociołki] 1916-1918
 Projekte einer Kleinbahn von Turek nach Dobra u[nd] Kosciolki
m.in. korespondencja w sprawie budowy linii kolejowej, oferty, informacje nt. wykupu akcji na budowę linii, deklaracje poniesienia kosztów budowy
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 107; 24,5x37 cm; znak teczki: Fach Nr. 191a
- 138 [Projekt budowy dworca w Majkowie] 1918
m.in. korespondencja w sprawie budowy dworca kolejki powiatowej Kalisz-Borków w Majkowie, kosztorys, plany sytuacyjne i budynku dworca, rachunki
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 236; 25,5x36,5 cm
- 139 [Pozyskanie funduszy na zakup i ukończenie budowy kolejki wąskotorowej] 1917-1918
 Geldbeschaffung für den Erwerb und Fertigbau der Kleinbahn
m.in. protokoły z posiedzenia sejmiku powiatowego dotyczące przejęcia przez powiat kolejki Opatówek-Turek, zebrania środków pieniężnych na kupno kolejki Opatówek-Turek i budowę kolejki Kalisz-Borków, lista banków, które mogą dyskontować weksle polskich krajowych kas pożyczkowych; korespondencja w sprawie zastawu kolejki Opatówek-Zbiersk-Turek, wykaz ruchomości kolejki powiatowej, zapotrzebowanie na środki pieniężne na zakup kolei Opatówek-Turek i budowy kolei Kalisz-Borków, warunki emisji 6% pożyczki miasta Włocławka 1916 r.,

warunki 5% pożyczki gminy powiatowej Kalisz-Turek 1918 r., wyciąg wpływów i rozchodów z ksiąg kaliskiej kasy komunalnej za 1917 r., preliminarz dochodów i rozchodów Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek na 1918 r.

akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 271; 24,5x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 266

140	[Procedury i instrukcje służbowe dla urzędników kolejki wąskotorowej] Betriebs Vorschriften u[nd] Dienstanweisungen für die Betriebsbeamten der Kleinbahn <i>instrukcje, przepisy z lat 1910-1915 dla maszynistów, palaczy, pracowników, nadzorców i strażników kolejowych, obsługi stacji, hamulcowych, dotyczące konserwacji i zapobiegania wypadkom</i> akta luźne; stan dobry; druk, rękopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 342; 25x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 17e	1915
141	[Tabor kolejki wąskotorowej Kalisz-Borków, Opatówek-Turek] Betriebsmittel der Kleinbahn Kalisch-Borkow <i>m.in. korespondencja w sprawie dostawy lokomotyw</i> akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 22; 23,5x35,5 cm	1917-1918
142	[Kolej polowa] Feldbahnen <i>obwieszczenie dotyczące nadzoru nad prywatnymi kolejkami wąskotorowymi</i> akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 4; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 18a	1916
143	[Sprawy wodne] Strombau und Stromverkehr <i>m.in. okólniki w sprawie czyszczenia rowów i ścieków wodnych, instrukcja do rozporządzenia w sprawie spółek wodnych, korespondencja w sprawie szkód powodziowych</i> akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 53; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 17a	1916-1917

- 144 [Sprawy wodne] 1915-1918
 Strombau und Stromverkehr
m.in. informacje nt. zniszczonych i uszkodzonych mostów na Prośnie: w Kaliszu przy ul. Babina, między Bogustawem (powiat Pleszew) i Grodziskiem (powiat Kalisz), o stanie rzeki Warty, korespondencja w sprawach: naprawy tam i grobli na Prośnie w Jastrzębnikach, Rajskowie, Rypinku i Zawodziu, mostów w parku kaliskim, budowy mostu w Rajskowie, oczyszczenia rzeki Ner, wykaz pracowników odpowiedzialnych za nadzór nad mostami, informacja
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 243; 26x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 118b
- 145 [Elektrownia w mieście Turku] 1916-1918
 Elektrizitätswerk der Stadt Turek
m.in. korespondencja w sprawie budowy elektrowni, partycypacja środków ze strony powiatu i miasta w budowie, kosztorys
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 47; 24,5x34,5 cm
- 146 [Pokwitowania wydanych listów] 1917-1918
 Quittungen über ausgehändigte Briefe
m.in. prośby instytucji i osób prywatnych do Naczelnika Powiatu Kaliskiego dotyczące przesłania korespondencji do właściwego adresata np. pisma parafian z Piątku Wielkiego do biskupa Diecezji Kujawsko-Kaliskiej we Włocławku o usunięcie obecnego proboszcza i mianowanie nowego, proboszczów parafii: Dobrzec, Chocz, Kościelna Wieś, Rychnów, Goliszew, Tłokinia, Lisków, wezwania do zapłaty zaległych rat na rzecz Towarzystwa Kredytowego miasta Kalisza
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, łaciński, rosyjski i polski; s. 206; 26x36,5 cm
- 147 [Śledzenie wysyłanych kwot pieniędzy] 1916-1918
 Nachforschung nach eingesandten Geldbeträgen
m.in. korespondencja w sprawach wyjaśnienia różnic w wypłacanych kwotach pieniężnych i ich zwrot, nieotrzymania przesłanych pieniędzy, kartki pocztowe z informacjami o przesłanych sumach
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 193; 25x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 121b

- 148 [Wysyłka paczek żywnościowych urzędników] 1917-1918
 Versand von Lebensmittelpaketen der Beamten
m.in. okólniki dotyczące paczek żywnościowych, zwalczania nielegalnego przewozu paczek, zarządzenie w sprawie służbowych stempli na prywatnej korespondencji urzędników, wskazówki dotyczące przygotowania paczek do wysyłki
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 107; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 19a
- 149 [Urząd pocztowy w Błaszczach] 1916
 Poststelle in Blaschki
m.in. korespondencja dotycząca utworzenia i urzędzenia urzędu pocztowego, w sprawie przyłączenia się gmin do otwieranej w Błaszczach poczty, informacje nt. funkcjonowania urzędu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 87; 25,5x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 172b
- 150 [Pojazdy służbowe] 1915-1918
 Dienstfuhrwerke
m.in. okólniki dotyczące nabywania wozów i koni, wykaz koni i wozów używanych przez władze powiatowe
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 48; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 21a

Sprawy sądowe

- 151 Sprawy sądowe 1915-1918
 Gerichtsachen
m.in. informacje o znalezieniu zwłok, wezwania do sądu dla biegłych i świadków, powiadomienia o terminach spraw sądowych
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 34; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 48
- 152 [Skład osobowy sądów gminnych powiatu kaliskiego] 1915-1918
 Personalien der Gemeindeggerichte des Kreises Kalisch
m.in. skład osobowy sądów gminnych w: Koźminku, Morawinie, Ostrowie Kaliskim, Stawiszynie, Tyńcu, Kaliszu, Błaszczach, Brzezinach, korespondencja w sprawie obsadzania stanowisk, rezygnacji z funkcji ławnika, podania o pracę, nominacje
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 138; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. IV Fach Nr. 4

- 153 [Ławnicy przy Sądzie Okręgowym w Kaliszu] 1915-1916
 Beisitzer beim Bezirksgericht
korespondencja dotycząca powoływania ławników
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 44; 26,5x35,5 cm
- 154 [Prywatni obrońcy sądowi] 1916-1918
 Rechtsbeistände
m.in. wykaz konsultantów sądowych w powiecie kaliskim, informacje o sądowych obrońcach prywatnych w powiatach
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 30; 23,5x38 cm; znak teczki: Fol IV Fach Nr. 19
- 155 [Pomoc prawna i sprawy notarialne] 1916-1918
 Rechtshilfe und Notariatssachen
m.in. okólniki, zarządzenia w sprawie procedur pomocy prawnej i spraw notarialnych, ekstradycji
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 20; 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. IV Fach Nr. 23
- 156 [Pomoc prawna i sprawy notarialne] 1917-1918
 Rechtshilfe u[nd] Notariatssachen
m.in. korespondencja dotycząca poświadczenia podpisów pod pełnomocnictwem
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 12; 25,5x40 cm; znak teczki: Fol. IV Fach Nr. 21
- 157 [Zarząd przymusowy] 1917
 Zwangsverwaltungen
m.in. korespondencja dotycząca deportowanych niemieckich osadników i uchodźców
 poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 4; 25x40 cm; znak teczki: Fach Nr. 23
- 158 [Podział czynności] 1917-1918
 Geschäftsverteilung
m.in. ogólniki, zarządzenia w sprawach przydziałów spraw sądowych, procedur dotyczących pomocy prawnej i spraw notarialnych, zestawów liczbowe spraw karnych i innych oraz oskarżonych
 poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 28; 25x39,5 cm; znak teczki: Fol. IV Fach Nr. 22

Sprawy policyjne

- 159 [Sprawy policyjne] 1918
 Polizeiwesen
m.in. korespondencja w sprawie złodziei w Koźminku i Kaliszu, wydania świadectw o niekaralności, petycja mieszkańców gminy Tyniec w sprawie odwołania ze służby w Kaliszu policjantów z Tyńca
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki; s. 166; 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. II Fach Nr. 122
- 160 [Organizacja policji] 1915-1918
 Organisation der Polizei
m.in. okólniki, informacje nt. policji w Kaliszu, milicji w poszczególnych gminach, spisy milicjantów, wykaz urzędników policyjnych skierowanych do Kalisza, regulamin komendy policji w Kaliszu, instrukcje dla milicji i policji w powiatach Kalisz i Turek, mapka sytuacyjna i wykaz miejscowości należących do policyjnego okręgu Kalisz, prośba o utworzenie milicji miejskiej w Kaliszu, zdjęcia odznaki funkcjonariusza policji
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, fotografie, mapka; neogoty; jęz. niemiecki i polski; s. 201; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 122a
- 161 [Policja] 1916-1917
 Polizei
odpisy okólników dotyczących mundurów policyjnych
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki; s. 3; 25,5x37,5 cm
- 162 [Sprawy policyjne w mieście Błaszki] 1917-1918
 Polizeiwesen der Stadt Blaschki
m.in. korespondencja w sprawie nazwy policji w Błaszczkach, wykaz ob-sady komendy
 poszyt; stan dobry; formularz, rękopis; neogoty; jęz. niemiecki i polski; s. 5; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 124b
- 163 [Żandarmeria, woźni sądowi] 1916-1918
 Gendarmerie Amtsboten
m.in. okólniki, korespondencja w sprawie wzmocnienia sił lokalnej żandarmerii, lista posterunków żandarmerii w powiecie Turek, raporty policyjne
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki i polski; s. 135; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 24d

- 164 [Żandarmeria, woźni sądowi] 1916-1918
 Gendarmerie, Amtsboten
zasady zatrudniania w komisariatach przydzielonych strażników
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
 s. 5; 23,5x36 cm
- 165 [Subwencje gmin miejskich na utrzymanie państwowej policji] 1916-1918
 Beiträge der Stadtgemeind[en] zur Unterhaltung der staatlichen
 Polizei
*m.in. zestawienia wydatków na policję i dochodów z grzywien zgłoszo-
 nych przez miejską kasę, wykaz miejscowości należących do policyjnego
 okręgu Kalisz, meldunki z gmin w sprawie uiszczania kosztów utrzy-
 mania policji w gminach*
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki
 i polski; s. 158; 24x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 125b
- 166 [Cenzura telegramów] 1918
 Telegrammzensur
*m.in. wyjaśnienia dotyczące adresatów i treści wysyłanych telegramów,
 telegramy*
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz.
 niemiecki; s. 76; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 129d
- 167 [Pozwolenia na zmianę miejsca zamieszkania] 1915-1916
 Genehmigung für Wohnortswechsel
*m.in. okólniki, prośby o pozwolenie na zmianę miejsca zamieszka-
 nia, na przewóz rzeczy, wykaz osób, które wyemigrowały do Niemiec,
 podania urzędników w sprawie pobytu ich żon na terenie Generalnej
 Guberni*
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz.
 niemiecki, jidisz i polski; s. 128; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach
 Nr. 132a
- 168 [Obowiązek powrotu i zwolnienie z obowiązku powrotu osób, 1914-1917
 które opuściły w czasie wojny miejsce swojego zamieszkania]
 Rückkehrspflichtung und Befreiung von der Rückkehrspflichtung
*m.in. wnioski osób, które na mocy rozporządzenia władz niemieckich
 w sprawie powrotu mieszkańców na teren Polski po lewej stronie Wisły,
 proszą o pozostanie w obecnym miejscu zamieszkania*

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, fotografia; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski, polski; s. 163; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 133

- 169 [Informacje nt. przyjeżdżających i odjeżdżających obywateli niemieckich] 1917-1918
Nachweisung über Zu- u[nd] Abgänge an Reichsdeutschen
m.in. wykazy obywateli niemieckich, którzy przyjechali lub wyjechali z terenu powiatów Kalisz i Turek, miasta Kalisza, informacje z gmin o pobycie niemieckich poddanych, wykazy
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 50; 25x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 135a
- 170 [Lokale policyjne] 1917-1918
Diensträume des Polizeiamtes
m.in. okólniki, kosztorysy przebudowy budynku poczty na komisariat policji w Kaliszu, rachunki za wykonane roboty budowlane
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 93; 25x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 171d
- 171 [Żandarmeria i policja] 1916-1917
Gendarmerie und Polizei
m.in. okólniki, wykaz okręgów żandarmerii w powiatach Turek i Kalisz, alfabetyczny wykaz powiatów Generalnej Guberni w Warszawie z nazwiskami naczelników, wykaz komisariatów żandarmerii i żandarmów w powiatach Konin, Słupca, Sieradz, Wieluń, Łęczyca, Kalisz, Turek, Pleszew, Ostrzeszów, wykaz okręgów policyjnych
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 58; 23,5x36 cm
- 172 [Żandarmeria] 1916-1918
Gendarmerie
m.in. okólniki w sprawie ponoszenia kosztów ogrzewania i oświetlenia komisariatów, odzieży, sprzętu i koni
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 41; 23,5x36 cm

- 173 [Uposażenie i wyżywienie żandarmów] 1916-1917
 Gendarmeriebesoldung, Verpflegung pp.
m.in. okólniki, rozkazy dotyczące personelu, kosztów wyżywienia, wykaz komisariatów żandarmerii w powiatach Konin, Słupca, Sieradz, Wieluń, Łęczyca, Kalisz i Turek, informacja dotycząca przeliczeń pomiędzy starym a nowym żołdem żandarmów w powiecie kaliskim
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
 s. 58; 23,5x36 cm
- 174 Sprawy więzienne 1915
 Gefängniswesen
informacja w sprawie warunków sanitarnych w więzieniach w Kaliszu i Sieradzu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 9; 25x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 8
- 175 [Sprawy związane z więziennictwem] 1915-1918
 Gefängniswesen
m.in. sprawy personalne, wykaz więźniów śledczych i policyjnych, okólniki w sprawach organizacyjnych, kosztów utrzymania i przewozu więźniów cywilnych, kosztów transportu oskarżonych na sprawy sądowe, projekt przepisów więziennych, wnioski o zwolnienie odsiadujących z więzienia na czas wiosenny i letni do domu do prac rolnych, raporty i rachunki kasyna dla urzędników
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 137; 26x35,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 7
- 176 [Sprawy związane z więziennictwem] 1915-1918
 Gefängniswesen
m.in. korespondencja w sprawach zapłaty za używanie lokalu aresztu przez miasto Turek, nadzoru i bezpiecznego zakwaterowania więźniów, dostarczania ich na rozprawy do sądu i prokuratury, informacje nt. stanu aresztów w gminach
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 130; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 124c
- 177 [Raporty policji polowej] 1915-1918
 Berichte der Feldpolizei
m.in. okólniki, informacje Urzędu ds. opieki nad niemieckimi repatriantami, meldunki z przeprowadzanych kontroli paszportów
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 66; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 123

- 178 [Policja bezpieczeństwa] 1916-1918
 Sicherheitspolizei
m.in. nakazy dotyczące zapewnienia odpowiednich warunków bezpieczeństwa w łaźni M. J. Zulickiego w Kaliszu, sali muzycznej, kinach „Oaza” i „Luna”, hotelu „Europa”, informacje nt. utonięć w Warcie i Prośnie, zarządzenie w sprawie zakazu kąpania się w stawach, meldunki policyjne, „Gazeta Kaliska Kaliszanin” z lutego 1917 r.
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 109; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 177a
- 179 [Wydawanie policyjnych nakazów karnych] 1915-1918
 Erlass polizeilicher Strafverfügungen
m.in. okólniki, zarządzenia w sprawie opłat i kosztów sądowych na terenie guberni, przepisy dotyczące zakresu działania prokuratury i policji kryminalnej, wykaz urzędników administracji leśnej, którzy sprawują funkcje sądowe, druki sądowe, regulamin opłat postępowania egzekucyjnego
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 119; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 28
- 180 [Rozboje w sąsiednich powiatach] 1916-1918
 Raubüberfälle der Nachbarkreise
m.in. meldunki dotyczące odnalezienia zwłok, kradzieży, zabójstw, napadów, rosyjskich jeńców wojennych, którzy uciekli z obozu w Skalmierzycach, listy gończe i obwieszczenia
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, fotografia, afisz; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 91; 23x37,5 cm; znak teczki: Fol. IV Fach Nr. 5
- 181 [Wypadki] 1915-1918
 Unglücksfälle
m.in. meldunki z gmin kaliskich dotyczące potrąceń, pobić, znalezienia zwłok, nagłych zgonów, otruc i utonięć, legitymacja Szymona Białka wystawiona w 1888 r., paszport Józefa Ubycha wystawiony w 1917 r.
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis, fotografia; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 139; 25x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 8
- 182 [Przemyt] 1916-1918
 Schmuggel
m.in. okólniki dotyczące przemytu papierosów i tabaki, transportu wozami pocztowymi, przewodnik dla służby celnych oraz inspektoratów podatkowych, wytyczne dotyczące walki z przemytem

akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 104; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. IV Fach Nr. 10

- 183 [Podrabianie pieniędzy] 1917
Falschmünzerei
m.in. obwieszczenia dotyczące znajdujących się w obiegu fałszywych asygnat kasy pożyczkowej, wykaz banków i instytucji bankowych w Kaliszu i powiecie kaliskim
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 23; 25x39,5 cm; znak teczki: Fil, IV Fach Nr. 20
- 184 [Przemyt listów] 1915-1918
Briefschmuggel
m.in. ogłoszenie w sprawie zapłaty kontrybucji przez gminy: Zbiersk, Tyniec, Kalisz, Żydów i Stawiszyn za zniszczenie linii telefonicznej, meldunek z urzędu pocztowego w Skalmierzycach
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 8; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 137a
- 185 [Zwalczanie nielegalnego handlu] 1917-1918
Bekämpfung des Schleischhandels
m.in. okólniki, korespondencja dotycząca zwalczania przemytu, informacje o przemycie towarów, zakazie wywozu kolejną zajętych towarów
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 51; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 137d
- 186 [Podania o urlop] 1915-1916
Urlaubsgesuche
m.in. prośby o udzielenie urlopu, przepustki urlopowe, wykaz urzędników starających się o urlop
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 173; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 84
- 187 [Sprawy różne] 1918
Diverse
m.in. podania w sprawach regulacji granic nieruchomości, udzielenia pożyczek, zwolnienia z opłat, nakazy uiszczenia należnej kwoty za zakup krowy, wezwania dla świadków na sprawę sądową
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 39; 25,5x37 cm; znak teczki: Fol. II Fach Nr. 157

- 188 [Zakłady wychowawcze i poprawcze] 1917-1918
 Erziehungs- und Besserungs-Anstalten
korespondencja w sprawie umieszczenia nieletnich w zakładach wychowawczo-edukacyjnych
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
 s. 8; 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fol IV. Fach Nr. 21
- 189 [Amnestia na podstawie rozporządzenia generała-gubernatora 1916-1917
 von Beselera z 5 listopada 1916 r. i 27 października 1917 r.]
 Gnadenerlass vom 5.11.1916. 27.10.1917.
m.in. okólniki, rozporządzenia w sprawie ulaskawienia osób przeciwko którym wydane zostały wyroki przez sądy cywilne lub karne na karę pozbawienia wolności do 3 lub 6 miesięcy albo grzywnę do 1000 marek, wykaz tych osób, Dodatek Nadzwyczajny Nr 128 „Dziennika Rozporządzeń Cesarsko-Niemieckiego Naczelnika Powiatów Kaliskiego i Turckiego” z rozporządzeniem z 27 października 1917 r.
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 28; 24x36,5 cm
- 190 [Cechowanie wag i miar] 1915-1918
 Eichung von Massen und Gewichten
m.in. utworzenie Urzędu Cechowania Miar i Wag w Zduńskiej Woli, „Gazeta Urzędowa Powiatu Sieradzkiego” z 21 grudnia 1915 r. z rozporządzeniem policyjnym dotyczącym nacechowania miar i wag w tym powiecie, obwieszczenia w sprawie działalności Urzędu Cechowania Miar i Wag w: Kaliszu, Godzieszach, Stawiszynie, Koźminku, Błaszczkach, Turku, Dobrej i Uniejowie
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 99; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 178
- 191 [Miejsca zamieszkania żeńskich członków rodziny] 1917-1918
 Aufenthalt weiblicher Familienangehörigen
m.in. okólniki, zapytania w sprawie miejsca zamieszkania żeńskich członków rodzin urzędników cywilnych i wojskowych, oficerów, podoficerów, wykazy zamieszkałych na terenie powiatów kaliskiego i tureckiego, meldunki
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
 s. 58; 25,5x40 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 211

- 192 [„Gazeta Kaliska”] 1915-1918
 Gazetta Kaliska
m.in. umowa zawarta między Naczelnikiem Powiatu Kaliskiego i drukarnią Józefa Radwana w sprawie wydawania dziennika rozporządzeń, prośby Radwana i Modlińskiego o pozwolenie na wydawanie „Gazety Kaliskiej” i „Dziennika Kaliskiego”, korespondencja w sprawie rozsyłania „Gazety Kaliskiej”, referaty, artykuły nt. polepszenia bytu nauczycieli, relacje z posiedzeń Rady Miejskiej miasta Kalisza zamieszczane w gazecie
 akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyky; jęz. niemiecki i polski; s. 168; 25x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 127e
- 193 [Konfiskata drukarni Radwana] 1915-1916
 [Beschlagnahme der [Drucke]rei Radwan
m.in. kontrakt między Naczelnikiem Powiatu Kaliskiego a panem Fischer von Mollard pełnomocnikiem właścicieli drukarni dotyczący wydawania gazety w Kaliszu, korespondencja w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji drukarni i pokwitowania jej zajęcia przez władze oraz zwrotu drukarni Józefowi Radwanowi
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyky; jęz. niemiecki; s. 66; 25x36,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 129b
- 194 [Rozprawy w sprawie utraconych i zagubionych paszportów] 1915-1916
 Verhandlungen über verloren oder abhanden gegangene Pässe
m.in. meldunki dotyczące zagubionych i odnalezionych paszportów, zgłoszenia utraty paszportów
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyky; jęz. niemiecki; s. 82; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 247
- 195 [Kara za naruszenie przepisów paszportowych] 1915-1916
 Bestrafungen wegen Übertretung der Passverordnungen
m.in. meldunki i wyroki
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyky; jęz. niemiecki; s. 26; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 247a
- 196 [Ogólny przymus paszportowy, listy rozliczeniowe z gmin powiatu] 1915-1916
 Allgemeiner Passzwang, Abrechnungslisten mit den Gemeinden des Kreises
m.in. informacje o kosztach poniesionych przez gminy za wystawianie paszportów rodzinnych oraz liczenie i spisanie ludności, rachunki i kwi-

ty za wypisywanie paszportów, meldunki z pobytu komisji fotograficznej w gminach

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 221; 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 246b

- 197 [Ruch rowerowy] 1916-1916
Radfahrverkehr
m.in. pisma i zarządzenie dotyczące ruchu rowerowego
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 17; 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 28b
- 198 [Ruch graniczny] 1916-1917
Grenzverkehr
m.in. przepisy dotyczące ruchu pocztowego, granicznego, osobowego, okólniki w sprawie działania poczty między rosyjskimi jeńcami wojennymi w Niemczech, a ich rodzinami w Austro-Węgrzech, przesyłania paczek żywnościowych; walki z przemytem
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 73; 25x35,5 cm; znak teczki: Fol. IV Fach Nr. 9, 28c
- 199 [Ruch graniczny] 1916-1918
Grenzverkehr
m.in. okólniki dotyczące kontroli osobistej i bagaży urzędników na przejściu granicznym, obwieszczenie dotyczące przekraczania granicy, przepisy o wywozie środków żywnościowych z zajmowanych terenów, rozporządzenie w sprawie zniesienia wiz w paszportach przy podróżach z Gubernatorstwa Warszawskiego do Gubernatorstwa Lubelskiego
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 45; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 28c
- 200 [Przekraczanie granic] 1916
Grenzüberschreitungen
korespondencja w sprawie osób przekraczających granice i zapobiegania temu zjawisku
poszyt; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 9; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 248
- 201 [Jeńcy wojenni i więźniowie] 1914-1918
Kriegsgefangene und Strafgefangene
m.in. prośby o widzenie z więźniem, zwolnienie z więzienia, obozu, przesłanie paczek z żywnością lub odzieżą, zapytania o więźniów, okół-

niki, korespondencja w sprawie obsady stanowisk, odpisy świadectw chrztu, zeznania świadków, informacje nt. francuskich, angielskich i belgijskich obywateli, z gmin dotyczące powrotu rezerwistów z wojska rosyjskiego, akta jeńców z obozu Havelberg, oświadczenie wójta gminy Zborów z 2 grudnia 1918 r. w sprawie złożenia przez niego mandatu, książeczka rzemieślnicza Tomasza Pawlaczyka wydana w 1914 r.

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski, polski i łaciński; s. 694; 24,5x38 cm; znak teczki: Fach Nr. 35

- 202 [Ucieczki jeńców] 1915-1917
Entwichene Gefangene
m.in. okólniki, informacje w sprawie ucieczek rosyjskich jeńców wojennych, wykazy osobowe, informacje o wychowankach Osady Rolniczo-Rzemieślniczej dla małoletnich przestępców w Studzieniu
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 290; 26x36,5 cm.
- 203 [Koszty utrzymania jeńców] 1915-1917
Gefängnissachkosten für Gefangene
m.in. okólniki i zarządzenia dotyczące kosztów utrzymania jeńców
akta klejone; stan dobry; maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 20; 24x34 cm
- 204 [Repatrianci z Rosji] 1918-1918
Rückwanderer aus Russland
m.in. okólniki dotyczące transportu polskich repatriantów, kosztów ewakuacji uchodźców, ewakuacji i zwolnienia oficerów i żołnierzy I polskiego korpusu, informacje o powracających uchodźcach
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 85; 25,5x38 cm; znak teczki: Fach Nr. 30
- 205 [Szpiegostwo] 1915-1917
Spionage
m.in. okólniki, informacje o osobach oskarżonych o szpiegostwo, zapytania w sprawie zamieszkania osób wymienionych w wykazach
akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis, fotografia; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 92; 24,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 137

- 206 [Linia zaporowa] 1916-1917
 Sperrlinie
m.in. okólniki, wykaz imienny oskarżonych
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
 s. 11; 24x35 cm
- 207 [Bolszewicka propaganda] 1918
 Bolschewistische Propaganda
okólnik
 poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 2;
 24,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 31a
- 208 [Przepisy policyjne dla zakładów fryzjerskich] 1917
 Polizeivorschriften für Barbier- u[nd] Frisiergeschäfte
m.in. zarządzenie, kontrole zakładów fryzjerskich
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki;
 s. 44; 25,5x40 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 212b
- 273 [Policja sanitarna] 1915-1918
 Polizei und Gesundheitwesen
m.in. wytyczne dotyczące obrotu produktami spożywczymi, napojami i wyrobami tytoniowymi i towarami, pakowania i wysyłki produktów spożywczych, postępowania ze zwłokami, używania wody, ścieków, korespondencja w sprawie okulistów w powiecie
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 34; 25x36 cm
- 274 [Policja sanitarna] 1915-1918
 Polizei und Gesundheitwesen
m.in. korespondencja w sprawie usuwania nieczystości w Kaliszu, informacje i meldunki o stanie sanitarnym w mieście Kaliszu, regulamin działań Komisji Sanitarnej miasta Kalisza, wykaz mieszkańców domu przy ul. Hindenburger Strasse nr 25 w Kaliszu, informacja nt. służby zdrowia w Błaszczach
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 105; 24,5x37,5 cm
- 275 Policja sanitarna w powiecie 1915-1916
 Gesundheits-Polizei allgemein
m.in. rozporządzenia dotyczące picia przegotowanej wody, dezynfekcji mieszkań po przebytych tyfusie, instrukcja w sprawie pobierania próbek wody, broszury dr. Bronisława Koszutkiego pt. „Stan sanitarny miesz-

- kań piwnicznych w m. Kaliszu” z 1912 r., „Statystyka gruźlicy wśród dzieci szkół początkowych w Kaliszu” z 1913 r., informacje o służbie zdrowia gminy Złoczew, instrukcja do zarządzenia dotyczącego wody pitnej, wskazówki dotyczące zachowania się podczas epidemii cholery, korespondencja w sprawie studni*
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 137; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 40
- 276 [Policja sanitarna] 1917-1918
Sanitäre Polizei
m.in. przepisy dotyczące zakazu stosowania usuniętego z Prosny lodu w placówkach handlowych i gospodarstwach domowych, zarządzenia policyjne dotyczące żydowskich łaźni zamieszczone w „Dzienniku Urzędowym Powiatu Garwolin” oraz wydane przez Naczelnika Powiatu Kaliskiego
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 24; 24x34 cm
- 277 [Lokalna policja sanitarna miasta Kalisza] 1915-1918
Sanitäre Ortspolizei der Stadt Kalisch
m.in. informacje nt. zachorowań na tyfus, korespondencja dotycząca naprawy ustępów, studni, zanieczyszczenia ulic, meldunki dotyczące stanu sanitarnego w mieście
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, mapa; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 202; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 102b
- 278 [Policja sanitarna] 1916-1917
Sanitäre Polizei
m.in. okólniki, obwieszczenia dotyczące walki z alkoholizmem, uprządkowania studni i ustępów, zwalczania tyfusu w Błaszczkach, wybór członków Komisji Sanitarnej z ramienia społeczności żydowskiej
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 79; 24,5x37,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 95c
- 279 [Utworzenie zakładów odwszawiania] 1916-1918
Einrichtung der Entlausungs-Anstalt
m.in. wykaz kosztów odwszawiania w Kaliszu, zamawianie środków i sprzętu, w tym maszynek do strzyżenia włosów, korespondencja w sprawie użytkowania pomieszczeń łaźni na cele rehabilitacyjne, umowy najmu
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 68; 25x37,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 95d

- 280 [Kontrakty z hotelem „Miasto Wiedeń”] 1915-1918
 Verträge mit Hotel Stadt Wien
m.in. korespondencja dotycząca hotelu przy ul. Garbarskiej należącego do Marii Hindemith, w tym umowy z administracją cywilną w sprawie wynajęcia przez nich pokoi w hotelu, rachunki, zaległości właścicieli w uiszczaniu czynszu, pismo J. Schrajera w sprawie zwiększenia opłat czynszowych
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 66; 24,5x37,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 171a

Sprawy policyjne

Stowarzyszenia, komitety, kooperatywy

- 209 [Stowarzyszenia, zgromadzenia] 1915-1918
 Vereine-Versammlungen
m.in. korespondencja w sprawie polskich ruchów agitatorskich w pruskich przygranicznych prowincjach, informacje o działających w powiatach partiach politycznych, Towarzystwie Pomocy dla polskich legionistów, żydowskich towarzystwach, statuty, prośby o wyrażenie zgody na organizację zebrzań, procesji, otwarcia ochronki, wykazy członków stowarzyszeń, informacja nt. zebrania członków założycieli Szkoły Handlowej w Kaliszu, powołania straży ogniowej w Spycimierzu
 akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 346; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 128
- 210 [Żydowskie Młodzieżowe Stowarzyszenie Pomocy w Uniejowie] 1915-1918
 Jüdischen Jugendhilfsverein Uniejów
m.in. okólniki dotyczące odbudowy zniszczonych przez wojnę budynków, gospodarstw, wiosek, informacja nt. celów działalności Żydowskiego Młodzieżowego Stowarzyszenia Pomocy w Uniejowie
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 26; 25x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 305b
- 211 [Komitet Obywatelski Wspierania Ubogich Żydów miasta Kalisza] 1917
 Verein zur Hilfeleistung bedürftiger Juden Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie wyrażenia zgody na zorganizowanie zebrzań, wykaz członków zarządu komitetu

- akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotył; jęz. niemiecki i polski; s. 19; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 306
- 212 [Żydowska Kooperatywa Spożywcza w Kaliszu] 1916-1918
 Jüdischer Konsumverein Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszenia spożywców, projekt statutu, wykaz członków zarządu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotył; jęz. niemiecki i polski; s. 20; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 306a
- 213 [Żydowskie Stowarzyszenie Ortodoksyjno-Konserwatywne 1917-1918
 „Agudas Hoorthodoxim” w Kaliszu]
 Orthodox-konservativ-jüdischer [V]erein „Agudas Hoorthodoxim” in Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszenia, wykaz członków zarządu, statut
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotył; jęz. niemiecki; s. 29; 24,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 307
- 214 [Żydowskie Stowarzyszenie Ortodoksyjne „Agudas 1917-1918
 Hoorthodoxim” w Błaszczach]
 [Ort]hodox-konservativ-jüdischer [V]erein „Agudas Hoorthodoxim” in Blaschki
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszenia, wykaz członków, statut, prośby o wyrażenie zgody na zorganizowania zebrania
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotył; jęz. niemiecki; s. 43; 25,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 307a
- 215 [Stowarzyszenie Ortodoksyjno-Syjonistyczne „Misrachi” w Kaliszu] 1917-1918
 Orthodox-zionistischer Verein „Misrachi” Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszenia, wykaz członków zarządu, statut, zawiadomienia o zebraniu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotył; jęz. niemiecki; s. 49; 24,5x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 308a
- 216 [Kaliskie Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe] 1916-1918
 Jüdischen Sport- u[nd] Turnverein in Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia żydowskiej organizacji skautowej, statut, prośby Towarzystwa Gimnastyczno-Sportowego o wyrażenie zgody na zorganizowanie zebrań, prelekcji pt. „Żydowskie ko-

biety w Polsce”, wykaz członków zarządu oraz korespondencja w sprawie założenia Żydowskiego Towarzystwa Gimnastyczno-Sportowego w Turku, statut, wykaz członków zarządu

akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 67; 25,5x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 309

- 217 [Żydowski Klub Gimnastyczno-Sportowy „Makibeje” w Błaszczach] 1917-1918
Jüdischer Turn und Sportverein „Makibeje” in Blaschki
m.in. informacje nt. klubu, zarządu, wyborów, prośby o wyrażenie zgody na zorganizowanie zebrań, o udzielenie pozwolenia na stawienie się w sądzie
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 58; 23,5x34,5 cm
- 218 [Żydowskie Stowarzyszenie Tanich Herbaciarni w Kaliszu] 1918
Verein der jüd[ischen] billigen Tee-Halle Kalisch
m.in. informacje nt. celów działalności Stowarzyszenia Tanich Herbaciarni, statut, pismo w sprawie sprzedaży znaczka stowarzyszenia oraz okólniki dotyczące regulacji płac urzędników
akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 40; 24x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 310
- 219 [Stowarzyszenie Syjonistyczne w Stawiszynie] 1917-1918
Zionistischer Verein in Stawischin
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszenia, statut, wykaz członków zarządu, informacja o bibliotece, prośby o wyrażenie zgody na zorganizowanie zebrań
akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 36; 25x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 312
- 220 [Stowarzyszenie Syjonistyczne w Uniejowie] 1917-1918
Zionistischen Verein Uniejow
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszenia, wykaz członków zarządu, statut
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 50; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 312c
- 221 [Kółko Miłośników Racjonalnego Myśliwstwa Ziemi Kaliskiej] 1918
Verein für rationelle Jagd in Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszenia, statut
akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 18; 23x33,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 314

- 223 [Związek Rolniczo-Pouczający „Kuczowolanin” w Kuczej Woli 1917-1918
 Belehrungsverband „Kuczowolanin” Kucza-Wola
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia stowarzyszenia, statut, wykaz członków zarządu, prośby o wyrażenie zgody na zorganizowanie spotkań, spis książek
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 26; 25x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 316
- 224 [Stowarzyszenie Nauczycielstwa Polskiego w Kaliszu] 1917-1918
 Polnischer Lehrerverein Kalisch
m.in. wykaz członków zarządu stowarzyszenia, prośby o wyrażenie zgody na zorganizowanie spotkań, prelekcji
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 7; 25x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 38
- 225 [Związek Zawodowy Robotników Przemysłu Skórzanego 1917-1918
 w Kaliszu]
 Verband der Arbeiter in der Lederindustrie Kalisch
m.in. statut związku, prośby o wyrażenie zgody na zorganizowanie spotkań, informacja nt. siedziby
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 42; 25,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 318b
- 226 [Kaliskie Towarzystwo Muzyczne w Kaliszu] 1916-1918
 Kalischer Musikverein Kalisch
m.in. wykaz członków towarzystwa, informacje o zebraniu
 akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 4; 24,5x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 319a
- 227 [Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskich Szkół Początkowych 1917-1917
 Oddział w Dobrej]
 Verein der Lehrerschaft der polnischen Anfangsschulen Ortsgruppe Dobra
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia zrzeszenia, statut oraz informacja nt. założenia komitetu pomocy nad pogorzalcami we wsi Bogucice gminy Pamięcin
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 24; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 319c

- 228 [Towarzystwo „Wieczornica imienia A. Mickiewicza” w Dobrej] 1917-1918
 Verein „Wieczornica imienia A. Mickiewicza” Dobra
m.in. statut towarzystwa, wykaz członków zarządu, prośba o wyrażenie zgody na zorganizowanie spotkania Zgromadzenia Malarskiego w Kaliszu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 26; 25,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 319c
- 229 [Związek Robotników Przemysłu Metalowego w Kaliszu] 1918
 Verband der Metallarbeiter Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie utworzenia związku, statut, wykaz członków zarządu, informacja o przeniesieniu siedziby
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 22; 25x36,5 cm
- 231 [Polska Macierz Szkolna - Koźminek] 1916-1917
m.in. korespondencja w sprawie założenia koła w Koźminku, liczba członków, wykaz zarządu
 akta luźne; do konserwacji; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 13; 23,5x35 cm
- 232 [Polska Macierz Szkolna w Liskowie] 1916
 Polska Macierz Szkolna Liskow
m.in. informacje nt. koła w Liskowie, w tym ilości członków, składu zarządu, korespondencja w sprawie członków zarządu Szymona Sobczyka i Antoniego Szewczyka, ich działalności politycznej i reputacji
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 15; 25x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 320b
- 233 [Polska Macierz Szkolna – Jastrzębniki] 1918
m.in. korespondencja w sprawie założenia koła, skład zarządu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 19; 24x34,5 cm
- 234 Polska Macierz Szkolna Zbiersk 1917
m.in. korespondencja w sprawie założenia koła, skład zarządu, liczba członków, prośby o wyrażenie zgody na wygłoszenie pogadank, wystawienie przedstawień teatralnych
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 17; 25x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 321b

- 235 [Urząd Starszych Zgromadzenia Szewców w Kaliszu] 1916-1918
 Schuhmachermeister-Innung Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie wznowienia działalności cechu, wykaz członków zarządu, prośby o wydanie zezwolenia na powołanie Gospody Czeladzi Szewskiej, organizowanie zebrań
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 33; 25x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 323
- 236 [Żydowski Urząd Starszych Zgromadzenia Krawców „Chewrat Chaitim” w Błaszczach] 1916-1918
 Schneidermeister-Innung Blaschki
m.in. korespondencja dotycząca działalności cechu, wykaz członków, statut, wybory
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 39; 25x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 323a
- 237 [Towarzystwo Miłośników Sceny i Czytelni Ludowej im. Henryka Sienkiewicza w Koźminku] 1917-1918
 Verein Theaterliebhaber und Volksleschalle „Henryk Sienkiewicz” Koźminek
m.in. korespondencja w sprawie założenia towarzystwa w Koźminku, wyciąg z protokołu posiedzeń, statut, skład zarządu, prośby o wydanie zezwolenia na zorganizowanie zebrań, spis książek znajdujących się w Bibliotece-Czytelni im. Henryka Sienkiewicza w Błaszczach
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 55; 25x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 324
- 238 [Biblioteka-Czytelnia im. Henryka Sienkiewicza w Błaszczach] 1918
 Polnischer Verein „Henryk Sienkiewicz” Blaschki
m.in. prośba w sprawie sprzedaży znaczka z portretem Henryka Sienkiewicza na cele oświatowe
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 9; 24,5x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 324a
- 239 [Towarzystwo Sportowe w Kaliszu] 1917
 Sportverein Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie wznowienia działalności towarzystwa, skład komitetu, statut
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 28; 25x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 324b

- 240 [Towarzystwo Miłośników Sceny Polskiej w Kaliszu] 1918
 Theaterliebhaber Verein Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie wznowienia działalności towarzystwa, skład komitetu, statut, prośba nauczyciela szkoły ludowej w Chlewie o zezwolenie na nauczanie wieczorami oraz w niedzielę i święta
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 22; 22,5x33,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 325c
- 241 [Stowarzyszenie Czeladzi Ciesielskich w Kaliszu] 1918
 Zimmergesellen Verband in Kalisch
m.in. prośby o wydanie zezwolenia na zorganizowanie zebrań, projekt regulaminu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 20; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 326

Sprawy policyjne Straże Ogniowe

- 242 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Błaszczkach] 1916-1918
 Freiwillige Feuerwehr Blaschki
m.in. korespondencja w sprawie oddania remizy i doprowadzenia sprzętu pożarowego do stanu używalności, protokół z przeglądu remizy, prośby mieszkańców wsi Stok o utworzenie straży ogniowej, wykazy źródeł wody w poszczególnych miejscowościach gmin Staw, Pamięcin i miasta Stawiszyna, wykazy zachorowań na choroby zakaźne
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 205; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 330
- 243 [Ochotnicze Straże Ogniowe w Blizanowie i Brudzewie] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Brudzew
m.in. prośby o wydanie zezwoleń na zorganizowanie przedstawień, otrzymania zapomogi, informacje o zmianie członków zarządu straży w Brudzewie, informacja o otwarciu biblioteki, wykaz członków zarządu straży w Blizanowie, informacje o udziale w procesji
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 50; 25,5x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 330a

- 244 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Cekowie] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Cekow
m.in. korespondencja w sprawie zorganizowania straży, wykaz członków zarządu, prośby o wydanie zezwoleń na zorganizowanie ćwiczeń, fantowej loterii, wykazy: felczerów zajmujących się szczepieniami, osób z poszczególnych gmin, które nie zgłosiły się na szczepienia, plan szczepień w powiecie kaliskim i tureckim
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 67; 25x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 330b
- 245 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Jastrzębnikach-Pruszkowie] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Jastrzebniki-Pruszkow
m.in. prośby o zapomogi na sprzęt strażacki, uregulowanie dostawy koni do narzędzi ogniowych, plan ćwiczeń
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 28; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 332
- 246 [Ochotnicza Straż Ogniowa w mieście Kaliszu] 1916-1918
 Freiwillige Feuerwehr Kalisch (Stadt)
m.in. plan ćwiczeń strażackich, prośby w sprawie finansowania naprawy sprzętu, informacja o stratach jakie poniosła straż w 1914 r., wydawanie dowodów przejściowych, wykazy źródeł wody we wsi Dobrzec, wykaz zachorowań na choroby zakaźne, informacje nt. służby urzędnika powiatu kaliskiego Stanisława Pyrzewskiego, dodatek do „Dziennika rozporządzeń Generał-Gubernatorstwa Warszawskiego” z 1917 r.
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 112; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 332a
- 247 [Ochotnicze straże ogniowe w gminie Kalisz] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Kalisch - (Land)
m.in. informacje nt. potrzeb straży ogniowych w Dobrzecu i Kościelnej Wsi, prośby o zapomogi na sprzęt strażacki, plan ćwiczeń, skład zarządu, sprawozdanie z fantowej loterii straży w Kościelnej Wsi
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 38; 25x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 332b
- 248 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Kamieniu] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Kamien
m.in. prośby o zapomogi na sprzęt strażacki, plan ćwiczeń, wykaz członków zarządu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 22; 24x37,5 cm

- 249 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Kuczej Woli] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Kucza-Wola
m.in. korespondencja w sprawie zorganizowania straży ogniowej, skład zarządu, prośby o zapomogi, o wzięcie udziału w uroczystościach religijnych, zorganizowania przedstawienia
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 31; 25x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 334
- 250 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Zdunach] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Opatówek-Zduny-Tłokinia
m.in. korespondencja w sprawie zorganizowania straży ogniowej, skład zarządu, prośby o zorganizowanie ćwiczeń
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 43; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 334a
- 251 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Ostrowie Kaliskim] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Ostrow-Kaliski
m.in. informacje nt. ćwiczeń, zapomogi na sprzęt, zebrania walnego, skład zarządu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 21; 25,5x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 334b
- 252 [Ochotnicze straże ogniowe w gminie Pamięcin] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Pamięcin
m.in. informacje nt. potrzeb straży ogniowej w Jastrzębnikach i Rychnowie, udział straży ogniowej z Jastrzębnik w uroczystościach kościelnych
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 10; 21x34,5 cm
- 253 [Ochotniczej Straży Ogniowej w Przedzeniu] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Przedzen
m.in. korespondencja w sprawie zorganizowania straży ogniowej, skład zarządu, prośby o wydanie zezwoleń na zorganizowanie przedstawienia, ćwiczeń
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 50; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 335a
- 254 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Sierzchowie] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Sierzchow
m.in. prośby o zapomogi na działalność, zorganizowania ćwiczeń
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 7; 26x37,5 cm

- 255 [Ochotnicze straże ogniowe w gminie Strzałków] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Strzałkow
m.in. informacje nt. potrzeb straży w Liskowie, Zakrzynie i Strzałkowie, ćwiczeń, prośba straży w Liskowie w sprawie przejęcia monopolu kominiańskiego
 poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 5; 25x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 337
- 256 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Tykadłowie] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Tykadlow
m.in. prośba w sprawie pobierania podatku na rzecz straży, o przeprowadzenie ćwiczeń, zwołania walnego zebrania, skład zarządu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 10; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 337a
- 257 [Ochotnicze straże ogniowe w gminie Zbiersk] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Zbiersk
m.in. prośby o zapomogi na działalność, zorganizowanie dnia kwiatka, przeprowadzenie ćwiczeń straży ogniowej w Przyranii, korespondencja w sprawie zorganizowania spotkania organizacyjnego straży ogniowej w Dzierzbiniu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 39; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 338
- 258 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Chwałborzycach, gmina Zelgoszcz] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Chwałborzyce u.[nd] Zelgoszcz
m.in. informacje nt. straży ogniowej w Chwałborzycach, prośby o zapomogę, zorganizowanie ćwiczeń chwałborzyckiej i świnieckiej straży, zorganizowanie loterii, reaktywacja Dworskiej Straży Ogniowej w Kraskach
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 34; 26x36,5 cm
- 259 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Dobrej] 1917
 Freiwillige Feuerwehr Dobra
m.in. prośby o zapomogi na działalność, informacja nt. dostarczania koni podczas wybuchu pożaru
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 4; 25x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 339a

- 260 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Goszczanowie] 1918
 Freiwillige Feuerwehr Goszczanow
m.in. prośby o zapomogi na działalność, informacje nt. terminu zebrania, wykaz członków zarządu straży w Goszczanowie, założenia Poniatowskiej Straży Ogniowej Ochotniczej
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 40; 24,5x40 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 340
- 261 [Ochotnicze straże ogniowe w gminie Grzybki] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Grzybki
m.in. prośby straży przy Cukrowni „Cielce” w Kociotkach o zorganizowanie ćwiczeń, udzielenia zapomogi, prośba o pozwolenie na założenie straży ogniowej w Witkowie
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 14; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 340a
- 262 [Ochotnicze straże ogniowe w gminie Kościelnica] 1918-1918
 Freiwillige Feuerwehr Kościelnica
m.in. prośby o pozwolenie na założenie straży ogniowej we wsiach Orzeszków, Ostrowsko, Wielenin, składy zarządów, prośby o pozwolenie na przeprowadzenie ćwiczeń, udział w uroczystościach narodowych.
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 19; 26x38 cm
- 263 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Malanowie] 1918
 Freiwillige Feuerwehr Malanow
m.in. prośby o pozwolenie na założenie straży ogniowej w Malanowie, skład zarządu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 15; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 341c
- 264 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Brodni] 1918
 Freiwillige Feuerwehr Brodnia
m.in. prośby o pozwolenie na założenie straży ogniowych w Brodni, Brzegu, wykaz członków zarządu straży w Brodni, korespondencja w sprawie mieszkania dla akuserek powiatowych w Tykadłowie i Gódzieszach Wielkich
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 67; 24x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 341d

- 265 [Straż Ogniowa w Pęczniewie, gminie Namysłów] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Niemyslow
m.in. prośba straży o przyznanie funduszy na zakup sprzętu, informacje nt. cegielni w Rypinku i Kaliszu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 11; 25x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 342
- 266 [Straż Ogniowa w Jeziorsku, gminie Ostrów Warty] 1917
 Freiwillige Feuerwehr Ostrow-Wartski
m.in. prośba o przyznanie funduszy na zakup sprzętu
 akta luźne; stan dobry; rękopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 2; 25,5x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 343
- 267 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Świnicach] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Swinice
m.in. prośba o pozwolenie na założenie straży ogniowej, zatwierdzenie zarządu, przeprowadzenie ćwiczeń
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 23; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 344
- 268 [Ochotnicza Straż Pożarna w Czepowie-Wilamowie, gmina Skotniki] 1918
 Freiwillige Feuerwehr Skotniki
m.in. prośba o pozwolenie na założenie straży ogniowej we wsi Czepów Dolny, o przyznanie zasiłku na zakup sprzętu, wykaz członków zarządu
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 14; 25,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 344b
- 269 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Uniejowie] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Uniejow
m.in. prośba o przyznanie zapomogi na zakup sprzętu, o zorganizowanie jubileuszu 20. lecia straży, wykaz strat poniesionych przez straż wskutek działań wojennych, informacje nt. dostarczania koni przy pożarze, dostaw soli w powiatach
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 20; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 345a
- 270 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Ustkowie] 1917
 Freiwillige Feuerwehr Ustkow
m.in. informacja nt. powstania straży
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 5; 25x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 345c

- 271 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Boleszczynie, gmina Wichertów] 1918
 Freiwillige Feuerwehr Wichertow
m.in. informacja dotycząca wyboru komendanta straży, prośba o urządzenie loterii fantowej
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 11; 24,5x38,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 346a
- 272 [Ochotnicza Straż Ogniowa w Grodzisku, gmina Wola Świniecka] 1917-1918
 Freiwillige Feuerwehr Wola Swiniecka
m.in. informacja o wyborze wiceprezesa straży ogniowej w Grodzisku, prośby o założenie straży w Zimotkach oraz straży w Psarach w gminie Wichertów
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 25; 25,5x37 cm

Ubezpieczenia od ognia

- 281 [Ubezpieczenia ogniowe] 1915-1918
 Feuerversicherung
m.in. korespondencja w sprawie możliwości ubezpieczenia budynków właścicieli majątków ziemskich, informacje w sprawie dowodów asekuracyjnych budynków i rozkład premii w poszczególnych gminach, wykazy: pożarów, które miały miejsce od początku wojny w Kaliszu, pożarów spowodowanych zwykłymi wypadkami w gminie Kościelec w latach 1914-1916, składek ogniowych ściągniętych i nieopłaconych, prośby o zwolnienie z opłacania składek, informacje nt. mianowania na urząd kancelisty w biurze taksatora
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 365; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 117a
- 282 [Sprzęt strażacki] 1915-1918
 Feuerlöschwesen
m.in. informacja nt. funkcjonowania straży ogniowych w poszczególnych gminach, posiadanego sprzętu strażackiego, wykazy straży ogniowych w powiecie kaliskim i tureckim, pożarów, oferty na zakup sprzętu, wskazówki dotyczące walki z pożarem, prośby o udzielenie zapomóg na działalność straży, wyciąg z regulaminu dotyczącego wprowadzenia obowiązkowej straży ogniowej w Ostrowie, korespondencja w sprawie dostarczania podwód i koni
 akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 282; 24,5x38,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 117b

Sprawy wojskowe

- 283 [Broń i amunicja] 1915-1918
Waffen und Munition
m.in. okólniki dotyczące własności rzeczy i amunicji znajdujących się na polu bitwy, wyposażenia w broń żandarmerii, landszturmistów, zarządzenia w sprawie posiadania broni, amunicji, materiałów wybuchowych, wydawania pozwoleń na broń palną
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 41; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 33
- 284 [Broń i amunicja] 1915-1917
Waffen und Munition
m.in. próby o pozwolenie na broń, o zwrot zarekwirowanej broni, obwieszczenie dotyczące posiadania broni, amunicji, materiałów wybuchowych, korespondencja w sprawie zapasów amunicji i broni w rękach prywatnych
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 98; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 138
- 285 [Wojsko] 1916-1918
Militär
m.in. przepisy, okólniki dotyczące warunków przyjęcia pracowników w administracji w Generalnej Guberni Warszawskiej, świadczeń dla pracowników w dowództwie administracji cywilnej, wojskowych zatrudnionych w administracji, kosztów zakwaterowania koni
akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 36; 23,5x34,5 cm
- 286 [Państwowe fundacje dla rodzin osób poległych podczas wojny] 1917-1918
Nationalstiftung für [d]ie Hinterbliebenen der im Kriege Gefallenen
m.in. okólniki, wykazy: osób poszkodowanych przez wojnę zarejestrowanych przez stowarzyszenie „Vaterlands-Spende”, informacja nt. stowarzyszeń „Ludendorff-Spende”, „Invalidendank”
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 105; 24x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 93a

- 287 [Rekwizycja wozów i zaprzęgów] 1914-1917
 Requisition von Wagen und Gespannen
m.in. informacje dotyczące rekwirowania koni, wozów na potrzeby wojska, dostarczania podwód, wykazy zakupionych koni z ich opisem, rachunki, lista wynajętych 4. i 5. listopada 1914 r. wozów na rozkaz dowództwa 9. armii
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 202; 24,5x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 126
- 288 [Biuro rewizyjne w Kaliszu] 1915-1916
 Requisitionsbiuro in Kalisch
m.in. okólniki dotyczące rekwizycji drewna opałowego, węgla, leków, sprzedaży drzew, korespondencja w sprawie zarekwirowanych wozów, przepisy dotyczące wypłaty należności rekwizycyjnych w obrębie Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego
 akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 121; 25x35 cm
- 289 [Mapy] 1915
 Kartenmaterial
m.in. korespondencja w sprawie zamawiania map
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 7; 25x35 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 38
- 290 [Statystyka] 1916-1918
 Statistik
m.in. materiały statystyczne dotyczące powiatów kaliskiego i tureckiego, w tym ludności, niemieckich wsi i parafii w: Kaliszu, Sobiesękach, Stawiszynie, Prażuchach i Turku, pisma dotyczące wypełniania formularzy statystycznych
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 34; 25,5x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 38a

Oświata, religia, kultura

- 291 [Szkoły w mieście Kaliszu] 1916-1918
 Schulen der Stadt Kalisch
m.in. korespondencja w sprawie zamówienia przyrządu do gabinetu fizycznego dla Wyższej Szkoły Realnej w Kaliszu, informacja o zakupie

- placu pod budowę szkoły z Fundacji Repphana, korespondencja dyrektora seminarium z urzędem powiatowym w sprawie wypłaty wynagrodzeń dla nauczycieli*
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 32; 24x36 cm; znak teczki: Fach Nr. 187
- 292 [Zaproszenia na posiedzenia Komisji Szkolnej] 1917
Einladungen u[nd] Sitzungen der Schulkommission
m.in. zaproszenia, pokwitowania odbioru zaproszeń, rozliczenia delegacji członków komisji
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 18; 25x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 189
- 293 [Protokół Komisji Szkolnej powiatów Kalisz-Turek z dnia 4 sierpnia 1917r.] 1917
Protokolle der Schulkommission
poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 5; 25x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 189a
- 294 Rada Szkolna 1918
wstępna struktura wynagrodzenia pracowników szkół powszechnych
poszyt; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 2; 21x31,5 cm
- 295 [Sprawy kościołów ewangelicko-augsburskich w powiecie kaliskim] 1915-1917
Angelegenheiten der evangelischen Kirchen
m.in. informacje nt. parafii ewangelicko-augsburskich w: Kaliszu, Prażuchach, Stawiszynie, Sobiesękach, w tym wykaz miejscowości i kościołów, kaplic należących do parafii, pastorów, całkowitych dochodów duchownych, liczby parafian, położenia materialnego parafii w czasie wojny, pomocy dla nich
akta klejone; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 37; 24x36 cm
- 296 [Sprawy kościołów ewangelicko-augsburskich] 1915-1918
[Ange]legenheiten der evan[gelischen] Kirchen
m.in. informacje nt. wyborów kolegium Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Józefowie, zebrania gminnego w Sobiesękach, korespondencja w sprawie spadków, które otrzymała parafia Kalisz, wykazy zaległych składek kościelnych, pisma w sprawie pomocy dla wiernych w Łodzi,

wynagradzania ewangelickich duchownych, informacje o spotkaniach wyborczych, korespondencja dotycząca rokowań ewangelicko-augsburskiego synodu w Łodzi

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 207; 24,5x37,5 cm

- 297 [Regulacja pensji dla rabinów i dozorców bożniczych] 1918
 Gehaltsregelung der Rabbiner und Kultusbeamten
m.in. okólniki dotyczące pensji rabinów, ich pomocników, wynagrodzenia urzędników religijnych w żydowskiej gminie Kalisz i w powiecie sieradzkim, wykaz członków zarządu gmin żydowskich, wybory rabina w gminie Koźminek, lista wyborców
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 87; 24x36 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 165b
- 298 [Wybory zarządu gmin żydowskich] 1917-1918
 Vorstandswahlen der jüdischen Gemeinden
m.in. przepisy dotyczące przeprowadzania wyborów, organizacji wyborów, lista osób mających prawo uczestniczenia w wyborach dozorców bożniczych okręgu błaszkowskiego, listy wyborcze gmin żydowskich w Koźminku, Kaliszu, Stawiszynie, protokoły z wyboru zarządów gmin żydowskich w Błaszczkach, Stawiszynie, Koźminku, Kaliszu, wyniki wyborów zarządów gmin żydowskich w Turku, Dobrej, Uniejowie, protesty
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, jidisz i polski; s. 435; 24,5x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 165c
- 299 [Zezwolenia na przedstawienia teatralne, filmowe, koncerty] 1915-1918
 Genehmigung zu Theater, Konzert, Kinomat. pp. Aufführungen
m.in. wykazy zabronionych sztuk teatralnych i filmów, przepisy dotyczące kinematografów, sporządzania reklam widowisk publicznych (plakatów, ogłoszeń)
 akta klejone; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 56; 24,5x36,5 cm
- 300 [Wynagrodzenia dla duchownych] 1915-1917
 Gehälter der Geistlichen
m.in. okólnik w sprawie wynagrodzenia dla duchownych i rabinów, informacje nt. dekanatu tureckiego, wypłacania przez rząd niemiecki zasiłków pieniężnych duchownym
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 35; 23x35,5 cm

- 301 [Biblioteki i zbiory] 1915-1918
 Bibliotheken u.[nd] Sammlungen
m.in. okólniki, oferty, zamówienia, prośby o przestanie wydawnictw, czasopism, odezwa Stowarzyszenia Niemieckich Księgarzy w Lipsku dotycząca wojennej kolekcji niemieckich księgarń, informacje nt. dawnych i obecnych stempli i herbów w używanych w urzędach, korespondencja z Królewskim Muzeum Etnologii w Berlinie w sprawie odnalezionych w Ksawercinie (powiat Turek) urn, informacje dotyczące bibliotek i zbiorów archeologicznych, wykaz bibliotek w Kaliszu i Uniejowie
 akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyki;
 jęz. niemiecki i polski; s. 359; 24x37 cm; znak teczki: Fach Nr. 131a
- 340 [Szkolnictwo w mieście i gminie Błaszki] 1915-1917
miasto Błaszki (s.1-197) – m.in. informacje nt. szkół, ich dofinansowania w 1913 r., utworzenia szkoły ewangelicko-żydowskiej, religijnej szkoły żydowskiej (cheder), wynagradzania i dokształcania nauczycieli, wykazy członków zarządu szkół miejskich, utworzenia ochronki dla biednych dzieci
gmina Błaszki (s. 198-285) – m.in. informacje nt. szkół w Borystawicach, Kwaskowie i Gzikowie, prośby o utworzenie szkoły w Kokoszkach, przemianowania prywatnej szkoły w Wójcicach na gminną, mianowania i dokształcania nauczycieli
 akta luźne, brak okładki; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyki; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 285; 22x35,5 cm
- 341 [Szkolnictwo w gminach: Brudzew, Ceków, Chocz, Godziesze, Iwanowice] 1915-1917
gmina Brudzew (s. 1-117) – m.in. informacje nt. składki szkolnej, dopłat rządowych do szkół, prywatnego nauczania, urzędzenia nowych szkół, budżety szkół ludowych w Brudzewie od 1913 r., Blizanowie od 1911 r., projekt budżetu szkoły ludowej męskiej w Blizanowie od 1916 r., wykazy i wynagrodzenia nauczycieli
gmina Ceków (s. 118-194) – m.in. informacje nt. nauczycieli, ich wynagrodzenia, urzędzenia nowych szkół w Kosmowie, budżety szkół w Cekowie od 1911 r., Kosmowie od 1916 r., Przespolewie od 1913 r.
gmina Chocz (s. 195-314) – m.in. informacje nt. szkół w Chocz, Oleścu, Kuźni, nauczycieli (dane osobowe, wynagrodzenia), szkolnictwa prywatnego, budżety szkół w Chocz, Kuźni, Oleścu od 1915 r., w Jankowie od 1917 r., zamiana szkoły gminnej w Jankowie na prywatną

gmina Godziesze (s. 315-381) – m.in. informacje nt. szkół, nauczycieli, uczęszczania do szkoły dzieci ze wsi Zajączki, założenia ochronki w Godzieszach Wielkich, budżet szkoły w Godzieszach od 1911 r.

gmina Iwanowice (s. 382-486) – m.in. spis szkół, wykaz członków zarządów w szkołach w Iwanowicach I i II, Sobiesękach, Szczytnikach, Joance, wynagrodzenia nauczycieli, informacje o szkole w Popowie, budżet szkoły w Sobiesękach z 1870 r.,

kopie pism Kaliskiej Dyrekcji Naukowej z lat 1904-1914

akta luźne, brak okładki; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyki; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 486; 22x35 cm

- 342 [Szkolnictwo w mieście Kaliszu oraz gminach: Kalisz, Kamień, Kościelec] 1915-1917

miasto Kalisz (s. 1-299) – m.in. utworzenie szkół: freblowskiej, dla dzieci żydowskich, dla początkujących dzieci, ochronki, prowadzenie kursów wieczorowych, podania o pracę i praktykę, świadectwa szkolne z 1907 r., informacje nt. szkół, ilości uczniów, wykaz nauczycieli szkół początkowych miejskich, budżety szkół, informacje statystyczne

gmina Kalisz (s. 300-381) – m.in. prowadzenie elementarnych wykładów w Biskupicach, skład zarządu i utrzymanie szkoły początkowej oraz utworzenie drugiej w Dobrzeczu

gmina Kamień (s. 382-496) – m.in. informacja nt. szkół elementarnych w Dębie, Kamieniu, Morawinie, Koźlątkowie, prywatnej w Młynisku-Krzyżówkach, otwarcia szkoły w Przedzeniu, dofinansowania szkół, mianowania nauczycieli

gmina Kościelec (s. 497-571) – m.in. informacje nt. szkół w Kazali, Korzeniewie, Kościelcu i Danowcu, otwarcie szkoły w Stropieszynie, budowa szkoły w Kościelcu, pensje nauczycieli

akta luźne, brak okładki; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyki; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 571; 22x35 cm

- 343 [Szkolnictwo w gminach: Koźminek, Marchwacz, Opatówek, Ostrów Kaliski] 1915-1917

gmina Koźminek (s. 1-107) – m.in. informacje nt. zapomóg dla szkół, otwarcia szkół: prywatnej w Nakwasinie Starym, Gaci Kaliskiej, Chabierowie, ochronki, wyciąg z książki przychodowo-rozchodowej szkoły elementarnej w Koźminiku, sprawy nauczycieli (życiorysy i wynagradzania), kopie świadectw szkolnych

gmina Marchwacz (s. 108-283) – m.in. informacje nt. szkół w Rajsku, Sierzchowie, Krowicy, Szulcu, Karolewie, opłat na szkołę w Opatówku,

utworzenia szkół w Krowicy Pustej, Ksawerowie, Borowie, budżet gminy Marchwacz, sprawy nauczycieli (życiorysy, zwolnienia, świadectwa) gmina Opatówek (s. 284-373) – m.in. informacje nt. szkół w Opatówku, Tłokini, otwarcia szkoły w Michałowie II, dofinansowania, składki szkolnej, wykaz członków zarządu szkół katolickich, sprawy nauczycieli (wynagrodzenia, świadectwa)

gmina Ostrów Kaliski (s. 374-431) – m.in. informacje nt. szkół w Giżycach i Ostrowie Kaliskim, budżety szkół od 1911 r., składka szkolna, sprawy nauczycieli,

kopie rozporządzeń rosyjskiego Naczelnika Powiatu Kaliskiego i pism Kaliskiej Naukowej Dyrekcji oraz świadectw szkolnych z 1903-1914

akta luźne, brak okładki; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 431; 22x35 cm

344 [Szkolnictwo w gminach: Pamięcin, Staw, Strzałków] 1915-1917

gmina Pamięcin (s. 1-149) – m.in. informacje nt. szkół w Jastrzębnikach, Piątku Małym, Zagorzynie, Rychnowie, Pamięcinie, dofinansowania od rządu, rachunki za odnowienie szkoły w Pamięcinie, obsada szkół, wykaz pensji dla nauczycieli

gmina Staw (s. 150-324) – m.in. informacje nt. szkół w Stawie, Suliszewicach, Sędzimirowicach, Chlewie, Kalinowej, Górze, utworzenia szkół w Kobylnikach, Morawkach, Mroczkach Wielkich, Skalmierzu, wykaz zaległości składki bożniczej i na mykwę dla Błaszczowskiego Bożniczego Okręgu, budżety szkół w Chabierowie, Kalinowej, Mroczkach Wielkich, Sędzimirowicach, Skalmierzu, Suliszewicach, sprawy nauczycieli (mianowania, wynagrodzenia)

gmina Strzałków (s. 325-359) – m.in. informacja nt. szkoły w Liskowie (budżet szkoły od 1910 r.), sprawy nauczycieli (odszkodowania, zwolnienie nauczycielki wiejskiej w Zakrzyniu)

akta luźne, brak okładki; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 359; 22x35 cm

345 [Szkolnictwo w gminach: Stawiszyn, Tyniec, Zbiersk, Zborów, Żydów] 1915-1917

gmina Stawiszyn (s. 1-156) – m.in. budżety szkół od 1911 r., otwarcie szkoły żydowskiej w Stawiszynie, ochronek, informacje o szkole w Długiej Wsi, obsada stanowisk nauczycielskich

gmina Tyniec (s. 157-298) – m.in. informacje nt. szkół w Skarszewie, Tyńcu, Chmielniku, Kokaninie i ich utrzymania, szkoły parafial-

nej w Kokaninie, urządzenia szkoły we wsi Pólko, nauczycieli, liczby uczniów, budżety szkół od 1911 r.

gmina Zbiersk (s. 299-451) – m.in. informacje nt. szkół w Zbiersku, Dzierzbiniu, Przyraniu, nauczycieli, otwarcie szkół w Długiej Wsi, kolonii Zamęty, budżety szkół od 1911 r.

gmina Zborów (s. 452-581) – m.in. informacje nt. szkół w Borkowie, Goliszewie, Tykadłowie, szkoły prywatnej w Zborowie i ich utrzymania oraz wyposażenia, liczbie uczniów, sprawy nauczycieli (podania o pracę), wykazy funduszy gminnych

gmina Żydów (s. 583-649) – m.in. informacje nt. szkół w Chetmcach, Piwonicach, Sulistawicach, Szczypiornie, Noskowie i ich utrzymania, nauczycieli, budżety szkół od 1911 r.

akta luźne, brak okładki; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 649; 22x35 cm

- 346 [Szkolnictwo w gminach: Goszczanów, Grzybki, Kościelnica, 1915-1917
Malanów, Niemysłów, Ostrów Warcki, Pęcherzew, Piętno, Skotniki,
Skarżyn, Tokary, Turek, Uniejów, Wichertów, Zelgoszcz]

gmina Goszczanów (s. 1-73) – m.in. informacje nt. szkół w Goszczanowie, Poniatowie, Gawłowicach, Ciepeliowie, Moskurni, Woli Tłomakowej, prywatnej szkoły w Woli Tłomakowej, nauczycieli, urządzenia ochronki w Goszczanowie

gmina Grzybki (s. 74-186) – m.in. informacje nt. szkół w Witowie, Tomislawicach, Grzybkach i ich utrzymania, szkoły fabrycznej w Cielcach, szkoły w Retnicy, urządzenia szkół w Zieleńcinie, Sosze, Ustkowie, nauczycieli, budżety od 1911 r.

gmina Kościelnica (s. 187-268) – m.in. informacje nt. szkół w Ostrowsku, Spycimierzu, Wieleninie, budżety od 1911 r., zapomogi dla szkół gminy Kościelec, utworzenie szkół ludowych w Kościelnicy i Woli Przedmiejskiej, ochronki, sprawy nauczycieli (podania o pracę, życiorysy)

gmina Malanów (s. 269-292) – m.in. informacje nt. szkoły w Kotwasicach, nauczycielach

gmina Niemysłów (s. 293-296) – m.in. informacje nt. ochronki w Pęczniewie, życiorys i podanie Anny Seler

gmina Ostrów Warcki (s. 297-298) – zaświadczenia dotyczące nauczycielki w Zakrzynie Heleny Saganowskiej

gmina Pęcherzew (s. 299-344) – m.in. informacje nt. szkoły w Szadowie Pańskim, szkoły kantoratowej w Chlebowie, otwarcia szkoły w Obłężźnie, nauczycieli, budżety szkoły i gminy od 1911 r.

gmina Piętno (s. 345-419) – m.in. informacje nt. szkół w Słodkowie, Cisowie, Bibiannie i ich utrzymanie, nauczycieli, wielkopolskiego kantoratu, budżety szkół od 1911 r.

gmina Skarżyn (s. 420-479) – m.in. informacje nt. szkół w Będziechowie, Miłaczewie, Skarżynie i ich utrzymanie, nauczycieli, budżety szkół od 1911 r.

gmina Skotniki (s. 480-482) – informacje nt. szkoły w Skotnikach

gmina Tokary (s. 483-484) – informacja nt. rozpoczęcia lekcji w szkole w Tokarach

gmina Turek (s. 485-504) – m.in. informacje nt. szkół żydowskich, otwarcia prywatnej szkoły w Turku

gmina Uniejów (s. 505) – pismo w sprawie nauczycieli Dybowskiego i Sieczko

gmina Wichertów (s. 506-565) – m.in. prośby o prowadzenie prywatnych lekcji, informacje nt. szkoły w Boleszczynie (budżet od 1911 r.)

gmina Zelgoszcz (s. 566-619) – informacje nt. szkoły w Chwałborzycach i jej utrzymanie, nauczycieli,

kopie rozporządzeń władz rosyjskich z lat 1913-1914

akta luźne, brak okładki; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 619; 22x35 cm

Sprawy rolne

- 302 [Rolnictwo] 1915-1916
Landwirtschaft
*m.in. korespondencja w sprawie zapasów ziarna, zakazu koszenia nie-
dojrzałego żyta, pielęgnacji drzew owocowych*
*akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogoty; jęz.
niemiecki i polski; s. 20; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 116*
- 303 [Rolnictwo] 1917-1918
Verwaltungschef (Landwirtschaftssachen)
*m.in. informacja dotycząca zbiorów słomy, produkcji cukru, zasiewów
w powiecie kaliskim, przejęcie przez Związek Ziemian spraw mająt-
ków, sprawa konfiskaty koni przez wojsko, zarządzenia dotyczące za-
opatrzenia ludności w chleb i mąkę, monopolu mącznego w powiecie
kaliskim i tureckim, zakazu handlu końmi, wypiekania chleba, upraw
roślin strączkowych, korespondencja w sprawie obowiązków dostarczania*

bydła przez rolników wsi Piwonice, kontraktów na dostawę mięsa do armii, akta sprawy sądowej przeciwko Wawrzyńcowi Stempin, „Dziennik Rozporządzeń Cesarsko-Niemieckiego Naczelnika Powiatów Kaliskiego i Tureckiego” z 31 października 1917 r., 28 grudnia 1917 r., 1 lutego 1918 r., 20 lutego 1918 r. i 25 marca 1918 r.

akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis, afisze; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 351; 26x35 cm

- 304 [Posiedzenia Komisji Rolniczej] 1916-1918
 Sitzungen der landwirtschaftl[ichen] Kommission
m.in. zaproszenia, pokwitowania odbioru, organizacja posiedzenia, informacja o zakupie ogierów, odpis protokołu z 8 stycznia 1918 r.
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 38; 24,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 185a
- 305 [Posiedzenia Komisji Rolniczej] 1916-1918
 Protokolle der landwirtschaftlichen Kommission
m.in. wykaz członków komisji, protokoły od dn. 1 września 1916 r. do 8 stycznia 1918 r.
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 27; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 185c
- 230 [Zakup pługów parowych przez stowarzyszenia] 1917
m.in. korespondencja z stowarzyszeniami rolniczymi w sprawie pługów parowych
 Tytuł nadany teczcze „Polska Macierz Szkolna Kalisch” nie odpowiada zawartości teczki
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 11; 24x35 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 320

Leśnictwo

- 307 [Lasy państwowe] 1915-1918
 Staatsforsten
m.in. okólniki dotyczące dostawy drzew na budowę kolei, mostów, zarządzenie dotyczące zapobiegania pożarom lasów
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 35; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 75

- 308 [Lasy państwowe] 1915-1918
Staatsforsten
m.in. korespondencja dotycząca opracowania mapy powiatu z zaznaczonymi terenami leśnymi, mapka okolic Dzierzbina, informacje nt. tartaków w gminach, pozwoleń na zbieranie drzewa wydanych rezerwistom i sprzedanym osobom trzecim, prośby w sprawie zakupu drzewa z lasów państwowych
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, mapka; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 130; 24,5x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 241
- 309 [Lasy ordynackie] 1915-1917
Majoratsforsten
m.in. okólniki dotyczące ustalenia nowych zasad użytkowania i pielęgnacji lasów prywatnych i donacyjnych, podsumowanie wydatków na edukację z komunalnej kasy Kalisza
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 6; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 76
- 310 [Lasy ordynackie] 1915-1916
Majoratsforsten
m.in. korespondencja dotycząca konfiskaty majoratu Uniejów i majątku Stemplów, przekazania kopii kontraktów, informacje z gmin nt. lasów prywatnych powyżej 1000 mórg polskich
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 44; 25x35 cm; znak teczki: Fach Nr. 242
- 311 [Sprawy związane z leśnictwem powiatu Turek] 1915
Forstangelegenheiten mit dem Kreis Turek
sprawa Konstantego Wiatrowskiego ze wsi Sierzbów (gmina Koźminek) o bezpłatne wydanie drzewa z lasów państwowych leśnictwa Turek na odbudowę stodoły.
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 7; 26x35 cm
- 312 [Myśliwstwo i wędkarstwo] 1916-1918
Jagd und Fischereiwesen
m.in. meldunki dotyczące nielegalnych polowań, okólniki w sprawie wydawania pozwoleń na polowania i połów ryb, pozwoleń dla wojskowych i urzędników niemieckich, oddawanie praw do polowań w dzierżawę, zarządzenie w sprawie polowań, plan Rychnowa z 1911 r. (kopia), ko-

respondencja w sprawie odstrzału dzików, wykaz terenów łowieckich, odpisy pozwolenia na polowanie z 1913 r.

akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 233; 24,5x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 116a

Kasy oszczędnościowo-pożyczkowe, banki

- 306 [Stowarzyszenia] 1916-1917
Genossenschaftliche Unternehmungen
m.in. okólniki dotyczące rejestracji stowarzyszeń, informacje o spółdzielczych kasach pożyczkowych i oszczędnościowych
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 32; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 58
- 313 [Kasy oszczędnościowe] 1915-1918
Sparkassen
m.in. okólniki, wykaz stowarzyszeń kredytowych i związków spółdzielczych, kas pożyczkowych i oszczędnościowych w powiecie Turek, korespondencja w sprawie uruchomienia kas pożyczkowo-oszczędnościowych w gminach, ustawa Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego, wzorcowy statut dla gminnych kas oszczędnościowych, informacje nt. cech fałszywych banknotów marek polskich, fragment książki Mariana Grzegorzewskiego „Reforma kas pożyczkowo-oszczędnościowych Królestwa Polskiego”
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 159; 23,5x35,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 54a
- 314 [Kasy pożyczkowo-oszczędnościowe powiatu Turek, 1916-1918
towarzystwa pożyczkowe miasta Kalisza]
Spar- und Darlehnskassen Kreis Turek Darlehnsgeellschaften der Stadt Kalisch
m.in. wykaz towarzystw kredytowych miasta Kalisza, powiatów Kalisz i Turek, bilanse Kaliskiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu i kaliskich towarzystw pożyczkowo-oszczędnościowych, sprawozdania towarzystw pożyczkowo-oszczędnościowych w Błaszczach, Stawiszynie, Rychnowie, Dobrzeczu, Godzieszach, Chocz, Ostrowie Warckim, Ze-

- lgoszczy, Woli Świnieckiej, Luboli, Goszczanowie, Piekarach, Pęcherzewie, Dobrej, Skarżynie, Kościelnicy, Biernacicach, Turku, Grzybkach, Piętnie, Skotnikach, Niemysłowie, Malanowie, Liskowie, Strzałkowie, Skęczniewie, Wichertowie, Tokarach, Uniejowie, Kowalach Pańskich, Niewieszu, Stawie, Zbiersku, ustawy: Towarzystwa Oszczędnościowo-Pożyczkowego w Turku, o kasach pożyczkowych i oszczędnościowych dla ludności wiejskiej*
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 264; 25,5x39 cm; znak teczki: Fach Nr. 175a
- 315 [Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Błaskach] 1916-1918
 Spar und Darlehnskasse Blaschki
m.in. sprawozdania kasy, informacje nt. osób zalegających ze spłatą pożyczek, uchwała gminy Błaski dotycząca wyboru radnych
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 36; 24x36 cm
- 316 [Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Cekowie] 1916-1918
 Spar- u[nd] Darlehnskasse Cekow
m.in. informacje dotyczące kasy, protokół z rewizji kasy, prośba o zwrot wynagrodzenia za prowadzenie Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej gminy Kościelec za 1914 r., kwity za zakup towarów z 1914 r.
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 43; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 216b
- 317 [Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Chocz] 1916-1918
 Spar- u[nd] Darlehnskasse Chocz
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, bilans, spisy dłużników i posiadaczy wkładów, protokół z rewizji kasy
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 55; 25,5x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 216c
- 318 [Chrześcijańskie Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Godzieszach] 1916-1918
 Spar- u[nd] Darlehnskasse Godziesze
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, protokoły z posiedzenia zarządu w sprawie podziału zysków, z rewizji kasy
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 27; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 216d

- 319 [Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Iwanowicach] 1916-1918
Spar- u[nd] Darlehnskasse Iwanowice
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, sprawozdanie za okres od 1 stycznia do sierpnia 1914 r., bilans, protokół z rewizji kasy, korespondencja w sprawie wypłaty wynagrodzeń
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 69; 23,5x37,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 217
- 320 [Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Kaliszu] 1916-1918
Spar- u[nd] Darlehnskasse Kalisch
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, bilans, wypłata wynagrodzeń, protokoły z rewizji kasy, zebrań członków Czwartego Kaliskiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego „Wzajemna Pomoc” i Kaliskiego Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; s. 38; 25x38 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 217a
- 321 [Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Kamieniu] 1916-1917
Spar- und Darlehnskasse Kamien
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, aktywów i passywów, wynagrodzenia członków zarządu, protokół rewizji kasy
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 19; 26x35 cm
- 322 [Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Koźminku] 1916-1918
Spar- u[nd] Darlehnskasse Koźminek
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, statut, sprawozdanie za 1915 r., bilans, wykazy: dłużników, wkładów, protokół z rewizji kasy, wzorcowy statut dla towarzystw pożyczkowo-oszczędnościowych z 1913 r.
akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 102; 25x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 217d
- 323 [Włosiańska Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Marchwaczu] 1916-1918
Spar- u[nd] Darlehnskasse Marchwacz
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, wykazy: właścicieli wkładów, dłużników, pożyczek, sprawozdanie za lata 1914-1917, rachunki, protokół z rewizji kasy

- akta luźne; stan dobry; formularz, druk, rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki i polski; s. 54; 25x37 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 218
- 324 [Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Opatówku] 1916-1918
Spar- u[nd] Darlehnskasse Opatówek
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, o przestaniu bilansu, o zebraniu członków, sprawozdania
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki i polski; s. 8; 25x35 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 218a
- 326 [Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Tyńcu] 1916-1918
Spar und Darlehnskasse Tyniec
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, wykaz osób zalegających ze spłatą pożyczek, sprawozdania za lata 1914-1917, protokół z rewizji kasy
akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki i polski; s. 27; 24x34,5 cm
- 327 [Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Żydowie] 1916-1918
Spar- u[nd] Darlehnskasse Zydwow
m.in. informacje dotyczące działalności kasy, bilans, protokół zarządu w sprawie podziału zysków, uchwała gminna dotycząca wypłaty części zysków kasy na potrzeby urzędu gminnego
akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogoty; jęz. niemiecki i polski; s. 20; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 219d
- 331 [Założenie konta czekowego dla kasy powiatowej i komunalnej kasy powiatowej przy Banku Wschodnim do celów działalności handlowej i gospodarczej] 1916
Errichtung eines Scheckkontos für die Kreis- u[nd] Kreiskommunalkasse bei der Ostbank für Handel u[nd] Gewerbe
m.in. korespondencja w sprawie założenia Oddziału Banku Wschodniego w Kaliszu, posiadanych przez bank zasobów gotówki
akta luźne; stan dobry; maszynopis, rękopis; neogoty; jęz. niemiecki; s. 14; 25x36,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 203

- 332 [Depozyty gmin miejskich i wiejskich w bankach rosyjskich] 1917
 Deponate der Stadt- u[nd] Landgemeinden bei russischen
 Banken
*m.in. korespondencja w sprawie posiadania przez gminy, probostwa ka-
 pitałów w bankach rosyjskich i ich zwrotu gminom, wykazy kapitałów
 znajdujących się w bankach rosyjskich*
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz.
 niemiecki; s. 45; 25,5x39,5 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 203a

Nabywanie gruntów

- 328 [Bank Włociański] 1916-1918
 Bauerngrundbank
*m.in. informacje nt. oddziałów banku, okólniki w sprawie amortyzacji
 kapitału, parceli banku*
 akta klejone; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiec-
 ki; s. 19; 23x34,5 cm.
- 329 [Dobra Banku Włociańskiego] 1916-1917
 Bauernbankgüter
*m.in. wykazy rozparcelowanych przez Bank Włociański majątków
 w poszczególnych gminach, prośby o zatwierdzenie zamiany gruntów*
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz.
 niemiecki i polski; s. 58; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 116b
- 330 [Komisja Banku Włociańskiego] 1918
 Bauerbank-Kommission
*m.in. dokumenty dotyczące wydawania pozwoleń na kupno parceli
 włociańskich przez parafię w Błaszczkach pod cmentarz, zatwierdzenia
 uchwał gminnych w sprawie zaliczenia wskazanych osób do stanu wło-
 ściańskiego, obwieszczenie dla właścicieli parceli Banku Włociańskiego*
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki
 i polski; s. 316; 25x38 cm; znak teczki: Fach Nr. 244a
- 333 [Nabywanie gruntów przez Żydów] 1916-1917
 Landerwerb durch Juden
*korespondencja w sprawie wykupienia gruntu w powiecie konińskim
 przez Brasa Meyerantza z Turku*
 akta klejone; stan dobry; rękopis; neogotyck; jęz. niemiecki; s. 3;
 24,5x35 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 243b

- 334 [Informacje ogólne] 1916-1918
 Allgemeines
m.in. okólniki dotyczące formułki przysięgi składanej przed sądem polubownym, postępowania z rosyjskimi pracownikami, kontraktów kolonialnych, ubezpieczeń socjalnych, zdeponowania biżuterii posiadanej przez urzędników i oficerów, wycofania się legionistów, wykaz osób wytypowanych na członków rady nadzorczej i zarządu Centralnej Kasy Spółek Rolniczych w Warszawie m.in. Wacław Bliziński, zdjęcie czapki służbowej, decyzja Rady Miejskiej m. Kalisza w sprawie moratorium dla zobowiązań mieszkańców miasta, którzy na skutek działań wojennych nie mogą uiścić przypadających należności
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 87; 24,5x35,5 cm; znak teczki: Fach Nr. 79

Obwieszczenia władz niemieckich

- 335 [Dzienniki rozporządzeń Generalnego Gubernatorstwa] 1915-1918
 Verordnungsblätter des General-Gouvernements
m.in. plan dystrybucji dzienników, zamówienia, rachunki, wykazy urzędów i prywatnych abonentów dzienników urzędowych
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 184; 24,5x38 cm
- 336 [Rozporządzenia władz niemieckich] 1915-1918
 Verordnungen
ogłoszenia dotyczące im.in. usunięcia napisów rosyjskich z miejsc publicznych, zabicia gołębi pocztowych, złożenia przez mieszkańców Kalisza deklaracji wykazujących dochód z nieruchomości w latach 1912-1914, godzin otwarcia sklepów, patroli nocnych we wsiach, odprowadzania nieczystości i odpadów, wykonania wyroku śmierci, kinomatografu, parku miejskiego, zabezpieczenia zdrowia publicznego w Turku, wchodzenia do spalonych domów, w sprawie pozwolenia na produkcję wody gazowanej w Kaliszu, wprowadzenia czasu letniego
 akta luźne; stan dobry; formularz, rękopis, maszynopis, afisze; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 118; 24,5x39 cm; znak teczki: Fol. I Fach Nr. 128

- 337 [Rozporządzenia władz niemieckich szczebla powiatowego i gubernialnego] 1914-1916
obwieszczenia komendanta m. Kalisza mjr. Hermanna Preuskera do mieszkańców wprowadzające drastyczne zarządzenia i restrykcje wobec ludności miasta i w sprawie przejścia miasta pod pruski zarząd woj-skowy, ogłoszenia dotyczące m.in. rozmyślnego podpalania domów, kradzieży, wykupywania patentów do wykonywania przemysłu, obniżenia racji żywnościowych, paszportów, poboru podatku od zapalek, przekraczania linii zaporowej, zabezpieczenia zdrowia publicznego w Turku, zakazu wchodzenia do spalonych domów, pieniędzy papierowych niemieckich i rosyjskich, prywatnej korespondencji, urządzania publicznych zebrań, wyszynku i handlu alkoholem, obowiązku meldowania się osób prywatnych przybywających do Warszawy, posiadania broni, amunicji, materiałów wybuchowych, obowiązku szkolnego, zabijania bydła, handlu
 akta luźne; stan dobry; druk, afisze; jęz. niemiecki, rosyjski i polski; 92 afisze; 46x69 cm
- 338 [Obwieszczenia zamieszczane w powiatowym dzienniku urzędowym] 1918
 Bekanntmachungen für das Kreisblatt
m.in. korespondencja w sprawie umieszczenia w dzienniku rozporządzeń ogłoszeń, rozwieszania ich w miejscach publicznych
 akta luźne; stan dobry; rękopis, maszynopis; neogotyck; jęz. niemiecki i polski; s. 30; 23,5x35 cm
- 339 [Obwieszczenia naczelnika powiatu] 1918
 Bekanntmachungen
obwieszczenia dotyczące powiatowego monopolu mącznego, dostaw zboża, uprawy ziemi, dostaw bydła, znaków numerów domów wykonanych z metali sekwestrowanych, przewozu towarów tekstylnych, cen maksymalnych na mięso i sól
 akta luźne; stan dobry; druk, rękopis; jęz. niemiecki i polski; 12 afiszy; 47,5x64 cm

INDEKS

(nazw miejscowości, nazw osobowych oraz stowarzyszeń, organizacji, partii itp.,
ujęte w tytułach i zawartości teczek, do których sygnatur odsyła się w indeksie)

Annopol, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Austo-Węgry	94, 198
Babianna, w., gm. Piętno, pow. turecki	346
Babina, ul., Kalisz	71, 144
Bank Włościański	328, 329, 330
Bank Wschodni	331
Bank Wschodni Oddział w Kaliszu	331
Berlin, m.	301
Beseler Hans von, generał-gubernator warszawski	188
Będziechów, w., gm. Strzałków, pow. turecki	346
Będzin, pow.	17
Białek Szymon	181
Biblioteka-Czytelnia im. Henryka Sienkiewicza w Błaszczkach	237, 238
Biernacice, gm., pow. turecki	13
Biernacice, w., gm. Biernacice, pow. turecki	314
Biskupice, w., gm. Kalisz, pow. kaliski	342
Blizanów, w., gm. Brudzew, pow. kaliski	243, 341
Bliziński Wacław, ks.	16, 334
Błaszki, gm., pow. kaliski	13, 315, 340
Błaszki, m., pow. kaliski	54, 73, 91, 108, 124, 128, 149, 152, 162, 190, 214, 217, 236, 237, 238, 242, 274, 278, 298, 314, 315, 330, 340
Bogusław, w., pow. pleszewski	144

Boleszczyn, w., gm. Wichertów, pow. turecki	271, 346
Borków, w., gm. Zborów, pow. kaliski	136, 138, 139, 141, 345
Borów, w., gm. Marchwacz, pow. kaliski	343
Borysławice, w., gm. Błaszki, pow. kaliski	340
Brodnia, w., gm. Lubola, pow. turecki	264
Brudzew, gm., pow. kaliski	13, 101, 325, 341
Brudzew, w., gm. Brudzew, pow. kaliski	125, 243, 341
Brzeg, w., gm. Lubola, pow. turecki	264
Brzeziny, w., gm. Ostrów Kaliski, pow. kaliski	152
Budy Liskowskie, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Caro Georg, architekt	117
Ceków, gm., pow. kaliski	13, 341
Ceków, w., gm. Ceków, pow. kaliski	91, 244, 316, 341
Centralna Kasa Spółek Rolniczych w Warszawie	334
Chabierów, w., gm. Staw, pow. kaliski	343, 344
Chelmce, w., gm. Opatówek, pow. kaliski	119, 120, 126, 345
Chlebowo, w., gm. Pęczew, pow. turecki	346
Chlewo, w., gm. Staw, pow. kaliski	101, 240, 344
Chmielnik, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	345
Chocz, gm., pow. kaliski	13, 68, 103, 341
Chocz, w., gm. Chocz, pow. kaliski	47, 51, 121, 146, 314, 317, 341
Chrześcijańskie Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Godzieszach	318
Chwałborzyce, w., gm. Zelgoszcz, pow. turecki	258, 346
Ciechocinek, zakład kąpielowy, gm. Raciążek, pow. nieszawski	54
Cielce, w., gm. Grzybki, pow. turecki	346
Ciepielów, w., gm. Goszczanów, pow. turecki	346
Cisów, w., gm. Piętno, pow. turecki	346
Czepów Dolny, w., gm. Skotniki, pow. turecki	268
Czwarte Kaliskie Chrześcijańskie Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe „Wzajemna Pomoc” w Kaliszu	320
Danowice, w., gm. Kościelec, pow. kaliski	342
Dębe, w., gm. Opatówek, pow. kaliski	342
Dębniałki, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Diecezja Kujawsko-Kaliska we Włocławku	146

Długa Wieś, w., gm. Zbiersk, pow. kaliski	345
Dobra, gm., pow. turecki	13
Dobra, m., pow. turecki	41, 45, 123, 137, 190, 227, 228, 259, 298, 314
Dobrzec, w., gm. Kalisz, pow. kaliski	146, 246, 247, 314, 342
Dom Poprawczy w Rawiczu	222
Dozór Bożniczy Okręgu Błaszковского	298, 344
Drukarnia Józefa Radwana	192, 193
Dworska Straż Ogniowa w Kraskach	258
Dybek Franciszek, pisarz gm. Niemysłów	15
Dybowski, nauczyciel	346
Dziennik Kaliski	192
Dziennik Rozporządzeń Cesarsko-Niemieckiego Naczelnika Powiatów Kaliskiego i Tureckiego	44, 303
Dziennik Rozporządzeń Generał-Gubernatorstwa Warszawskiego	246
Dziennik Urzędowy Powiatu Garwolin	276
Dzierzbín, w., gm. Zbiersk, pow. kaliski	257, 308, 345
Elektrownia Miejska w Turku	35, 41, 145
Firma N. Jezierski & Co.	110
Fiszer von Mollard	193
Fundacja Repphana w Kaliszu	38, 291
Gać Kaliska, w., gm. Koźminek, pow. kaliski	343
Garbarska, ul., Kalisz	280
Garwolin, pow.	17, 276
Gawłowice, w., gm. Goszczanów, pow. turecki	346
Gazeta Kaliska	26, 112, 178, 192
Gazeta Urzędowa Powiatu Sieradzkiego	190
Gazownia Miejska w Kaliszu	42
Generalne Gubernatorstwo Lubelskie	199
Generalne Gubernatorstwo Warszawskie	3, 34, 98, 167, 171, 199, 285, 288, 335
Gimnazjum Męskie w Kaliszu	31
Giżyce, w., gm. Ostrów Kaliski, pow. kaliski	343
Gmina Żydowska w Błaszках	298
Gmina Żydowska w Dobrej	298
Gmina Żydowska w Kaliszu	18, 297, 298

Gmina Żydowska w Koźminku	297, 298
Gmina Żydowska w Stawiszynie	298
Gmina Żydowska w Turku	298
Gmina Żydowska w Uniejowie	298
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Brudzewie	101
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Cekowie	316
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Choczcu	317
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Iwanowicach	319
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Kaliszu	320
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Kamieniu	321
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Kościelcu	316
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Koźminku	322
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Opatówku	324
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Tyńcu	326
Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Żydowie	327
Godziesze Wielkie, gm., pow. kaliski	13, 45, 341
Godziesze Wielkie, w., gm. Godziesze Wielkie, pow. kaliski	91, 190, 264, 314, 318, 341
Goliszew, w., gm. Zborów, pow. kaliski	146, 345
Gospoda Czeladzi Szewskiej w Kaliszu	235
Gostynin, pow.	17
Goszczanów, gm., pow. turecki	13, 346
Goszczanów, w., gm. Goszczanów, pow. turecki	260, 314, 346
Góra, w., gm. Staw, pow. kaliski	344
Grodziński Mordchel	76
Grodzisko, w., gm. Brudzew Kaliski, pow. kaliski	144
Grodzisko, w., gm. Wola Świniecka, pow. turecki	272
Grójec, pow.	17
Grzegorzewski Marian	313
Grzybki, gm., pow. turecki	13, 261, 346
Grzybki, w., gm. Grzybki, pow. turecki	314, 346
Gubernia Kaliska	63
Gzików, w., gm. Błaszki, pow. kaliski	340
Hahn Konrad, naczelnik pow. kaliskiego	117, 121
Havelberg, m., pow. Stendal, Niemcy	201
Hindemith Maria	280

Hindenburg Strasse nr 25, ul., Kalisz	274
Hotel „Europa” w Kaliszu	178
Hotel „Miasto Wiedeń” w Kaliszu	280
Iwanowice I, w., gm. Iwanowice, pow. kaliski	341
Iwanowice II, w., gm. Iwanowice, pow. kaliski	341
Iwanowice, gm., pow. kaliski	13, 104, 222, 341
Iwanowice, w., gm. Iwanowice, pow. kaliski	91, 319
Janków, w., gm. Zborów, pow. kaliski	119, 125, 128, 341
Jastrzębniki, w., gm. Pamięcin, pow. kaliski	144, 233, 245, 252, 344
Jeziorsko, w., gm. Ostrów Warcki, pow. turecki	266
Joanka, w., gm. Iwanowice, pow. kaliski	341
Józefów, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16, 127
Kaczorowski Bronisław, dr.	64
Kakawa, w., gm. Godziesze Wielkie, pow. kaliski	121
Kalinowa, w., gm. Staw, pow. kaliski	344
Kaliska Dyrekcja Naukowa	341, 343
Kaliskie Towarzystwo Muzyczne w Kaliszu	226
Kaliskie Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Kaliszu	320
Kaliskie Towarzystwo Wzajemnego Kredytu	314
Kalisz, gm., pow. kaliski	13, 105, 121, 247, 342
Kalisz, m.	3, 9, 18, 24, 26, 31, 32, 34, 35, 36, 38, 40, 42, 44, 47, 50, 52, 54, 55, 71, 73, 78, 80, 84, 89, 90, 95, 101, 102, 105, 111, 116, 117, 136, 138, 139, 141, 144, 146, 152, 153, 159, 160, 165, 169, 170, 174, 178, 183, 190, 209, 211, 212, 215, 216, 218, 221, 224, 225, 226, 228, 229, 235, 239, 240, 241, 246, 265, 274, 275, 277, 279, 281, 290, 291, 295, 298, 301, 309, 314, 320, 331, 334, 336, 337, 342
Kalisz, pow.	13, 17, 19, 21, 28, 31, 33, 35, 43, 44, 50, 63, 80, 84, 90, 91, 110, 116, 139, 144, 152, 160, 169, 171, 173, 183, 189, 191, 244, 246, 282, 303, 314
Kamień, gm., pow. kaliski	106, 325, 342
Kamień, w., gm. Kamień, pow. kaliski	248, 321, 342
Karolew, w., gm. Marchwacz, pow. kaliski	343
Kasa Oszczędności Powiatu Kaliskiego	19

Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Błaszczach	315
Kazale, w., gm. Kościelec, pow. kaliski	342
Kino „Luna” w Kaliszu	111, 178
Kino „Oaza” w Kaliszu	178
Kobylniki, w., gm. Staw, pow. kaliski	344
Kociołki, w., gm. Staw, pow. kaliski	137, 261
Kokanin, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	345
Kokoszki, w., gm. Błaszki, pow. kaliski	340
Koło Architektów w Warszawie	56, 117
Koło Miłośników Sceny w Stawiszynie	101
Koło, pow.	17
Komisarz Rządu Polskiego	42
Komisja Budowy Dróg	18, 120
Komisja Finansowa	33, 35, 36, 37, 136
Komisja Gospodarcza	8, 9
Komisja Kolejowa	134, 135
Komisja Opieki nad Biednymi i Zdrowia	222
Komisja Powiatowa Szacunkowo-Rolna	116
Komisja Rejestracji Szkód Wojennych	116
Komisja Rolnicza	304, 305
Komisja Sanitarna miasta Kalisza	73, 274, 278
Komisja Sanitarna miasta Stawiszyna	73
Komisja Szacunkowa miasta Kalisza	116
Komisja Szkolna powiatów Kalisz-Turek	292, 293
Komisja Zdrowotności miasta Błaszki	73
Komitet niesienia pomocy nad pogorzelcami we wsi Bogucice, gm. Pamięcin	227
Komitet Obywatelski niesienia pomocy biednym Królestwa Polskiego w Poznaniu Oddział w Kaliszu	90
Komitet Obywatelski Wspierania Ubogich Żydów miasta Kalisza	18, 90, 211
Komitet Żywnościowy gminy Iwanowice	222
Komora celna w Szczypiornie	132
Komunalny Związek Powiatu Ostrów (Łomża)	31
Konin, m.	84
Konin, pow.	17, 43, 61, 171, 173, 333

Korzeniew, w., gm. Kościelec, pow. kaliski	342
Kosmów, w., gm. Kościelec, pow. kaliski	341
Koszutski Bronisław, dr.	275
Kościelec, gm., pow. kaliski	13, 15, 101, 281, 316, 342, 346
Kościelec, w., gm. Kościelec, pow. kaliski	342
Kościelna Wieś, w., gm. Kalisz, pow. kaliski	146, 247
Kościelnica, gm., pow. turecki	13, 262, 346
Kościelnica, w., gm. Kościelnica, pow. turecki	314, 346
Kotwasice, w., gm. Małanów, pow. turecki	346
Kowale Pańskie, gm., pow. turecki	13
Kowale Pańskie, w., gm. Kowale Pańskie, pow. turecki	123, 314
Koźłatków, w., gm. Kamień, pow. kaliski	342
Koźminek, gm., pow. kaliski	311, 325, 343
Koźminek, w., gm. Koźminek, pow. kaliski	90, 91, 124, 152, 159, 190, 231, 237, 298, 322, 343
Kółko Miłośników Racjonalnego Myśliwstwa Ziemi Kaliskiej w Kaliszu	221
Kraski, w., gm. Zelgoszcz, pow. turecki	258
Krępa, wś, gm. Niewiesz, pow. turecki	122
Krośniewice, m., pow. kutnowski	132
Krotoszyn, m., pow. krotoszyński	75
Krowica Pusta, w., gm. Marchwacz, pow. kaliski	343
Królestwo Polskie	49, 90, 222, 313
Królewskie Muzeum Etnologii w Berlinie	301
Krzyżówki, w., gm. Kamień, pow. kaliski	128, 342
Ksawercin, w., gm. Niewiesz, pow. turecki	301
Ksawerów, w., gm. Marchwacz, pow. kaliski	343
Kucza Wola, w., gm. Iwanowice, pow. kaliski	223, 249
Kunińska Antonina	106
Kutno, pow.	17
Kuźnia, w., gm. Chocz, pow. kaliski	341
Kwasków, w., gm. Błaszki, pow. kaliski	340
Laboratorium do badań chemiczno-fizjologicznych w Kaliszu	47
Ligocki Andrzej, pisarz gm. Kościelec	15
Lipno, pow.	17

Lipsk, m.	301
Lis, w., gm. Żydów, pow. kaliski	119, 120, 126
Lisków, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16, 45, 67, 146, 232, 255, 314, 344
Lubola, gm., pow. turecki	13
Lubola, w., gm. Lubola, pow. turecki	314
Łąźnia M.J. Zulickiego w Kaliszu	178
Łęczycza, pow.	171, 173
Łomża, pow.	17, 31
Łódź, m.	76, 103, 132, 296
Łódź, pow.	17
Łuków, pow.	17
Madalin, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Majków, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	136, 138
Maków, pow.	17, 64
Malanów, gm., pow. turecki	13, 346
Malanów, w., gm. Malanów, pow. turecki	263, 314
Marchwacz, gm., pow. kaliski	13, 55, 325, 343
Marchwacz, w., gm. Marchwacz, pow. kaliski	91, 128, 323
Meyerantz Bras	333
Michałów II, w., gm. Opatówek, pow. kaliski	343
Mikulice, w., gm. Kowale Pańskie, pow. turecki	123
Miłaczew, w., gm. Skarżyn, pow. turecki	346
Miłkowice, w., gm. Ostrów Warcki, pow. turecki	128
Ministerstwo Zdrowia Publicznego w Warszawie	2, 49
Mińsk Mazowiecki, pow.	17
Mława, pow.	17
Młyniska, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16, 342
Modlin, m.	101
Modliński Konstantyn, dziennikarz	192
Morawin, w., gm. Kamień, pow. kaliski	124, 128, 152, 342, 344
Moskurnia, w., gm. Goszczanów, pow. turecki	346
Mroczy Wielkie, w., gm. Staw, pow. kaliski	344
Musiłowski Wincenty, pisarz gm. Strzałków	15
Naczelnik Powiatu Kaliskiego	146, 189, 192, 193, 276, 303, 343
Nakwasin Stary, w., gm. Koźminek, pow. kaliski	343

Ner, rz.	144
Niemcy	80, 81, 167, 198
Niemysłów, gm., pow. turecki	13, 15, 346
Niemysłów, w., gm. Niemysłów, pow. turecki	122, 314
Niewiesz, gm., pow. turecki	13, 126
Niewiesz, w., gm. Niewiesz, pow. turecki	314
Nosków, w., gm. Żydów, pow. kaliski	345
Nowolipsk, w., gm. Chocz, pow. kaliski	68
Obóz jeniecki w Havelbergu	201
Obóz jeniecki w Skalmierzycach	61, 180
Obóz jeniecki w Strzałkowie k. Wrześni	62
Obrębizna, w., gm. Pęczerszew, pow. turecki	346
Ochotnicza Straż Ogniova przy Cukrowni „Cielce” w Kociołkach	261
Ochotnicza Straż Ogniova w Blizanowie	243
Ochotnicza Straż Ogniova w Błaszczach	242
Ochotnicza Straż Ogniova w Boleszczynie	271
Ochotnicza Straż Ogniova w Brodnicy	264
Ochotnicza Straż Ogniova w Brudzewie	243
Ochotnicza Straż Ogniova w Brzegu	264
Ochotnicza Straż Ogniova w Cekowie	244
Ochotnicza Straż Ogniova w Chlewie	101
Ochotnicza Straż Ogniova w Chwałborzycach	258
Ochotnicza Straż Ogniova w Czepowie-Wilamowie	268
Ochotnicza Straż Ogniova w Dobrej	259
Ochotnicza Straż Ogniova w Dobrzecu	247
Ochotnicza Straż Ogniova w Dzierzbiniu	257
Ochotnicza Straż Ogniova w Goszczanowie	260
Ochotnicza Straż Ogniova w Grodzisku	272
Ochotnicza Straż Ogniova w Jastrzębnikach	252
Ochotnicza Straż Ogniova w Jastrzębnikach-Pruszkowie	245
Ochotnicza Straż Ogniova w Jeziorsku	266
Ochotnicza Straż Ogniova w Kamieniu	248
Ochotnicza Straż Ogniova w Kościelnej Wsi	247
Ochotnicza Straż Ogniova w Kuczej Woli	249

Ochotnicza Straż Ogniowa w Liskowie	255
Ochotnicza Straż Ogniowa w Malanowie	263
Ochotnicza Straż Ogniowa w mieście Kaliszu	246
Ochotnicza Straż Ogniowa w Orzeszkowie	262
Ochotnicza Straż Ogniowa w Ostrowie Kaliskim	251
Ochotnicza Straż Ogniowa w Ostrowie Wielkopolskim	282
Ochotnicza Straż Ogniowa w Ostrowsku	262
Ochotnicza Straż Ogniowa w Pęczniewie	265
Ochotnicza Straż Ogniowa w Poniatowie	260
Ochotnicza Straż Ogniowa w Przedzeniu	253
Ochotnicza Straż Ogniowa w Przyranu	257
Ochotnicza Straż Ogniowa w Rychnowie	101, 252
Ochotnicza Straż Ogniowa w Sierchowie	254
Ochotnicza Straż Ogniowa w Spycimierzu	209
Ochotnicza Straż Ogniowa w Stawie	101
Ochotnicza Straż Ogniowa w Strzałkowie	255
Ochotnicza Straż Ogniowa w Świnicach	267
Ochotnicza Straż Ogniowa w Tykadłowie	256
Ochotnicza Straż Ogniowa w Uniejowie	269
Ochotnicza Straż Ogniowa w Ustkowie	270
Ochotnicza Straż Ogniowa w Wieleninie	262
Ochotnicza Straż Ogniowa w Witkowie	261
Ochotnicza Straż Ogniowa w Zakrzynie	255
Ochotnicza Straż Ogniowa w Zdunach	250
Ochronka im. E. Orzeszkowej w Kaliszu	18
Olesiec, w., gm. Chocz, pow. kaliski	341
Opatówek, gm., pow. kaliski	13, 131, 343
Opatówek, os., gm. Opatówek, pow. kaliski	18, 36, 52, 124, 133, 135, 139, 141, 250, 324, 343
Orzeszków, w., gm. Kościelnica, pow. turecki	262
Osada Rolniczo-Rzemieślnicza dla małoletnich przestępców w Studzieńcu	202
Ostrołęka, pow.	17
Ostrowsko, w., gm. Kościelnica, pow. turecki	262, 346
Ostrów Kaliski, gm., pow. kaliski	13, 343

Ostrów Kaliski, w., gm. Ostrów Kaliski, pow. kaliski	152, 252, 343
Ostrów Warcki, gm., pow. turecki	13, 266, 346
Ostrów Warcki, w., gm. Ostrów Warcki, pow. turecki	314
Ostrów, m.	132
Ostrów, pow.	17, 31
Ostrzeszów, pow.	171
Otwock, m., pow. warszawski	54
Owczarek Michał	38
Pabianice, m., pow. łaski	104
Pamięcin, gm., pow. kaliski	13, 227, 242, 252, 344
Pamięcin, w., gm. Pamięcin, pow. kaliski	344
Parafia Ewangelicko-Augsburska w Józefowie	296
Parafia Ewangelicko-Augsburska w Kaliszu	290, 295, 296
Parafia Ewangelicko-Augsburska w Prażuchach	290, 295
Parafia Ewangelicko-Augsburska w Sobiesękach	290, 295
Parafia Ewangelicko-Augsburska w Stawiszynie	290, 295, 296
Parafia Ewangelicko-Augsburska w Turku	290
Parafia Rzymskokatolicka w Choczu	146
Parafia Rzymskokatolicka w Dobrzeczu	146
Parafia Rzymskokatolicka w Goliszewie	146
Parafia Rzymskokatolicka w Kościelnej Wsi	146
Parafia Rzymskokatolicka w Liskowie	146
Parafia Rzymskokatolicka w Rychnowie	146
Parafia Rzymskokatolicka w Tłokini	146
Pawelec Wojciech, sołtys wsi Lisków	16
Pawlaczyk Tomasz	201
Pawłówek, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	119
Petryki, w., gm. Zbiersk, pow. kaliski	136
Pęcherzew, gm., pow. turecki	13, 346
Pęcherzew, w., gm. Pęcherzew, pow. turecki	314
Pęczniew, kol., gm. Niemysłów, pow. turecki	265, 346
Piątek Mały, w., gm. Pamięcin, pow. kaliski	344
Piątek Wielki, w., gm. Pamięcin, pow. kaliski	146
Piekary, gm., pow. turecki	13
Piekary, w., gm. Piekary, pow. turecki	314

Piętno, gm., pow. turecki	13, 128, 346
Piętno, w., gm. Piętno, pow. turecki	120, 314
Piwonice, wś, gm. Żydów, pow. kaliski	132, 303, 345
Pleszew, pow.	144, 171
Poddębice, os., gm. Poddębice, pow. łączycki	126
Podzamcze, w., gm. Podzamcze, pow. kępiński	132
Polska	6, 85, 110, 168
Polska Macierz Szkolna w Jastrzębnikach	233
Polska Macierz Szkolna w Koźminku	231
Polska Macierz Szkolna w Liskowie	232
Polska Macierz Szkolna w Zbiersku	234
Polskie Towarzystwo Pomocy dla Ofiar Wojny Powiat Turek	90
Poniatów, w., gm. Goszczanów, pow. turecki	260, 346
Popów, w., gm. Iwanowice, pow. kaliski	341
Powiatowa Kasa Komunalna w Kaliszu	26, 30, 31, 32, 33
Poznań, m.	90, 112
Pólko, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	345
Prażuchy, kol., gm. Ceków, pow. kaliski	290, 295
Preusker Hermann, mjr	337
Prosna, rz.	121, 127, 144, 178, 276
Prusinowski Feliks, asesor farmacji	47
Pruszków, w., gm. Pamięcin, pow. kaliski	245
Przedzeń, w., gm. Kamień, pow. kaliski	253, 342
Przespolew, w., gm. Ceków, pow. kaliski	341
Przyranie, kol., gm. Zbiersk, pow. kaliski	345
Przytułek miejski w Kaliszu	105
Psary, w., gm. Wichertów, pow. turecki	272
Pułtusk, pow.	17
Pyrzewski Stanisław	246
Rada Miejska miasta Kalisza	24, 26, 117, 192, 334
Rada Miejska miasta Turku	41
Rada Opiekuńcza Kaliskiej Szkoły Handlowej	18
Rada Opiekuńcza miasta Kalisza	18, 31
Rada Opiekuńcza Powiatu Kaliskiego	19, 31, 35, 90
Rada Stanu	22

Rada Szkolna Okręgu Kaliskiego	19, 294
Radwan Józef, drukarz	192, 193
Rajsko, w., gm. Marchwacz, pow. kaliski	343
Rajsków, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	144
Rawicz, m., pow. babimoski	222
Reich S., właściciel młyna	89
Repphan Emil, fabrykant	38
Retnica, w., gm. Grzybki, pow. turecki	346
Rosja	6, 81, 85
Rosyjskie Towarzystwo Czerwonego Krzyża	96
Rychnów, w., gm. Pamięcin, pow. kaliski	101, 146, 252, 312, 314, 344
Rypinek, w., gm. Kalisz, pow. kaliski	144, 265
Saganowska Helena	346
Sąd Gminny w Błaszczach	152
Sąd Gminny w Brzezinach	152
Sąd Gminny w Kaliszu	152
Sąd Gminny w Koźminku	152
Sąd Gminny w Morawinie	152
Sąd Gminny w Ostrowie Kaliskim	152
Sąd Gminny w Stawiszynie	152
Sąd Gminny w Tyńcu	152
Sąd Okręgowy w Kaliszu	153
Schlösser Karol, właściciel majątku Brzeziny	124
Schmidt Edward, radca	42
Schrajer Józef	280
Sejmik Powiatu Kaliskiego	18, 19, 20, 21, 22, 23, 57, 136, 139, 222
Seler Anna	346
Sędzimirowice, w., gm. Staw, pow. kaliski	344
Sieczko, nauczyciel	346
Siedlce, pow.	17
Sienkiewicz Henryk	238
Sieradz, m.	70, 174
Sieradz, pow.	17, 43, 50, 61, 132, 171, 173, 297
Sierzchów, w., gm. Koźminek, pow. kaliski	254, 311, 343

Skalmierz, w., gm. Staw, pow. kaliski	344
Skalmierzycze, w., gm. Skalmierzycze, pow. ostrowski	61, 132, 180
Skarszew, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	345
Skarżyn, gm., pow. turecki	13, 346
Skarżyn, w., gm. Skarżyn, pow. turecki	314, 346
Skęczniew, w., gm. Piekary, pow. turecki	314
Skierniewice, pow.	17
Skotniki, gm., pow. turecki	13, 268, 346
Skotniki, w., gm. Skotniki, pow. turecki	314, 346
Słdków, w., gm. Piętno, pow. turecki	346
Słupca, pow.	43, 61, 171, 173
Sobiesęki, w., gm. Iwanowice, pow. kaliski	290, 295, 296, 341
Socha, w., gm. Grzybki, pow. turecki	346
Sokołów, pow.	17
Spycimierz, w., gm. Kościelnica, pow. turecki	209, 346
Staw, gm., pow. kaliski	13, 242, 344
Staw, os., gm. Staw, pow. kaliski	101, 314, 344
Stawiszyn, gm., pow. kaliski	13, 25, 345
Stawiszyn, os., pow. kaliski	25, 73, 78, 101, 136, 152, 190, 219, 242, 290, 295, 296, 298, 314, 345
Stempin Wawrzyniec	303
Stemplów, maj., gm. Zelgoszcz, pow. turecki	310
Stok, wieś, gm. Iwanowice, pow. kaliski	242
Stowarzyszenie „Invalidedank”	286
Stowarzyszenie „Ludendoeff-Spende”	286
Stowarzyszenie „Vaterlands-Spende”	286
Stowarzyszenie Czeladzi Ciesielskich w Kaliszu	241
Stowarzyszenie Nauczycielstwa Polskiego w Kaliszu	224
Stowarzyszenie Niemieckich Księgarzy w Lipsku	301
Stowarzyszenie Ortodoksyjno-Syjonistyczne „Misrachi” w Kaliszu	215
Stowarzyszenie Syjonistyczne w Stawiszynie	219
Stowarzyszenie Syjonistyczne w Uniejowie	220
Stropieszyn, w., gm. Ceków, pow. kaliski	342
Strzałków, gm., pow. turecki	13, 14, 15, 16, 255, 344

Strzałków, w., gm. Strzałków, pow. turecki	255, 314
Strzałkowo, w., gm. Strzałkowo, pow. wrzesiński	62
Studzieniec, zakład poprawczy, gm. Korabiewice, pow. skierniewicki	202
Sulisławice, w., gm. Żydów, pow. kaliski	345
Suliszewice, w., gm. Staw, pow. kaliski	344
Swoboda, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Szadów Pański, w., gm. Pęcherzew, pow. turecki	346
Szaleniec Jadwiga	104
Szczakowa, w., gm. Szczakowa, pow. chrzanowski	132
Szczuczyn, pow.	17, 122
Szczypiorno, w., gm. Kalisz, pow. kaliski	132, 345
Szczytniki, w., gm. Iwanowice, pow. kaliski	341
Szkoła Handlowa w Kaliszu	35, 209
Szpital dla kobiet w Aleksandrowie	17
Szpital dla obłąkanych w Warcie k. Sieradza	70, 107
Szpital dla zakaźnie chorych w Błazkach	54
Szpital dla zakaźnie chorych w Kaliszu	50
Szpital dla zakaźnie chorych w Stawiszynie	78
Szpital Powiatowy św. Antoniego we Włodawku	17
Szpital Starozakonnych w Kaliszu	54
Szpital św. Trójcy w Kaliszu	50, 55
Szpital w Turku	56
Szulec, w., gm. Marchwacz, pow. kaliski	343
Świnice, w., gm. Goszczanów, pow. turecki	267
Tłokina, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	146, 250, 343
Tokary, gm., pow. turecki	13, 346
Tokary, w., gm. Tokary, pow. turecki	314, 346
Tomaszew, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Tomisławice, w., gm. Grzybki, pow. turecki	346
Towarzystwo „Wieczornica im. A. Mickiewicza” w Dobrej	228
Towarzystwo Dobroczynności w Kaliszu	102
Towarzystwo Kredytowe miasta Kalisza	117, 146
Towarzystwo Miłośników Sceny i Czytelni Ludowej im. Henryka Sienkiewicza w Koźminku	237

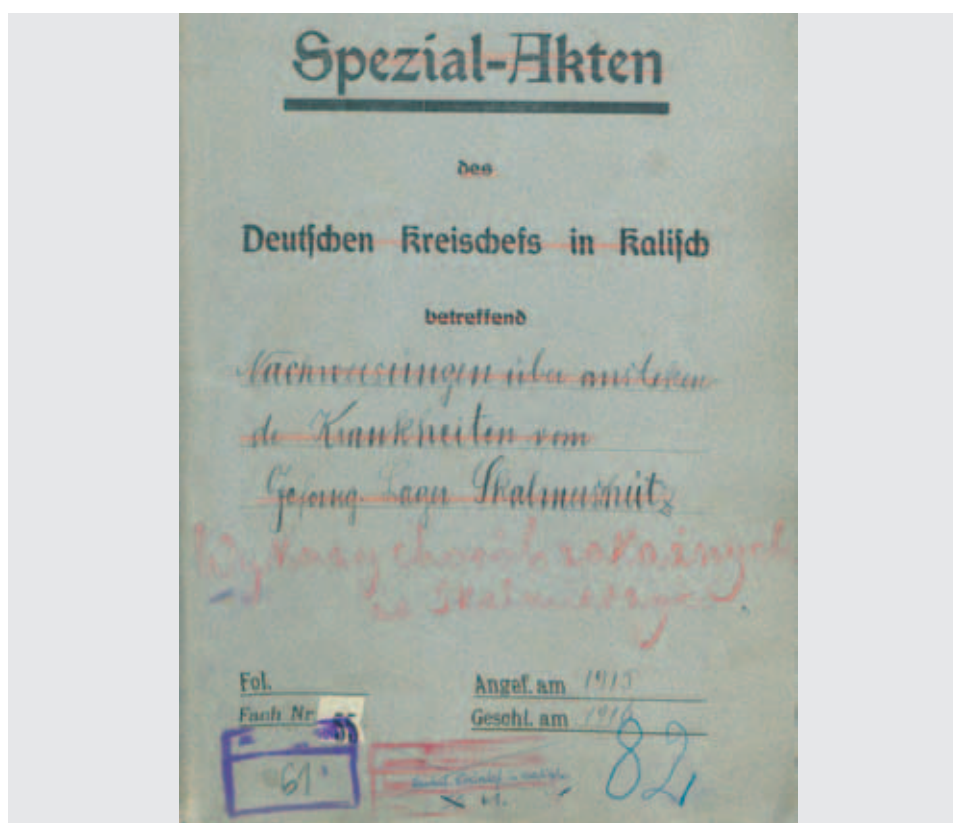
Towarzystwo Miłośników Sceny Polskiej w Kaliszu	240
Towarzystwo Oszczędnościowo-Pożyczkowe w Turku	314
Towarzystwo Pomocy dla polskich legionistów	209
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Biernacicach	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Błaszczkach	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Choczcu	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Dobrej	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Dobrzeczu	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Godzieszach	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Goszczanowie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Grzybkach	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Kościelnicy	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Kowalach Pańskich	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Liskowie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Luboli	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Malanowie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Niemysławie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Niewieszu	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Ostrowie Warcki	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Pęcherzewie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Piekarach	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Piętnie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Rychnowie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Skarżynie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Skęczniewie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Skotnikach	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Stawie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Stawiszynie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Strzałkowie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Tokarach	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Turku	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Uniejowie	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Wichertowie	314

Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Woli Świnieckiej	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Zbiersku	314
Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Zelgoszczy	314
Towarzystwo Rolnicze Powiatu Kaliskiego	116
Towarzystwo Sportowe w Kaliszu	239
Towarzystwo Szkolne w Turku	18
Towarzystwo Techniczne w Kaliszu	101
Turek, gm., pow. turecki	346
Turek, leśnictwo	311
Turek, m.	9, 18, 35, 41, 45, 56, 69, 102, 133, 135, 137, 139, 141, 145, 176, 190, 216, 290, 298, 314, 333, 336, 337, 346
Turek, pow.	13, 19, 21, 28, 31, 33, 43, 44, 61, 80, 90, 92, 110, 139, 160, 163, 169, 171, 173, 189, 191, 244, 282, 290, 303, 313, 314
Tykadłów, w., gm. Zborów, pow. kaliski	256, 264, 345
Tyniec, gm., pow. kaliski	13, 159, 345
Tyniec, w., gm. Tyniec, pow. kaliski	91, 152, 159, 326, 345
Ubych Józef	181
Uniejów, gm., pow. turecki	13, 346
Uniejów, majorat, pow. turecki	310
Uniejów, os., pow. turecki	41, 45, 126, 190, 210, 220, 269, 298, 301, 314
Urząd Cechowania Miar i Wag w Zduńskiej Woli	190
Urząd Gminy w Iwanowicach	319
Urząd Gminy w Opatówku	53
Urząd Powiatowy w Kaliszu	3
Urząd Powiatowy w Turku	69
Urząd Pracy w Kaliszu	40
Urząd Starszych Zgromadzenia Szewców w Kaliszu	235
Ustków, w., gm. Grzybki, pow. turecki	270, 346
Waliś Andrzej, wójt gm. Strzałków	14
Warszawa, m.	56, 103, 105, 108, 117, 334, 337
Warszawa, pow.	17
Warta, m.	70, 107

Warta, rz.	144, 178
Wiatrowski Konstanty	311
Wichertów, gm., pow. turecki	13, 271, 272, 346
Wichertów, w., gm. Wichertów, pow. turecki	314
Wiedeń, m.	132
Wielenin, w., gm. Kościelnica, pow. turecki	262, 346
Wielowieś, w., gm. Wielowieś, pow. ostrowski	121
Wieluń, pow.	17, 171, 173
Wilamów, w., gm. Skotniki, pow. turecki	268
Witów, w., pow. turecki	261, 346
Włocławek, m.	139, 146
Włocławek, pow.	17
Włosiańska Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa w Marchwaczu	323
Wola Przedmiejska, w., pow. turecki	346
Wola Świniecka, gm., pow. turecki	13, 272
Wola Świniecka, w., gm. Wola Świniecka, pow. turecki	314
Wola Tłomakowa, gm. Goszczanów, w., pow. turecki	346
Wójcice, w., gm. Błaszki, pow. kaliski	340
Września, pow.	62
Wygoda, kol., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Wypych Franciszek	132
Wyższa Szkoła Realna w Kaliszu	291
Zagorzyn, w., gm. Pamięcin, pow. kaliski	344
Zajączki, w., gm. Ostrów Kaliski, pow. kaliski	341
Zakład młynarski S. Reich w Kaliszu	89
Zakrzyn, kol., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Zakrzyn, w., gm. Strzałków, pow. turecki	255, 344, 346
Zamęty, kol., gm. Kościelec, pow. kaliski	345
Zarząd Komunalny powiatów Kalisz-Turek	19, 21, 28, 31, 33, 139
Zarząd Wojskowego Urzędu Kolejowego w Łodzi	131
Zawodzie, w., gm. Kalisz, pow. kaliski	144
Zbiersk, gm., pow. kaliski	13, 257, 345
Zbiersk, w., gm. Zbiersk, pow. kaliski	18, 91, 120, 136, 139, 234, 314, 345
Zborów, gm., pow. kaliski	13, 201, 345

Zborów, w., gm. Zborów, pow. kaliski	345
Zduny, kol., gm. Opatówek, pow. kaliski	131
Zduny, w., gm. Opatówek, pow. kaliski	250
Zduńska Wola, m.	190
Zelgoszcz, gm., pow. turecki	13, 258, 346
Zelgoszcz, w., gm. Zelgoszcz, pow. turecki	314
Zgromadzenie Malarские w Kaliszu	228
Zielęcin, w., gm. Grzybki, pow. turecki	346
Zimotki, w., gm. Wichertów, pow. turecki	272
Złoczew, gm., pow. turecki	275
Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskich Szkół Początkowych Oddział w Dobrej	227
Związek Komunalny powiatu Szczuczyn	122
Związek Robotników Przemysłu Metalowego w Kaliszu	229
Związek Rolniczo-Poucający „Kuczowolanin” w Kuczej Woli	223
Związek Zawodowy Robotników Przemysłu Skórzanego w Kaliszu	225
Związek Ziemian w Warszawie	303
Żelazków, w., gm. Zborów, pow. kaliski	136
Żychów, w., gm. Strzałków, pow. turecki	16
Żydowska Kooperatywa Spożywcza w Kaliszu	212
Żydowski Klub Gimnastyczno-Sportowy „Makibeje” w Błazkach	217
Żydowski Urząd Starszych Zgromadzenia Krawców „Chewrat Chaitim” w Błazkach	236
Żydowski Związek Sanitarny w Kaliszu	73
Żydowskie Młodzieżowe Stowarzyszenie Pomocy w Uniejowie	210
Żydowskie Stowarzyszenie Ortodoksyjne „Agudas Hoorthodoxim” w Błazkach Hoorthodoxim” w Błazkach	214
Żydowskie Stowarzyszenie Ortodoksyjno-Konserwatywne „Agudas Hoorthodoxim” w Kaliszu	213
Żydowskie Stowarzyszenie Tanich Herbaciarni w Kaliszu	218
Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe w Kaliszu	216
Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe w Turku	216
Żydów, gm., pow. kaliski	13, 121, 345
Żydów, maj., gm. Żydów, pow. kaliski	127
Żydów, w., gm. Żydów, pow. kaliski	127, 327

ILUSTRACJE

1. Obwoluta teczki akt Naczelnika Powiatu Kaliskiego, sygn. 61

An die Einwohner der Stadt Kalisch.

Die Stadt untersteht vom heutigem Tage der preussischen Militär Verwaltung.

Die deutschen Kriegsgesetze treten von jetzt ab in Kraft. Die oberste Polizeigewalt wird von der preussischen Militär Behörde ausgeübt, welche von den noch vorhandenen russischen Polizeibeamten unterstützt wird. Letztere genießen den Schutz der deutschen Behörden.

Die Einwohner werden ermahnt allen Anordnungen unweigerlich Folge zu leisten. Die Sicherheit des persönlichen Eigentums wird verbürgt. Versammlungen und Aufzüge jeder Art sind verboten, unnütziges Hinhinbleiben auf den Strassen wird nicht gestattet.

Sämtliche Wirtschaften mit Ausnahme der Hotels (letztere bis 11 Uhr Abends) sind von 7 Abends an geschlossen.

Personen, die bei Brandstiftungen oder Diebstahl betroffen werden, werden standrechtlich erschossen. Die Strassen sind von Einbruch der Dunkelheit ab zu erleuchten.

Vorhanden Waffen mit Ausnahme der in Händen der Polizei befindlichen, sind innerhalb von 24 Stunden im Rathaus abzugeben.

Unbefugtes Waffentragen wird bestraft.

Die innere Verwaltung der Stadt bleibt in den Händen des Bürgermeisters und der Magistratsbeamten.

(gez.) Preusker

Major u. Kommandeur 1035.

Kommandant von Kalisch.

Do mieszkańców miasta Kalisza.

Z dniem dzisiejszym miasto podlega pruskiemu Zarządowi wojskowemu. Niemieckie prawa wojenne obowiązują od tej chwili.

Najwyższa władza policyjna leży w rękach pruskich władz wojskowych przy pomocy pozostałych rosyjskich funkcjonariuszy policyj, którzy gwarantowaną jest opieka władz niemieckich.

Mieszkańcom poleca się bezwarunkowo stosować się do wszelkich poleceń. Bezpieczeństwo osobistego majątku jest gwarantowane.

Wszelkie zebrania i pochody każdego rodzaju są wzbronione, jak również tłumne zbierania się na ulicach.

Wszystkie restauracje z wyjątkiem restauracji hotelowych, które winny być zamykane o godz. 11 wieczór, powinny być zamknięte o godz. 7-ej wieczorem. Osoby pochwycone przy podpalaniu lub kradzieży będą rozstrzelane na zasadzie prawa polowego.

Z nastąpieniem zmroku ulice miasta powinny być oświetlone.

Wszelka broń znajdującą się w posiadaniu mieszkańców z wyjątkiem broni będącej w rękach policyj, powinna być w przeciągu 24 godzin złożona w ratuszu.

Noszenie broni będzie karane.

Wewnętrzny zarząd miasta pozostaje w rękach prezydenta i urzędników magistratu.

(podp.) Preusker

Major i Dowódca 1035.

Komendant m. Kalisza.

2. Obwieszczenie komendanta m. Kalisza mjr. Hermanna Preusкера w sprawie przejścia miasta pod pruski zarząd wojskowy, sygn. 337

Жителямъ гор. Калиша.

Начиная съ сегодняшняго дня городъ подлѣжитъ подлинно прусскимъ военнымъ властямъ.

Германскій, военный законъ обязательно исполненъ.

Верховная полицейская власть лежитъ въ рукахъ прусскихъ военныхъ властей, при помощи оставшихся русскихъ полицейскихъ чиновниковъ, которыми гарантируется оулка нѣмецкихъ военныхъ властей.

Жители обязаны безусловно исполнять всѣ приказания. Безопасность личнаго имущества гарантирована.

Вскаго рода собранія и шествія запрещаются, равно какъ обрѣзаны собранія на улицахъ.

Всѣ рестораны за исключеніемъ гостиницы, которыя закрываются въ 11 часовъ вечера, должны закрываться въ 7 часовъ вечера.

Лица пойманные при поджогахъ или порочствахъ будутъ расстреляны по военнымъ законамъ.

Съ начала въ сумерекъ, городскія улицы должны быть освѣщены.

Вскаго рода оружіе, находящееся, въ рукахъ жителей, за исключеніемъ оружія полиціи, должны быть въ продолженіи 24 часовъ представлено въ Магистрату.

Нашеніе оружія наказывается.

Внутреннее управленіе города лежитъ въ рукахъ Президента и членовъ Команды.

(подп.) Префектъ.

Маіоръ и командиръ №55

Командантъ г. Калиша.

Kommendanten

Kalisz, den 4. 8. 1914.

An der Magistrat Kalisch.

Kommenden in der heutige Nacht stehen auf die Besetzung von Kalisch aus dem Kaiser geordnet worden ist, hier jede Kleinigkeiten auf die Bevölkerung auf. Im verbleibende Jahre werden nach weiteren und weiteren die Bedingungen der allgemeinen Lebensbedingungen.

Alleinliche Wirtschaften werden geschlossen (Kommendanten Hotel), werden im weiteren Sinne. Jeder einzelne Aufenthalt auf den Straßen und Plätzen ist verboten, ein halbes Leben überhaupt nicht gestattet.

Abkündigung der militärischen Polizei wird mit dem Reichs-Kommendanten die neue Nacht (Kommendanten 4 Bürger werden in meinem Gewissen und werden bei geringsten Widerstand erschossen).

Der Kaiser der Teilnahme der heutigen Nacht bei der Stadt bis heute 5 Uhr Nachm. die Stunde von.

10000 (Kommendanten) Hotel zu ziehen.

Bei Wiederholung der Festlichkeiten sollen die Kommendanten wird jeder 10 Bürger erschossen. Von 4 Uhr Nacht ab sind die Häuser geschlossen und sämtliche Fenster geschlossen.

Der Kaiser hat die sofortige Bekämpfung zu veranlassen. Ich verbleibe die Befehle der Befehle.

Kommandant von Kalisch.

(подп.) Preusker

Majör u. Kommandeur №55

Do Magistratu miasta Kalisza.

Przebiegał dzisiaj w tej chwili sytuacja, że miasto Kalisz zostało z dokoła, wszelkie względy dla ludności zostały.

Zabraniam wszelkiej komunikacji na zewnątrz i ogólnie, że wydane są sądy.

Wszystkie restauracje mogą być zamknięte, z wyjątkiem „Hotelu Europejskiego”, gdzie pozostałe moje mieszkania.

Każde zatrzymywanie bez potrzeby na ulicach i placach jest zabronione, zatrzymywanie się jest wprost zabronione.

Niezwalnianie się do mieszkań wojskowych będzie karane śmiercią. Taki w moim przekonaniu i obywateli pozostała pod moją władzą i będą przy najmniejszej opozycji rozstrzelani.

Jako kary za wydalenia dzisiaj w tej chwili miasto ma dziś do godz. 5 po południu zapłacić.

50,000 (pięćdziesiąt tysięcy) Rbl.

Przy przetrzymaniu się w tych mieszkańach w każdej chwili mieszkańcy zostaną rozstrzelani.

Od godz. 8 wieczorem domy mogą być zamknięte i wszystkie okna oświetlone.

Magistrat ma natychmiastowe ogłoszenia.

Zabraniam wydawania gazet.

Kalisz, dn. 4 sierpnia 1914 r.

(подп.) Preusker

Majör i Dowódca №55

Komendant m. Kalisza.

3. Obwieszczenie komendanta m. Kalisza mjr. Hermanna Preusкера do mieszkańców wprowadzające drastyczne zarządzenia i restrykcje wobec ludności miasta, sygn. 337

Protokół przesłuchania, Kalisz 23.1.1915

Nr dziennika 1167

(W tutejszym urzędzie) stawił się Władysław Danielewicz, inż. techn. rosyjski radca celny, obecnie zamieszkały w Szczypiornie i zeznał, co następuje:

W dniach 2 i 3 sierpnia 1914 przekazałem niemieckim Urzędowi Kolejowym (Naczelnikowi Meller – Skalmierzyce) budynek urzędu celnego, budynki towarowe i rampę przeładunkową wraz z znajdującymi się na niej towarami i otrzymałem od pana Meller'a stosowne zaświadczenie. Na początku listopada 1914 – nie pamiętam dokładnie którego dnia – pan Meller zażądał ode mnie, abym zwrócił mu zaświadczenie, które – jak utrzymuje – miał przedłożyć administracji wojskowej i potem oddać mi z powrotem. Zaświadczenie tego pan Meller nie oddał mi do tej pory. Uniżenie proszę o pomoc w odzyskaniu rzeczowego dokumentu drogą służbową, ponieważ muszę przedłożyć je urzędowi rosyjskim.

Władysław Danielewicz

Niemiecki Naczelnik Powiatu Kalisz

26.1.1915

nr dziennika 1167

Z prośbą o zwrot do

Królewskiej Dyrekcji Kolei Żelaznych

w Poznaniu

Proszę o ustalenie, gdzie znajduje się zaświadczenie.

Proszę o ewentualnie przesłanie tego zaświadczenia.

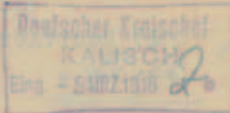
Stempel potwierdzający wpływ pisma w Dyrekcji Kolei w Poznaniu 30.1.15

Tłumaczenie dokumentu nr 4

Der Verwaltungschef
bei dem
General-Gouvernement Warschau.

mit Herzog. 6/3 1916.
Warschau, den 2. März 1916.

G.-Nr. I B 4212.

Auf den Bericht vom 25. Februar 1916-I A 1494/16 K

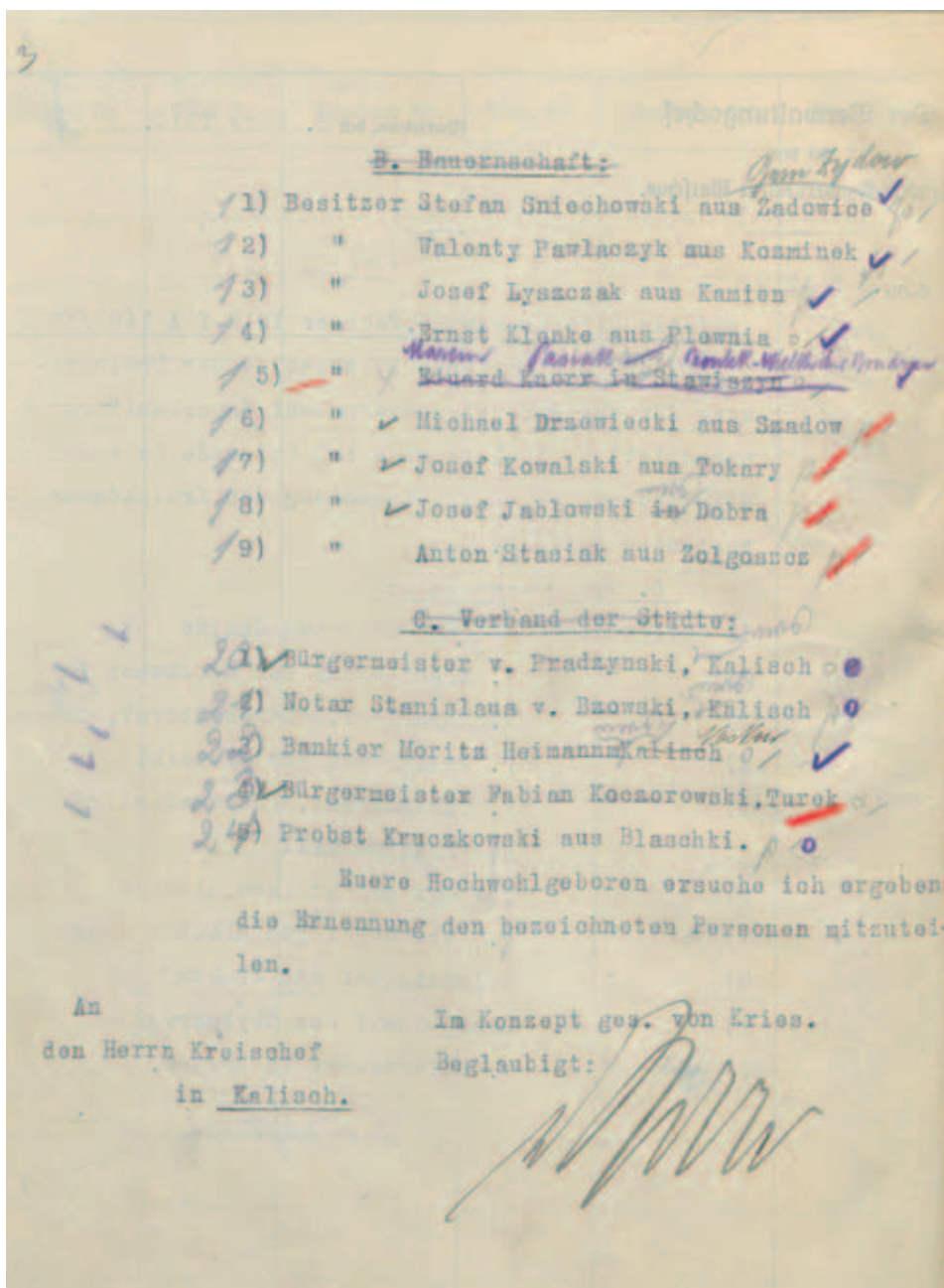
Aufgrund des Artikels IV Absatz 4 der Kreisordnung für das General-Gouvernement Warschau (Verordnungsblatt Nr 20) ernenne ich folgende Personen zu Mitgliedern der Kreisversammlung des Kreiskommunalverbandes Kalisch.

A. Großgrundbesitzer:

- 1) Gutesbesitzer Julian Milko aus Chojno ✓
- 2) " v. Miemojowski aus Marchwacz ✓
- 3) " v. Karanicki, Landschafterrat, Makow ✓
- 4) " v. Wyganowski aus Zlotniki ✓
- 5) " v. Chrzanowski, Landschaftsadministrator aus Jastrzebniki ✓
- 6) " Theodor Schnerr aus Szodkow ✓
- 7) " v. Zaborowski aus Gluchow ✓
- 8) " Kolodziajaki aus Krakow ✓
- 9) " Orzechowski aus Zbylczyc ✓
- 10) " v. Dmierzbiński in Bronow. ✓

B.

5. Pismo Szefa Administracji przy Generalnym Gubernatorstwie w Warszawie z 2 marca 1916 r. w sprawie mianowania członków Sejmiku Powiatu Kaliskiego, sygn. 22, s. 2-3

(ciąg dalszy dokumentu nr 5)

Szef Administracji
Przy Generalnym Gubernatorstwie Warszawskim

Warszawa, 2 marca 1916

Nr: I B 4212

Odnośnie sprawozdania z 25 lutego 1916 – I A 1494/16 K

Na podstawie artykułu IV ustęp 4 Rozporządzenia o powiatach dla Generalnego Gubernatorstwa Warszawa (Dziennik Rozporządzeń nr 20) mianuję następujące osoby członkami rady powiatu Kalisz.

A. Właściciele majątków ziemskich:

- 1) Julian Milko z Chojna
- 2) Niemojewski z Marchwacza
- 3) Karśnicki, starosta, Maków
- 4) Wyganowski ze Złotnik
- 5) Chrzanowski, dyrektor regionu Jastrzębniki
- 6) Theodor Scherr ze Słodkowa
- 7) Zaborowski z Głuchowa
- 8) Kołodziejwski z Krakowa
- 9) Orzechowski ze Zbylczyc
- 10) Dzierzbicki, starosta z Bronowa

B. Przedstawiciele włościan

- 1) Stefan Sniechowski z Zadowic, Gm. Żydów
- 2) Walenty Pawlaczyk z Koźminka
- 3) Józef Lyszczyk z Kamienia
- 4) Ernst Klenie z Plewni
- 5) Marcin Pasiak, Piątek Wielki (gmina Brudzew)
- 6) Michał Drzewiecki z Szadowa
- 7) Józef Kowalski z Dobrej
- 8) Józef Jabłowski z Dobrej
- 9) Anton Stasiak z Zelogoszczy

C. Związek miast

- 1) burmistrz Prądkzyński, Kalisz
- 2) notariusz Stanisław Bzowski, Kalisz
- 3) bankier Moritz Heimann, Nosków
- 4) burmistrz Fabian Koczorowski, Turek
- 5) proboszcz Kruczkowski z Błaszek

Wielmożnego Pana proszę o poinformowanie wymienionych osób o ich mianowaniu.

Podpisał von Kries

Do Naczelnika Powiatu w Kaliszu

Tłumaczenie dokumentu nr 5

A b s c h r i f t !

Der Deutsche Kreishof
Kalisch (Turek)
Büro:Kalisch.

Kalisch, den 3. November 1916.

T.E.Z. A.9946/16.

Zur Vermeidung von Zweifeln und Irrtümern mache ich auf
Folgendes aufmerksam :

Nach der Vereinigung der Kreise Kalisch und Turek zu einem
Kommunalverband gibt es keine getrennte Kreisverwaltung Kalisch und
Turek mehr. Kreis Kalisch-Turek ist nur ein Kreisamt mit zwei Büros
namentlich dem Büro Kalisch und dem Büro Turek.

Ich bestimme deshalb, dass von jetzt ab sämtliche Schrift-
stücke, Verfügungen pp. am Kopf folgendermassen zu bezeichnen sind:

Der Deutsche Kreishof Kalisch-(Turek)

und darunter ist zu setzen :

für die in Kalisch zu bearbeitenden Sachen: Büro Kalisch

" " " Turek " " " Büro Turek ,

sodann die Bezeichnung nach dem Journal pp.

Die Geschäfte für den ehemaligen Kreis Turek führt, soweit
ich sie mir nicht selber vorbehalten habe, der „Örtliche Vertreter“
in Turek. Alle Schriftstücke, Verfügungen, Besuchen pp., welche von ihm
hier an den genannten Örtlichen Vertreter gerichtet werden, sind
folgendermassen zu adressieren :

„An den Herrn Örtlichen Vertreter des Kreishofs“

in Turek.

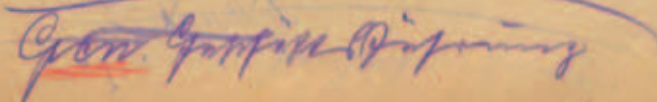
Jede andere Adresse, wie z.B. Kreisamt Turek, Büro Turek,
unterlege ich hiermit. Von Seiten des Herrn Örtlichen Vertreters sind
die Sendungen nach Kalisch zu adressieren :

„An den Herrn Kreishof in Kalisch“

eventuell mit dem Zusatz der Abteilung, wie z.B. K.A., C.B. etc.

gez. H a h n ,

Gemeiner Registrarsrat.

6. Pismo Naczelnika Powiatu Kaliskiego Konrada Hahna z dnia 3 listopada 1916 r. w sprawie stosowania nazw biur w Kaliszu i Turku, sygn. 3, s. 7

Odpis!

Niemiecki Naczelnik Powiatu Kalisz (Turek)
Biuro: Kalisz

Kalisz, dnia 3 listopada 1916

Nr pisma: A 9946/16

W celu uniknięcia wątpliwości i nieporozumień zwracam uwagę na następujące sprawy:

Po połączeniu powiatów Kalisz i Turek w jedną jednostkę administracyjną przestały istnieć odrębne urzędy powiatowe dla Kalisza i Turku. Powiat Kalisz-Turek jest tylko jednym powiatem z dwoma biurami, biurem w Kaliszu i biurem w Turku.

Dlatego zarządzam, że od obecnej chwili wszystkie pisma urzędowe, rozporządzenia itd. w nagłówku powinny mieć brzmienie:

dla spraw załatwianych w Kaliszu: Biuro Kalisz

dla spraw załatwianych w Turku: Biuro Turek,

a w dalszej części mieć wygląd tak jak w dzienniku.

Wszystkie sprawy dla byłego powiatu Turek, prowadzi, o ile nie zostało to zastrzeżone dla mnie, „miejscowy przedstawiciel” w Turku. Wszystkie pisma urzędowe, rozporządzenia, podania itd., które będą kierowane do wymienionego wyżej miejscowego przedstawiciela, należy adresować jak następuje:

Do Pana miejscowego przedstawiciela Naczelnika Powiatu w Turku.

Niniejszym zakazuję używania jakiegokolwiek innego adresu, np. Urząd Powiatowy Turek, Biuro Turek itp. Miejscowy przedstawiciel pisma do Kalisza adresuje w sposób następujący:

Do Naczelnika Powiatu w Kaliszu,

ewentualnie z uwzględnieniem wydziału, jak np. W.A., C.B. etc.

Podpisał Hahn

Tajny Radca Rządowy

Tłumaczenie dokumentu nr 6

Gen. George B. Frisvold

- 195

Odpis!

Niemiecki Naczelnik Powiatu Kalisz (Turek)
Biuro: Kalisz

Kalisz, dnia 10 sierpnia 1917
Wydz. K., nr pisma A 4586/17

Rozporządzenie

I. Wprowadza się następujące zmiany w podziale kompetencji:
Biuro Centralne wykonuje w przyszłości zadania:

1. Nadzór nad wszystkimi pracownikami urzędu.
2. Prezentacja, oznaczanie i podział poczty.
3. Załatwianie prywatnych paczek i listów urzędników.
4. Ogólne.

Nowy wydział – P – (Wydział Kadr)

1. Dane osobowe wszystkich urzędników i osób zatrudnionych w urzędzie.
2. Prowadzenie rejestru osobowego.
3. Poczta i telegraf.
4. Ubezpieczenie urzędników i osób zatrudnionych w urzędzie.

Kierownik: Sekretarz Fechner

Wydział – R – (Księgowość)

1. Zaopatrzenie w materiały biurowe.
2. Kontrola podatków obwodowych, samorządowych, opłat skarbowych i podatków monopolowych, jak również księgowości Lekarza Powiatowego i Wydziału III.
3. Kontrola i zatwierdzanie miesięcznych ksiąg obwodu i samorządu.
4. Prowadzenie wykazów inwentarza.
5. Kontrola i zatwierdzanie kosztów podróży.
6. Zatwierdzanie i ustalanie kosztów transportu.
7. Kontrola instrukcji wszystkich wydziałów, urzędu budowlanego i komisji komasacji gruntów.
8. Sporządzanie listy płac dla urzędników i pracowników urzędu, których dodatek wynosi poniżej 250 marek.
9. Sporządzanie dla Warszawy sprawozdań zjazd pojazdów mechanicznych, finansów urzędu pracy, deputatów odzieżowych i wpłat zryczałtowanych.
10. Wykrywanie nieznaných wydatków i pokrywanie zaliczek wypłaconych z kasy obwodowej.

Kierownik: Sekretarz Fuhrmann

Wydział – H – otrzymuje zadanie: zakup mundurów dla policji.

II. Do wiadomości wszystkich wydziałów.

III. Do akt.

Podpisał Hahn
Tajny Radca Rządowy

Tłumaczenie dokumentu nr 7

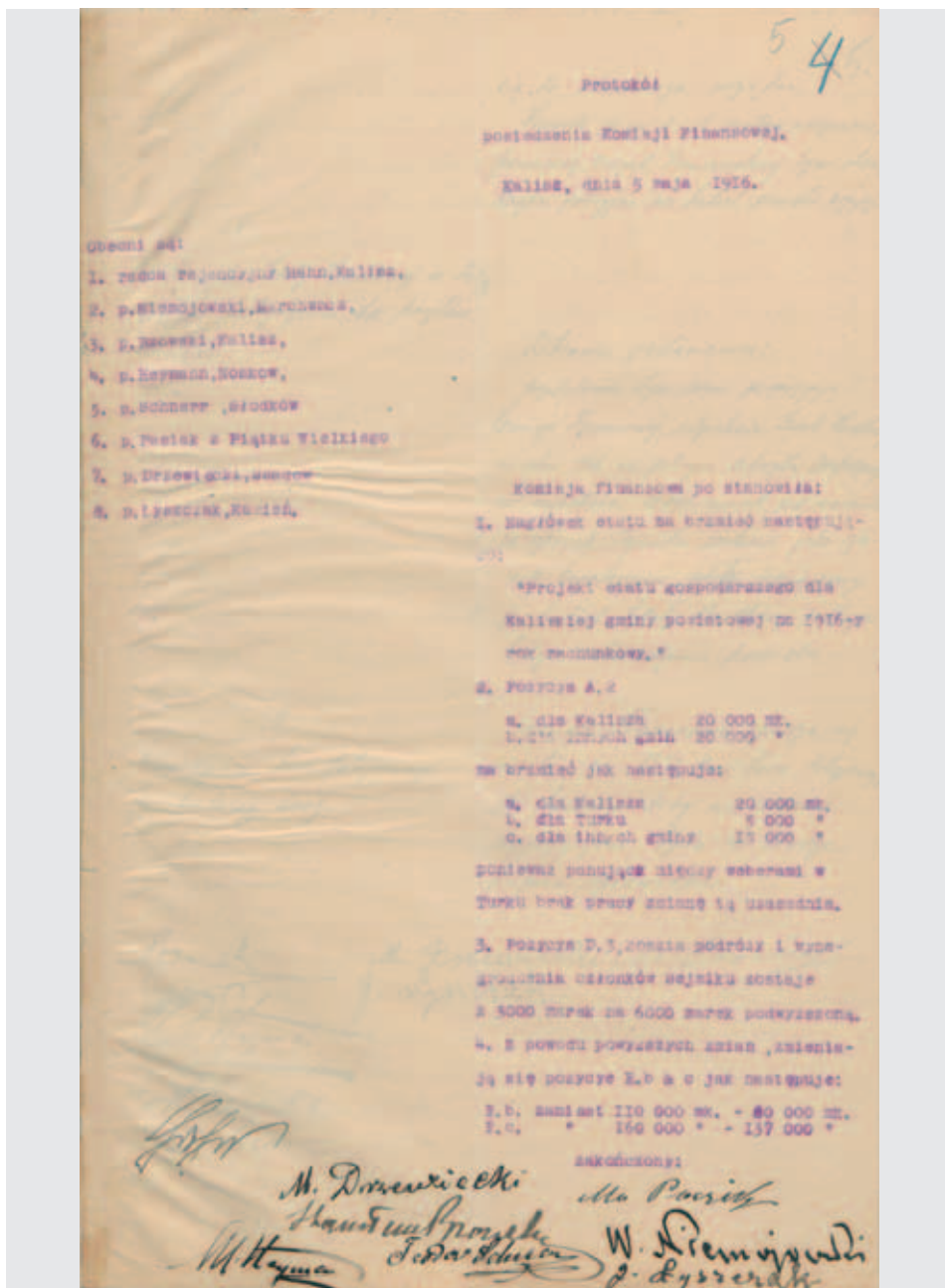

8. Preliminarz dochodów i rozchodów Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek na rok obrachunkowy 1917, sygn. 21, s. 77, 87

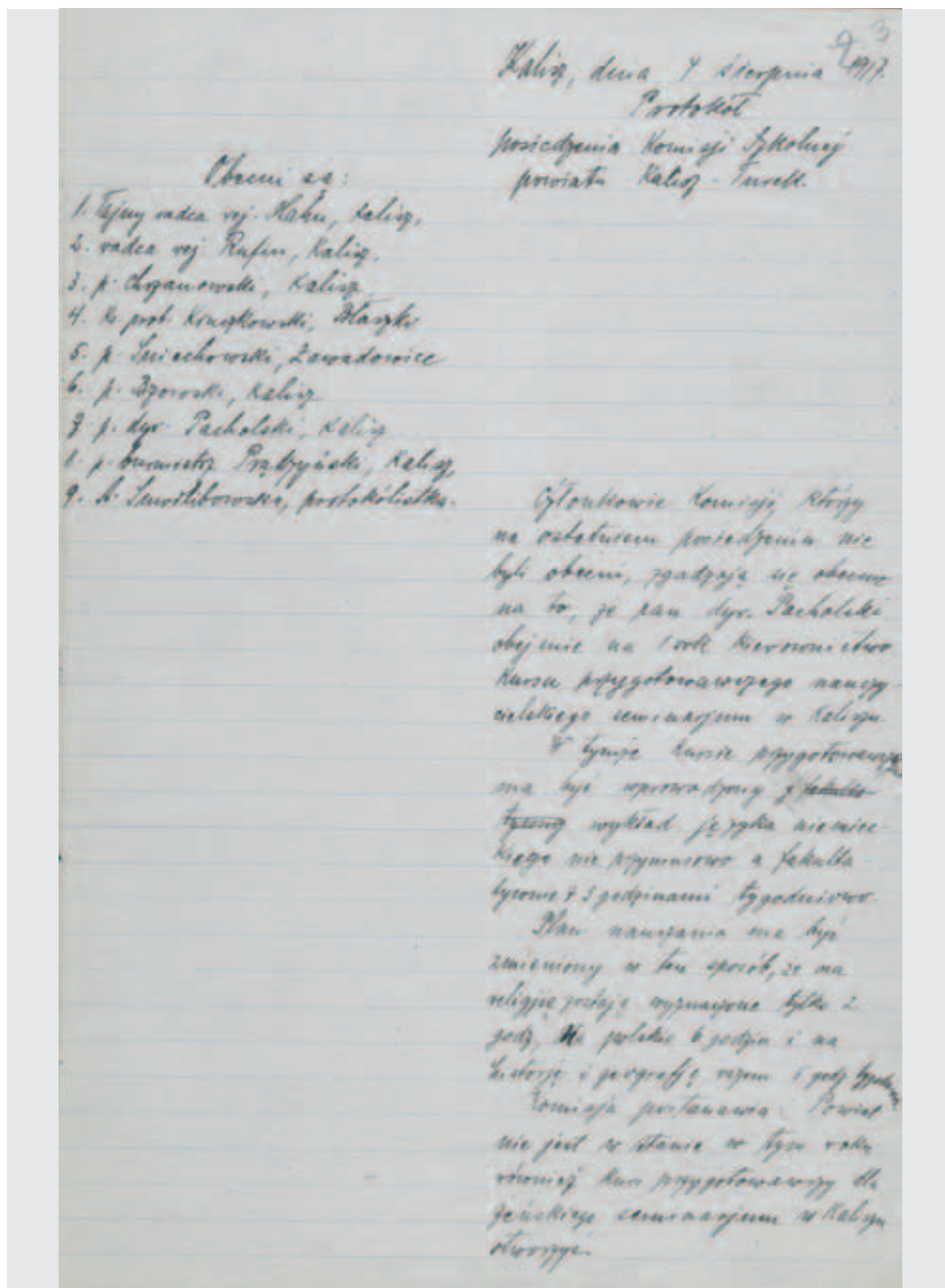
5

Abschn. Pozycja.	Tit. Tyt.	Ausgaben — Rozchody.	Im einzelnen Szczegółowo		Im ganzen Ogólnie	
			M.	Pl.	M.	Pl.
		Uebertrag:) Przeniesienie:)			1.361.400	—
VI.		VI. Sanitätswesen. VI. Zdrowotność publiczna.				
30		Beihilfen für die Unterhaltung von Kranken- häusern. Zapomogi na utrzymanie szpitali:				
	a.	Für Kalisch) Dla Kalisza)	15.000	—		
	b.	Für Blaszkı) Dla Blaszek)	3.000	—		
	c.	Für Stawischin) Dla Stawiszyna)	1.200	—		
	d.	Für Turek) Dla Turku)	3.000	—		
	e.	Für Uniejów) Dla Uniejowa)	2.000	—		
	f.	Für Dobra) Dla Dobry)	2.000	—		
31		Beihilfen für die Kosten der Entlassung und die Unterhaltung von Anstalten für diese. Zapomogi na koszty odswzwawiania i utrzyma- nia zakładów odswzwawiania.				
	a.	Stadt Kalisch) Miasto Kalisz)	15.000	—		
	b.	Stadt Blaszkı) Miasto Blaszkı)	3.600	—		
	c.	Stadt Stawiszyn) Miasto Stawiszyn)	2.000	—		
	d.	Stadt Turek) Miasto Turek)	2.000	—		
	e.	Stadt Uniejow) Miasto Uniejow)	2.000	—		
	f.	Stadt Dobra) Miasto Dobra)	2.000	—		
32		Ausgaben für Desinfektionswesen: Wydatki na dezynfekcję:				
	a.	Gehalt von 2 Kreidesinfektoren (in Ka- lisch und Turek je 1.800 mk.) Pensja powiatowych dezynfektorów (w Kaliszu i Turku każdy po 1.800 mk.)	3.600	—		
		Seite:) Strona:)	56.400	—	1.361.400	—
			58400		1361400	

(ciąg dalszy dokumentu nr 8)

9. Protokół posiedzenia Komisji Finansowej z 5 maja 1916 r., sygn. 35, s. 5

10. Protokół z posiedzenia Komisji Szkolnej powiatu Kalisz-Turek z 4 sierpnia 1917 r., sygn. 293, s. 3

76
7/2

Komisja sanitarna.

W Kaliszu utworzono komisję sanitarną, składającą się z 20 członków. Przewodniczącym jest lekarz powiatowy.

Zadaniem komisji jest przez wspólne zwiędzanie informować się o stanie zdrowości, sanitarna urzędzenia policyjne popierać, przez powożanie i oświećanie ludności przeprowadzanie sanitarnych urzędzeń ułatwiać, nie warunki higieniczne, które do wybuchu lub rozszerzenia zakaźliwych dla ogółu chorób przyczynić się mogą, wskazać i projekta celów usunięcia takich wypracować.

Aleby się o warunkach takich zdrowości danego obwodu składać nie poinformować, komisja sanitarna winna wspólnie wszystkie urzędzenia, które publiczny stan zdrowia dotyczą, zważyć, a mianowicie:

1. mieszkanie, przytulki, gospody i t. d.
2. sposób gromadzenia i usuwania nieczystości, tak na poszczególnych gruntach, jak i w całej miejscowości - ludzkie i zwierzęce nieczystości odpadki kuchenne i odpływy - stan przepływów - ścieki, kanały - odpływy brudnej wody, stan bruku ulicznego, oświetlenie.
3. zaopatracie miasta w wodę; wodociągi, studnie, i pośienie tychże w stosunku do śmietników.
4. rzeki i zanieczyszczenie tychże,
5. sprzedaż artykułów żywnościowych - mleko, mięso, - rzeźnia, targi,
6. zakłady przemysłowe i ich właściwości zakaźne - dym - urazek -
7. szkoły i tychże sanitarne stosunki, czystość i stan budowy,
8. stan pielęgnacji chorych i ubogich, domy starców, szpitale i ochronki,
9. publiczne i ludowe kąpiele,
10. miejsca pogrzebowe i trupiarnie.

Zwiędzanie odbywać się kolejno według poprzedniej ustnej umowy przez 2 członków. W tym celu podzielono miasto na 4 obwody, a każdemu obwodowi przydzielono 4 członków.

Kalisz, dnia 24. czerwca 1915 r.

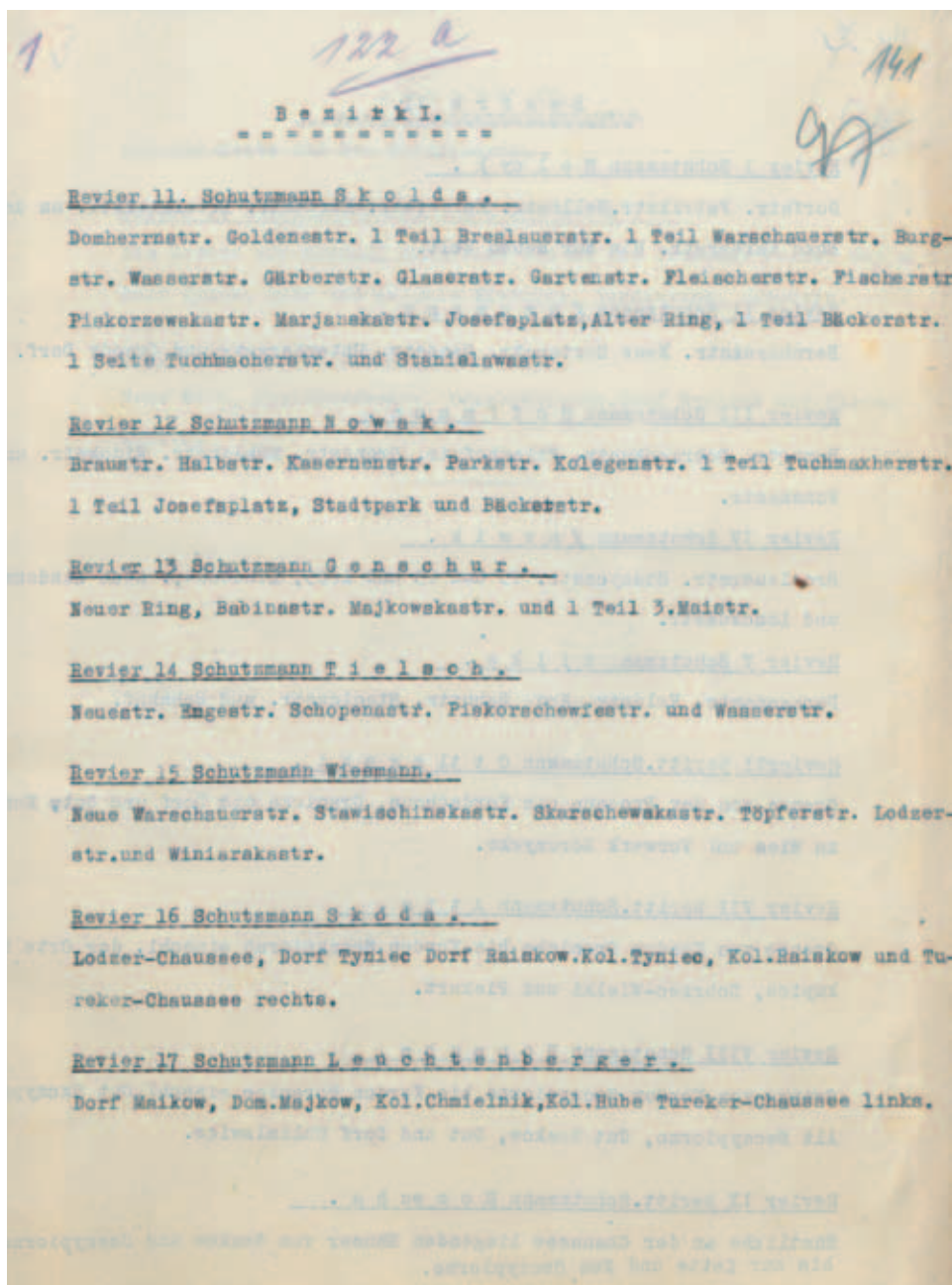
11. Informacja nt. Komisji Sanitarnej miasta Kalisza z 24 czerwca 1915 r., sygn. 73, s. 77

<i>ortsgemeinde</i>	
<u>1. Gemeindegericht Koźminko.</u>	
Richter:	Josef V. Władysławski, Stojanów.
Schöffen:	Wincenty Górecki, Władysławice. Josef Wielgi, Smolki. Marek Ślesio, Smolce. Władysław Borkowski, Staw.
<u>2. Gemeindegericht Morawin.</u>	
Richter:	Antoni Tomalak, Szadok.
Schöffen:	Ernst Kernicki, Czeków. Tomasz Wasik, Korzeniew. Ludwik Kuleta, Tysiadów.
<u>3. Gemeindegericht Ostrow-Kaliski.</u>	
Richter:	Julian Milew, Gnojno.
Schöffen:	Piotr Piekarczyk, Iwanowice. Władysław Adamski, Iwanowice. Włodzisław, Ostrow-Kaliski. A. Dębowy, Pivonice.
<u>4. Gemeindegericht Stawiszyn.</u>	
Richter:	Josef Stasiński, Drugowice.
Schöffen:	Jan Lisiecki, Dębniki. Fr. Janiszewski, Stawiszyn. Jan Lisiecki, Górecki. M. Nowicki, Dębniki. St. Łaska, Solce.
<u>5. Gemeindegericht Tyńce.</u>	
Richter:	Graf Władysław Dunin-Borkowski, Kalisz.
Schöffen:	Michał Prota, Dobre-Wielki. Jan Rudzki, Tyńce. Józef Boczka, Jastrzębniki. Antoni Przygoda, Idun.
<u>6. Friedensgericht in Kalisz-Stadt.</u>	
Richter:	-----
Schöffen:	M. Kaufmann, Kalisz. Gustav Michael, Kalisz. A. Górecki, Kalisz. A. Grzesiowski, Kalisz.
-000000:000000-	

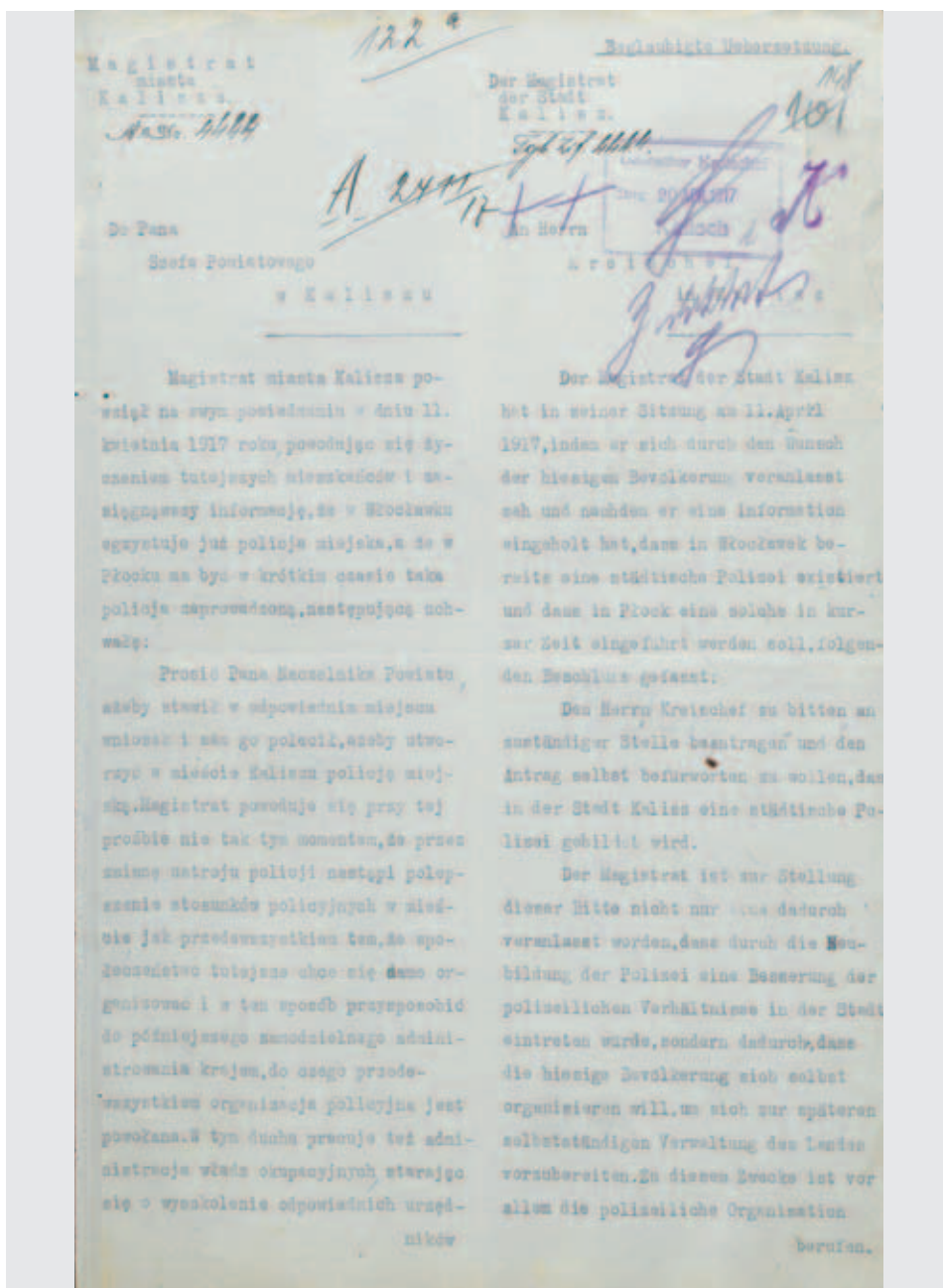
12. Skład osobowy sądów gminnych w Koźminku, Morawinie, Ostrowie Kaliskim, Stawiszynie, Tyńcu i Kaliszu z 1915 r., sygn. 152, s. 4

13. Mapa Okręgu Policyjnego w Kaliszu, sygn. 160, s. 116

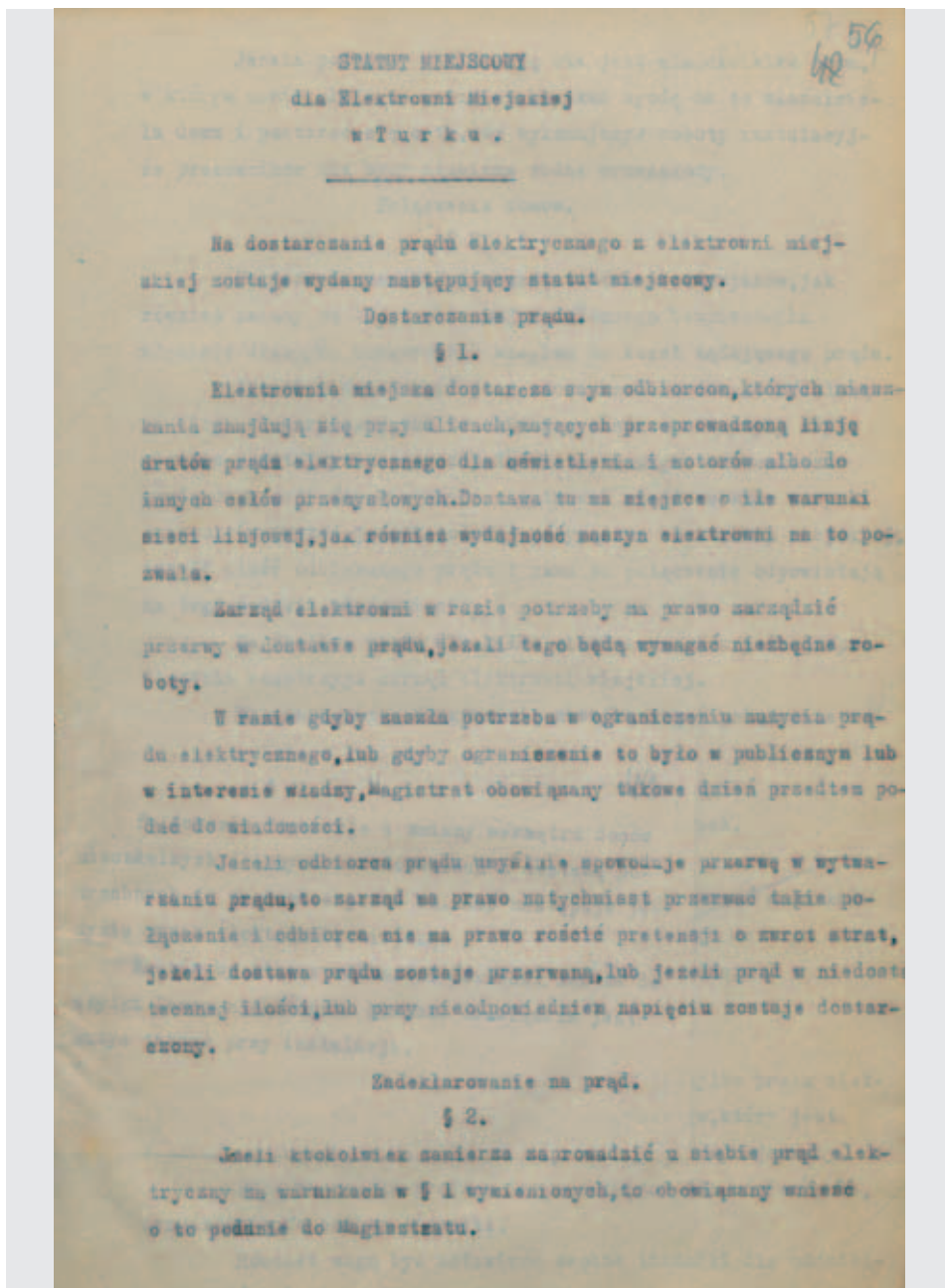
14. Wykaz rewirów policyjnych Okręgu I w Kaliszu, sygn. 160, s. 141

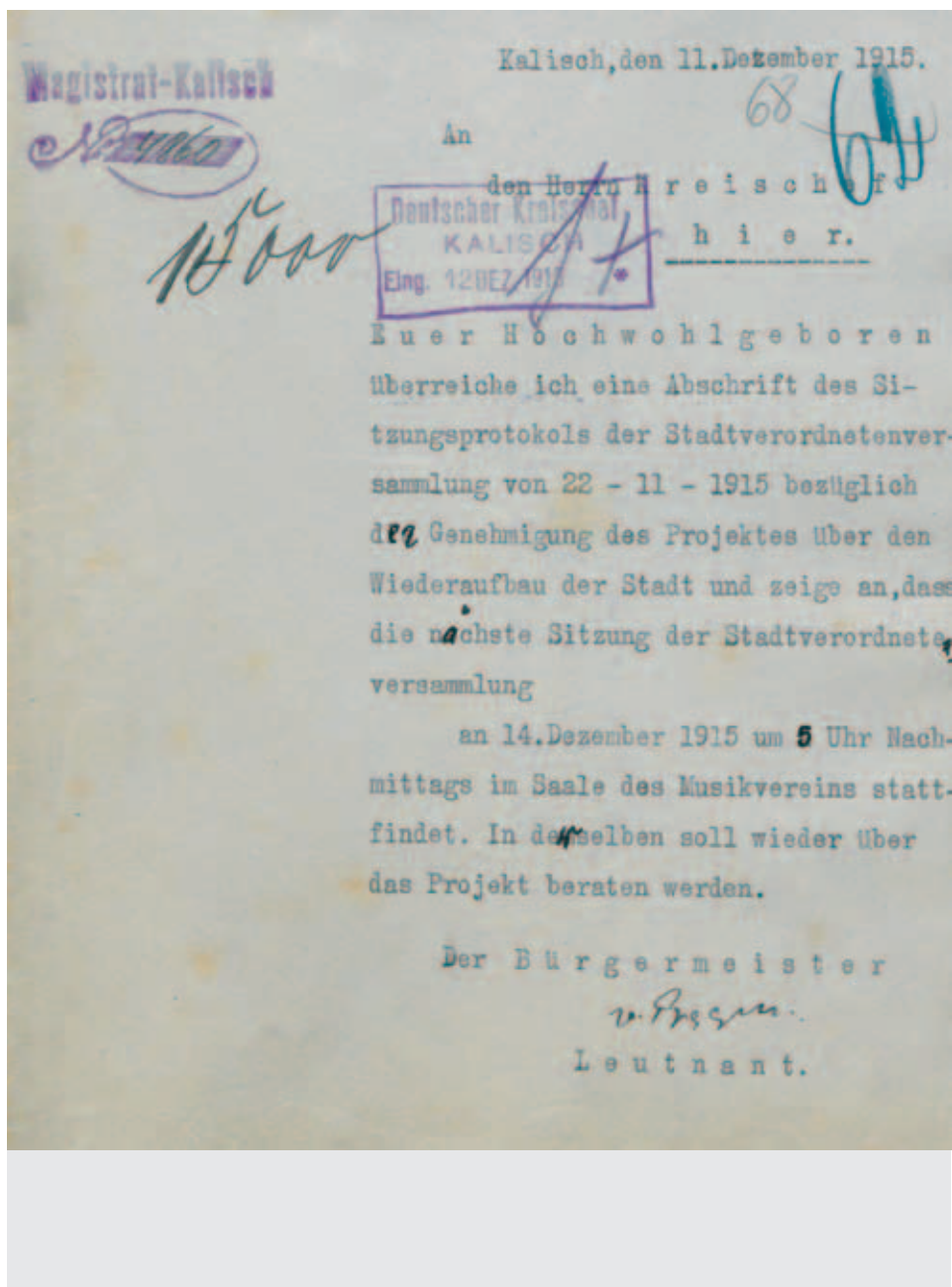
15. Prośba Magistratu miasta Kalisza z 1917 r. w sprawie utworzenia policji miejskiej w Kaliszu, sygn. 160, s. 148

Beziehungsstellen				
der Gendarmerie der Kreise Kalisz und Turek				
Stichtag vom 16. Januar 1916.				
Nr.	Namen und Dienstgrade.	Standorte.	Ortsangehörige.	Postzustellung und Telefonanschluss.
1.	Arndt - 1. F. Gend. Becker - 2. F. Gend. Brosch - Offizier. Kraus - Gefr.	Kalisz.	Kalisz Land, Tyńsko, Tyńców.	Postzustellung in Orte, Telephon in Hause.
2.	Kucharski - 1. F. Gend. Kucharski - Gefr.	Stawiszyn.	Stawiszyn, Tłocznik.	Durch Zivilpost, Telephon in Hause.
3.	Harasim - Offizier. Wojcik - Offizier.	Brzeziny.	Brzeziny, Chociszewo.	Durch Radfahrer u/ Stawiszyn, Telephon 1/ Stawiszyn, (10 km).
4.	Harasim - Offizier. Wojcik - Gefr.	Kokoszyce.	Paniszewo, Zdobych, (Tyńsko).	Durch Zivilpost, Telephon in Hause.
5.	Hendrych - V. W. Wojcik - Gefr.	Grzegorzew.	Ostrow-Kalicki, Godziesze.	Durch Radfahrer aus Kalisz, Telephon 1/ Godziesze, Feldwache 8 km.
6.	Stawiszyn - V. W. Kucharski - Gefr.	Grzegorzew.	Stawiszyn, Janowice, Blaszkow.	Vom 1. 2. 1916 ab durch Zivilpost, bis dahin durch Postboten. Tel. 1/ Blaszkow.
7.	Kucharski - Offizier. Kucharski - Gefr.	Opole.	Opole, Marchewka, Demba, Kol. Demba, Ródzale, Kobierny.	Durch Zivilpost, Telephon in der Kommandantur.
8.	Wojcik - V. W. Kucharski - Offizier.	Pleszew.	Cekow, Kosiowice, Kamien (Kucharski), Demba, Kol. Demba, Ródzale, Kobierny.	Durch Zivilpost, Telephon nicht vorhanden.
9.	Kucharski - Offizier. Kucharski - Gefr.	Kozmin.	Kozmin, Staszewo, Staszewo, Gumowice, Telephon nicht vorhanden.	
10.	Kucharski - V. W. Kucharski - Gefr.	Malinow.	Malinow, Pleszew, Szaryn.	Durch Zivilpost, Telephon Turek.
11.	Kucharski - V. W. Kucharski - Gefr.	Turek.	Turek, Paszarny, Wichertow.	Durch Kreisamt Turek, Telephon nicht vorhanden.
12.	Kucharski - V. W. Kucharski - Gefr.	Dobra.	Dobra, Kowale, Paszarny, Piskary.	Degl.
13.	Kucharski - V. W. Kucharski - Gefr.	Jasienko.	Ostrow - Wartaki, Grzegorzew, Turek.	Degl.
14.	Kucharski - Offizier. Kucharski - Gefr.	Labola.	Labola.	Degl.
15.	Kucharski - 1. F. Gend. Kucharski - Offizier. Kucharski - Gefr.	Krasna.	Niewiszew, Niewiszew.	Degl.
16.	Kucharski - 1. F. Gend. Kucharski - Offizier. Kucharski - Gefr.	Wola.	Wola - Swietnicka, Zelgonow.	Degl.
17.	Kucharski - 1. F. Gend. Kucharski - Offizier. Kucharski - Gefr.	Ustajow.	Ustajow, Skotniki, Kosiowice, Paszarny.	Degl.

16. Wykaz okręgów żandarmerii w powiatach Kalisz-Turek na dzień 16 stycznia 1916 r., sygn. 171, s. 1

17. Statut miejscowy dla Elektrowni Miejskiej w Turku, sygn. 41, s. 56

18. Odpis protokołu z posiedzenia Rady Miejskiej miasta Kalisza z 22 listopada 1915 r. w sprawie zatwierdzenia projektu odbudowy miasta, sygn. 117, s. 68-75

in Sachen des Wiederaufbaues der Stadt führte der Architect Caro, Mitinhaber der Firma Sopet & Caro eine Anzahl Pläne vor, welche den Wiederaufbauentwurf der Stadt Kalisch darstelln. Dieser, auf Grund der neuesten städtebaulichen Anforderungen bearbeitete Entwurf, hat eine Verbreiterung der Strassen auf 20-16-14 m. im Augenschein, sowie evtl. Durchführung neuer und kassieren alter Strassen, und soll die Stadt von zwei concentrischen Parkgürteln umgeben werden. Der jetsige Park wird vergrössert durch Anschliessen der hinter dem Wasserfall gelegenen Bienen, Zum Durchführen der Parkgürtel schlägt der Verfasser des Planes den Ankauf der Chopinstrasse zur Umwandlung in Gartengelände, ebenso der Fabrikstrasse, und Dorfstr. /Poprseccnowiejska ul./ Unter Benugnahme auf die Bahnhofsuffahrt auf dem jetzt geknickten Wege, stellt der Verfasser den künftigen Bahnhof mit der Front gleichlaufend zur Breslauer Chaussee. ~~Vom~~ Bahnhof führen drei Strassen zur Stadt, eine für den Personen- und zweite für den Lastverkehr. Ausserdem sind zwei Umgehungsstrassen vorgeschlagen, welche eine Verbindung des Bahnhofs mit der Turco'er, Ledzer und Stawischiner Chaussees in Aussicht haben, um durch den Frachtverkehr nicht den städtischen Verkehr zu besinträchtigen. Es sind Fabrikviertel am Stadtrand, Handelsviertel in der mittelstadt und ein Villenviertel in der jetsigen Vorstadt Tyniec vorgesehen. Weil Kirchhöfe auf durchlässigen, sandigem ziemlich hoch gelegenen Grunde liegen müssen, sind solche, für sämtliche Confessionen, in der Gegend hinter dem sogenannten Koresak in Vorschlag gebracht. Die an das Rathaus grensenden Grundstücke, sollen nicht wiederaufgebaut werden; da an deren Stelle ein monumentales, auch den zukünftigen Anforderun-

(ciąg dalszy dokumentu nr 18)

70
64
gen der Stadt entsprechendes, Rathaus erbaut werden soll. In unmittelbaren Nähe des Bahnhofs soll ein Schlacht- und Viehof erbaut, sowie ein Viehmarkt eingerichtet werden. Der Verfasser bemerkt, dass der Entwurf auch die spätere Zukunft im Augenschein hat, und die Änderungen nur allmählig und langsam eingeführt werden können.

I Bürgermeister v. Prądzyski beantragt, dass die Herren Stadtvorordneten, nach Besichtigung des Planes, sich aussern möchten, ob der Plan ihre Anerkennung gefunden, damit die Behörden entsprechende Schritte tun können, um den Grund zum Wiederaufbau der Stadt vorzubereiten. Zuerst also die Zustimmung der höheren Behörden, hernach die Vermessungsarbeiten, und erst darauf könnte man an den Wiederaufbau herantreten. Diese Arbeiten beanspruchen mehrere Monate, deshalb wäre Eile geboten. Der Magistrat kann die ziemlich zahlreich eingehenden Wiederaufbaugesuche nicht berücksichtigen, bevor die Angelegenheit nicht im Prinzip beschlossen sein wird.

Herr Kotuchowski: die Stadt muss man sich als einzelne Person denken. Will man bauen, so muss man wissen, was die Beschierung kosten wird. Aus den uns vorgelegten Plänen, werden die Kosten ganz enorme sein. Wird die Stadt sich diese leisten können? Das sind Gründe, welche uns zur ziemlichen Unsicht zwingen, nicht aber zur eiligen Durchsicht der uns vorgelegten Pläne. Der städtische Creditverein, der auch am Wiederaufbau der Stadt interessiert ist, hat aus seiner Mitte ein Komitee gebildet zur Fühlungnahme mit den Warschauer Architektenverein, welcher letzterer einen Wettbewerb mit einem Preise von 2000 Mb. veranstaltet, für den besten Bebauungsplan für Kalisz. Das Preisgericht wird in den ersten Tagen des Januartages. In dessen Bestand

65

Herr Kasimir Scholtz: Zum Termin des Wettbewerbs ist der 1. Januar 1916 bestimmt, die Preisrichter sind gewählt, die Preise bestimmt, es ist also kaum zu befürchten, dass die Sache bis ad calendas graecas verschoben wird. Der unmerkliche Aufschub des Wiederaufbaus der Stadt kann die Sache nur ^{*schaden*} ~~Ausschlag~~ ^{*schaden*} ~~Ausschlag~~ nicht berechnen. Unbegündet ist die Annahme, dass es in Warschau an Architekten mangeln sollte, welche mit der Städtebaukunde vertraut sind. Auf Grund dessen kommt er zu dem Antrage, dass die endgültige Entscheidung bis zur

92
66
zweite Hälfte des Januar verschoben werden kann.

Herr Geheimrat Rahn: Das Verschieben der Entscheidung bis zur zweiten Hälfte des Januar ist aus dem Grunde unerwünscht, dass die Behörden die Pläne nicht eher, wie im März genehmigen können und erst dann zu den Vermessungsarbeiten geschritten werden kann, diese werden den ganzen Sommer hindurch andauern, so dass man an den Wiederaufbau erst 1917. treten kann. Der Plan des Herrn Caro wurde durch den in der Städtebaukunde als erfahrenen Kenner geltenden Oberbürgermeister der Stadt Posen, Herrn Dr. Wilms, als sehr gut bezeichnet. Der Plan ist mit grossen Schwünge, mit Änderungen in der Mittelstadt angefertigt, aber die Zukunft der Stadt im Auge haltend, darf man keine Opfer ~~machen~~ schrecken.

Herr Kasimir Schoitz: Ueber den uns vorgelegten Plan ist es schwer im Handumdrehen einen Entschluss zu fassen, was dagegen den Warschauer Entwurf anbetrifft, so ist es bekannt, dass man sich Mühe gegeben hat mit gewisser Pietät den Charakter der Stadt zu bewahren. Gründe, die zur Eile drängen, liegen nicht vor, eine Haubewegung ist kaum zu erwarten, aus diesem Grunde schlägt Redner vor, dem Versich des Herrn Rechtsanwalts Kozuchowski eine Kommission zu wählen, zugeten.

I Bürgermeister: stellt fest, dass der vorgelegte Plan nicht entgeltlich ist, es ist nur ein Entwurf zum Plans, welcher Verschiebung der Änderungen unterworfen werden kann.

Der Vorsitzende Rechtsanwalt v. Ryganowski stellt die Frage, in welchem Verhältnis die Verfasser des vorliegenden Planes zum künftigen Aufbau der Stadt stehen, ob und welche Rechte dieselben gegenüber den Hauseigentümern der zu erbauenden Häuser, haben werden. Es könnte vielleicht ein Privileg für die Firma Caro entstehen bei Auswahl der Arbeiter, unter Vermeidung ansässiger Kräfte. Es sei Sache der Stadtverordneten um den Wohlstand der Ortsansässigen zu sorgen.

I Bürgermeister erklärt, dass die Firma Caro sich verpflichten wer-

ke keine Privatbauten auszuführen.

Herr K r e i s c h e f bestätigt obige Erklärung, indem er bemerkt, dass in Falle der Annahme der Pläne der Firma Caro, dieselbe nach den bestehenden deutschen Vorschriften, keine Privatarbeiten annehmen darf.

Herr Kosuchowski beantragt die Entscheidung bis zum Termin des Warschauer Freigerichts zu verschieben, und bemerkt, dass die gebildete Kommission dann eingehend den Plan des Herrn Caro prüfen konnte, indem ihr die Möglichkeit geboten würde, denselben mit einem anderen vergleichen zu können. Hedner beantragt zu diesen Zwecke einige Abzüge von dem Plane zu machen, um dieselben den Kommissionmitgliedern auszuhändigen zu können.

Herr Kreischei ist mit der Wahl einer Kommission einverstanden, aber mit einem nicht längeren wie 8-tägigen Termin, wegen Dringlichkeit der Sache, welche keinen Auschub seidet.

Herr Scholtz erklärt, dass eine achttagige Frist entschieden zu kurz sei, sie würde nicht genügen einen Architekten aus Warschau heranzukufen und schlägt daher eine 4 wöchentliche Frist vor.

Herr Kreischei bemerkt, dass, wenn im Frühjahr mit den Bauten begonnen werden soll, dann die Pläne höchstens in 1 bis 3 Wochen nach Warschau geschickt werden müssen, hernach würde man an die Vermessungsarbeiten schreiten, welche nicht wenig Zeit in Anspruch nehmen werden, endlich beanspruche die Behörde eine mehrwöchentliche eingehende Arbeit, so dass bei Beschleunigung diese Arbeiten kaum vor Anfang Mai beendet sein können.

Herr Scholtz, als mit den örtlichen Verhältnissen und sogar mit den Geldmitteln der einzelnen Besitzer besonders vertraut behauptet, dass es fast unmöglich ist, dass Hauseigentümer in der Mittelstadt neuen Kennten, und zwar aus dem einfachen Grunde, weil sie gar keine Mittel hierzu besitzen, und

Hy 68

zum Erwerb dieser Mittel brauche man Zeit und günstigere Bedingungen als wie die jetzigen. Hedner bemerkt jedoch, dass wohl Vereinzelte gefunden werden könnten, welche diese nötigen Mittel und den Willen zum Bauen haben, aber das waren nur Ausnahmen, und zwar sehr wenige. Wir möchten die auf uns lastenden Pflichten, künftigen Generationen gegenüber, nicht leichtfertig nehmen, damit man uns einst nicht als zugrosse Nils in einer so wichtigen Sache, wie der Wiederaufbau der Stadt, vorwerfen kann.

Herr Kreischef erklärt den Stadtverordneten, dass gleichzeitig mit d. der ~~Bauordnung~~ ein Gesetz herausgegeben werden soll, auf Grund dessen Baugelder den Hypothekengeldern vorzugehen werden. Den Baugeldern resp. der ~~Bauordn.~~ das Vorrecht gebend, werden die Hypothekengläubiger keinen grossen Schaden erleiden, da es doch leichter ist aus einem wiederaufgebauten Hause die Summe und evtl. die Procenten heraussuchen, als aus einem Trümmerhaufen. Gleichzeitig erklärt sich der Herr Geheimrat mit einer 3 wöchentlichen Frist einverstanden.

Herr Scholtz: Aus welchen Quellen sollen die Baugelder fliessen?
Herr Kreischef bemerkt, dass unabhängig davon, aus welcher Quelle diese Gelder kommen, diese, sowie nie zum Wiederaufbau verwendet werden, das Hypothekarische Vorrecht haben werden.
Der Vorsitzende stellt fest, dass eine Kommission beschlossen ist, welche entsprechend den Anträgen des Herrn Kreischef und des Herrn v. Prądyński, ihre Meinung innerhalb 3 Wochen aussprechen soll.

Herr Koduchowski: So möge denn die Kommission arbeiten, die Schlussentscheidung wird schliesslich doch erst nach dem Preisgerichtstermin fallen.

Herr Pastor Wende beantragt, die Kommission möchte sich mit dem Warschauer Architektenverein in Verbindung setzen und einen von den Herren herholen, zwecks gemeinsamer Durch-

nicht der Pläne.

Auf Antrag des Vorsitzenden, ob betr. des Termins der Einsicht der Pläne gestimmt werden soll, und ob der Kommission das Recht zustehe zur Cooptation von Mitgliedern ausserhalb der Stadtverordnetenversammlung, wird einstimmig erklärt, dass der Entwurf innerhalb 3 Wochen durchgesehen sein wird, und dass der Kommission das Cooptationsrecht zustehe.

Herr Scholtz: fragt weil am städtischen Creditverein bereits eine technische Commission gebildet ist, ob diese Commission nicht die Arbeit mit übernehmen könnte?

Der Vorsitzende: Eine solche Commission widerspricht grundsätzlich dem Statut der Stadtverordnetenversammlung, jedoch steht ihr das Recht der Cooptation zu. Die Commission besteht aus dem Herrn Pastor Wende als Vorsitzender und den Herren Hrät Bobczyński, Kościuchowski Telesfor, Scholtz Kasimir, Deutschmann Teodor, Kical und Dr. Brockmann.

Magistrat Kalisz
do Naczelnika Powiatu
miejscu

Kalisz, 11 grudnia 1915

Waszej Ekscelencji przesyłam odpis protokołu z posiedzenia Rady Miejskiej z 22.11.1915 w sprawie zatwierdzenia projektu odbudowy miasta i informuję, że następne posiedzenie odbędzie się 14 grudnia 1915 o godz. 5 po południu w sali Stowarzyszenia Muzycznego. Przedmiotem obrad na tym posiedzeniu będzie znów wspomniany projekt.

burmistrz (podpis nieczytelny), porucznik

W sprawie odbudowy miasta pan Caro, architekt i współwłaściciel firmy Bopst&Caro, przedstawił kilka planów, które są projektami odbudowy miasta Kalisz. Projekt ten, przygotowany zgodnie z nowoczesnymi wymogami architektury miejskiej, przewiduje poszerzenie ulic do 20-16-14 metrów, jak również ewentualne poprowadzenie nowych i likwidacja starych oraz otoczenie miasta dwoma koncentrycznymi pasami zieleni. Obecny park zostanie powiększony o łąki, znajdujące się obecnie za wodospadem. W tym celu autor projektu proponuje wykupienie ulicy Chopina, Fabrycznej i Wiejskiej (ul. Poprzecznowiejska) i przekształcenia ich w tereny zielone. W odróżnieniu od wyjazdu z dworca kolejowego, który obecnie znajduje się na zakręcie drogi, planuje się takie ustawienie przyszłego budynku dwornego, aby jego front przebiegał równolegle do ul. Wrocławskiej. Z dworca do miasta prowadzą trzy ulice, jedna dla ruchu pieszego, a dwie dla ruchu towarowego. Poza tym zaproponowano dwie drogi objazdowe, które miałyby łączyć dworzec z ulicami Turecką, Łódzką i Stawiszyńską, tak aby ruch towarowy nie utrudniał ruchu miejskiego. Na obrzeżach miasta zaplanowano dzielnice fabryczne, w jego centrum – dzielnice handlowe, a na obecnych terenach przedmiejskiego Tyńca – dzielnicę willową. Ponieważ cmentarze powinny być umieszczone na piaszczystych gruntach o dużej przepustowości położonych wysoko, zaproponowano umieszczenie cmentarzy dostępnych dla wszystkich wyznań religijnych na terenie tzw. Korczaka. Działki graniczące z ratuszem nie mają być ponownie zabudowane, ponieważ na ich miejscu powstałby nowy monumentalny ratusz, odpowiadający wymaganiom miasta w przyszłości. W bezpośredniej okolicy dworca miałyby powstać rzeźnia oraz targ bydła. Autor projektu zaznacza, że jego projekt sięga daleko w przyszłość, a poszczególne zmiany miałyby być wprowadzane stopniowo i powoli.

I Burmistrz Prądzynski składa wniosek, aby panowie radcy miejscy po obejrzeniu projektu wypowiedzieli się, czy spotkał się on z ich akceptacją. Miałoby to pomóc urzędowi w podjęciu dalszych kroków, mających na celu przygotowanie gruntów do odbudowy miasta. W pierwszej kolejności więc zgoda wyższych urzędów, następnie pomiary i dopiero wtedy można by rozpocząć odbudowę. Prace te będą trwały kilka miesięcy, dlatego należałoby przyspieszyć działania. Magistrat nie może rozpatrywać licznych wniosków o odbudowę, dopóki sprawa nie będzie zasadniczo rozstrzygnięta.

Pan Kożuchowski: Na miasto należy spojrzeć z pozycji pojedynczego człowieka. Jeśli chce się budować, trzeba wiedzieć, ile cała ta historia będzie kosztować. Z przedłożonego projektu wynika, że koszty będą ogromne. Czy miasto może sobie na nie pozwolić? To są powody, które zmuszają nas do głębokiego zastanowienia się, a nie do pośpiesznego zapoznania się z przedłożonymi planami. Miejskie Towarzystwo Kredytowe, które również jest zainteresowane odbudową miasta, powołało spośród swoich członków komitet, który ma nawiązać kontakt z warszawskim Stowarzyszeniem Architektów. Stowarzyszenie to rozpisało konkurs na najlepszy plan odbudowy Kalisza, w którym nagroda główna wynosi 2000 rubli. Jury konkursowe ma obradować w pierwszych dniach stycznia. W jego skład wchodzi także członkowie Komitetu powołanego przez Kaliskie Towarzystwo Kredytowe. Nagrodzony projekt a także plany, które zostaną wyróżnione przez warszawskie Stowarzyszenie Architektów, dadzą nam możliwość porównania ich z projektem pana Caro. Przy wsparciu komisji można by wtedy dokonać wyboru.

Tłumaczenie dokumentu nr 18

I Burmistrz:

Uwagi pana adwokata Kożuchowskiego co do kosztów są trafne, ale trudno oszacować, jakie będą po upływie dwóch lat, na pewno będą wysokie, ale biorąc pod uwagę to, że będą powstawać stopniowo, nie będą tak bardzo odczuwalne. Ulice nie mogą pozostać w takim stanie, w jakim znajdują się teraz, koniecznie trzeba je poszerzyć, a obecna chwila jest najlepszym do tego momentem. Niezaprzeczalne zalety pana Caro w stosunku do architektów warszawskich wynikają z tego, że ma on doświadczenie w nowoczesnym budownictwie miejskim. Przesunięcie decyzji aż do momentu ogłoszenia werdyktu konkursowego jury, zbyt bardzo oddalałoby przedsięwzięcie od celu. Magistrat nie ma żadnych zobowiązań w stosunku do pana Caro, który dopiero po tym, jak miasto przyjmie jego projekt, otrzyma zapłatę. Pan Caro opracowuje także przepisy budowlane.

Pan Kasimir Schulz:

Termin rozstrzygnięcia konkursu został wyznaczony na 1 stycznia 1916 roku, członkowie jury są wybrani, nagrody ustalone, nie ma zatem obaw, że cała sprawa będzie ciągnęła się bardzo długo. Nieznaczne opóźnienie odbudowy może mieć tylko pozytywny wpływ na całą sprawę. Nieuzasadnione jest twierdzenie, że w Warszawie brak jest architektów, którzy mają doświadczenie w budownictwie miejskim. Wychodząc z takie założenia, mówca składa wniosek, aby podjęcie ostatecznej decyzji przesunąć na drugą połowę stycznia.

Tajny Radca Hahn:

Przesunięcie decyzji na drugą stycznią nie jest wskazane z tego względu, że urzędy nie mogą zatwierdzić planów wcześniej niż w marcu i dopiero wtedy będzie można przystąpić do robót pomiarowych, które z pewnością potrwają przez całe lato, tak że odbudowę będzie można rozpocząć dopiero w roku 1917. Plan pana Caro został oceniony jako bardzo dobry przez nadburmistrza Poznania, pana dr. Wilma, który znany jest jako doświadczony znawca architektury miejskiej. Odbudowa miasta została zaplanowana z dużym rozmachem, uwzględniając zmiany w centrum, ale mając na uwadze jego przyszość, nie należy unikać żadnych ofiar.

Pan Kasimir Schultz:

Trudne jest podjąć w jednym okamgnieniu decyzję o realizacji przedłożonego planu. Natomiast wiadomo, że w projekcie warszawskim z wielką starannością zadbano o to, aby zachować charakter miasta. Nie ma powodów, dla których należałoby śpieszyć się z podjęciem decyzji. Dlatego mówca proponuje, aby przychylić się do propozycji pana Kożuchowskiego.

I burmistrz: stwierdza, że przedłożony plan nie jest planem ostatecznym, a jedynie projektem, który może ulec różnym zmianom.

Przewodniczący adwokat Wyganowski stawia pytanie, jaki stosunek mają autorzy przedłożonego projektu do przyszłej odbudowy miasta, czy i jeśli tak, to jakie będą oni prawa mieli wobec właścicieli domów, które mają zostać odbudowane. Firma Caro mogłaby być uprzywilejowana w doborze robotników, przy pominięciu miejscowej ludności. Powinnością radców miejskich jest zadbać o dobrobyt ludności miejscowej.

I burmistrz wyjaśnia, że firma Caro nie będzie realizowała budowy prywatnych domów.

Naczelnik Powiatu potwierdza powyższe oświadczenie i zauważa, że jeśli plany firmy Caro zostałyby przyjęte, to zgodnie z obowiązującym prawem niemieckim nie może ona realizować żadnych prywatnych inwestycji.

Pan Kożuchowski składa wniosek o to, aby podjęcie decyzji zostało odłożone do terminu rozstrzygnięcia konkursu warszawskiego i stwierdza, że utworzona komisja będzie mogła wtedy zastanowić się nad planem pana Caro, porównując go z jakimś innym planem. Mówca wnioskuje o wykonanie kilku kopii tego planu, aby można je rozdać członkom komisji.

(ciąg dalszy tłumaczenia dokumentu nr 18)

Naczelnik Powiatu przystaje na taką propozycję, ale na okres nie dłuższy niż 8 dni, a to ze względu na wagę sprawy, która nie może być oddalona w czasie.

Pan Scholtz oświadcza, że okres 8-dniowy jest zdecydowanie za krótki, nie wystarczy na to, aby zaprosić architekta z Warszawy i proponuje termin 4-tygodniowy.

Naczelnik Powiatu zauważa, że jeśli wiośnię miałyby rozpocząć się prace budowlane, to plany muszą być wysłane do Warszawy najpóźniej za 2 do 3 tygodni, po czym przystąpiono by niezwłocznie do robót pomiarowych, które zajmą bardzo dużo czasu. Poza tym prawo budowlane przewiduje kilkutygodniowy okres robót wstępnych, tak że nawet przy pewnym przyspieszeniu prace te mogłyby się nie skończyć przed początkiem maja.

Pan Scholtz, jako osoba doskonale znająca miejscowe uwarunkowania i nawet możliwości finansowe poszczególnych właścicieli, uważa, że jest wręcz niemożliwym, aby właściciele domów mogli budować w centrum miasta, a to z tak prostego powodu, że nie mają żadnych środków finansowych, a żeby zdobyć te środki, potrzeba czasu i warunków korzystniejszych niż te obecne. Zauważa jednak, że można by znaleźć pojedyncze osoby, które miałyby potrzebne środki i wolę do podjęcia się budowy, ale byłyby to wyjątki, i to nieliczne. Nie możemy lekceważyć obowiązków wobec przyszłych pokoleń, które na nas spoczywają, aby nikt nie zarzucił nam kiedyś zbyt wielkiego pośpiechu w tak ważnej sprawie jak odbudowa miasta.

Naczelnik Powiatu wyjaśnia radcom miejskim, że równolegle do prawa budowlanego ma być uchwalona ustawa, zgodnie z którą środki na budowę mają mieć pierwszeństwo przed środkami z kredytu hipotecznego. Udzielając w pierwszej kolejności kredytów budowlanych, wierzyciele nie będą narażeni na ponoszenie wielkich szkód, ponieważ o wiele łatwiej jest wydobyć sumę kredytu czy ewentualnie odsetki z odbudowanego domu, aniżeli z kupy gruzów. Naczelnik Obwodu przystaje jednocześnie na okres 3 tygodni.

Pan Scholtz: Skąd będą pochodziły środki na sfinansowanie budowy?

Naczelnik Powiatu zauważa, że niezależnie od tego, z jakiego źródła będą one pochodziły, to o ile zostaną wykorzystane do odbudowy, będą miały pierwszeństwo hipoteczne.

Przewodniczący stwierdza, że powołano komisję, która zgodnie z wnioskami pan Naczelnika Powiatu i pana Prądyńskiego w ciągu trzech tygodni przedstawi swoją opinię.

Pan Kożuchowski: Niech więc komisja pracuje, ostateczna decyzja podjęta zostanie dopiero po rozwiązaniu konkursu.

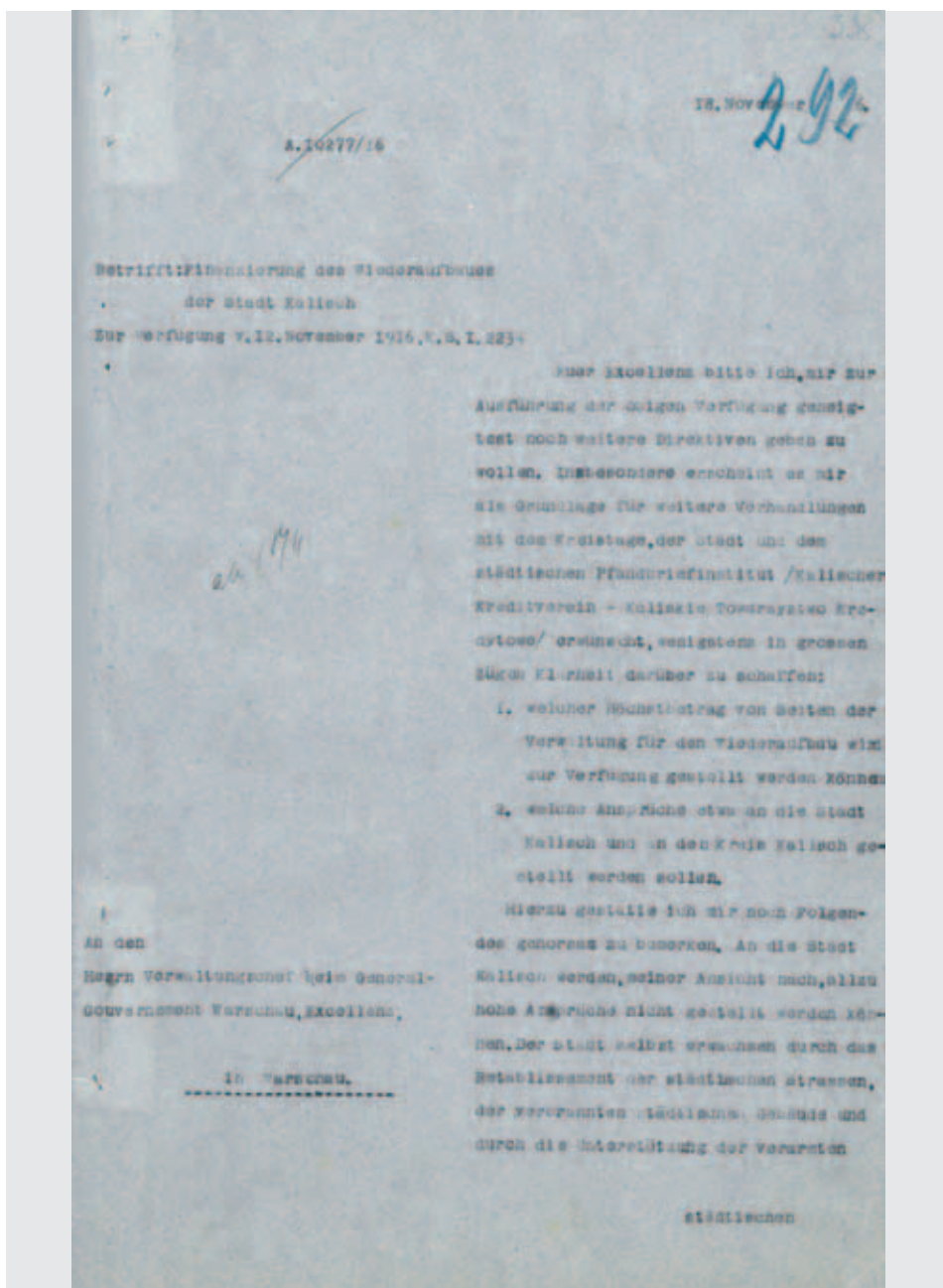
Pastor Wende wnioskuję, aby komisja nawiązała kontakt z Warszawskim Stowarzyszeniem Architektów i zaprosiła jednego z panów architektów do Kalisza, aby wspólnie przyjrzeć się planom.

Na pytanie przewodniczącego, czy okres, w którym plany będą do wglądu, i czy komisja ma prawo włączyć w swoje prace członków spoza Rady Miejskiej, jednogłośnie podjęto decyzję, że z projektem można się zapoznać przez okres trzech tygodni i że komisja ma prawo dołączenia członków spoza Rady.

Pan Scholtz pyta: ponieważ w miejskim Towarzystwie Kredytowym utworzono już komisję techniczną, to czy ta komisja może brać udział w pracach komisji?

Przewodniczący: taka komisja jest z zasady sprzeczna ze statutem Rady Miejskiej, jednak ma prawo do przyłączenia się do prac komisji przy Radzie Miejskiej. W skład Komisji wchodzi pastor Wende jako przewodniczący, ksiądz prałat Sobczyński, panowie Telesfor Kożuchowski, Kasimir Scholtz, Teodor Deutschmann, Kical i dr Brockmann.

(ciąg dalszy tłumaczenia dokumentu nr 18)

19. Pismo Naczelnika Powiatu Kaliskiego Konrada Hahna z 18 listopada 1916 r. w sprawie finansowania odbudowy miasta Kalisza, sygn. 117, s. 338-340

städtischen Einwohner bereits sehr hohe Ausgaben, während auf der anderen Seite die Steuerkraft der städtischen Bürger durch die Zerstörung der Stadt auf kaum den dritten Teil gegenüber dem Zustande vor dem Kriege gesunken ist. Die Stadt ist zwar in Besitz eines Stadtwaldes, welcher jährlich ungefähr 35 000 Mark Reinertrag bringt. Dieser Reinertrag deckt aber bei weitem nicht den eigentlichen Anfall an Gemeindesteuern.

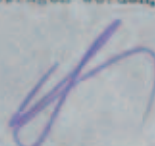
Die Heranziehung des Stilles zu den Lasten des Wiederaufbaues wird, fürchte ich, auf grosse Schwierigkeiten stossen und erscheint mir auch aus folgenden Gründen nicht gerechtfertigt.

Der Brand der Stadt Kalisch ist von deutschen Truppen aus dem Grunde verursacht worden, weil auf diese Truppen, nach der Annahme der zugehörenden militärischen Persönlichkeiten, von Einwohnern der Stadt Kalisch wiederholt geschossen worden ist. Wenn letzteres richtig ist, so wäre nur die Stadt Kalisch, oder, deren Einwohner, nach Kriegerecht verantwortlich zu machen und es würde in diesem Falle gerechtfertigt erscheinen, wenn diejenigen Einwohner der Stadt, welche von dem Brande nicht betroffen worden sind, mittels ihrer Steuerkraft denjenigen Einwohnern, die durch den Brand ihre Häuser verloren haben, einen Teil ihres

Schadens

Schadens ersetzen und damit an der die Stadt treffenden Verantwortung teilnehmen. Die Bewohner des Erzst. Kalisch sind an dem Schicksal auf deutsche Truppen ohne jeden Zweifel in keiner Weise beteiligt gewesen. Es trifft sie dafür nicht weniger und nicht mehr Verantwortung, als jeden anderen Angehörigen des Königreichs Polen. Eine Verpflichtung des Kreises für die ihm zugesicherte Leistung lässt sich demnach rechtlich wohl schwer konstruieren.

Nun ist es aber, nach den bisherigen Ermittlungen, im höchsten Grade zweifelhaft, ob überhaupt Bürger der Stadt Kalisch auf die Truppen geschossen haben. Wenn, was man nach den Erzählungen annehmen muss, Schüsse auf die Truppen abgegeben worden sind, so sind diese, nach seinen Ermittlungen, nur auf russische Polizeibeamte, bzw. von diesen angestiftete Spitzel, anzuführen. Eine Schuld der Bürger der Stadt ist demnach kaum vorhanden und die Zerstörung der Stadt hierdurch auf eine missverständliche Auffassung der Schussfrage seitens der Militärs zurückzuführen. Es dürfte demnach wohl am Platze sein, wenn die Hauptmittel zur Entschädigung der vom Brand betroffenen Einwohner vom ganzen Lande voll getragen werden.

Geheimer Regierungsrat.

18 listopada 1916

dot.: Finansowania odbudowy miasta Kalisza
Rozporządzenie z 12 listopada 1916, K. S. 2234

Do
Szefa Administracji
Przy Generalnym Gubernatorstwie Warszawskim,
Ekscelencji
w Warszawie

Waszą Ekszelencję proszę o wydanie do wyżej wymienionego rozporządzenia kolejnych dyrektyw. W szczególnie chciałbym wiedzieć, od jakich podstawowych założeń mogę wychodzić w rozmowach z Radą Powiatu, miastem i miejskim bankiem hipotecznym (Kaliskie Towarzystwo Kredytowe):

1. Jaką maksymalną kwotę administracja może przeznaczyć na odbudowę miasta?
2. Jakimi obciążeniami można obarczyć Powiat i Miasto Kalisz?

Odnosnie powyższego pozwalam sobie zrobić następujące uwagi. Warunki stawiane miastu Kalisz nie mogą być moim zdaniem zbyt wygórowane. Miasto już teraz ponosi bardzo wysokie wydatki związane z odbudową dróg miejskich, zniszczonych budynków użyteczności publicznej oraz zasiłkami dla zubożałych mieszkańców miasta, podczas gdy wpływy do kasy miejskiej z pobieranych podatków spadły do jednej trzeciej w stosunku do stanu sprzed wybuchu wojny. Miasto posiada wprawdzie las miejski, który przynosi roczne zyski w wysokości około 35 000 marek. Kwota ta jednak w dużym stopniu nie jest w stanie wyrównać strat spowodowanych spadkiem wpływów z pobieranych podatków.

Obawiam się, że włączenie powiatu w partycypowanie w kosztach odbudowy miasta może napotkać spore trudności i – jak mi się wydaje – z następujących względów nie jest wskazane.

Pożar miasta wywołały wojska niemieckie dlatego, że jak twierdzili wysocy niemieccy przedstawiciele wojskowi, mieszkańcy miasta Kalisz wielokrotnie oddawali strzały. Jeśli to twierdzenie jest prawdziwe, to zgodnie z prawem wojennym odpowiedzialnością za to należałoby obciążyć miasto Kalisz względnie jego mieszkańców. W takim wypadku byłoby uzasadnione, aby ci mieszkańcy miasta, którzy w wyniku pożaru nie ponieśli strat, płacąc podatki spłacili część szkód tych jego mieszkańców, którzy stracili swoje domy i tym samym przejęli odpowiedzialność spoczywającą na mieście. Mieszkańcy powiatu kaliskiego bez wątpienia nie brali udziału w ostrzale oddziałów niemieckich. Nie ponoszą za to żadnej odpowiedzialności, tak samo jak każdy pozostały obywatel Królestwa Polskiego. Trudno więc będzie skonstruować uzasadnienie prawne dla udziału powiatu w kosztach odbudowy miasta.

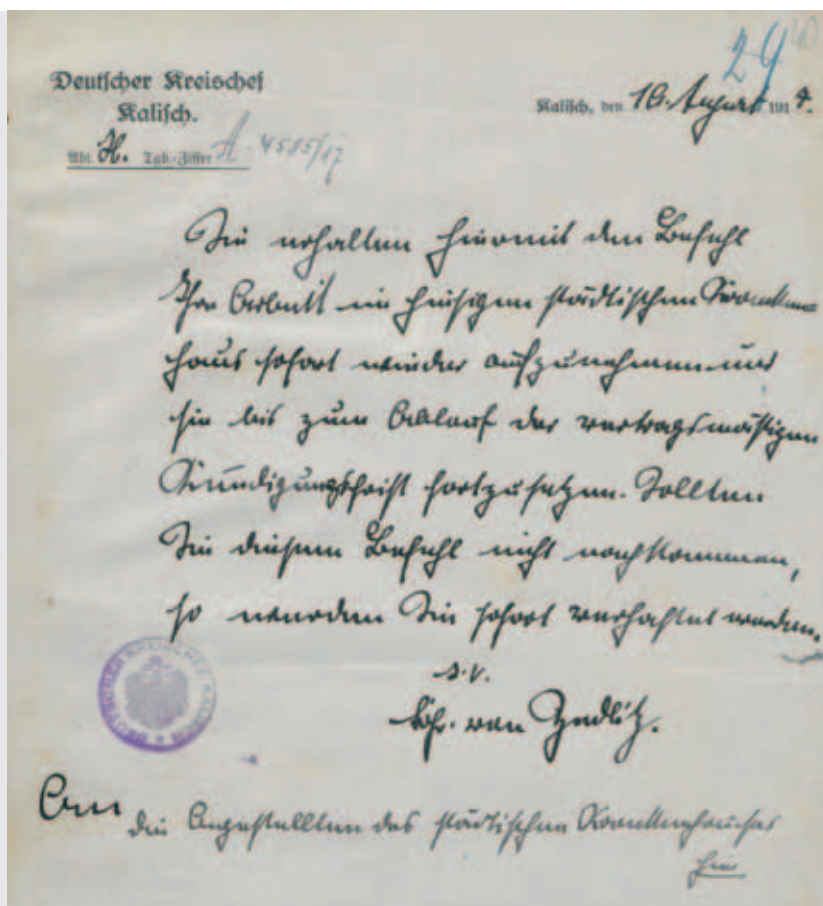
Dotychczasowe śledztwo wykazało jednak, że udział mieszkańców miasta Kalisz w ostrzale wojsk niemieckich jest jak najbardziej wątpliwy. Po tych wydarzeniach należy założyć, że jeśli padły jakiekolwiek strzały w kierunku oddziałów niemieckich, to jak wynika to z zebranych przeze mnie informacji, padły one ze strony funkcjonariuszy policji rosyjskiej lub inspirowanych przez nich agentów. Nie można wobec tego mówić o winie mieszkańców miasta, natomiast jego zniszczenie należy wyjaśnić tym, że wojsko błędnie interpretowało kwestię odpowiedzialności za całe to zdarzenie. Dlatego wypada w tym miejscu stwierdzić, że zasadnicze koszty odszkodowania mieszkańców dotkniętych pożarem powinien ponosić cały kraj.

Tajny Radca Rządowy (*Hahn*)

Spis szkół publicznych w pow. kaliskim

<u>Gmina Błaszki</u>	<u>Gmina Kamień</u>
Błaszki	Kamień
Borystawice	Dembe
Bronczyn	Korlatków
Kamionna	Kłynisko
Wójcice	Nowawin
<u>Gmina Brudzew</u>	<u>Przedzeń</u>
Brudzew	<u>Gmina Kościelec</u>
Blizanów I	Kościelec
" II	Korzeniew
<u>Gmina Ceków</u>	<u>Gmina Kozminek</u>
Ceków	Kozminek
Przespolew	<u>Gmina Marchwąg</u>
Kosmów	Krowica Pusta
Plewnia	Ksawerów
<u>Gmina Choccz</u>	Rajsko
Choccz	<u>Opátówek Gmina</u>
Olesiec	Opátówek
Auznia	Tłokinia
<u>Gmina Godziesze</u>	<u>Gmina Ostrow Kaliski</u>
Godziesze	Ostrow Kaliski
<u>Gmina Iwanowice</u>	Głayce
Iwanowice	<u>Gmina Pamięcin</u>
Popów	Jastrzębniki
<u>Gmina Kalisz</u>	Pamięcin
Dobrzec Wielki	Piątek Mały
<u>Gmina Strzałków</u>	Hychnów I
Strzałków	" II
Lisków	Zagórzyn

20. Spis szkół publicznych w powiecie kaliskim z 29 grudnia 1917 r., sygn. 73, s. 55

Niemiecki Naczelnik Powiatu Kalisz
Kalisz, 10 sierpnia 1917
Oddz. N, nr dziennika A 4585/17

Niniejszym otrzymuje Pan rozkaz natychmiastowego podjęcia pracy na zajmowanym stanowisku w tutejszym szpitalu miejskim i wykonywania swoich obowiązków w terminie przewidzianym w umowie. W przypadku niepodporządkowania się temu rozkazowi, zostanie Pan aresztowany.

w zastępstwie
von Zedlitz

Do pracowników szpitala miejskiego

22. Pismo Naczelnika Powiatu Kaliskiego z 10 sierpnia 1917 r. skierowane do pracowników szpitala miejskiego w sprawie natychmiastowego podjęcia pracy, sygn. 109, s. 40

Kriegsgefangenen-Lazarett
am 10. 6. 1915

Am 12. 6. 15. 5

Magierung

Der Kreisarzt
Kallisch
Eing: 14/15
Tage-B-Z 384/15

hier ist im Lazarett für Kriegsgefangenen Lazarett
Skalmierzyc in der Woche vom 6. 6. 15 - 12. 6. 15
niedergelegten Fall von Infektionskrankheiten.

	Infekt.	Pyä.	Wunde	Sklerose	Fieber		
Infant am 6. Juni 1915.	31.	4.	11.	11.	35.		
Zugang vom 6. Juni - 12. Juni 15.	31.	1.	.	.	.		
Pa. Infekt. und Zugänge	61.	5.	11.	11.	35.		
Abgang vom 6. - 12. Juni 15.	.	.	2.	2.	4.		
Rest Infekt. am 13. Juni 1915.	61.	5.	9.	9.	31.		

Dr.
L. Kallisch
in Kalisz.

O. Feryl
Engelwand.
Oberstabsarz.

23. Raporty ze szpitala w obozie jenieckim w Skalmierzycach nt. przypadków chorób zakaźnych z 13 czerwca 1915 r., sygn. 61, s. 5

[illegible][illegible]

KOMITET OBYWATELSKI

— niesienia pomocy biednej ludności —

— Królestwa Polskiego —

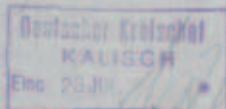
W POZNANIU.

ODDZIAŁ W KALISZU.

Kalisz, dn. 23/7/11

1915 r.

Do J. Kulmowskiego Pana
Kierownika Biura Pielęgniarskiego
w Kaliszu

Wzrost
Nadpowiadam raportując J. Kulmowskiemu Panu
z dnia 20 b. m. spieszny dotrzeć do dotychczas
należących kalizy kolumn dla dzieci.
w. Marchwianu dla 30 dzieci

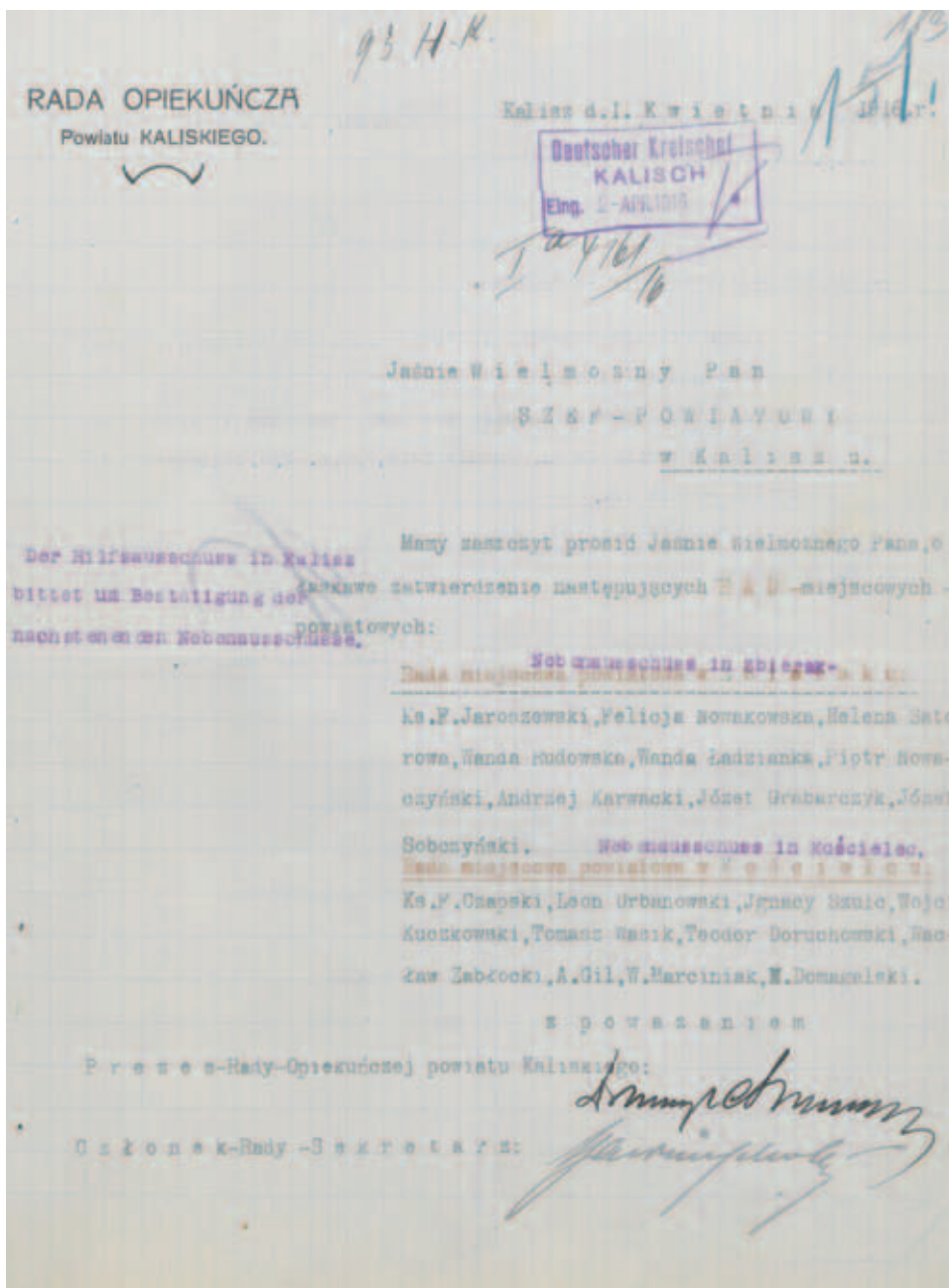
- Szewce 2 30 1
- Warsownicy 2 30 1
- Skarżenie 1 30 2

Opierając się na wymienione wyżej
w. Molisy dla 30 stolarzy dla dzieci.
- Podryżach dla 30 chłopaków.
- Półkole dla 30 chłopaków.

i dalej aż do umieszczenia 500 dzieci po
zrealizowaniu odpowiednich miejsc i środków
co pozwoliłoby kosztować około 15.000. Mk na cały
rok. Wobec powyższego dotychczas z Komitetu
Formowania 5000. Mk.

Wraz z najgłębszym pozdrowieniem
Panie Komitetu
Członek Komitetu ds. pomocy
J. Kulmowski

26. Pismo Komitetu Obywatelskiego dla niesienia pomocy biednej ludności Królestwa Polskiego w Poznaniu Oddział w Kaliszu z 23 lipca 1915 r. w sprawie zorganizowania kolonii letnich dla dzieci, sygn. 90, s. 64

27. Pismo Rady Opiekuńczej Powiatu Kaliskiego z 1 kwietnia 1916 r. w sprawie zatwierdzenia rad miejscowych powiatowych w Zbiersku i Kościelcu, sygn. 90, s. 183

8/11

Abschrift.

Der Verwaltungschef Warschau, den 18. November 1917

II.P.W.1137. des Generalgouvernements Warschau sind die

Zahlungen von Familienunterstützungen an die Angehörigen

sämtlicher Eidesverweigerer der polnischen Legion mit dem

30. November 1917 einzustellen. Für jeden dort zustehenden

Einzelfall werde ich noch eine Einsteilungsverfügung un-
 gehend bereisenden.

Hierbei weise ich nochmals ergebenst darauf hin, dass

den Familien der Eidesverweigerer Familienunterstützungen, so

weit sie im Generalgouvernement Warschau und im Gebiet des

Ob.Gat wohnen, für die Zeit vom 1. Juni bis Ende November

nach deutschen Sätzen und auf Rechnung meiner Verwaltung zu-
 stehen.

ges. Unterschrift.

Dr.

Kalisch, den 22. November 1917

U. Rechnungsbüro hier

zur Kenntnis und Beachtung.

Nach den hier eingegangenen Mitteilungen haben die un-
 ter aufgeführten Legionäre den Eid verweigert.

Geheimer Regierungsrat.

28. Pismo Szefa Administracji z 18 listopada 1917 r. w sprawie wstrzymania wypłat dodatków rodzinnych dla krewnych polskich legionistów, którzy odmówili złożenia przysięgi oraz pismo Naczelnika Powiatu Kaliskiego z 22 listopada 1917 r. wraz z wykazem legionistów, którzy odmówili złożenia przysięgi, sygn. 93, s. 11-13

<u>St. Blatt.</u>			
Niementowicz	Tadeusz	Pommeranski	Stefan
Boetzel	Gustaw	Polkowski	Kazimir
Pfeffer	Henryk	Szturma	Wladislaw
Donanski	Bogdan	Dabrowski	Aleksander <i>Kalish. In Grosse</i>
Tomowski	Tadeusz	Bulbrowski	Boleslaw
Nancyslawski	Stanislaw	Dziarkowski	
Kosinski	Bogdan	Dr. Jeniszewski	
Gisrew	Johann	Godzuha	Walerjan
Nakiel	Heiarich	Osinaki	Leonhard
Filreys	Michal	Mietke	Wilhelm
Guthelm	Benjamin	Gombinski	Saweryn
Kirschenstein	Abraham	Lepiarz	Eugen
Markiewicz	Ludwig	Osdomski	Karl
Masior	Adam	Kuczkowski	Witold
Modzelewski	Mieczyslaw	Szary	Zbigniew
Sukiennicki	Roman	Lewandowski	Edward.
Mikisla recte Mosszynski	Waclaw	<i>Rasocci</i>	<i>Jan - Kalish</i>
		<i>Kowalewski</i>	<i>Kazimir -</i>
		<i>Bentrop</i>	<i>Henryk -</i>
		<i>Zusink</i>	<i>Kazimierz - Zbigniew</i>
		<i>Gruszczynski</i>	<i>Michal - Tomasz</i>
A. Von den Truppenunteren des Reichs Legation.			
Kamier <i>alias</i> <i>Wasyliw</i>			
Tomary			
Bockowski Karol			
Pawlak. Henryk - Kalish.			

(ciąg dalszy dokumentu nr 28)

Odpis

Szef Administracji
Warszawa 18 listopada 1917

Na podstawie rozporządzenia Generalnego Gubernatorstwa w Warszawie z dniem 30 listopada 1917 należy wstrzymać wypłatę dodatków rodzinnych dla krewnych tych członków polskich legionów, którzy odmówili złożenia przysięgi. Dla każdego zaistniałego przypadku zostanie przesłane odrębne polecenie o wstrzymaniu wypłat.

Niniejszym zwracam uprzejmie uwagę także na to, że rodzinom osób, które odmówiły złożenia przysięgi, o ile mieszkają na terenie Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego oraz na terenie Naczelnego Dowództwa Ober Ost, zgodnie z prawem niemieckim przysługują (dodatki rodzinne – *określenia brak w oryginale*) na koszt mojej administracji na okres od 1 czerwca do końca listopada.

Kalisz, 22 listopada 1917
Księgowość, w miejscu, do wiadomości i zastosowania

Według zebranych tutaj informacji złożenia przysięgi odmówili legioniści, których nazwiska wymienione są na odwrocie.

Hahn
Tajny Radca Rządowy

A. Legioniści, którzy zdezerterowali i zostali zwolnieni z oddziału po odmowie złożenia przysięgi:

Lewandowski Ludwik	Golnik Henryk
Jsdwejewski Ladislaus	Trojanowski
Koniak Richard	Kadero Henryk
Siwek Stefan	Schmidt Wladislaus
Riedel Eiegmund	Pawlowski Aleksander
Wladyslawo Ladomir	Tomaszewski Michael
Stacheta Jan	Wiltschek Johann
Sowalski Marjan	Sagner Heinrich
Felicianiak Kasimir	Tarkowski Jan
Dziembur Stanislaus	Tyszka Wladislaus
Mazurkiewicz Edmund	Zimirski Kasimir
Wroblewski Antoni	Marjankowski Wacław
Olesinski Henryk	Hatowicz Piotr
Mether Friedrich	Blaszyk Boloslaw
Majewski Karol	Szpak Stanislaw
Smuzik Abraham	Szyling Jan
Antkowski Marjan – Kalisch	Joniszewski Dr.
Popielski Boloslaw	Liber Marjan
Przybylowicz Andrzej	Wroblewski Anton
Czyzukowski Franz	Hatowacz Piotr
Wusilewski Lucjan	Baldeg Abraham

Tłumaczenie dokumentu nr 28

Rode Franz
Jankowski Stanisław
Kryk Leon
Muczinski Wenzel
Mazierkiewicz Edmund
Cytryn Dawid
Losiewicz Ignacy
Gedzun Walerjan
Majer Aleksander
Dziamber Stanislaus
Bauman Natan
Błaszczuk Bolesław

2. Blatt

Niementowicz Tadeusz
Boetzel Gustaw
Pfeffer Henryk
Domanski Bogdan
Tomowski Tadeusz
Namysłowski Stanisław
Kosinski Bogdan
Glarew Johann
Nakiel Heinrich
Filreys Michał
Gutheim Benjamin
Kirschenstein Abraham
Markiewicz Ludwig
Masior Adam
Modzelewski Mieczysław
Sukiennicki Roman
Mikiela recte Moszynski Wacław

Winerowicz Kasimir
Gutowski Franciszek
Cieniorek Andrzej
Golnik Henryk
Trojanowski Czesław
Sujkowski Witold
Blank Karl
Rypp Jan, Wacław
Brycki Marjan
v. Szczawinski Witold – Sulisławice Kreis Kalisch
Szmurlo Jan
Adamczyk Florjan

Pommeranski Stefan
Polkowski Kazimir
Szturma Władysław
Dabrowski Aleksander – Kalisch Dąbrowa
Bulharawski Bolesław
Dziurkowski
Dr. Jeniszewski
Godzuhn Walerjan
Osinski Leonhard
Mietke Wilhelm
Gombinski Seweryn
Lepiarz Eugen
Gadomski Karl
Kuczkowski Witold
Szary Zbigniew
Lewandowski Edward
Piasecki Jan – Kalisch
Kowalczyk Kasimir – Kalisch
Beatus Henryk – Kalisch
Eisert Stanisław – Zbiersk
Gruszczynski Michael – Iwanowice

B. Legioniści, którzy zdezerterowali z oddziału:
Karczew alias Tomasz Mieczysław
Borkowski Wacław
Pawlak Wincenty – Kalisch

(ciąg dalszy tłumaczenia dokumentu nr 28)

Wykaz.

8/157

kosztów poniesionych przez gminę Godziesze, na utrzymanie żołnierzy niemieckich w 1916 r. i w 1917 do 20 lutego.

Rok, miesiąc, dzień	Na jaki cel rozchodowano pieniężne.	Komu pieniądze wypłacono?	Suma.	
			złote	gr.
1916 r. 11. 10.	Na wypłatę 2 niemieckim żołnierzom w ciągu 10 dni	Kostocińskiemu	30	.
	Do samego	Łebskiemu	10	15
2. 11.	Do samego w ciągu 2 dni	Kostocińskiemu	12	.
3. 11.	Do samego	Antankowski	20	57
	Do samego		5	71
10. 11.	Na wypłatę 2 niemieckim żołnierzom w ciągu 8 dni	Kostocińskiemu	72	.
8. 11.	Na wypłatę 2 niemieckim żołnierzom w ciągu 8 dni	Łebskiemu	45	29
	Do samego na 12 dni w ciągu 10 dni		22	65
18. 11.	Na wypłatę 2 niemieckim żołnierzom w ciągu 3 dni	Kostocińskiemu	13	21
	Do samego	Antankowski	7	55
13. 11.	Na wypłatę 2 niemieckim żołnierzom z 25. 11. do 10. 12.	Antankowski	803	.
1917. 13. 1.	Do samego z 10. 12. do 23. 12.		273	.
1. 12.	Nr 101 przedstawiono p. 101 na rozpatrzenie rachunku Antankowskiego za wypłatę 2 niemieckim żołnierzom na sumę.		420	.
21. 12. Nr 181.	Do samego.		226	.
Razem			2020	93

21 lutego 1917 r.

W. N. Wójt Gminy Godziesze

Raspopim

181 17 K

29. Wykaz kosztów poniesionych przez gminę Godziesze na utrzymanie żołnierzy niemieckich w 1916 r. i do 20 lutego 1917 r., sygn. 91, s. 157

— Lista — 28

osób, które posiadają co najmniej 150 polskich morgów
własności ziemskiej, gminy Staw, powiatu kaliskiego. —

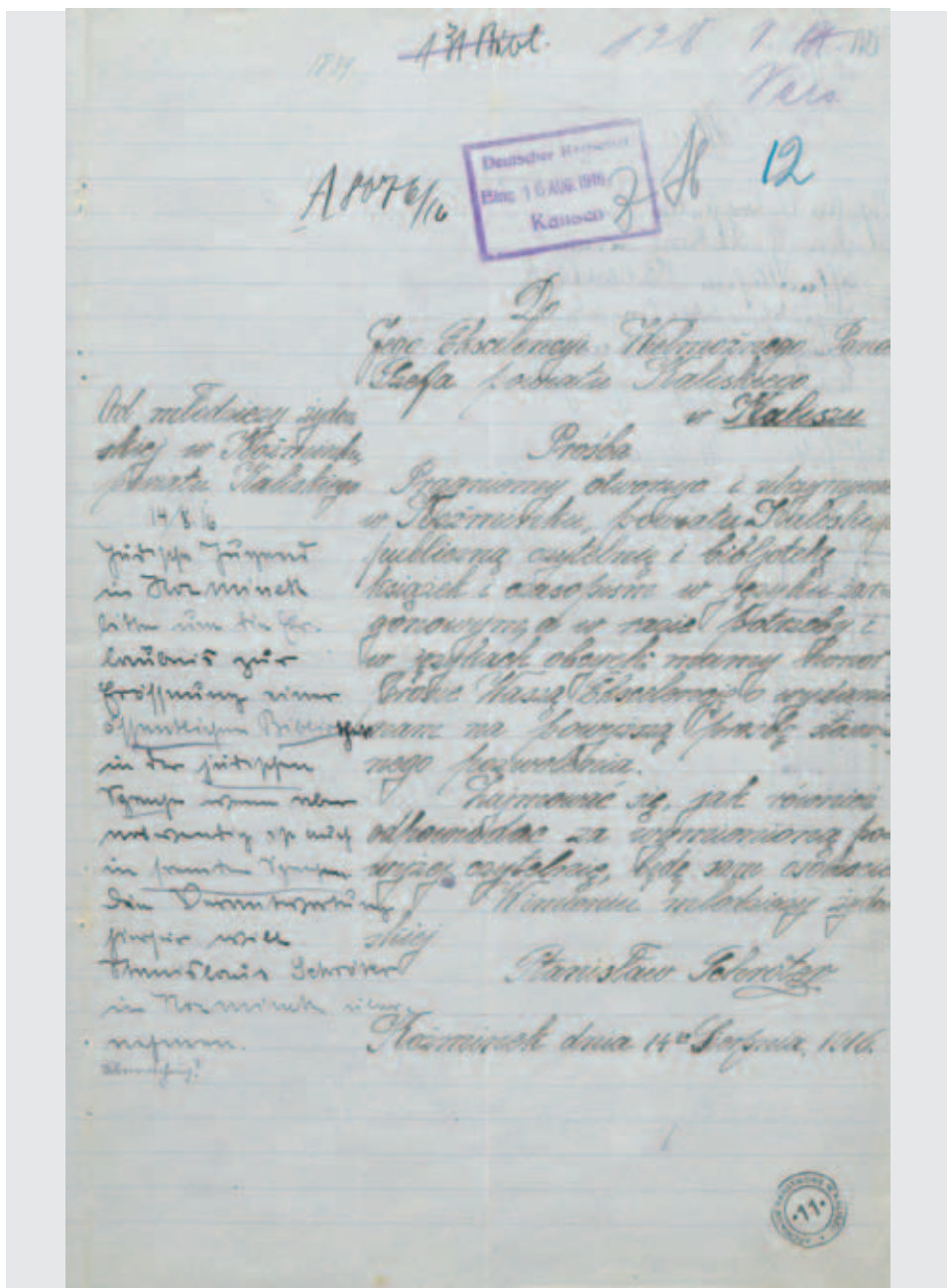
Imię i nazwisko właściciela majątku	Nazwa własności	Nazwa	Religia	Nacze- dło
Adam Kąkianowski	poln. Garbów	złachoci	rymsko- katolicka	Polak
Konstanty Kunykowski	„ Kalinowa	„	„	„
Hieronim Kunykowski	„ — Jedziniów	„	„	„
Jan — Schabowski	„ — Maciejów	„	„	„
Andrzej Suchowski	„ — Chwałce	„	„	„
Edyktaw Tarnowski	„ — Młoci — Mała	„	„	„
Józef Radnicki	„ — Młoci — duży	„	„	„
Józef Wykastowski	„ — Stojanów	„	„	„
Józef Keliński	„ — Młoci	„	„	„
Józef Modelski	„ — Wojciech	„	„	„
Józef Wyprychowski	„ — Gaci — Horta	„	„	„
Stefan Boratyński	„ — Gaci	„	„	„
Siedwik Rybicki	„ — Wojciech	„	„	„

os. Staw, dn. 25 listopada 1916 roku.

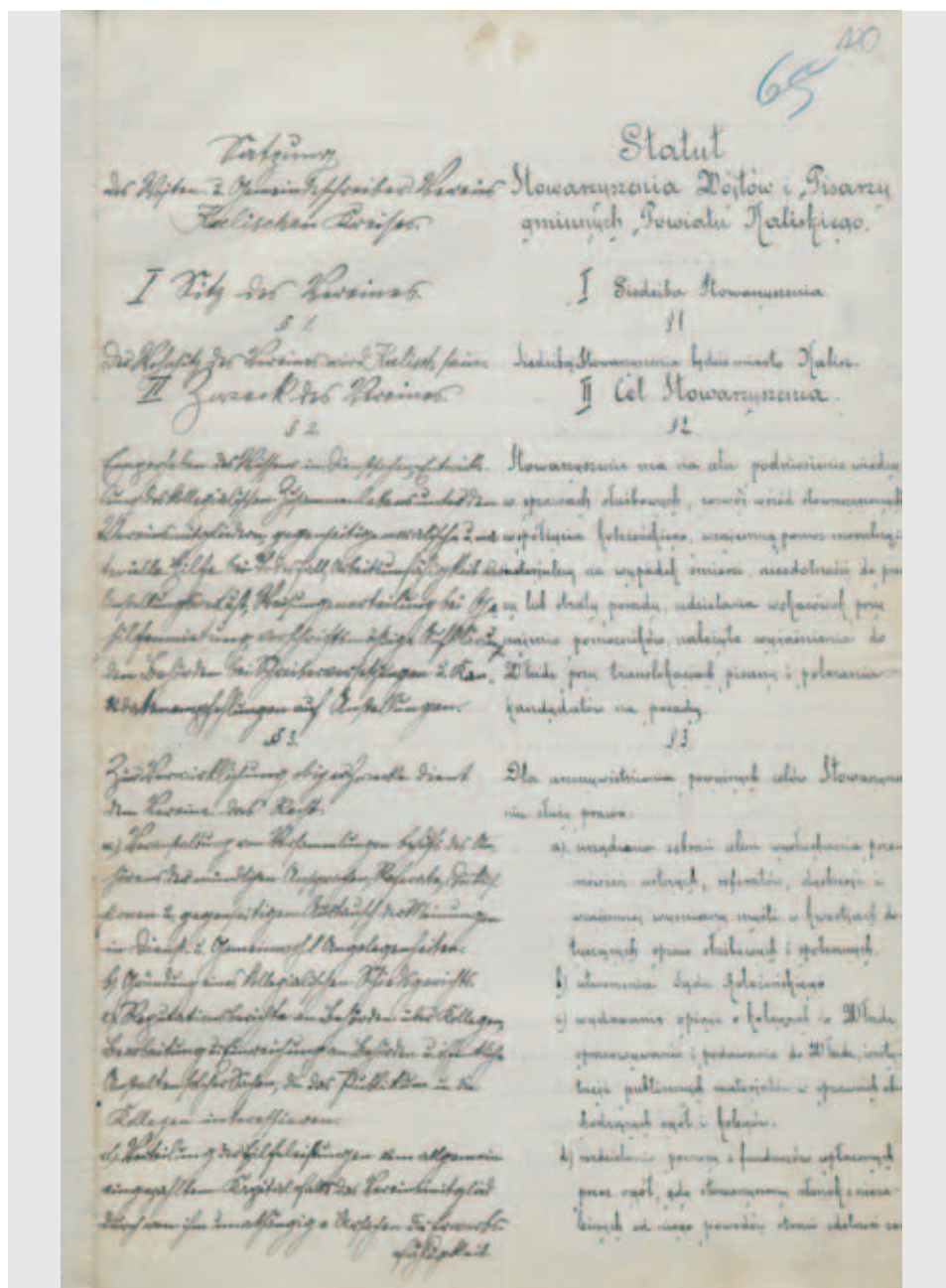
 gminy Staw

Sebastian Poniński

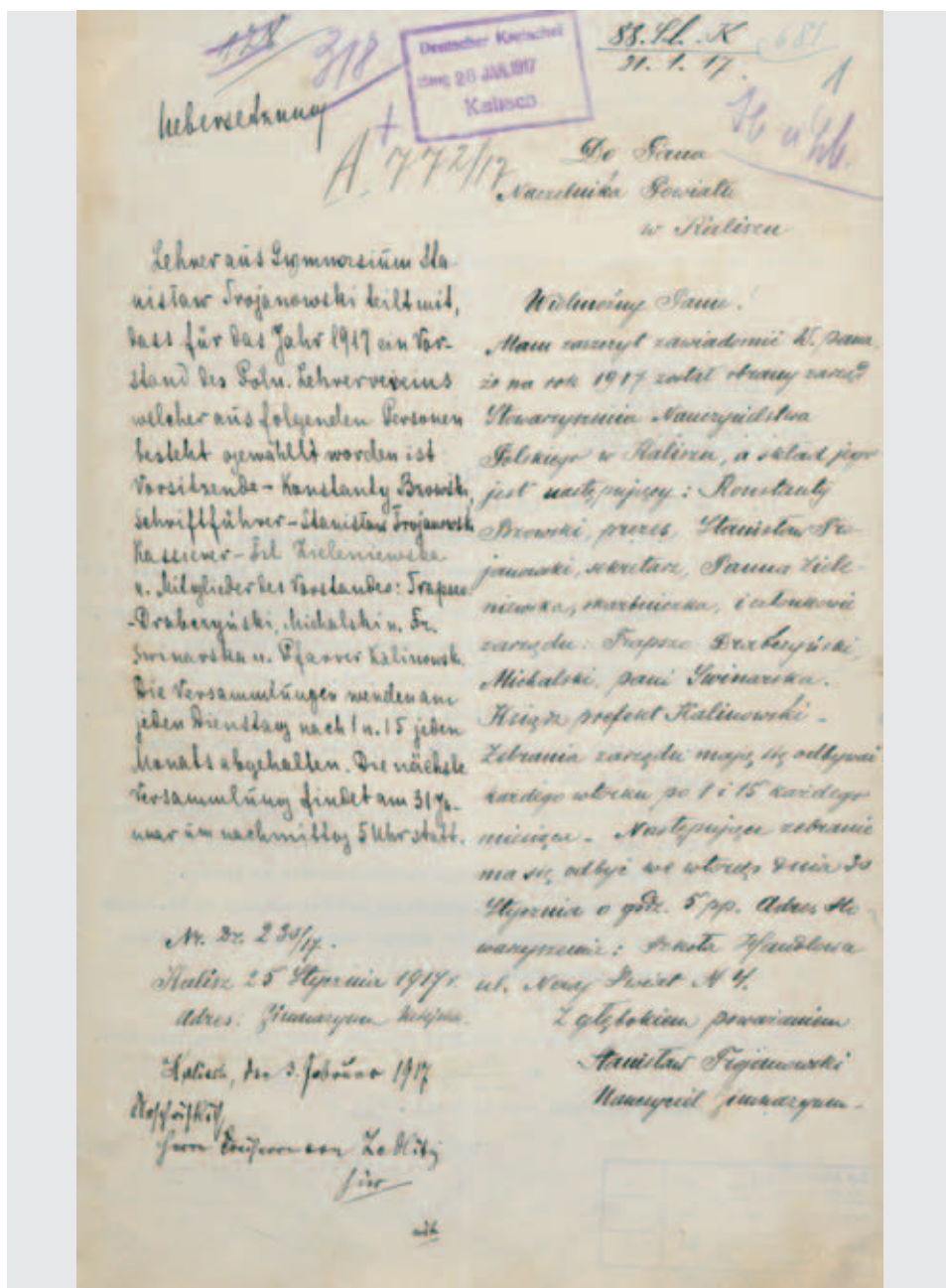
30. Lista osób, które posiadają 150 polskich morgów własności ziemskiej w gminie Staw, powiat Kalisz z 25 listopada 1916 r., sygn. 23, s. 32

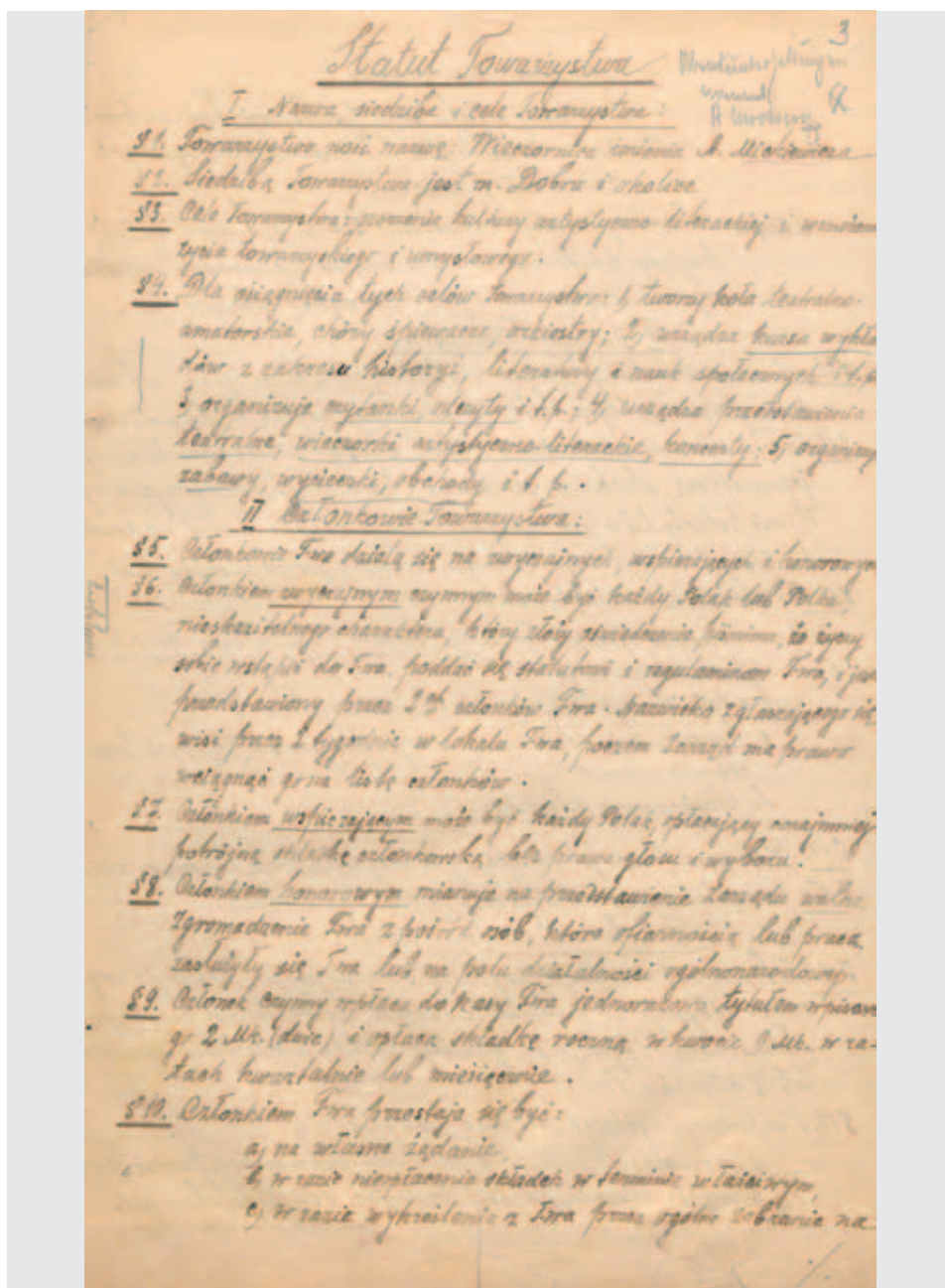
31. Prośba młodzieży żydowskiej z Koźminka z 14 sierpnia 1916 r. w sprawie otworzenia publicznej czytelnicy i biblioteki książek i czasopism w języku żargonowym, sygn. 209, s. 12

32. Statut Stowarzyszenia Wójtów i Pisarzy Gminnych Powiatu Kaliskiego z , sygn. 209, s. 120

33. Pismo do Naczelnika Powiatu Kaliskiego z 25 stycznia 1917 r. w sprawie wyboru zarządu Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego w Kaliszu na 1917 r., sygn. 224, s. 1

34. Statut Towarzystwo „Wieczornica imienia A. Mickiewicza” w Dobrej, sygn. 228, s. 3

E

Do

Deutscher Kreischef
Eing. 19 JUL 1916
Kalisch

A. 7342

Pana Naczelnika Powiatu
Kaliszkiego i Turawskiego

Zarząd Koła Polskiej Macierzy Szkolnej, zawiązanego na mocy § 14 Ustawy Polskiej Macierzy Szkolnej, zatwierdzonej w d. 26 kwietnia 1916 r. przez General-Gubernatora Warszawskiego, oraz na mocy upoważnienia Zarządu Głównego (ewentualnie właściwego Zarządu Okręgowego P. M. S.) z d. 17 czerwca 1916 r. nr 178

ma zaszczyt zawiadomić, że koło to liczy członków 39, a w skład jego Zarządu wchodzi następujące osoby:

1. Ks. Katarzyna Hosińska	zamieszkała w Liskowie
2. Ks. Piotr Łowczyński	" "
3. Władysław Krawczyński	" w Łasku
4. Szymon Łowczyński	" w Liskowie
5. Antoni Łowczyński	" "

i t. d.

Koło będzie w swojej miejscowości spełniało zadania, określone w § 3 Ustawy, i będzie nosiło nazwę: *parafialne* Koło Polskiej Macierzy Szkolnej *w Liskowie*.

Celem możliwie szybkiego rozpoczęcia działalności koła zarząd uprzejmie prosi o jego zatwierdzenie.

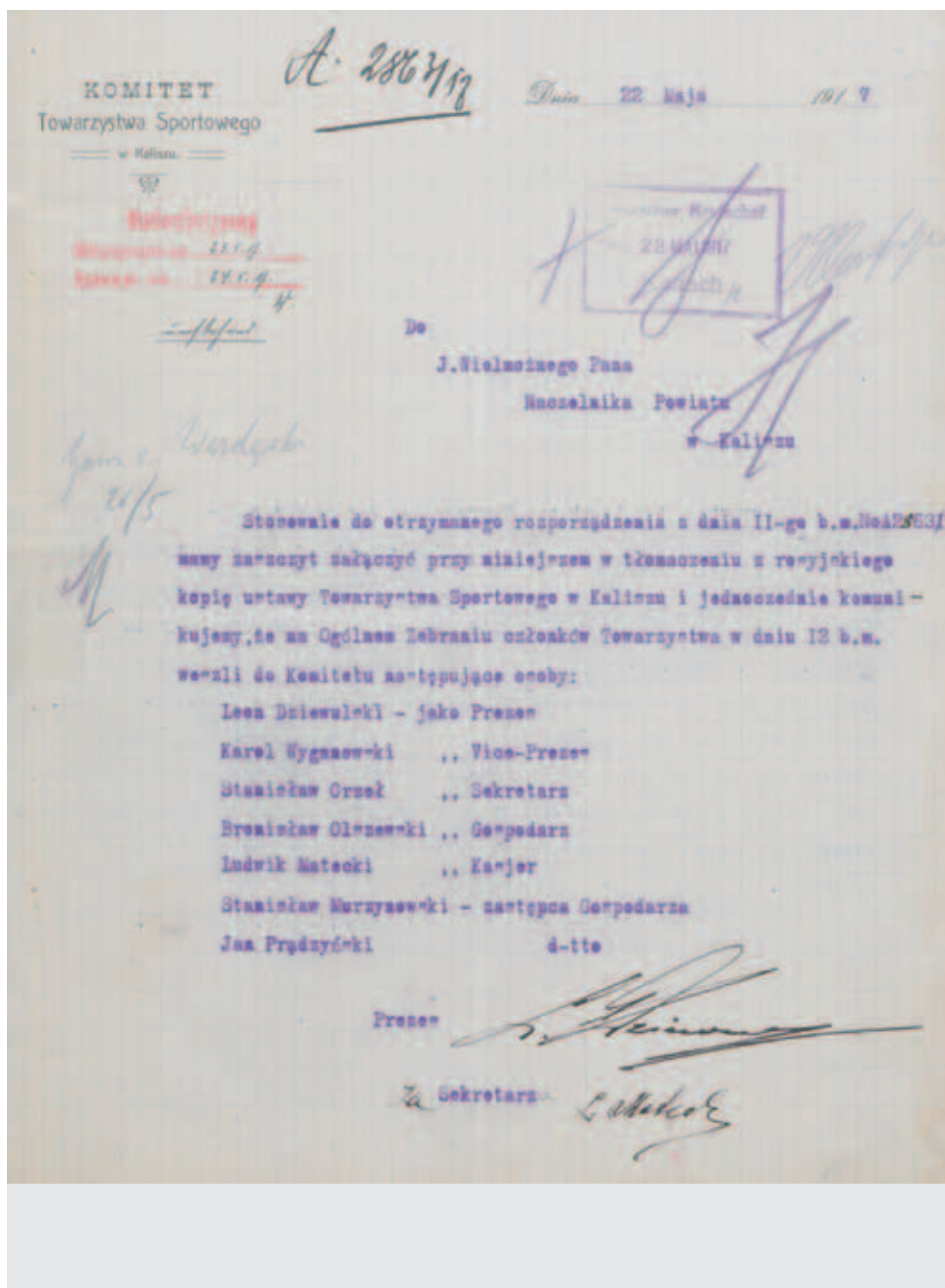
Prosimy o przesłanie zatwierdzenia na ręce członka zarządu

Ks. Katarzyna Hosińska Liskow

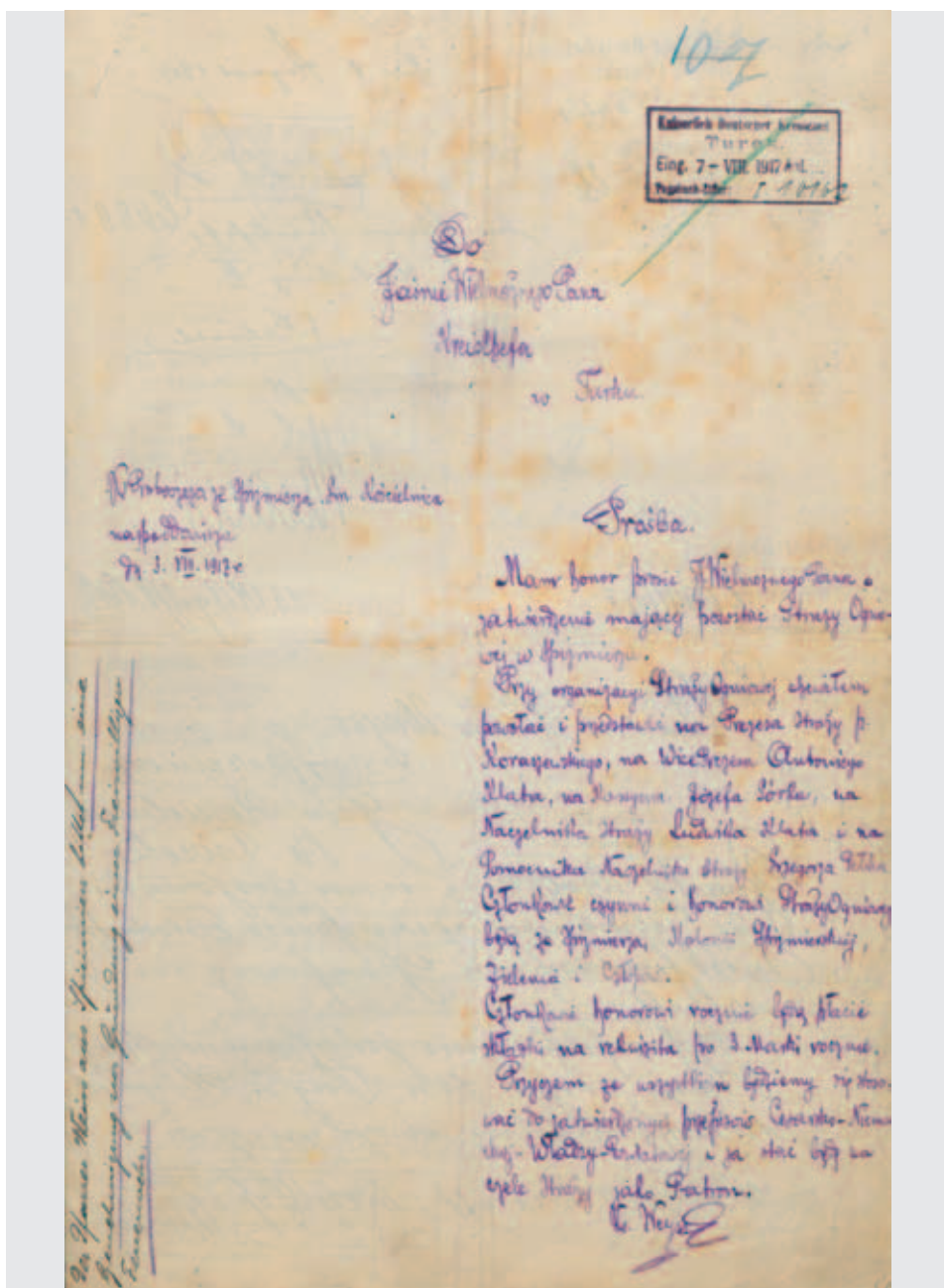
Podpisy: Ks. Ks. Hosińska
Ks. Piotr Łowczyński
Antoni Łowczyński

Miejscowość Liskow
Data 5 lipca 1916

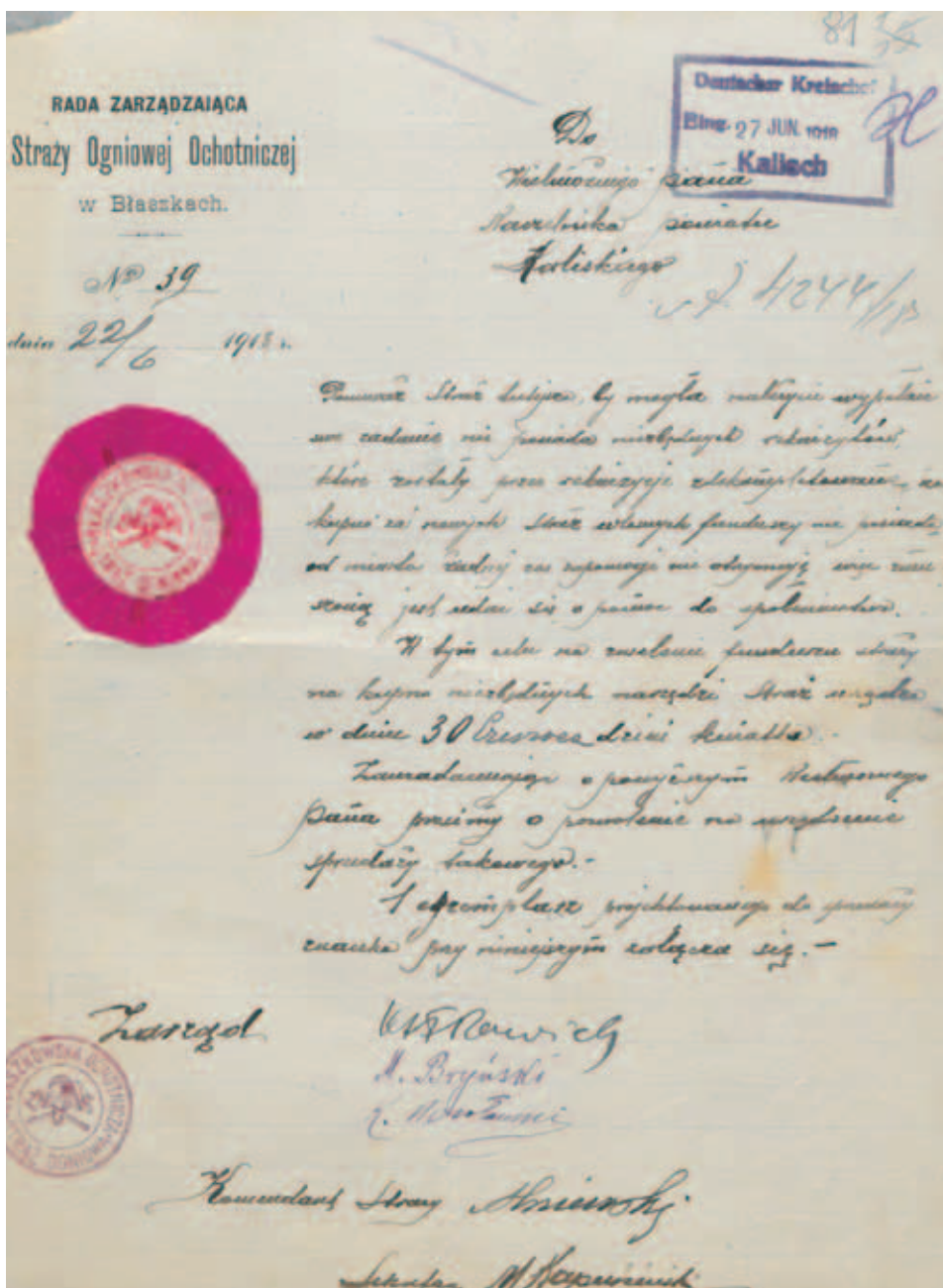
35. Informacja nt. Polskiej Macierzy Szkolnej Koła w Liskowie z 5 lipca 1916 r., sygn. 232, s. 1

36. Pismo Komitetu Towarzystwa Sportowego w Kaliszu z 22 maja 1917 r. dotyczące składu zarządu towa-
rzystwa, sygn. 239, s. 5

37. Prośba ks. proboszcza Weyssa ze Spycimierza, gm. Kościelnica z 3 sierpnia 1917 r. w sprawie utworzenia Straży Ogniowej w Spycimierzu, sygn. 209, s. 191

38. Pismo Rady Zarządzającej Straży Ogniovej Ochotniczej w Błaszach z 22 czerwca 1918 r. w sprawie organizacji „dnia kwiatka” w celu zebrania funduszy na zakup sprzętu strażackiego, sygn. 242, s. 81

Odjęto 15 8.

Protokół.

1917 roku 11 listopada na zasadzie roz-
porządzenia p. Naczelnika Powiatu Kaliszskiego
z dnia 7 kwietnia N. 6413, wstąpił do roboty w
dniu niniejszym zebranie organizacyjne
ochotniczej straży ogniowej w Cekuwie, w celu
wyborów członków zarządu, które po wrażeń-
nem się porożnicowaniem między sobą jednomyślnie
wybrało, a mianowicie: —

1. Prezesem zarządu Pawła Piłkiewicza
mieszkanca wsi Cekuwa
 2. Zastępcę Walentego Karpiora mieszkającego
fol. Tostynie. —
 3. Kasjerem Józefa Kuczmarskiego mieszkającego
wsi Cekuwa
 4. Sekretarzem Wacława Chęści mieszkającego
wsi Cekuwa
 5. Gospodarzem Dawida Bajera mieszkającego
wsi Cekuwa
 6. Komendantem Antoniego Wawnińskiego
mieszkanca wsi Cekuwa. Warg. —
- z Rezerwowymi: Antoniego Olejniczaka i
Michała Olszyna. —

Policie zarządcy Straży opracowanie statutu.
Następnie niniejsze postanowienie zebrania
organizacyjnego uchwaliło i podpisało
wstąpiło. —

Podpisany na wyzyskanie

Zgodności z wyzyskaniem zwierzchności. —

Wł. Graczyk Cekuwa

39. Protokół z zebrania organizacyjnego Ochotniczej Straży Ogniowej w Cekuwie z 11 listopada 1917 r., sygn. 244, s. 15

*Wykaz
nowowwybranych członków Zarządu Straży Ogniowej
w Goszczanowie*

<i>Nr</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Imię i nazwisko</i>	<i>Wybrany na godność</i>
1	Turkowiec	Stefan Kowalski	Prezes
2	Goszczanów	Józef Frankiewicz	Członek Zarządu
3	"	Jan Pawlak	"
4	"	Bolesław Lmudziński	"
5	"	Antoni Jaskierski	Kuchcik Straży
6	Toniatów	Józef Ignaciak	Przewodnik Kuchnika
7	Goszczanów	Andrzej Boczek	Rokmistrz
8	"	Wacław Mójżak	Komisarz
9	"	Wacław Kucharski	"
10	"	Wacław Ignaciak	"

Goszczanów 12 grudnia 1917

20 Wójt gm. Goszczanów

Lmudziński

40. Wykaz nowowwybranych członków zarządu Straży Ogniowej w Goszczanowie z 12 grudnia 1917 r., sygn. 260, s. 27

**TOWARZYSTWO
POŻYCZKOWO-OSZCZĘDNOŚCIOWE
W STAWISZYNIE**

Nr:

St. pocz. Stawiszyn, gub. Kaliska

TA 4664

Deutscher Kreischef
Eing. - 2 Mai 1916
Kalisch

Domowy, d. 28 kwietnia 1916 r.

37

1916 r.

*Do Wsłubionego Pana Niemieckiego Naczelnika
Prawa, Tajnego radcy rencyjnego Habsa w Kaliszu.*

*W odpowiedzi na rozporządzenie WPaństwa z dnia 18 kwietnia s. r.
za N. dz. N. 4664 M. D. osobiny:*

1) Załączamy przy niniejszym jedena egzemplarz ustawy normalnej
Towarzystwa pożyczkowo-oszczędnościowego.

2) Bilans ostatni na dzień 31 grudnia 1915 r. przedstawia się:

<u>Przychód:</u>		<u>Rozchód:</u>	
1) Kapitał zasobny i udziałowy	8842 zł 32 gr	1) Wskazówki	25815 zł 28 gr
2) Kapitał zapasowy i przebiegły	318 zł 18 gr	2) Wypłacony	6116 zł 48 gr
3) Wskazówki	73555 zł —	3) Gotowizna	4114 zł 16 gr
4) Dług bawaryjski	— 08 gr		91093 zł 44 gr
5) Sukcesy finansowe	4729 zł 94 gr		
6) Procenty i dywizje z banku	3647 zł 92 gr		
	91093 zł 44 gr		

3) Obecny stan majątkowy kasy według ksiąg głównych na dzień 28 kwietnia s. r.

<u>Przychód</u>		<u>Rozchód</u>	
1) Kapitał udziałowy	282 zł 24 gr	1) Kapitał udziałowy	66 zł 84 gr
2) Kapitał zapasowy i przebiegły	2 zł 40 gr	2) Wypłacony w całości	5086 zł —
3) Wskazówki	3958 zł —	3) Spółka drugich	120 zł —
4) Załącznik do drugich	120 zł	4) Sukcesy finansowe	3240 zł 12 gr
5) Procenty z przebiegu	1814 zł 78 gr	5) Wypłacony z dywizji	368 zł 84 gr
6) Rezerwa	13 zł 30 gr	6) Lokacja	5000 zł —
7) Spółka przebiegła	6654 zł —	7) Wskazówki przebiegłe	820 zł —
	12844 zł 69 gr	8) Wskazówki przebiegłe	251 zł 04 gr
procenta gotowe na dzień 28 kwietnia	4114 zł 16 gr	9) Zaliczenie 2% z dywizji przebiegłych	21 zł 64 gr
	16958 zł 85 gr	10) Zaliczenie 2% z dywizji przebiegłych	16 zł 67 gr
		11) Rezerwa	42 zł —
		12) Gotowizna w całości	1331 zł 04 gr
			16958 zł 85 gr

z dnia

41. Bilans Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego w Stawiszynie na dzień 31 grudnia 1915 r. i stan kasy na dzień 28 kwietnia 1916 r., sygn. 314, s. 37

43. Dziennik Rozporządzeń Cesarsko-Niemieckiego Naczelnika Powiatów Kaliskiego i Tureckiego. Dodatek Nadzwyczajny Nr. 128 z 27 października 1917 r., sygn. 189, s. 18

SPIS ILUSTRACJI

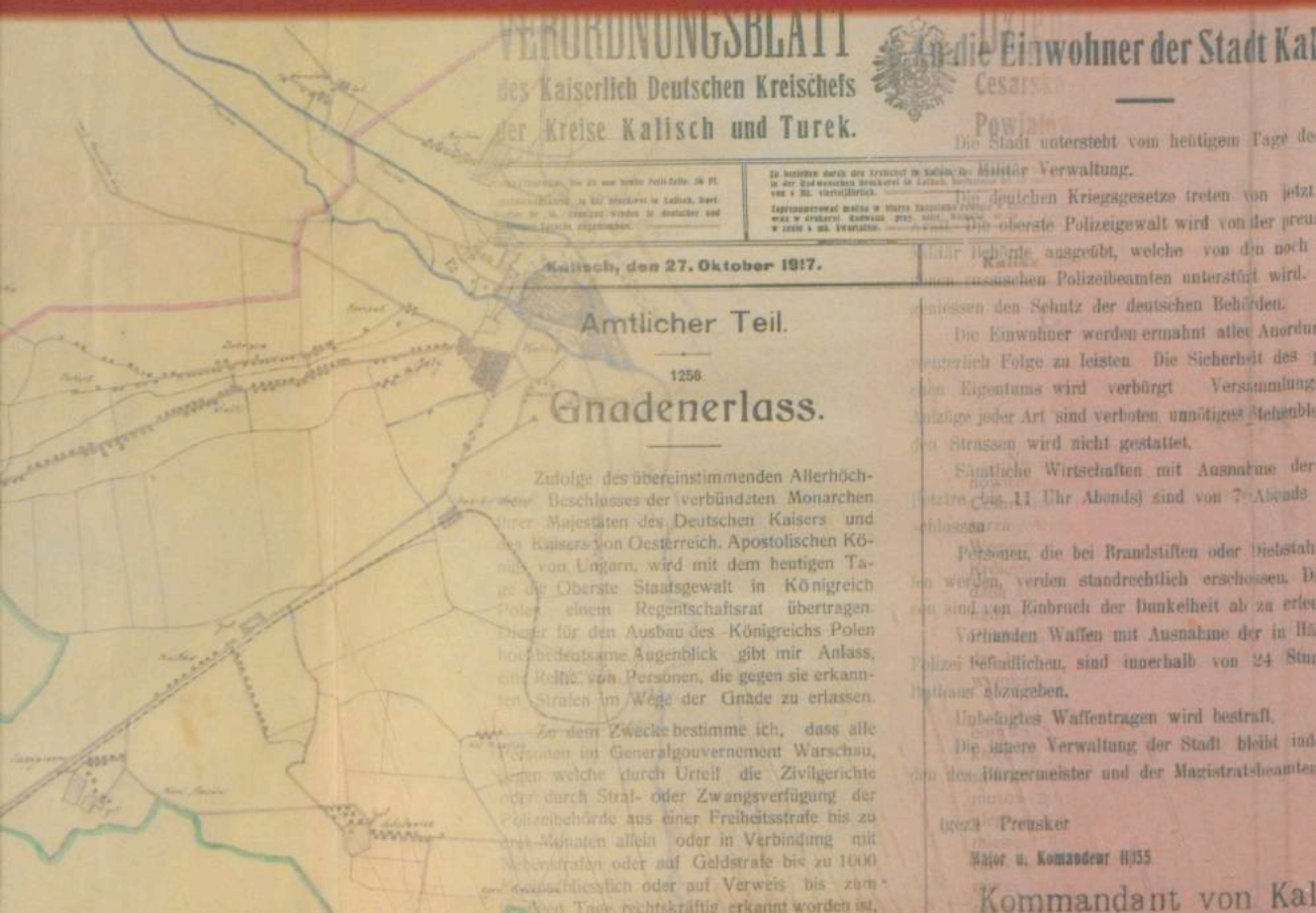
1. Obwoluta teczki akt Naczelnika Powiatu Kaliskiego, sygn. 61	185
2. Obwieszczenie komendanta m. Kalisza mjr. Hermanna Preuskera w sprawie przejścia miasta pod pruski zarząd wojskowy, sygn. 337	186
3. Obwieszczenie komendanta m. Kalisza mjr. Hermanna Preuskera do mieszkańców wprowadzające drastyczne zarządzenia i restrykcje wobec ludności miasta, sygn. 337	187
4. Protokół przesłuchania inż. Władysława Danielewicza – rosyjskiego radcy celnego z dnia 23 stycznia 1915 r. w sprawie przekazania budynku urzędu celnego w dniach 2 i 3 sierpnia 1914 r., sygn. 132, s. 1	188
Tłumaczenie dokumentu nr 4.	189
5. Pismo Szefa Administracji przy Generalnym Gubernatorstwie w Warszawie z 2 marca 1916 r. w sprawie mianowania członków Sejmiku Powiatu Kaliskiego, sygn. 22, s. 2-3	190
Tłumaczenie dokumentu nr 5.	192
6. Pismo Naczelnika Powiatu Kaliskiego Konrada Hahna z dnia 3 listopada 1916 r. w sprawie stosowania nazw biur w Kaliszu i Turku, sygn. 3, s. 7	193
Tłumaczenie dokumentu nr 6.	194
7. Rozporządzenie Naczelnika Powiatu Kaliskiego Konrada Hahna z 10 sierpnia 1917 r. w sprawie wprowadzenia zmian w podziale kompetencji w urzędzie powiatowym, sygn. 3, s. 13-14	195
Tłumaczenie dokumentu nr 7.	197
8. Preliminarz dochodów i rozchodów Zarządu Komunalnego powiatów Kalisz-Turek na rok obrachunkowy 1917, sygn. 21, s. 77, 87	198
9. Protokół posiedzenia Komisji Finansowej z 5 maja 1916 r., sygn. 35, s. 5	200
10. Protokół z posiedzenia Komisji Szkolnej powiatu Kalisz-Turek z 4 sierpnia 1917 r., sygn. 293, s. 3	201
11. Informacja nt. Komisji Sanitarnej miasta Kalisza z 24 czerwca 1915 r., sygn. 73, s. 77	202
12. Skład osobowy sądów gminnych w Koźminku, Morawinie, Ostrowie Kaliskim, Stawiszynie, Tyńcu i Kaliszu z 1915 r., sygn. 152, s. 4	203

13. Mapa Okręgu Policyjnego w Kaliszu, sygn. 160, s. 116	204
14. Wykaz rewirów policyjnych Okręgu I w Kaliszu, sygn. 160, s. 141.	205
15. Prośba Magistratu miasta Kalisza z 1917 r. w sprawie utworzenia policji miejskiej w Kaliszu, sygn. 160, s. 148	206
16. Wykaz okręgów żandarmerii w powiatach Kalisz-Turek na dzień 16 stycznia 1916 r., sygn. 171, s. 1	207
17. Statut miejscowy dla Elektrowni Miejskiej w Turku, sygn. 41, s. 56	208
18. Odpis protokołu z posiedzenia Rady Miejskiej miasta Kalisza z 22 listopada 1915 r. w sprawie zatwierdzenia projektu odbudowy miasta, sygn. 117, s. 68-75	209
Tłumaczenie dokumentu nr 18.	217
19. Pismo Naczelnika Powiatu Kaliskiego Konrada Hahna z 18 listopada 1916 r. w sprawie finansowania odbudowy miasta Kalisza, sygn. 117, s. 338-340.	220
Tłumaczenie dokumentu nr 19.	223
20. Spis szkół publicznych w powiecie kaliskim z 29 grudnia 1917 r., sygn. 73, s. 55.	224
21. Wykaz nauczycieli i nauczycielek szkół początkowych miejskich, znajdujących się w gmachu pobernardyńskim w Kaliszu z 17 listopada 1915 r., sygn. 342, s. 105.	225
22. Pismo Naczelnika Powiatu Kaliskiego z 10 sierpnia 1917 r. skierowane do pracowników szpitala miejskiego w sprawie natychmiastowego podjęcia pracy, sygn. 109, s. 40.	226
23. Raporty ze szpitala w obozie jenieckim w Skalmierzycach nt. przypadków chorób zakaźnych z 13 czerwca 1915 r., sygn. 61, s. 5	227
24. Raporty ze szpitala w obozie jenieckim w Strzałkowie nt. przypadków chorób zakaźnych z 10 maja 1915 r., sygn. 62, s. 4	228
25. Statystyka urodzin i śmierci w Parafii Rzymskokatolickiej w Dzierzbiniu, gmina Zbiersk, powiat Kalisz za lata 1910-1914, sygn. 78, s. 1	228
26. Pismo Komitetu Obywatelskiego dla niesienia pomocy biednej ludności Królestwa Polskiego w Poznaniu Oddział w Kaliszu z 23 lipca 1915 r. w sprawie zorganizowania kolonii letnich dla dzieci, sygn. 90, s. 64.	229
27. Pismo Rady Opiekuńczej Powiatu Kaliskiego z 1 kwietnia 1916 r. w sprawie zatwierdzenia rad miejscowych powiatowych w Zbiersku i Kościelcu, sygn. 90, s. 183.	230
28. Pismo Szefa Administracji z 18 listopada 1917 r. w sprawie wstrzymania wypłat dodatków rodzinnych dla krewnych polskich legionistów, którzy odmówili złożenia przysięgi oraz pismo Naczelnika Powiatu Kaliskiego z 22 listopada 1917 r. wraz z wykazem legionistów, którzy odmówili złożenia przysięgi, sygn. 93, s. 11-13.	231
Tłumaczenie dokumentu nr 28.	234
29. Wykaz kosztów poniesionych przez gminę Godziesze na utrzymanie żołnierzy niemieckich w 1916 r. i do 20 lutego 1917 r., sygn. 91, s. 157	236
30. Lista osób, które posiadają 150 polskich mórg własności ziemskiej w gminie Staw, powiat Kalisz z 25 listopada 1916 r., sygn. 23, s. 32	237
31. Prośba młodzieży żydowskiej z Koźminka z 14 sierpnia 1916 r. w sprawie otworzenia publicznej czytelnicy i biblioteki książek i czasopism w języku żargonowym, sygn. 209, s. 12	238

32. Statut Stowarzyszenia Wójtów i Pisarzy Gminnych Powiatu Kaliskiego z , sygn. 209, s. 120	239
33. Pismo do Naczelnika Powiatu Kaliskiego z 25 stycznia 1917 r. w sprawie wyboru zarządu Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego w Kaliszu na 1917 r., sygn. 224, s. 1	240
34. Statut Towarzystwo „Wieczornica imienia A. Mickiewicza” w Dobrej, sygn. 228, s. 3	241
35. Informacja nt. Polskiej Macierzy Szkolnej Koła w Liskowie z 5 lipca 1916 r., sygn. 232, s. 1	242
36. Pismo Komitetu Towarzystwa Sportowego w Kaliszu z 22 maja 1917 r. dotyczące składu zarządu towarzystwa, sygn. 239, s. 5	243
37. Prośba ks. proboszcza Weyssa ze Spycimierza, gm. Kościelnica z 3 sierpnia 1917 r. w sprawie utworzenia Straży Ogniowej w Spycimierzu, sygn. 209, s. 191	244
38. Pismo Rady Zarządzającej Straży Ogniowej Ochotniczej w Błaszach z 22 czerwca 1918 r. w sprawie organizacji „dnia kwiatka” w celu zebrania funduszy na zakup sprzętu strażackiego, sygn. 242, s. 81	245
39. Protokół z zebrania organizacyjnego Ochotniczej Straży Ogniowej w Cekowie z 11 listopada 1917 r., sygn. 244, s. 15	246
40. Wykaz nowowybranych członków zarządu Straży Ogniowej w Goszczanowie z 12 grudnia 1917 r., sygn. 260, s. 27	247
41. Bilans Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego w Stawiszynie na dzień 31 grudnia 1915 r. i stan kasy na dzień 28 kwietnia 1916 r., sygn. 314, s. 37.	248
42. Sprawozdanie Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego w Koźminku za rok 1915, sygn. 322, s. 49.	249
43. Dziennik Rozporządzeń Cesarsko-Niemieckiego Naczelnika Powiatów Kaliskiego i Tureckiego. Dodatek Nadzwyczajny Nr. 128 z 27 października 1917 r., sygn. 189, s. 18	250

ISBN 978-83-64806-22-3
ISBN 978-83-938559-2-6

VERORDNUNGSBLATT des Kaiserlich Deutschen Kreischefs der Kreise Kalisch und Turek.

An die Einwohner der Stadt Kalisz

Cesarstwo

Powiat

Die Stadt untersteht vom heutigem Tage der

Militär Verwaltung.

Kalisz, den 27. Oktober 1917.

Amtlicher Teil.

1256

Gnadenerlass.

Zufolge des übereinstimmenden Allerhöchsten Beschlusses der verbündeten Monarchen ihrer Majestäten des Deutschen Kaisers und des Kaisers von Oesterreich, Apostolischen Königs von Ungarn, wird mit dem heutigen Tage die Oberste Staatsgewalt in Königreich Polen einem Regenschafsrat übertragen. Dieser für den Ausbau des Königreichs Polen hochbedeutsame Augenblick gibt mir Anlass, eine Reihe von Personen, die gegen sie erkannten Strafen im Wege der Gnade zu erlassen.

Zu dem Zwecke bestimme ich, dass alle Personen im Generalgouvernement Warschau, welche durch Urteil, die Zivilgerichte oder durch Straf- oder Zwangsverfügung der Polizeibehörde aus einer Freiheitsstrafe bis zu drei Monaten allein oder in Verbindung mit Haftstrafen oder auf Geldstrafe bis zu 1000 Reichsmark oder auf Verweis bis zum

Die deutschen Kriegsgesetze treten von jetzt an in Kraft. Die oberste Polizeigewalt wird von der preussischen Militär Behörde ausgeübt, welche von den noch vorhandenen deutschen Polizeibeamten unterstützt wird.

entlassen den Schutz der deutschen Behörden.

Die Einwohner werden ermahnt alle Anordnungen zu befolgen. Die Sicherheit des öffentlichen Eigentums wird verbürgt. Versammlungsfeste jeder Art sind verboten. unnötiges Stehenbleiben auf den Strassen wird nicht gestattet.

Sämtliche Wirtschaften mit Ausnahme der öffentlichen (bis 11 Uhr Abends) sind von 7 Abends geschlossen.

Personen, die bei Brandstiftungen oder Diebstählen verurteilt werden standrechtlich erschossen. Die Strafen sind von Einbruch der Dunkelheit ab zu erleiden.

Verwandene Waffen mit Ausnahme der in Hausrath befindlichen, sind innerhalb von 24 Stunden abzugeben.

Unbefugtes Waffentragen wird bestraft.

Die innere Verwaltung der Stadt bleibt in der Hand des Bürgermeisters und der Magistratsbeamten.

Preusker

Major u. Kommandeur H355

Kommandant von Kalisz